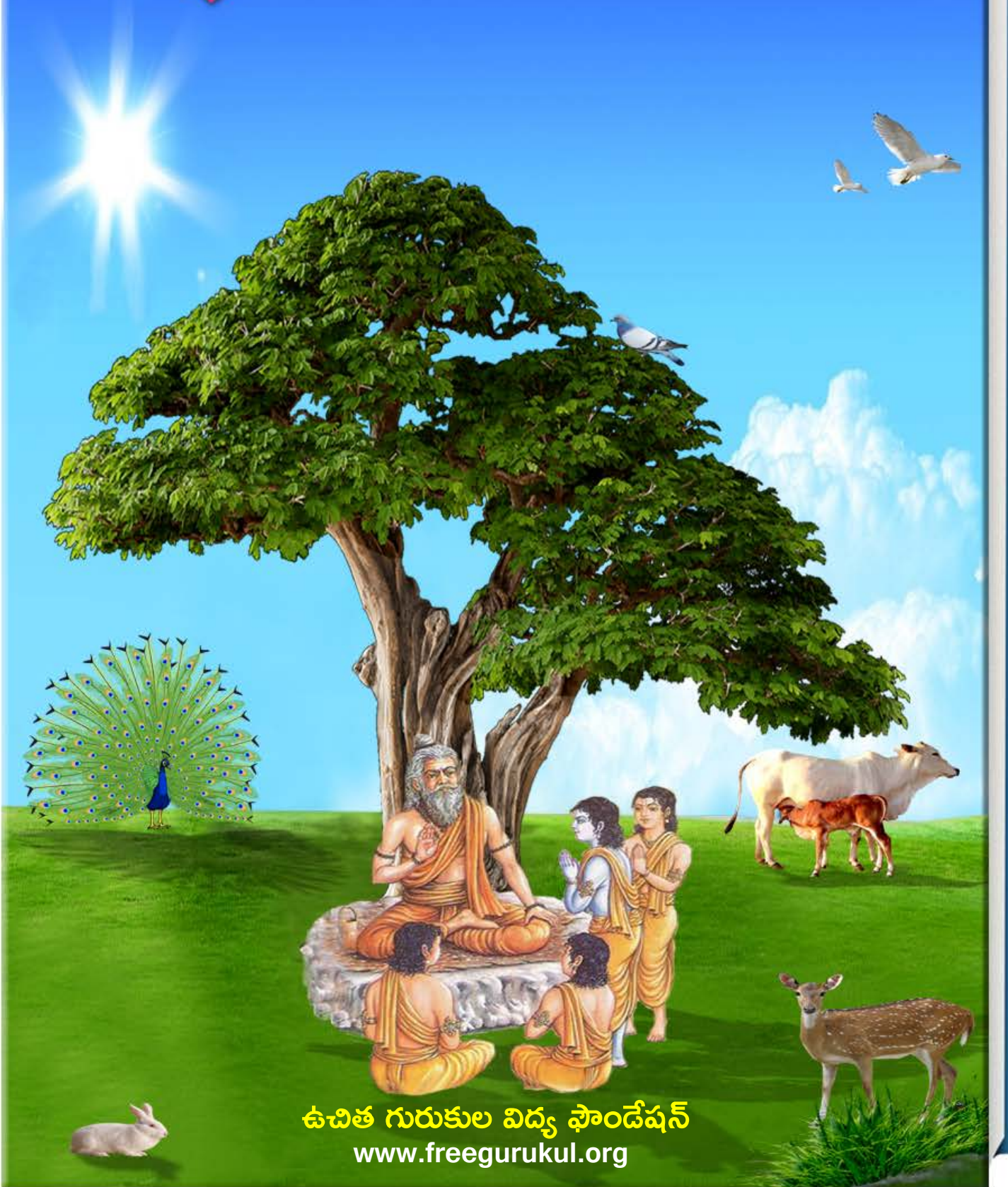

జ్ఞాన యోగం

మహావాఖ్య రత్న ప్రభవావళి

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు కృష్ణుడు

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాభి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు మైత్రన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరభక్త్యేంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు చైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ కారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none"> Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none"> INSA	<ul style="list-style-type: none"> Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	<ul style="list-style-type: none"> Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

మహావాక్య రత్న ప్రభ వావళి.

శ్రీమత్పురమహాంస

శ్రీ నదానందేంద్ర సరస్వతీస్వామి వారిచే

విరచితము.

బెజవాడ వాస్తవ్యులగు

వెంపటి శ్రీధరశాస్త్రిగారిచే ప్రకటితము.

రామా ముద్దాక్షరశాల, ఏలూరు.

1922 నవంబరు.

ప్రీతితో బోధింపబడినది.

మొదలు 1—0—0.

౪౦. పా) దేశమాత్ర సంలగ్నపశుపాశవిమోచకః । ప్రాణాశాన
మహామాగః ధ్యానతత్పరనేవితః॥ ౧౦౨ । ౧౦౩.

౪౧. ప్రణవాద్ధిమహోత్పన్నజ్ఞాన పీఠ్యాప్రవిగ్రహః । పరిపూర్ణ
పరానంద ప్రజాజనఘనలతాః॥ ౧౦౪ । ౧౦౫.

౪౨. పూర్ణానంద మహాసింధుమధ్యస్థితమహోచలః । అఖండైక
రసస్ఫూర్తి ప్రవాహశ్రేణా మండలః॥ ౧౦౬ । ౧౦౭.

౪౩. పరిశిష్టపరానంద పరాశ్రీ గురవేనమః॥ ౧౦౮.

ఓం-అఖండైకరస పరమాశ్మనేనమః॥

ఓం శరబ్రహ్మణేనమః॥

ఓం-తత్సత్సహస్త్రిర్మణయః॥

ఇతి శ్రీ చిచ్చిదాత్మ్యాప్రస్తావన శత సిద్ధవామావళి మూలం సంపూర్ణం॥

మ హా వా క్య ప్ర క రణ సూ చి కా .

సారాంశిక మహా వాక్యములు.	సామాన్య మహా వాక్యములు.	ఆరాంశికమహా వాక్యములు.
౧. విధివాక్యములు ౯౬ =	౧౪ +	౫౨
౨. బంధమోక్షవాక్యములు ౧౩ =	౬ +	౨౭
౩. అవిద్యన్వింశావాక్యములు ౨౧ =	౩ +	౧౮
౪. జగన్మిథ్యావాక్యములు ౩౩ =	౮ +	౨౫
౫. ఉపదేశవాక్యములు ౫౪ =	౪ +	౫౦
౬. జీవబ్రహ్మైక్యవాక్యములు ౩౮ =	౭ +	౩౧
౭. మననవాక్యములు ౩౬ =	౪ +	౩౫
౮. జీవన్ముక్తివాక్యములు ౧౧౬ =	౧౧ +	౧౦౮
౯. స్వానుభూతివాక్యములు ౧౧౮	౧౦ +	౧౦౮

౧౦. సమాధివాక్యములు	౫౦ =	౬ +	౪౪
౧౧. అష్టవిధస్వరూపవాక్యములు ౩౨౨ అందునానా	} ౩౨౨ =	౫ +	౨౬
లింగస్వరూపవాక్యములు			
౧౨. వుంలింగస్వరూపవాక్యములు ౩౦ =	౧౩ +		౧౩
౧౩. స్త్రీలింగస్వరూపవాక్యములు ౧౨ =	౨ +		౧౬
౧౪. సపుంసక లింగస్వరూపవాక్యములు.	} ౩౬ =	౨ +	౧౦
౧౫. ఆత్మస్వరూపవాక్యములు ౪౦ =	౧౦ +		౩౦
౧౬. స్వరూపవాక్యములు ౪౦ =	౧౧ +		౩౦
౧౭. బ్రహ్మస్వరూపవాక్యములు ౩౨ =	౩౬ +		౬౭
౧౮. అవశిష్టస్వరూపవాక్యములు ౨౬ =	౨ +		౩౪
౧౯. ఫలవాక్యములు ౪౦ =	౧౦ +		౩౦
౨౦. వివేచనావాక్యములు ౭౭ =	౮ +		౬౯
అమత్య ౧౦౦౮ =	౧౦౫ +		౮౯౩

ఇవి నిజముగా ౧౩ ప్రకరణములే ౧౧ వ ప్రకరణము ౮ వ భాగములుగనుండుటచే అట్టి భాగములను వేరు వేరు లెక్కించిన ౨౧ ప్రకరణములు సౌలభ్యము కొరకు ఈ సంఖ్యనే నేనవలంబించినాను ముంబయిదేవనాగరీ ప్రతులలో నొక దానియందు ప్రకరణమును నామమున ఈ సంఖ్యయే యవలంబించబడి యున్నందున ఆ ప్రమాణమును బట్టి ఇచ్చటయును అట్లే యవలంబించ బడినది.

ఒక హాక నాగ్రతగ్రంథమందీ క్రిందవ్రాయు ప్రకారము వ్రాయబడియున్నది. గమక నది పర్వజనోపయోగము కొరకు నిచ్చట వ్రాయుచున్నాను.

“ ఇతి శ్రీ మత్సరమహాస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీ వాసుదేవేంద్ర సరస్వతీ చరణకమల మండల తృప్తస్వాంతి రామనంద్రేంద్ర గ్రధితాయా మిశాద్యష్టాత్తరశతో పని చత్వారసంగ్రహభూతాయాం మహావాక్య రత్నావళ్యాం సంప్రదించినదిక సప్తక పంచసూత్రవాక్యాత్మికాయాం సారతరభూతాష్టాత్తర సహస్ర మహావాక్యరత్నావళిః సంపూర్ణా. ”

సద్గురవేనమః.

మహావాక్యరత్నప్రభవావళిప్రారంభః.

౧. వినివాక్యప్రకరణము.

“సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాంతఉపాసీత” ౧
(సామ ౯. ఛాండోగ్య ౩-౧౪)

శ్లో. ఇదం సర్వం=ఈజగమంతయును ; బ్రహ్మఖలు=బ్రహ్మమే ; తజ్జలాని=తజ్జలాని ; ఇతి=అని ; శాంతః=మనోవికారము లేనివాడై ; ఉపాసీత=ఉపాసించవలయును.

తా. పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచ కర్మేంద్రియములు, మనస్సు అను పదునొకం దింద్రియముల చేతను, యుక్తిచేతను, శాస్త్రముచేతను తెలియబడు యానత్తు దృశ్యమయిన జగత్తున్నూ ఇదం శబ్దముచేత చెప్పియున్నారు. ఈజగత్తు బ్రహ్మమని చెప్పగా బ్రహ్మముగాని జగత్తు బ్రహ్మ మెట్లుగనని శంకకలుగును. సర్వస్సువైన బ్రహ్మమున భ్రాంతిచే గల్పించబడిన జగత్తు భ్రాంతివాశమున మిథ్యగాగా భ్రాంతితోనున్నపుడు జగత్తుని యూహంపబడినది ఇప్పుడు బ్రహ్మమగుచున్నదని శ్చయింపవలెను. త్రాడునుజూచి యది త్రాడనుకొనక దానిని మరెయొకటియన్ని పాముగా (అనగా “రజ్జునర్ప” న్యాయముగా) దలచి భీతికొంది పిదప వస్తువిచారమున పాముకాదని యెఱిగి భ్రాంతితో జూచిన యూహమంతయును త్రాడేయని నిశ్చయించినటుల సమస్తజగమును బ్రహ్మమని యీవాక్యమున జెప్పబడెను. ఆరోపింపబడిన పామునకు త్రాడెట్లు లాభారహితమై భ్రాంతి యెట్లుకారణమయ్యెనో, యటులే కార్యమయిన జగత్తునకు మాయకారణమై బ్రహ్మమధిపానమై యున్నది. ఇట్లు కారణములేని కార్యమును అధిపానము

లేని భ్రాంతియు నిండదని యూహింపవలెను. మార్పుకొందక బ్రహ్మము జగద్రూపముగా, దోచుచున్నందున నది బ్రహ్మముయొక్క వివర్తమనఁబడును. ఇటుల జగద్రూపము నెల్పియించుట వివర్తివాద మనఁబడును. మాయయే లేనిదిగాన మాయాకార్యమయిన జగత్తును లేనిదానిగ నిందోజలమునలే నూహింపవలయును. వస్తువిచారమున భ్రాంతియును భ్రాంతికార్యమైన సర్వమును విభజింపవలయును త్రాడు శేషించి నటులను జ్ఞానమున మాయయు మాయాకార్యమైన జగత్తును విభజింపగా నధిష్ఠానమైన పరిపూర్ణబ్రహ్మమే శేషించును. కాన జగత్తు బ్రహ్మమనఁబడెను— “శబ్దలాని:—తజ్జత్యాత్=వానివలన పుట్టినదిఅగుటవల్ల నుండి, తల్లత్యాత్=దానియందు లయించునది అగుటవల్ల నుండి, శబ్దవివర్తత్యాత్=దానియందు నిష్పత్తి (స్థితి) గలిగియుండుటవల్ల నుండి అనగా) బ్రహ్మమువలన గలిగి, బ్రహ్మమునందు లీనమై, ఆబ్రహ్మమందే నిష్ఠగలదికావున “శబ్దలాని” మనఁబడును. (దృశ్యము) బుద్ధుడ మాలు సముద్రమందుబుట్టి సముద్రమందు లీనమై సముద్రమందు స్థితి గలిగియున్న చందమున దృశ్యమైన యాజగమంశయు బ్రహ్మమందుపుట్టి బ్రహ్మమందులీనమై బ్రహ్మమందే నిష్ఠగలదియై గుంచున్నది. బ్రహ్మము కన్న నితరమెద్దియును లేదని శాంతుడై అరగ మనోవికారము లేని వాడై బ్రహ్మనిశ్చయము చేయవలెను.

“శబ్దలాని” యను దానికి తజ్జలాన్ అని ఛాందోగ్యోపనిషత్తుల కర్థావ్యయమునందు వాయుబడి యందుకర్థము వాయుబద్ధుడి. అదియును జూడవలెను.

“ఆత్మానమేన వేదాహంబ్రహ్మస్మృతి”

౩

టీ. అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును ; అస్మి=అగుచున్నాను ; ఇతి=ఈతీగున ; ఆత్మానమేన=తననే ; వేద=తెలిసికొనుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మమే బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియై సంవిదూపమున ప్రదేహమునందునున్నది. ఆసంవిత్తే (తెలివి) నేనను శబ్దమునకు వాచన

మైయున్నది. కావున బ్రహ్మమనఁగా ఇక్కడనోయుండునని యూహింపక తానే బ్రహ్మమని నననే గుహాపదేశమునఁ దెలిసికొనవలెను.

“ఆత్మావాఅరే ద్రష్టవ్యః” తన్వోనుతన్వో నిదిధ్యాసితవ్యః” 3 (శు-య ; ౧౦ బృహదారణ్యః ; అ ౪ ; బా ౪ ; అ ౬ ; బా ౧.)

టీ. అరే=ఓమైత్రేయా ; ఆత్మావా=ఆత్మయే ; ద్రష్టవ్యః=(మిథ్యాహాప జగన్నిరసనపూర్వకమగు జ్ఞానవృత్తిచే) చూడఁదగినది ; త్నోనవ్యః=వేదాంతవాక్యములచే)నిరఁదగినది ; మంతవ్యః=(యుక్తులచే) మననము చేయఁదగినది. నిదిధ్యాసితవ్యః=ధ్యానముచేబొందఁదగినది.

తా. ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు వేదాంత శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసనములు చేయవలయుననియు ఇతరవృత్తిని విడువవలయు ననియుఁ దెలియునది.

“మహత్పదం జ్ఞాత్వా వృక్షమూలే వసేత్” ౪ (శు-య ; 3౦ చుబాల ; ౪౧౩.)

టీ. మహత్పదం=“మహద్భిర్యత్పథ్యతే తస్మహత్పదం” మహత్త్వముగల బ్రహ్మవిమలచే నేపొందఁబడుచున్నదో యని మహత్పదము ; అట్టిమహత్పదమును ; జ్ఞాత్వా=తెలిసి ; వృక్షమూలే=చెట్టుమొదట ; వసేత్=నివసించవలెను.

తా. ఇచట “వృక్షమూలే” అనియున్నందున వనమందనిగాని బ్రహ్మమందనిగాని అర్థముచెప్పఁదగి యున్నది. “వనమందు” అనిచెప్పినపుడు వృక్షమును ఉపలక్షణముచేత (అఖండాద్భేఖండః ; ఖండాద్భేఅఖండః=యావత్తుకు నొక భాగము నొక భాగమునకు యావత్తును ; వనమని చెప్పఁదగియున్నది. లేక సంసారవృక్షము నెక్కడదానికి మూలమైన బ్రహ్మమందేయనియు సర్థము చెప్పఁదగియున్నది కాబట్టి బ్రహ్మమునఁగిన పిదప గృహదులుం దానక్షిలేక సన్యాసియై యేకాకియై వనమందుం

డవలయును అని గాని లేక బ్రహ్మమునెఱిగిన పిదప వైషమ్యక కలుదును అను కలములను పొందక బ్రహ్మనుండే సర్వదాధ్యాన గలవాడై మఱియొక దానినాశించి యుండవలెననిగాని భావము.

“సచ్చిదానంద మాత్మాన మద్వితీయం బ్రహ్మభావయేత్” ౧
(సాను ; 3౬ వజ్రసూచిక ;)

టీ. సత్ =కాలశ్రయమునను బాధింపబడనిదియు (సత్యమైనది) చిత్ =ఛశర సహాయములే సనంతతతానే ప్రకాశించును, సర్వమును దెలిసికొనునదియు (జ్ఞానమైనది) ; ఆనందం =సిరితీశయకే)ను స్వరూపమైనదియునగు ; ఆత్మనా =ఆత్మను, అద్వితీయం =తననకెవ్వరినెడవి లేనిదగు, బ్రహ్మ =బ్రహ్మముగా ; ౧ వయేత్ =భావింపవలెను.

తా. “సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ”యని బ్రహ్మస్వరూపము వేదాంతమనందుఁ జెప్పబడియున్నది. ఈ జ్ఞానము పరోక్షము. ఆత్మయును సత్యజ్ఞానానందమని చెప్పుటచే బ్రహ్మమునాత్మయు నొకటియని తలాయవలెను. బ్రహ్మమే యపాధులను ప్రవేశించుటచే నాత్మయనబడును. (ప్రత్యగాత్) ఈయాత్మకు సత్యజ్ఞానానందస్వరూపము సిద్ధించుట యనుభవమున దెలియనగును. ప్రతీదహమందును బుద్ధి వృత్తులకు గాక్షిగనుండు సంవిత్తు తెలిసి (ప్రత్యగాత్మయనబడును. జాగ్రదవస్థయందు శిబ్దస్వర్పరూపరసగంధములను విషయములు నానావిధములుగా నుండుటవలన వేఱువేఱుగా గ్రహింపబడుచున్నవి. వానినెఱుగు సంవిత్తుమాత్ర) మేకరూపముగా నున్నందున భింపబడక యున్నది. విషయములనలె సంవిత్తు భింపబడదు. స్వప్నావస్థయందును విషయములు నానావిధములుగా నుండుటవలన వేఱువేఱుగా గ్రహింపబడుచున్నవి. అక్కడను సంవిత్తుమాత్ర) మేకరూపముగ భింపబడకయున్నది. జాగ్రదవస్థయందు దృశ్యశ్రవణములు స్పృశ్యమణి, స్వప్నావస్థయందు దృశ్యము లస్థిరములు నగుటచే నెండవస్థలకును భేదము గలదు. ఇట్లు ప్రియందు

తమోరూపమునున్న యజ్ఞాగము సంవిష్టుచే నెఱుంగబడుచున్నది. ఆ యెఱుంగబడుట నిద్రనుండి లేచినపుడు స్మృతికి వచ్చుచున్నది. అనుభవించనివిషయము స్మృతికి రాదు. అనుభవించబడినదే స్మృతికివచ్చును. గాన సుషుప్తియందు యజ్ఞాగము సంవిష్టుచే నెఱుంగబడుట నిక్కము. అక్కడ సావిత్రిమాత్ర కేరూపముగ భావించబడిన యున్నది. ఇటు లోకయవస్థయందున్నటల మఱియొండవస్థయందుండక దృశ్యములు బాధించబడుటలన సనస్థములగుచున్నవి. అనన్తాత్రయమందును బాధించబడక సంవిష్టున్నందున నది సస్థముగను. కావున నది సస్థమనబడును. విషయములు తెలియబడునవి. తెలిసికొనునవికానందున నవి జడములననబడును. ఇతరసహాయము లేక సాంతతల ప్రకాశించుచు సర్వము నెఱుగుచున్నందున సంవిష్టుత్వానమననబడును. కావున సాచి త్రినబడును. ఉపాధియందుండి నేనను శబ్దమునకు వాద్యమై సాకెప్పుడును నాశము లేకుండునాకయని ప్రేమ స్వరూపముగ నున్నందున నానందమననబడును. ఇట్లే గతాగమ్యములైన మాన్వాదు గకల్పములందును సంవిద్రూపముగ నాశ్య యున్న త్తిరాశములు లేక స్వయంప్రకాశమననమై యున్నది. పరబ్రహ్మము నిట్టిదే కావున ప్రత్యేకాత్మ బ్రహ్మలకు వేదాంతమనందైక్యము బాధించబడుచున్నది. ఆకాశ మనంతమైనను ఘటాద్యపాఘలనుండటచే సాంతముగా గనబడునట్లు ప్రత్యేకాత్మ సాంతముగా గనబడుచున్నట్లున్న సహజమైనదే. ఇట్లు సత్యజ్ఞానానందమైన యాత్మ యాలక్ష్మిణములేగల బ్రహ్మముకన్న వేఱుకాదు కావున నద్వితీయమని చెప్పబడును. ఇట్లుచుభవమున తెలిసికొనుట యపరోక్ష జ్ఞానమా. తానే బ్రహ్మమను నీజ్ఞానమున బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

“ అహాబ్రహ్మస్మి స్మీత్యను సంధానం కుర్యాత్ ”

(శ్-య ; ౫౬ పైంకల ; ౨౩)

టీ. అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము ; అస్మి=అగుచున్నాను ; ఇతి=అని ; అనుసంధానం యోజనము ; కుర్యాత్=చేయవలెను.

తా బుద్ధి వృత్తులకుసా యై బ్రహ్మమే యహంశబ్దవాచ్యమై యున్నందున నే ననగా జీవుడనిగాని, నేహమనిగాని, యంతఃకరణమనిగాని యనుకొనక బ్రహ్మమేనుని యెల్లప్పుడును యోజింపవలయును.

“సతద్బోధాలోన్మత్త పిశాచసజ్జవృత్త్యాలోకి మాచరేత్” ౭

(సామ రూ ; మండలభ్యామ్మాణ భ్యా గ్)

టీ. నామరూపాశ్రయైవ సృష్టిపూర్వము సర్వస్త్వనైవ యేబ్రహ్మములదో నూబ్రహ్మమే ముఖ్యమై యుండునానాశ్రయైవ సతతము పదముచే జెప్పబడుచున్నది. నానినజీగినవాడు, శబ్దవాచ్య, సతత్వజ్ఞానాబ్రహ్మజ్ఞాని ; బాలోన్మత్తపిశాచవత్ = బాలవాచ్య, వెట్టివాచ్య, పిశాచము, వీనివలె ; జడవృత్త్యా = జడవృత్తిచే ; లోకంజితవత్ = లోకముందు సంచరించవలెను.

తా. జ్ఞాని సర్వజనులు సత్యంతాదరణీయములని యత్యాతురతతోజూచు విషయములందు నిష్ప్రమాణలవాడై లోకులు తననుజుడనుకొని లాచరింపవలెను. సర్వజ్ఞుడయ్యని బాలోన్మత్తపిశాచముల చందమున సంచరించును.

“బ్రాహ్మ సమహితోభూత్వా శక్త్యంపదైక్యమేవసదాకుర్యాత్”
(శు య ; గీ. పై ౧౧౭)

టీ. బ్రాహ్మణ్యం = బ్రహ్మజ్ఞాని ; సమహితం = స్వస్థచిత్తముగలవాడు ; భూత్వా = అయి ; శక్త్యంపదైక్యమేన, శక్త్యంపద = శత్రుదవాచ్యుడగు సీశ్వరులకు ; శక్త్యంపద వాచ్యుడగు జీవులకు ; వ్యక్తమేన = ఏకత్వముచే ; సదా = ఎల్లప్పుడు ; కుర్యాత్ = చేయవలెను.

తా. బ్రహ్మమును గురుముఖమున నెఱుంగువాడు బ్రాహ్మణుడు. బ్రహ్మముచెరిగిన యోగి యెల్లప్పుడు జీవేశ్వరైక్యాను సంఘానమును చేయుచుండవలెననిగాని వాడు గొప్పవాడు వీడు శక్కువవాడను భేదబుద్ధితో నుండరాదు.

సర్వత్రాద్వైతబ్రహ్మబుద్ధిం కుర్యాత్ ”

౬

టీ. సర్వత్ర=అంతటను ; అద్వైతబ్రహ్మబుద్ధి=అద్వితీయమైన బ్రహ్మనిశ్చయమును ; కుర్యాత్=చేయవలయును.

తా. అంతటను బ్రహ్మముచక్క ఇతరమెద్దియును లేదని దృఢ నిశ్చయముతో నుండవలయును.

“ ఆశాంబరో ననమస్కారో న స్వాహాకారో న స్వధాకారో
న సిందాస్తుతిర్యా దృచ్ఛికోఽపేత ”

౧౦

(శు-య ; ౧౬ పరమహంస)

టీ. ఆశాంబరః=దిగంబరః=మూనాభిమానములు లేని వాఁడును) ననమస్కారః=నమస్కారము లేనివాఁడును (ఒకఁడు తనకు నమస్కరింపవలయునను కోరిక లేనివాఁడును) నస్వాహాకారః=స్వాహాకారములేనివాఁడును, నస్వధాకారః=స్వధాకారములేనివాఁడును (స్వాహా స్వధావషట్కార గోచరమైన వైదికకర్మము విధ్యుక్తముగ నభ్యసించని వాఁడును); నసిందాస్తుతిః=నిందాస్తుతులు లేనివాఁడును (లోకులు తన్ను ప్రతించినను నింపినను వానియందు లక్ష్యముగలవాఁడై); యాదృచ్ఛికః=యదృచ్ఛాపరఁడును (దొరికినదానితో తుష్టికొందువాఁడును); యపేతః=కాలమును.

తా. జ్ఞాని బట్టలు మొదలైనవి కావలయునను భోగాపేక్షలేని వాఁడై, శనకాకండు నమస్కరింపవలయునను కోరికలేనివాఁడై, విధ్యుక్తముగ వైదికకర్మమును విడిచినవాఁడై, లోకనిందాస్తుతులందు లక్ష్యములేనివాఁడై, యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టుడై యుండవలయును. కాని వ్యామోహములవాడై యుండరాదు.

“ సర్వశస్పృహమేవ పశ్యన్ జీవన్ముక్తి మవాప్నోత్యరభ
ప్రతిభాసరాశపర్యంతం స్వరూపాను సంధానేనవసేత్ ”

౧౧

(అధర్వ ; ౪౩ నారదపరివ్రాజక ;)

టీ. సర్వతః=అంతటను ; స్వరూపమేవ=పరమాత్మ రూపమునే ; పశ్యన్=చూచుచు, ప్రార్థ బ్రహ్మ ప్రతిభాననాశ పర్యంతం=ప్రార్థ బ్రహ్మ ప్రతిభా సమునాశమగుదాక (స్థూలశరీరము నశించుట ప్రార్థబ్రహ్మయము) ; స్వరూపానుసంధానేన=బ్రహ్మను సంధానముచే ; జీవన్ముక్తిం=జీవన్ముక్తిని ; అవాప్య=పొంది ; ననేత్=నివసించ వలయును.

తా. తానే బ్రహ్మనుని జగత్తుమిథ్యయని భేదమోదముల నొందక జీవించి స్థూలశరీరముతో నందుట జీవన్ముక్తి. జ్ఞానీప్రార్థము న్నటుల పరులు తలచెదరుకానిజ్ఞానితలపడు. ఆత్మజ్ఞానమున కర్మమేనశించును కావున జ్ఞానీకి ప్రార్థము ప్రార్థబ్రహ్మప్రతిభాన మనఁబడును. ప్రతిభా సమనఁగా లేనిదియున్నటుల కనబడుట.

“ స్వరూపాను సంధానం వినాన్యథాచారి పరోసభవేత్ ” ౧౨
(అథర్వ ; ౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. స్వరూపాను సంధానం=పరమాత్మాను సంధానము (తాను పరమాత్మయేయని యోచించుట) ; వినా=విడిచి ; అన్యథా=మఱియొక తీరైన ; ఆచార=ఆచారమందు ; పరః=ఆనక్తుడు ; సభవేత్=కాగూడదు.

తా. తాను పరమాత్మయని అను సంధానమును చేయుటను మాని యితరదేవతల నుపాసించగూడదని యభిప్రాయము.

“ వేదాంతశ్రవణం కుర్వన్యోగంసమాభేత్ ” ౧౩
(అథర్వ ; ౫౮ శాండిల్య)

టీ. వేదాంత=ఉపనిషత్తులయొక్క ; శ్రవణం = వాక్యార్థాను సంధానమును ; కుర్వన్=చేయుచు, యోగం=అన్వర్థయోగమును పేరుగల నిర్వికల్పసమాధిని ; సమాభేత్=ఆరంభించవలయును.

తా. వేదాంత వాక్యార్థమును వినుచు, నూరకుండక నిర్వికల్ప సమాధి సిద్ధింప ప్రయత్నింపవలయును. యోగమనఁగా నిర్వికల్ప

సమాధిమైన యస్పర్శయోగమునుటకు “ అస్పర్శయోగోనామైష దుర్ద
ర్శస్పర్శయోగిభిః ” అని గౌడపాదవాక్యముగలదు.

“ ఆకుంచనేనకుండలిన్యా కివాటముష్టాట్య మోక్షద్వారం
విభేదయేత్ ” ౧౪

(అభర్వ ; గౌ. శాండిల్య ; అ. ౧.)

టీ. ఆకుంచనేన=గుదస్థానమండలి యపానమును పైకిలాగుటచే
తను ; కుండలిన్యా=కుండలినీశక్తిచే ; కవాట=బ్రహ్మనాడియైన . సుషు
మ్నా కివాటమును ; ఉష్టాట్య=తెరిచి ; మోక్షద్వారం=మోక్షద్వా
రమైన బ్రహ్మరంధ్రమును ; విభేదయేత్=భేదింపవలెను.

తా. రిహస్యప్రదేశమున ముక్తాననమున గూర్చుండి రేచక పూ
రకములు మాని గుదస్థానమండలి యపానమును లాగవలయును. అట్లు
లాగి కుంభించుటచే నాభికి తిర్యగ్భాగముగ నశోముఖముగనుండు కుం
డలినీ శక్తిమేల్కొనెను. కుండలినీశక్తి మేల్కొనిన కుంభకస్థితియం
డగా వాయువు బహిష్ప్రచారముమాని విశుద్ధచక్రమునాటి వెనుకకు
తిరిగి సుషుమ్నానాడినితెరిచి, యందు సంచరించును. అప్పుడు మనః
ప్రచారమణిగియుండును. పిదప బ్రహ్మరంధ్రమును భేదించి వాయువు
తోగూడి మనస్సు చిదాకాశమున లీనమగును. గురుకటాక్షమునఁగాని
యిది సంప్రాప్తించదు.

“ యచ్ఛేవ్యాజ్ఞానసి ప్రాజ్ఞస్తద్యచ్ఛేదాన ఆత్మని ” ౧౫

“ జ్ఞానమాత్మని మహతీనియచ్ఛేద్యచ్ఛేచ్ఛాస్త ఆత్మని ” ౧౬
(కృ-య ; 3 కత ; అం ; వ 3)

టీ. పాజ్ఞః=బ్రహ్మత్వైక్యమున గలిగిన చిత్తైకాగ్రత ప్రజ్ఞయన
బడును. ఆ ప్రజ్ఞగలవాఁడు ప్రాజ్ఞఁడు ; అనఁగా బ్రహ్మజ్ఞాని ; వాక్=
వాగాదీంద్రియములను ; మనసి=మనసునందు , యచ్ఛేత్=నిమిష

వలయును ; తత్ = ఆ మనసును ; జ్ఞానఆత్మని = నిశ్చయార్థికియైన బుద్ధి
యందు ; యచ్ఛేత్ = నియమింపవలయును ; జ్ఞానం = ఆబుద్ధిని ; మహాత్ =
గొప్పదియైన ; ఆత్మని = ప్రత్యేకాత్మయందు ; నియచ్ఛేత్ = నియమింప
వలయును ; తత్ = ఆప్రత్యేకాత్మను ; శాంత ఆత్మని = నిర్వికారియైన పర
బ్రహ్మమున ; నియచ్ఛేత్ = నియమింప వలయును.

ఈపదముండగూడదని తోచుచుండి ఉంటున్నకము నడవదు.

తా ఇంద్రియములను విషయములను దగులనీయక వానిని
వానికధికారియైన మనసునందే యుంచవలయును. సంకల్పరూపమైన
మనసును నిశ్చయరూపము గలుగుటకై నిశ్చయార్థికియైన బుద్ధియందు
గూర్చవలయును. ఇతరనిశ్చయములు గలుగనీక “ అహ బ్రహ్మస్మి ”
అను నిశ్చయము గలుగుటకై యాబుద్ధిని ప్రత్యేకాత్మయందు గూర్చ
వలయును. అట్లుగూర్చి ప్రత్యేకాత్మయే పరబ్రహ్మమనియెఱిగి నిర్వి
కారముగా నిర్వికల్పముగా నుండవలయును.

“ ఆత్మానంచే ద్విజానీయా దయమస్మితిపూరుషః ” ౧౭

“ కిమిచ్ఛన్-స్యకామాయ శరీరమనుసంజ్వరేత్ ” ౧౮

(శు.య ; ౬౬ శాట్వాదీనీయ ; ౧౦ బృహదారణ్యక ; ౨ ౬)

టీ. పూరుషః = పురుషుడు ; అయం = ఈయాత్మ ; అస్మితి = అగు
చున్నానని ; ఆత్మానం = తనను ; విజానీయాచ్ఛేత్ = తెలిసికొనునేని ;
కిమిచ్ఛన్ = ఏభోగమునుకోరుచు ; కిస్య = ఏభోక్తయొక్క ; కామాయ = కో
రికకొరకు ; శరీరం = దేహమునుగూర్చి ; అనుసంజ్వరేత్ = తపించవల
యును.

తా. పురుషుడు స్వయంప్రకాశ స్వరూపుడయిన యాత్మయే
తానని దెఱిగినిపియ్యట నెవరినిమిత్తము చేసికొంటు పరితపించును ; పర
మార్థదశయందు భోగ్యభోక్తృ స్వరూపమైన దైవము మిథ్యయగును

గాన నాత్మస్వరూపుడగు తాను నిరతిశయత్వప్తిచే జేసిని గూర్చియు పరితపించఁడు.

“తమేనధీరో విజ్ఞాయప్రజ్ఞాం కుర్వీతబ్రాహ్మణః” ౧౯
 “నానుభ్యాయేద్బ్రహ్మణోశ్శబ్దాన్ వాచో విగ్లాపనంహితత్” ౨౦
 (శ్రీ)-య ౬౮ వరాహ ; అ ౪ ; శు-య ; ౧౧ బృహదారణ్య ; అ ౬.

అధర్వ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౪.)

టీ. ధీరః=ఇంద్రియనిగ్రహముగలిగిన ; బ్రాహ్మణః=బ్రహ్మవేత్త ; తమేవ=ఆయాత్మనే ; విజ్ఞాయ=జెల్పిసింపి ; ప్రజ్ఞాం = చిత్తైకాగ్రతను ; కుర్వీత=సంపాదించవలయును ; బ్రహ్మణః=అనే ములయున ; శబ్దాన్= శబ్దములను ; నానుభ్యాయేత్ = పఠింపఁగూడదు ; హిత = ఆపదనము ; వాచః=వాగ్వియునునగు ; విగ్లాపనం=శ్రమముగను ; హి=నిశ్చయము.

తా. ఆత్మ స్వరూపమెఱిగినవాఁడు నిర్విషయమధి సిద్ధింప బ్రయత్నింప వలయునుగాని యాత్మస్వరూపము తెఱిగించు శాస్త్రములను జదివిన లాభములేదు. అనుభవములేక యటు చదువుట నోటికి శ్రమమేగాని వేఱుగాదు.

“యతో నిర్విషయస్యాస్య మనసోము కిరిష్యతే” ౨౧
 “అతో నిర్విషయనిత్యం మనఃకార్యంముముక్షుగా” ౨౨

(శ్రీ)-య ; ౨౦ అన్యూశించు ; అధర్వసం, శ్రీపురాతాపినీ)

టీ. యతః=ఏకారణమున ; నిర్విషయస్య=నిర్విషయమైన (విషయమున క్షిలేని) ; అస్యమనసః = ఈమనస్సుకు ; ముక్తిః = మోక్షము ; ఇష్యతే=ఇచ్చయింపఁ దగున్నదో ; అతః=ఆకారణమున ; ముముక్షుగా=మోక్షేచ్ఛ గలవానిచే ; నిత్యం=ఎల్లపుడు ; మనః=మనస్సు ; నిర్విషయం=నిర్విషయమునుగానే ; కార్యం=చేయదగినది.

తా. నిర్విషయమైన మనసునకు మోక్షము కలుగుచున్నది. కావున మోక్షమందు కోరికగలవాడు మనసును విషయములందుఁ దగులనీకయుండ వలయును.

“ చిత్తమేవహి సం సార స్తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్ ” ౨౪
(శ్మ-య; ౬౬ శాట్వాద్యునీయ-కృ-య; ౧౮ వరాహ సామ; ౪౪ మైత్రాయణీ.

“ దృశ్యంహ్యదృశ్యతాంనీత్యాబ్రహ్మకారేణచిత్తయేత్ ” ౨౪
(శ్మ-య; 32 తేజోబిందు .

టీ. చిత్తమేవహి=చిత్తమేనిశ్చయముగ; సంసారః=సంసారము, తత్=దానిని (ఆచిత్తమును) ప్రయత్నేన ప్రయత్నమున; శోధయేత్=శోధించవలయును; దృశ్యంహి=చూడబడుచిదృశ్యమును; అదృశ్యతాం=దృశ్యముకాని దానిగ; నీత్యా=గడపి (నిశ్చయించి, బ్రహ్మకారేణ=బ్రహ్మస్వరూపమున; చింతయేత్=చింతింపవలయును.

తా. చిత్తమే సంసారము. ఆచిత్తమునా వృత్తిలులేనిదానిగ ప్రయత్నమున చేయవలయును. దృశ్యమునా దాని కధిష్ఠానమున బ్రహ్మముగానెంచి దృశ్యముగా నెంచకుండ వలయును.

“ మాయాకార్యమిదం భేదమస్తిచేద్బ్రహ్మభావనం ” ౨౫

“ దేహాహమితి దుఃఖిచేద్బ్రహ్మహమితినిశ్చిను ” ౨౬
(శ్మ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. మాయాకార్యం=మాయచే కల్పింపబడిన; ఇదంభేదం=ఈదృశ్యభేదము; అస్తిచేత్=ఉన్నదేని; బ్రహ్మభావనం=అది బ్రహ్మమని తలచవలెను; అహం=నేను; దేహాహమితి=దేహమనితలచునేని, దుఃఖః=దుఃఖవంతుడగును. అహం=నేను బ్రహ్మేతి=బ్రహ్మమనినిశ్చినుఁ నిశ్చయింపుము.

తా. ఈ దృశ్యభేదము మాయాకార్యముగాన మిథ్యయగుచున్నది. ఆభేదము కనుపడనేని దానిని బ్రహ్మముగా నూహింప వలయును. దేహమేతానని తలచినయెడల నాదేహధర్మముల తనయందారోపించుకొని దుఃఖవంతుడగును. కావున తానే బ్రహ్మమని యెఱుంగవలెను. తాను బ్రహ్మమని యెఱిగిన సమస్తదుఃఖ నివృత్తియగును.

“హృదయగ్రంథిరస్తి త్వే ఛేదనేబ్రహ్మచక్రకం ” ౨౭

“సంశయేసమనుప్రాప్తే బ్రహ్మనిశ్చయమాప్నయాత్ ” ౨౮
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు.)

టీ. హృదయగ్రంథిః=హృదయమునముడివంటియడ్డానము; అస్తి త్వే=ఉండగా; ఛేదనే=దానిని ఛేదించుటయంగ; బ్రహ్మచక్రకం=బ్రహ్మచక్రము నయోగించవలయును ; సంశయే=సం దేహము ; సమనుప్రాప్తే=సంప్రాప్తించుచుండగా ; బ్రహ్మనిశ్చయం=బ్రహ్మమనునిశ్చయమును; ఆప్నయాత్=పొందవలెను.

తా. హృదయముననున్న ముడివంటి యడ్డానమును ఛేదించుటకు బ్రహ్మజ్ఞానచక్రమును ప్రయోగింపవలెను. బ్రహ్మచూజగత్తాయను సం దేహము గలుగునపుడు బ్రహ్మమని నిశ్చయించవలయును.

“విక్షేపాక్షరతన్మాత్రో జీవితంచాతిచంచలం ” ౨౯

“విహాయశాస్త్రజాలాని యత్సత్యంతదుపాస్యతాం ” ౩౦

(శుయ ; గీ. పైంగల. అ. 3)

టీ. అక్షరతన్మాత్రః=అక్షరస్వభావుడయినకూటస్థుడు (ప్రత్యగాత్మ) ; విక్షేపః=తెలిసికొనఁదగినవాడు ; జీవితంచ=ఆయుష్కాలమును ; అతిచంచలం=మిక్కిలిచంచలమయినది ; శాస్త్రజాలాని=శాస్త్రసమూహములను ; విహాయ=విడిచి ; యత్=ఏది ; సత్యం=సత్యమో ; తత్=అది ; ఉపాస్యతాం=ఉపాసించబడుగాక.

తా. ఆయామ్యాలము నిక్కిలి అస్థిమయునది నాశములేని కూటస్థుడే తెలియదగినవాడు కావున శాస్త్రవేదనముమాని సత్వైన కూటస్థాత్మనే యెఱిగి యుపాసన చేయవలయును.

ఈవిషయములో నుత్తరగోత్రలో శ్రీకృష్ణులవారుచెప్పిన “అనంతశాస్త్రం” అను స్లోకమును చూడవలెను.

“యస్య శ్రీ సస్యభోగేచ్ఛాపి శ్రీ సస్యభోగభూః” ౩౧
 “ప్రియంత్యైవై జగత్త్యైవై జగత్త్యైవై భిభవేత్” ౩౨
 (సామ ; ౬౧ మహా ; ౩ అధ్యాయం. శు.య ; యాజ్ఞేవల్క్య)

టీ. యస్య=ఎవనికి ; శ్రీ = శ్రీ గుండలం ; సస్య=వానికి ; భోగేచ్ఛా=భోగాభిలాషయుండును ; శ్రీ సస్య=శ్రీ దేవవానికి ; భోగభూః=భోగానుభవభూమి ; జగత్త్యైవై = ప్రీయం=ప్రియ ; సస్యకావ=విడిచి ; జగత్=జగత్తు ; శ్రీ క్తం=చిహ్నవహిన ; జగత్=జగత్తును ; సస్యకావ=విడిచి, నుభి=నుభవంతుడు ; భవేత్=అగుచున్నాడు.

తా. శ్రీ వాంఛ యెవఁగుండలం వానికి భోగమును భోగకార్యమగును దుఃఖమును గలుగును శ్రీ వాంఛ లేనివానికి భోగము దాని ఫలమయిన దుఃఖము జెటులుండును ? ఉండవు; శ్రీనిజముచినవానిచే జగత్తు జయింపబడును. జగత్తు జయించినవాడే గుఱవంతుడు. మనస్సే జగత్తు గాన మనసును జయింపవలెను.

“చిత్తంకారణమథానాం శస్త్రిస్యై జగత్ప్రయం” ౩౩
 “శస్త్రిన్ ఓణేజగత్ ఓణిం శస్త్రిశస్త్రిం ప్రయత్నతః” ౩౪
 (సామ ; ౬౧ మహా ; అ. ౩. శ్లో.య ; ౬౩ యోగశిఖా)

టీ. చిత్తం=చిత్తము ; అథానాం=పదార్థములకు ; కారణం=హేతువగును ; శస్త్రిస్యై=ఆచిత్తముండగా ; జగత్ప్రయం=సూచులోకములున్నవి ; శస్త్రిన్ ఓణే=ఆచిత్తము ఓణిం మందుండగా ; జగత్తీణం=జగ

స్తుతిఁగించినదియగును ; ప్రయత్నశః=ప్రయత్నముచే; తత్=అచిత్తము; చికిత్సన్యం=బోగుచేయవలసినది.

తా. చిత్తమే సమస్తపదార్థములకు హేతునగును. చిత్తమే మూడులోకములుగాన చి తముండిన జగత్తుండును. చి తమునశించిన జగత్తు నశించును. కరిగించబడినరాగి మూసయందుజొచ్చి దానియాకార మును బొందునట్లులు చిత్తము రూపాదివిషయములందు చాపించి వానిరూపమును బొందును. “మూషాసిక్తిం చుభాతామ్రం తస్మిథం జాయతేతథా | రూపాదీన్యత్సవచ్చిత్తం తస్మిథం దృశ్యతే ధృవం” అని శంకరాచార్యులవారు చెప్పియున్నారు. కావున చిత్తమును నశించ జేసిన జగత్తులేనివాడగును. జగత్తులేమిచే సుఖవంతుడగును.

“ సప్తేకత్వాయ సప్త్యంతం బ్రహ్మాం పరిచిన్వతాం ” 31

శ్లో-య ౯౦ వరాహ

టీ. సప్తే=నిద్రనుండి ; ఉత్థాయ=లేచి ; సప్త్యంతం=నిద్రపోవువరకు ; బ్రహ్మః=బ్రహ్మము ; ఏకం=ఒక్కటియే ; పరిచిన్వతాం=చి తింపబడవలయును.

తా. నిద్రనుండిలేచి నిద్రపోవువరకు గల కాలమున నితరాసక్తి లేక యాకాలమును వ్యర్థపుచ్చు బ్రహ్మమునే గాగ్గింపవలయును.

“ గచ్ఛం స్థిషన్నాశవిశాశ్చయాన్వాన్యధాపివా ” 3౬

“ యథేచ్ఛయావసేద్విద్వాన్వాత్మాగాను స్పదామునిః ” 3౭

(సామ; ౭౮ కుండిన్య-చివరవాక్యం)

టీ. విద్వాన్=బ్రహ్మజ్ఞత్వమును పురుషుడు ; గచ్ఛన్=నడుచుచున్నను ; స్థిషన్=సిలుచున్నను ; ఉశవిశన్=ఘర్లున్నను ; శయాన్=పడుకొనియున్నవాడయినను ; అన్యధాపివా=మరియొకరిలిగా

నున్నాడైనను, సదా=ఎల్లప్పుడు, మునిః=మునియై ; ఆత్మా రామః= ఆత్మయందే రమించువాడై ; యథేచ్ఛయా=చిత్తము వచ్చినటుల ; సనేత్=ఉండవలయును.

“జ్యోతిర్లింగం భురోర్మధ్యే నిత్యం ధ్యాయేత్సదాయతి” ౩౮
(కృ-య. ౮౦ (బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. సదా=ఎల్లప్పుడు, యతిః=యతి, భురోర్మధ్యే=భూమధ్యమందు, జ్యోతిర్లింగం=ప్రకాశలక్షణమైన, నిత్యం=నిత్యమైన యాత్మను, ధ్యా యేత్=ధ్యానింపవలయును.

తా. భూమధ్యమందు దృష్టినిలిపిన చిత్తముస్థిరముగా నుండును. షణ్ముఖచేగాని, శాంభవిచేగాని నీ వారతాకమువలె ప్రకాశస్వరూపమైన యణువువలెనున్న కలాగ్రమందు శుద్ధస్ఫటికసంకాశమగు నాత్మ ధ్యానించదగినది.

“ఆత్మానమాత్మనాసాత్మాద్భ్రామ్రబుద్ధ్యాపనిశ్చలః” ౩౯

“దేహజాత్యాదిసంబంధాన్ వర్ణాశ్రమసమన్వితాన్” ౪౦

“వేదశాస్త్రపురాణాని పదపాంసమివత్యజేత్” ౪౧

(కృ-య॥౪౦ (బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. ఆత్మనా=నిశ్చయాత్మీయగుబుద్ధిచే, ఆత్మానం = తనను, సాత్మాత్=ప్రత్యక్షముగ, బ్రహ్మ=బ్రహ్మముగ, పనిశ్చలం=ధృఢముగ, బుద్ధ్యా=తేజుపతోని, దేహజాత్యాదిసంబంధాన్=దేహముజాతిమొరైన సంబంధములైన, వర్ణాశ్రమసమన్వితాన్=వర్ణాశ్రమములతోగూడిన, వేదశాస్త్రపురాణాని=వేదశాస్త్రపురాణములను, పదపాంసమివ=పద భూభివలెనే, త్యజేత్=విడువవలయును.

తా. తాను బ్రహ్మమని యెరిగినపిదప తక్కినవానితో ప్రయోజనములేదుగావున, వర్ణాశ్రమాదులను, వేదశాస్త్రపురాణములను

సాదఘాతవలె విడువవలయును. బ్రహ్మమునెరుగకుండిన పేదశాస్త్రములవలన ప్రయోజనములేదు. బ్రహ్మమునెరిగినపిదపను వేదశాస్త్రములవలన ప్రయోజనములేదు. బ్రహ్మమునెరుగుటకువేదశాస్త్రములను చదువుకొనవలయును. బ్రహ్మము నెరుగకుండినను ఎరిగిపడఁడు పేదశాస్త్రములవలన ప్రయోజనములేదని “అనిజ్ఞాతే పరేత త్వే శాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఠలా! విజ్ఞాతేఽపి పరేత త్వే శాస్త్రాధీతిస్తునిష్ఠలా” అను వాక్యములచేత శంకరాచార్యులవారు చెప్పియున్నారు. వివేకచూడానుశిల్పం. ౬౧

శాస్త్రనిష్ఠులత్వమునుగురించి శ్రీకృష్ణులవారు ఉత్తరగీతలయందు కొన్ని స్లోకములను చెప్పిరి. అవిచూడవలెను.

“ఏకాకీనిస్పృహ స్తిష్ఠేన్న హి కేసనహలపేత్ ” ౪౨

“దద్యాన్నారాయణేత్యేవం ప్రతివాక్యంసదాయతిః ” ౪౩

(అధర్వ-౪౩ నారద పరివాణక)

టీ. యతిః=సన్యాసి, సదా=ఎల్లప్పుడు, ఏకాకీ=ఒంటిగనుండువాడై, నిస్పృహః=దేనియందు కోరిక లేనివాడై; తిష్ఠేత్=ఉండవలెను, కేసనహ=ఎవనితోను, హలపేత్=చూటలాడగూడదు, నారాయణేతి=నారాయణయని, ఏవం=ఈరీతుగ, ప్రతివాక్యం=మారుమాటను, దద్యాత్=ఇయ్యవలెను.

తా. యతి సంగము నవేక్షించక నిష్కాముడై ఎవనితోను చూటలాడక యుండవలయును. ఎవ్వరేమియనినను నారాయణయని ప్రత్యుత్తరముగ చెప్పవలయును గాని వారితో వ్యర్థముగ మాటలాడగూడదు.

“మునిః కాపీనవాసాస్సాన్యగ్నోవాధ్యాన తత్పరః ” ౪౪

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివాణక)

టీ. ధ్యానతత్పరః=ధ్యానానక్తుడైన, మునిః=మఠిని, కాపీనవాసాః=గోచిపెట్టినవాడైనను, నగ్నోవా=దిగంబరుడైనను, స్యాత్=అగును.

తా. ధ్యానమందే యాసక్తిగలయోగి మృదువస్త్రాదులను గోరక గోచినిబూని యుండవలయును.

“అధ్యాత్మరతిరాసీనోనిరపేక్షోనిరాశిషః” ౪౧

“ఆత్మనై వసహాయేన సుఖాన్తీవిచరేదిహ” ౪౬

(అధర్వ ౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. సుఖాన్తీ = అఖండబ్రహ్మసుఖమునుగోరుయోగి, అధ్యాత్మరతిః=ఆత్మయం దాసక్తిగలవాడును, ఆసీనః=స్థిరమైన సుఖాసనముగలవాడును, నిరపేక్షః=విషయములం దపేక్షలేనివాడును, నిరాశిషః=ఆశీర్వచనము లేనివాడును, ఆస్మదా=ఆత్మకూపమైన, సహాయేనై వ=సహాయముచేతనే (ఆత్మసహాయముచేతనే) ఇహ=ఈలోకమందు, విచరేత్=సంచరించవలయును.

తా. అఖండబ్రహ్మసుఖమునుగోరు యోగి విషయసుఖమును గోరక నారాయణయసుమాటదక్క నాశీర్వచనములేనివాడై తనదేహసహాయముదక్క నితరసహాయములే ఈలోకమన చరింపవలయును. సంగము నపేక్షించరాదు.

“సంధిగ్ధ సర్వభూతానాం వర్ణాశ్రమవివర్జితః.” ౪౭

“అంధవజ్రజవచ్చాపి మూకవచ్చ మహీంచరేత్” ౪౮

(అధర్వ-౪౩ నారద పరివ్రాజక.)

టీ. వర్ణాశ్రమ వివర్జితః=వర్ణాశ్రమముల విడిచినయోగి, సర్వభూతానాం=సర్వభూతములకు, సంధిగ్ధః=సంధిగ్ధముగలుగు వేషముగలవాడై, అంధవచ్చ=గుడ్డివానివలెను, జడవచ్చాపి=జడునివలెను, మూకవచ్చ=మూగవానివలెను, మహీంచ=భూమియందు, చరేత్=చరింపవలెను.

తా. ఈతడెట్టివాడోయని సర్వజనులకు సందేహము గలిగించు వేషముగలవాడై విషయములను బూచియు చూడక గుడ్డివానివలెను,

ఎవ్వరేమియనినను మాటలాడక మూగ నానివలెను, దేనియందు స్పృహ లేక జడునివలెను బ్రవర్తింపవలెను.

“యద్యత్పశ్యతి చ తుర్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్.” ౪౯

“యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్.” ౫౦

(కృ-య-౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. యద్యత్=ఏయేప దార్థమును, చతుర్యాం=నేత్రములచేత, పశ్యతి=చూచుచున్నాడో, తత్తత్=ఆయాపదార్థమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మ భావయేత్=భావింపవలెను; యద్యత్=ఏయేపదార్థమును, కర్ణాభ్యాం=యని, కర్ణములచే, శృణోతి=వినుచున్నాడో, తత్తత్=ఆయా పదార్థమునే, ఆత్మేతి=ఆత్మయని, భావయేత్=భావింపవలెను, సమస్తవిషయములను వాసికఃస్థానమైన బ్రహ్మముగా భావింపవలయును.

తా. నేత్రములతో దేనిని చూచుచున్నాడో చెవులతో దేనిని వినుచున్నాడో దానినంతయు నాత్మకంటె నితరమెద్దియును లేదని ఆత్మగానే భావింపవలయును.

“లభతేనానయాయద్యత్తత్తదాత్మేతిభావయేత్” ౫౧

“జిహ్వాయాద్రసంహృత్తి తత్తదాత్మేతిభావయేత్” ౫౨

(కృ-య; ౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. నానయా=ముక్కుచే, యద్యత్=యేయేగంధమును, లభతే=పొందుచున్నాడో, తత్తత్=ఆయాగంధమునే, ఆత్మేతి = ఆత్మయని, భావయేత్=భావింపవలెను, జిహ్వాయా=నాలుకచేత, యత్=ఏ, రసం=రసమును, హి=నిశ్చయముగా, అత్తి=పొందుచున్నాడో, తత్తత్=ఆయారసమును, ఆత్మేతి=ఆత్మయని, భావయేత్=భావింపవలెను.

తా. స్పృష్టము.

“త్వచాయద్యత్స్పృశేద్యోగీ తత్తదాత్మేతిభావయేత్ ” ౧౩
(కృ-య; ౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. యోగీ=ఆత్మానుసంధానముచేయువాడు, త్వచా=చర్మము చేత, యద్యత్=ఏయేస్పర్శమును, స్పృశేత్ = ముట్టునో, తత్తత్=ఆ యాస్పర్శమనే, ఆత్మేతి=ఆత్మయని, భావయేత్=భావింపవలయును.

తా. సమస్తవిషయములను వాని కధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగా భావింపవలయుననియు ఏప్రజ్ఞానముచే విషయముల నెరుగుచున్నాడో దానిని ఆత్మయనియు భావింపవలయును. పైనఁ జెప్పిన చక్షురాదులు అయిదును ప్రత్యాహారములు.

(౧౮ శాండిల్యోపనిషత్-ఆ ౧ చివరచూడవలయును.)

“దృష్టింజ్ఞానమయీంకృత్వా పశ్యేద్బ్రహ్మనుయంజగత్ ” ౧౪
(కృ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. దృష్టిం=దృష్టిని (బుద్ధిని) జ్ఞానమయీం=జ్ఞానమయమైనదా నినిగా, కృత్వా=చేసి, జగత్=జగత్తును, బ్రహ్మనుయం = బ్రహ్మమయ మైనదానినిగా, పశ్యేత్=చూడవలెను.

తా. బుద్ధిని భేదములేనిదానినిగ జేసి జగత్తును బ్రహ్మయొక్క వివర్తకముగా నూహింపవలయును.

“ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం విరామోయత్రవాధవేత్ ” ౧౫
“దృష్టిస్తత్రైవకర్తవ్యా ననాసాగ్రవలోకినీ ” ౧౬
(కృ-య; 32 తేజోబిందు)

టీ. ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం=చూచువాడు, చూచుట, చూడ బడనది, యీమూటియొక్క; విరామః=నాశము; యత్రవా=ఎక్కడ; భవేత్=అగునో; దృష్టిః=దృష్టి; తత్రైవ=అక్కడనే; కర్తవ్యా=చే

యదగినది ; నానాగ్రాహలోకిననుక్కుకొననుచూచుదానిగ ; న=చేయ
దగను.

తా. అభేదమైన బ్రహ్మమునందు, ద్రవ్య, దర్శనము, దృశ్యము
నని త్రిపుటియండము. అట్టిబ్రహ్మమునందే దృష్టియుండవలయును.
గాని నానాగ్రాహమందు దృష్టినిచేపరాదు. బ్రహ్మము నుద్దేశింపక కేవ
లము నానాగ్రాహన దృష్టిఃలిపిన ప్రయోజనములేదు.

“ దేవాగ్న్యగారే తరుమూలే హయాం వసేదనంగోలక్షీత
శీలవృత్తః ”

౧౭

(శు-య ; ౯౯ శాట్యాయనీయ)

టీ. లనంగః=నంగములేనట్టి ; అలక్షీతశీలవృత్తః = పరులకు తెలి
యబడని స్వభావము నడవడియగులయోగి ; దేవాగ్న్యగారే=దేవాగ్ని
గృహములందును ; తరుమూలే=వృక్షమూలమునందును ; గుహాయాం=
గుహయందును ; వసేత్=వివసింపవలయును.

తా. యోగినంగమునుగోరయితరులకు తెలియబడని స్వభావ
ప్రవర్తనముగలవాడై, వృక్షమూలమందైనను, గుహాయందైనను,
దేవాలయమందైన నుండవలయును.

“ నిరింధనజ్యోతిరివశాంతో నచోద్విజే దుద్విజేద్యత్రకుత్ర ”

(శు-య ; ౯౯ శాట్యాయనీయ)

టీ. యత్రకుత్ర=స్వాతిరి క్షణోచ్ఛేదం జగత్తుననెక్కడనైనను ;
ఉద్విజేత్=భయపడవలయును ; నిరింధనజ్యోతిరివ=కట్టలులేనియగ్నిబావ
లవలె ; ఉపశాంతః=శాంతుడై ; నోద్విజేత్=భయపడరాదు.

తా. జగత్తు సత్యమనిన భయపడవలెను. తనకంటె నన్యములేదని
కట్టలేని యగ్నివలె శాంతుడై భయాభినివేశము విడువవలయును.

“ శాంతోదాంత ఉపరత స్తి తిత్తుర్యోఽనూచానోహ్యభిజ్ఞోఽసాసమానః ”

(శు-య; ౯౯ శాట్యాయనీయః —)

౧. శాంతః=అంతరింధ్రయనిగ్రహము గలవాఁడును ; దాంతః=బాహ్యేంద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును, ఉపరతః = యథావిధిగ కర్మసన్యాసమును చేసినవాఁడును; తితిక్కుః=శీతాతపవతాతక్లేశములకు నప్రతీకారపూర్వకముగ చింతింపక యోర్చువాఁడును ; అనూచానః=చేదశాస్త్రములను సంపూర్ణముగ జెలిసినవాఁడును ; యః=ఎవ్వఁడో ; అసా=ఈపురుషుఁడు ; సమానః=సర్వత్రసముడై ; ప్రత్యగభిన్నుడై ; అభిజ్ఞః=సర్వజ్ఞుడగును, హి=నిశ్చయము.

తా. ఆత్మజ్ఞుని మొట్టమొదట శమదమాదులుగల యధికారి కావలయునని యీశ్వరియభిప్రాయము.

“ త్యక్తేషణోహ్యన్మణ స్తం విదిత్వా మానీవ సేదాశ్రమేయతో కుత్ర ”

౬౦

టీ. త్యక్తేషణః=ఈషణశ్రయములేనివాఁడై ; అన్మణః=ఋణములేనివాఁడై ; తం=ఆయాత్మను ; విదిత్వా=తెలిసికొని ; మానీ=ఇతరసంకల్పములేనివాఁడై ; యత్రకుత్రాశ్రమే=ఏయాశ్రమమందైనను ; వసేత్=నివసించవలయును.

తా. భార్యకావలెనను కోరిక దారేషణ, పుత్రుడుకావలెనను కోరిక పుత్రేషణ, ధనముకావలయుననుకోరిక ధనేషణ, యీమూడు కోరికలు నీషణశ్రయమనబడును. అన్నదానాది యజ్ఞముచేసిన దేవఋణము తీరును. పుత్రునిగాంచిన పితౄణములేదు. వేదాధ్యయనము వలనగాని తీర్థయాత్రవలనగాని ఋషిఋణము తీరును. ఈమూడు ఋణములు లేనివాఁడనృణుడు. యోగి యీషణశ్రయమును త్యజించిన

వాఁడై, ఋణాత్రయము లేనివాఁడై, మాతృను తెలిసికొని, యితర సంకల్పములు లేక యేయాశ్రమమునందై నను నివసింపవలయును.

“యమైశ్చనియమైశ్చైవ ధ్యానైశ్చైవ సుసంయుతః” ౬౦

“నాడీశుద్ధిచక్రత్వాదౌ ప్రాణాయామంసమాచరేత్” ౬౧

(శు-య ; ౪౪ త్రిశిఖ్రబ్రాహ్మణ)

టీ. యమైశ్చ=యమములతోడను ; నియమైశ్చైవ = నియమములతోడను ; ధ్యానైశ్చైవ=ధ్యానములతోడను ; సుసంయుతః=లేస్స గగూడినయోగి ; ఆదౌ=మొదట ; నాడీశుద్ధిచ=నాడీశుద్ధిని, కృత్వా=చేసి ; ప్రాణాయామం=ప్రాణాయామ యోగమును, సమాచరేత్=ఆచరింపవలెను.

తా. యమనియమధ్యానములతోగూడిన యోగి మొదటను నాడీశుద్ధినిజేసి పిదప ప్రాణాయామమును జేయవలయును. యమనియమధ్యానములు లేనివాఁడు ప్రాణాయామము జేయరాదు. చేసిన గా రి డీవానివలెనగును. అహంస, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, సత్యము, అపరిగ్రహము, ఇవి యమములు. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, సావధాన్యము, ఈశ్వరప్రణిధానము, ఇవి నియమములు. మంత్రాదుల చేధ్యానించుట ధ్యానము (ధ్యేయముదక్క ఇతరము గోచరముకాక యుండుట-ధ్యానము) ఏజంతువునైనను హింసింపక, ఇతరులు హింసిం చుచుండ సహింపకయుండుట యహింస. పరద్రవ్యము నపహరింపక యుండుటయు, నన్యాయముగ గ్రహింపకయుండుటయు, నస్తేయము. యథార్థముజెప్పుట సత్యము. స్త్రీవాంఛలేః యూర్ధ్వరేతస్కుడై యుండుట బ్రహ్మచర్యము. దానాదులను ప్రతిగ్రహింపక, భక్తిపూర్వకముగ శిష్యాదులిచ్చు విత్తమును గ్రహించుట యపరిగ్రహము. స్నానాదులచే దేహమును శుద్ధిచేయుచు మనసును దుర్వృత్తులజారినీక యుండుట శౌచము. ఏదిదోఁజిన దానితో దృష్టినిొందుచు నాశలేక

యుండట సంతోషము. ఉపవాస చాంద్రానురాగ వ్రతాదులచే దేహమును శుష్కింపజేయుట శుభస్స. వేదాధ్యయనము, మంత్రధ్యానాదుల జేయుట సాధ్యధ్యయము. కర్మముందు కర్తృత్వభోగ్యత్యాగి దర్మములుగల యభిమానమును విడిచి యీశ్వరాధ్యయముచేయుట యీశ్వరప్రణానము. ప్రాణాయామము రేచక, పూరక, కుంభకసాధ్యమైనది. వాయువును విడచుట రేచకము. పూరించుట పూరకము. రేచకపూరకములులేక వాయువును నిలుపుట కుంభకము దీనిధము గురుముఖమున నెఱిగి యభ్యసించవలయును.

“సర్వచింతాపరిత్యజ్య సావధానేనచేతసా” ౬౩

(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౨)

“నిర్వికల్పఃప్రసన్నాత్మా ప్రాణాయామంసమాచరేత్” ౬౪

(కృ-య; ౯౮ వరాహ అ ౩)

టీ. సర్వచింతాం=సర్వచింతను, పరిత్యజ్య=విడిచి, సావధానేన=వృత్తులులేక జెఱపిగలిగిన, చేతసా=చిత్తముతో, నిర్వికల్పః=వికల్పములేని, ప్రసన్నాత్మా=ప్రత్యక్షమైన యాత్మస్వరూపముగలయోగి, ప్రాణాయామం=ప్రాణాయామమును, సమాచరేత్=ఆచరింపవలయును.

తా. చింతలులేని స్థిరచిత్తముతో, నాత్మజ్ఞుడైన యోగిప్రాణాయామమును చేయవలయునుగాని యితరులు చేయగూడదు.

“మరుదధ్యసనంసర్వం మనోయక్తంసమభ్యసేత్” ౬౫

“ఇతరత్రనకర్తవ్యా మనోవృత్తిర్మూషిణా” ౬౬

(అధ్య; ౫౮ శాండిల్య అ ౧)

టీ. సర్వం = సమస్తమైన, మరుదధ్యసనం=కుంభకరూపమైన వాయుధారణను, మనోయక్తం=సంకల్పరహితమగు మనోయక్తముగ,

సమభ్యసేత్ = అభ్యసించవలయును, మనోవృత్తిః = మనోవ్యాపారము,
 ఇతరత్ర = బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైన విషయమును, మనీషిణా = యోగిచేత,
 సకర్తవ్యా = ప్రసరింపజేయదగినదికాదు

తా. వాయుధారణను మనోయుక్తియుగ నభ్యసించవలయును.
 మనస్సు స్థిరముగా నుండుటకే యభ్యసించవలయును. ఆమనస్సును
 బ్రహ్మమున దక్క ఇతరవిషయమున నిలువరాదు. అప్పుడు కుంభకమున
 బ్రహ్మమునస్థిరముగ నుండును

ఇతి సార్ధాంతిక విధివాక్యనిష్పత్తిః.

ఇట్లు సార్ధాంతిక విధివాక్యములు అయివదియూరు.

ఇతిప్రథమ ప్రకరణం సమాప్తమ్

ఇట్లు ప్రథమ ప్రకరణము సమాప్తము.

సద్గురవేనమః.

౨. బంధమోక్ష వాక్యప్రకరణము.

“దేహదీనాత్మ తేస్వినాభిమన్యతే సోభిమానాత్మనోబంధః” ౧
(కృ-య; ౩౧ సర్వసార.)

టీ. దేహదీన్=దేహము మొదలయినవానిని, ఆత్మ తేస్విన=ఆత్మ త్వముచేత (తానేయని), అభిమన్యతే=తలచబడుచున్నదో, సః=ః, అభి మానః=దేహాద్యభిమానము, ఆత్మనః=తనకు, బంధః=బంధము.

తా. స్పష్టము.

“ తన్నివృత్తిరోక్షం ”

(కృ-య ; ౩౩ సర్వసార)

టీ. తన్నివృత్తిః=ఆయభిమానముపోవుట; మోక్షః=మోక్షము.

తా. స్పష్టము.

“కర్మత్వాద్యహంకార సంకల్పోబంధః” ౩

(శు-య ; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. కర్మత్వాది=కర్మత్వభోక్తృత్వాది కర్మములందు ; అ హంకారసంకల్పః=నేను నేనని చేయు సంకల్పమే ; బంధః=బంధము.

తా. సర్వకర్మములను నేను చేయుచున్నాను, నే ననుభవించు చున్నానను భావముతోగూడిన సంకల్పమే బంధము.

“ అణిమాద్యష్టైశ్చైవైర్యా శాసిద్ధసంకల్పోబంధః ”

౪

(శు-య; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. అణిమాద్యష్టైశ్చైవైర్యా శా సిద్ధసంకల్పః, అణిమాది=అణిమ మొదలగు, అష్టైశ్చైర్య = అష్టైశ్చైర్యములందు, ఆశాసిద్ధ=కోరికవలన గలిగిన, సంకల్పః=సంకల్పము, బంధః=బంధమగును.

తా. అణిమాద్యష్టైశ్చైవైర్యా తనకు గావలయునని కోరుటయే బంధము. అణిమ, మహిమ, లహిమ, గరిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము వశిత్వము ఇవి యష్టసిద్ధులు.

“ యమాద్యష్టాంగయోగ సంకల్పోబంధః ”

౫

(శు-య ; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. యమాది=యమము మొదలయిన, అష్టాంగ=ఎనిమిది అంగ ములతోగూడిన, యోగసంకల్పః=యోగవిషయమైన తలంపు, బంధః=బంధము.

తా. యమము, నియమము, ఆసనము, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధ్యానము, ధారణ, సమాధి ఇవి అష్టాంగయోగములు. ఇట్టి యోగములు సిద్ధింపవలయునను తలంచీ బంధము

“ దేవమనుష్యాద్యుపాసనా సంకల్పోబంధః ”

౬

(శు-య ; ౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. దేవమనుష్యాది = దేవతలు, మనుష్యులు మొదలగువారి యొక్క, ఉపాసనా=ఉపాసనా విషయమైన, కామసంకల్పః=కోరికతో గూడినతలంపు, బంధః=బంధము.

తా. తాను బ్రహ్మమని తెలియక దేవతా మనుష్యాదుల నుపాసించుటయే బంధము.

“ కేవలమోక్షోపేక్ష సంకల్పబంధః ”

(శు.య ; ౩౪ నిరాలంబ)

టీ. కేవలమోక్షోపేక్ష సంకల్పః, కేవల=కేవలత్వయరహితమైన, మోక్ష=మోక్షమందలి అపేక్షో=అశతోగూడిన, సంకల్పః=తలంపు, బంధః=బంధము. 2

తా. స్వతస్సిద్ధముగా తాను ముక్తస్వయాపుండై యున్నందున, తనకు మోక్షము కావలయునని యజ్ఞానమతో తలచుటే బంధము.

“ సంకల్పమాత్ర సంభవోబంధః ”

(శు.య ; ౩౫ నిరాలంబ.)

టీ. సంకల్పమాత్ర సంభవః-సంకల్పమాత్ర=ఒక్క సంకల్పము యొక్క, సంభవః=ఉదయము, బంధః=బంధము.

తా. కేవలము సంకల్పము కలుగుటయే బంధము.

“ నిత్యానిత్య వస్తువిచారా ద్విత్వసంసార సుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయోమోక్షః ”

(శు.య ; ౩౬ నిరాలంబ.)

టీ. నిత్యానిత్య వస్తువిచారాత్ = నిత్యానిత్య వస్తువిచారము వలన, అనిత్య సంసార సుఖదుఃఖవిషయ సమస్తక్షేత్రమమతా బంధక్షయః-అనిత్య=అశాశ్వతమైన, సంసార=సంసారమున, సుఖదుఃఖవిషయ=సుఖదుఃఖముల నిచ్చునిషయములైన, సమస్తక్షేత్ర=సమస్తక్షేత్రము లందుగల, మమతాబంధక్షయః = మమకారమను బంధము యొక్క క్షయము (నాశము), మోక్షః=మోక్షము.

తా. బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిథ్య యని విచారించుట నిత్యానిత్య వస్తువిచారము. జగత్తు మిథ్య గావున, సంసారమున సుఖ

దుఃఖముల నిచ్చు విషయములైన పుస్త్ర కళత్రక్షేత్రాదులందు మమకారము నశించుటయే మోక్షము. ఈ వస్తువు నానియని అభిహించుటే మమకారము. అదియేబంధము. అది నశించుటయే మోక్షము. ఆమమకారము నిత్యానిత్యవస్తు విచారమువలన నశించును గాని మఱియొక దానివలన నశించదు.

“మనవపమసుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” ౧౦

“బంధాయవిషయానక్తం ముక్త్యనిర్విషయంస్మృతం” ౧౧

(శు-య; ౯౯ శాట్యాయనీయ; అధర్వ ౮౦ తీర్థురాతాపన్తి

(సామ ౨౪ మైత్రాయణీ; కృ-య; ౨౨ అమృతభిందు)

టీ. మనుష్యాణాం=మనుష్యులకు, మనవ=మనస్సే, బంధమోక్షయోః=బంధమోక్షములకు, కారణం=హేతువగును, విషయానక్తం=విషయానక్తిగలమనస్సు, బంధాయ= బంధమునకినియు, నిర్విషయం = విషయానక్తిలేనిమనస్సు ముక్త్య=ముక్తికనియు, స్మృతం=చెప్పబడెను.

తా. మనుష్యులకు మనస్సే బంధమోక్షములకు హేతువగుచున్నది. కాని ఇతరు లెవ్వరుకారు. విషయములందు దగిలిన మనసు బంధమునిచ్చును. విషయములందు దగిలని మనసు మోక్షమునకు హేతువగును. కావున ఇతరు లెవరైనను ఇతరు మోక్షమునిత్తురని విషయానక్తితో నుండుట మూర్ఖత్వము.

“మమేతిబధ్యతేజంతు నిర్మమేతి విముచ్యతే” ౧౨

“మమ త్వేన భవేజ్జీవో నిర్మమ త్వేన కేవలః” ౧౩

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౪-కృ-య; ౬౮ వరాహ)

(శు-య; ౫౯ పైంగల అ ౪-సామ; ౪౬ యోగచూడామణి)

టీ. జంతుః=మనుష్యుడు, మమేతి=నాదియని, బద్ధశ్రే=బంధమున
బడుచున్నాడు, నిర్మమేతి=నాదికాదని; విముచ్యతే=బంధమునుండి విడు
వబడుచున్నాడు; మమత్వేన=మమకారముచే, జీవః=జీవుడు, భవేత్=
అగును, నిర్మమత్వేన=మమకారము లేకపోవుటచేత, కేవలః=అద్వితీయ
నిన పరమాత్మయగును.

తా. తనకంటె నితరవస్తువున్నదని తలచుట మమకారమునకు
హేతువగును. ఆ మమకారముచే జీవత్వము గలుగుచున్నది. అద్వితీయ
బ్రహ్మమైన తనకంటె నితరములేదని తలచుట నిర్మమత్వమునకు హేతు
వగును. దానిచే తాను బ్రహ్మయగును.

“స్వసంకల్పవశాద్బద్ధో నిస్సంకల్పాద్విముచ్యతే” ౧౪
(సామ; ౬౧ మహా; ౨ ౨)

టీ. స్వసంకల్పవశాత్=తన సంకల్పమువలన, బద్ధః=బద్ధుడగు
చున్నాడు. నిస్సంకల్పాత్=సంకల్పించకపోవుటవలన, విముచ్యతే=బంధ
ముక్తుడగుచున్నాడు.

తా. స్వప్రము.

“ద్రష్టాదృశ్యవశాద్బద్ధో దృశ్యాభావేవిముచ్యతే” ౧౫
(సామ; ౬౧ మహా; ౨ ౪)

టీ. ద్రష్టా=చూచువాడు, దృశ్యవశాత్=దృశ్యవశుడగుట
వలన, బద్ధః=బద్ధుడగుచున్నాడు, దృశ్యాభావే=దృశ్యములేనపుడు,
విముచ్యతే=ముక్తుడగుచున్నాడు.

తా. చూడబడుపదార్థమునకు వశుడై యున్నందున చూచు
వాడు బద్ధుడగుచున్నాడు. చూడబడు వస్తువులేనపు డభినివేశము లే
నివాడై ముక్తుడగును. కావునతనకంటె నన్యైవేనదృశ్యము లేదనియు
సమస్తము బ్రహ్మయొక్క వివర్తకమనియు నిర్చయింపవలయును.

“ ఇచ్ఛామాత్రమవిద్యేయం తన్నాశోమోక్షఉచ్యతే ” ౧౬

(సామ ; ౬౦ మహా ; అ ౪)

టీ. ఇయమవిద్యా=ఈయవిద్య ; ఇచ్ఛామాత్రం=ఇచ్ఛారూపమైనది ; తన్నాశః=ఇచ్ఛామాత్రమైన యీయవిద్యానాశమే ; మోక్షః=మోక్షమని ; ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ఇచ్ఛామాత్రమైనది (రాగాత్మకమైనది) యవిద్యయనబడును. ఈయవిద్యచేతనేతానుబద్ధుడగుచున్నాడు. అవిద్యానాశమున తాను బ్రహ్మమేయగుచున్నాడు.

“ భోగేచ్ఛామాత్రకోబంధః తత్త్వాగోమోక్షఉచ్యతే ” ౧౭

(సామ ; ౬౦ మహా ; అ ౫)

టీ. భోగేచ్ఛామాత్రకః = భోగము కావలయునను నీచ్ఛయే, బంధః=బంధము, తత్త్వాగః=అభోగేచ్ఛ విడుచుటయే, మోక్షః=మోక్షమని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. సహజములైన యాహార నిద్రాదులనుగాక భోగమును గోరుట బంధము. భోగములనుగోరక యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టుడగుట మోక్షము.

“ చిచ్చైత్యకలితోబంధః తన్నుక్తిర్ముక్తిరుచ్యతే ” ౧౮

(సామ ; ౬౦ మహా ; అ ౬)

టీ. చిత్=జీవునకు, చైత్య=చిత్తవృత్తులతో, కలితః=కూడుకొనుట, బంధః = బంధమగును, తన్నుక్తిః = దానినుండి గలిగినముక్తి, ముక్తిః=ముక్తియని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. నృప్తము.

“అనాస్థేనహి నిర్వాణం దుఃఖనాస్థాపరిగ్రహః”

౧౯

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౮)

టీ. అనాస్థేనహి = సంకల్పము లేకపోవుటయే, నిర్వాణం = మోక్షము, అస్థాపరిగ్రహః = సంకల్పించుటయే, దుఃఖం = దుఃఖము.

తా. స్పష్టము.

“కర్మణాబధ్యతే జంతుర్విద్యయాచ విముచ్యతే”

౨౦

(శు-య; ౬౮ సన్యాస; అ ౨)

టీ. జంతుః = మనుష్యుడు, కర్మణా = కర్మముచేత, బధ్యతే = బంధించబడుచున్నాడు, విద్యయా = జ్ఞానముచేత, విముచ్యతే = ముక్తుఁడగుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“స్వరూపావస్థాబిప్రక్తిస్త్వద్భంభోహంఽత్వవేదనం”

౨౧

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౩)

టీ. స్వరూపం = పరమాత్మరూపమున ; అవస్థా = ఉండుట ; ముక్తిః = మోక్షము ; అహంత్వం = అహంశయొక్క (నేనను) వేదనం = జ్ఞానము, తద్భంభో = ఆముక్తిభంగము.

తా. తానే పరమాత్మయని సిద్ధించుట మోక్షము. నేనను భేదబుద్ధిలిగి యుండుట ముక్తికి భంగమై బంధహేతువగును.

“చిత్తేచలతినంసారో నిశ్చలే మోక్షఉచ్యతే”

౨౨

(కృ-య; ౬౩ యోగశిఖి; అ ౬)

టీ. చిత్తే = చిత్తము; చలతి = చలించుచుండగా; సంసారః = సంసారముగాను; నిశ్చలే = నిశ్చలమౌచుండగా; మోక్షః = మోక్షమని; ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా. స్పష్టము.

“బంధోహివాసనాబంధో మోక్షస్సాన్యద్వాసనాక్షయః” ౨౩
(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక ; ౨ ౨)

టీ. వాసనాబంధః=వాసనాబంధమే, బంధోహి=బంధము నిశ్చయము, వాసనాక్షయః=వాసనలు క్షీణించుటయే, మోక్షః=మోక్షము, స్యాత్=అగును.

తా. చిత్తవృత్తికి హేతువై బీజరూపముననుండు సంస్కారమే వాసనయనబడును. బీజము వృక్షమగునటుల వాసనయే వృత్తిరూపమునబరిణమించును. కావున వాసనా సముదాయమే బంధహేతువగును. వాసనాక్షయమే మోక్ష హేతువగును.

“పదార్థభావనాదార్థ్యం బంధత్యభిధీయతే” ౨౪
(సామ; ౬౧ మహా ; ౨ ౨)

టీ. పదార్థభావనాదార్థ్యం = విషయచింతాది దృఢత్వమే బంధత్యభి=బంధమని; అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. దృఢముగా విషయములను చింతించుటయగు మనోరాజ్యమే బంధహేతువగును.

“వాసనాతానవం బ్రహ్మన్ మోక్షత్యభిధీయతే” ౨౫
(సామ; ౬౧ మహా.)

టీ. బ్రహ్మన్=బ్రహ్మమా; వాసనాతానవం=వాసనలు కృశించుటయే; మోక్షత్యభి=మోక్షమని; అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. వాసనలు క్షీణించుటయే మోక్షము, లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన యని వాసన మూడువిధములు. లోకమున తనకు

సర్వవిధములైన గౌరవము గలుగవలయునని దంభమునగాని మతియెట్లు
గాని చింతించుచు ప్రవర్తింతుట లోకవాసన. సర్వవిధముల తనదేహ
ము మంచిస్థితిలో నుండవలయుననియు, తనయంత సౌందర్యము గల
వాఁడు లేడనుటయును దేహవాసన. శాస్త్రమునందు తనపాటివాఁడు
లేడనియు సమస్త శాస్త్రములు తనకు తెలియవలయుననియు కోరుట
శాస్త్రవాసనయనబడును.

“నమోక్షోనభసః పృష్ఠేనపాతాలేనభూతలే” ౨౬

“సర్వాశాసంక్షయేచేతః శ్చయోమోక్షఞ్చీర్యతే” ౨౭

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨.)

టీ. మోక్షః=మోక్షము, నభసః=అకాశముయొక్క, పృష్ఠే=
వెనుకభాగమున, న=లేదు, పాతాలే=పాతాలమందు, న=లేదు, భూత
లే=భూలోకమున, న=లేదు, సర్వాశాసంక్షయే=సమస్తాశలు ఓడించు
సమయమున, చేతఃక్షయః=చిత్తనాశము గలుగుట, మోక్షఞ్చి=మోక్ష
మని, ఈర్ష్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. వృత్తులతోగూడిన చిత్తము నశించుటయే మోక్షము
గాని మోక్షమనఁగా నాకాశమువెనుకగాని పాతాలమునగాని భూలో
కమునగానియుండు స్థానవిశేషముగాదు. స్థానవిశేషమనుట యవివేకము.

“మోక్షోమేఽస్త్విదింతాంతర్జాతా చేదుత్థితంమనః” ౨౮

“మననోత్థేమనస్యేషబంధ స్సాంసారికోమతః” ౨౯

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

టీ. మోక్షః=మోక్షము; మే=నాకు; అస్తు=అగుగాక; ఇతి
చిత్తా=అనుచింత; అంతః=లోపల; జాతాచేత్=పుట్టినేసి; మనః=మన
స్సు, ఉత్థితం=పుట్టినదగును; మనసి=మనస్సు; మననోత్థే=మననమువలన

విజృంభించుచుండగా; ఏమః=ఈమనోజృంభణము; సాంసారికః=సంసార రూపమైన; బంధః=బంధము; మతః=ఇష్టము;

త'. మోక్షము నాకు గావలెనని కోరుటచే మనస్సు పుట్టును. ఆమనస్సుపుట్టుటయే సంసారరూపమైన బంధమగును. తాను ముక్తు డైన పరమాత్మయని తలఁపక మోక్షము కావలయునని కోరుటయే సంసారరూపమైన బంధము.

“తదమార్జనమాత్రం హిమహాసంసారతాంగతం” 30

“తత్ప్రమార్జనమాత్రం తుమోక్షాత్మత్యగ్ధీయతే” 30

(అధర్వ; 20 అన్నపూర్ణ; అ ర)

టీ. తదమార్జనమాత్రంహి, తత్= ఆమనోజృంభణముయొక్క; అమార్జనమాత్రంహి=తొలగించకపోవుటయే; మహాసంసారతాం=మహా సంసారత్వమును; గతం=పొందినది; తత్ప్రమార్జనమాత్రంతు, తత్=ఆమ నోజృంభణముయొక్క; ప్రమార్జనమాత్రంతు=తొలగించుటయే; మోక్షాత్మతః=మోక్షమని; అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. వృత్తులతోగూడిన చిత్తమే సంసారము. వృత్తులతోగూ డిన చిత్తము నశించుటయే మోక్షము.

ఇతి సార్థాంతికబంధమోక్షవాక్యాన్వేషకత్రింశత్

ఇట్లు సార్థాంతిక బంధమోక్షవాక్యములు ముప్పదియొకటి

ఇతి ద్వితీయం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు రెండవప్రకరణము సమాప్తము.

సద్గురవేనమః.

3 ఆవిద్యన్నిందావాక్య ప్రకరణము.

“అథ యోగోన్యాయో దేవతాముపాసతేన్యోసానన్యోహమస్మీతి
నసవేదయథాపశుః ”

(శు.య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ 3; బ్రా ౪)

టీ. అసా=ఏడు, అన్యః=నాకంటె పరుడనియు, అహం=నేను
అన్యః=పరుడననియు, యః=ఎవడు, అన్యాయం=ఇతరమైన, దేవతాం=దేవ
తను, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నాడో, సః=వాడు, యథాపశుః=
పశువువలెనే, నవేద=తెలిసినవాడుకాదు.

తా. తాను బ్రహ్మమనితెలియక వాడీశ్వరుడు, గొప్పవాడు,
నేను జీవుడను తక్కువవాడనని, యెవ డన్యదేవత నుపాసించు
చున్నాడో వాడు తత్వజ్ఞుడుకాదు. వాడేపశువు.

“అత్రభద్రామివమన్యమానః శతధాసహస్రధాభిన్నో మృత్యో
స్సమృత్యమాప్నోతి.

(అధర్వణ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపనీ; ఖం ౮)

టీ. అత్ర=భేదత్రయములేని యీ బ్రహ్మమందు, భద్రామివ=భేద
మున్నట్లు, మన్యమానః=తలచుచున్న, సః=వాడు, మృత్యో=మృత్యు
దేవతవలన, శతధా=నూరురీతులుగను, సహస్రధా=వేయిరీతులుగను,
భిన్నః=వగిలినవాడై, మృత్యుం=నాశమును, ఆప్నోతి=పొందును.

తా. స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేని బ్రహ్మమున
ఎవడు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదమును తలచుచున్నాడో వాడు నూరు

వేయిరీతులుగ భిన్నులై నశించునుగాన భేదమును తలచరాదు.
వినరాదు.

“కర్తృత్వాద్యహంకార భావనా రూఢోమూఢః” 3

(శు-య ; 38 నిరాలంబ.)

టీ. కర్తృత్వా ద్యహంకారభావనారూఢః, కర్తృత్వాది =
చేయుటమొదలగు పనులందు, అహంకారభావనా = నేనను వృత్తిపైని,
ఆరూఢః = ఎక్కినవాఁడు, మూఢః = మూఢుఁడు.

తా. కర్తృత్వభోక్తృత్వాదులందు అహంకారభావముగలవాఁ
డు మూఢుఁడు. తత్త్వజ్ఞుఁడుకాఁడు.

“మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతియ ఇహనానేవపశ్యతి” ౪

(కృ-య ; ౪ కఠ ; అ ౨) (ము ; ౪౨ ఆత్మబోధ)

(శు-య ; ౧౦ బృహదారణ్యక ; అ ౬ ; బ్రా ౪)

టీ. యః = ఎవఁడు, ఇహ = ఈ బ్రహ్మమందు, నానేవ = నానాత్వ
మున్నట్లు, పశ్యతి = చూచుచున్నాఁడో, సః = వాఁడు, మృత్యోః = మృత్యు
పునలన, మృత్యుం = నాశమును, ఆప్నోతి = పొందుచున్నాఁడు.

తా. అద్వితీయమైన బ్రహ్మమున నెవఁడు నానాత్వమున్నట్లు
చూచునో, వాఁడు సగనారూపమైన మృత్యువున నశించును.

“అనుభూతిం చినామూఢో వృథాబ్రహ్మణిమోదతే” ౫

“ప్రతిబింబితశాఖాగ్ర ఫలాస్వాదనమోదవత్” ౬

(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ ; అ ౨)

టీ. ప్రతిబింబిత శాఖాగ్రఫలాస్వాదన మోదవత్ :- ప్రతిబింబిత =
నిటియండుప్రతిఫలించిన, శాఖాగ్ర = కొమ్మకొనలందుండు, ఫలాస్వాదన

మోదవత్ :- ఫల = ఫలముయొక్క, ఆస్వాదన = అనుభవించుటచే నైన, మోదవత్ = సంతోషముగలవాఁడు వలెను, అనుభవించినా = బ్రహ్మను భవములేక, బ్రహ్మణి = వేదాంతశాస్త్రమును, మూఁఁడు = మూఁడు, వృథా = వ్యర్థముగా, మోదతే = సంతోషించుచున్నాఁడు.

తా. నీటియందు ప్రతిఫలించిన ఫలమును జూచి సంతోషించిన వానివలె, అనుభవములేక వేదాంతశాస్త్రమును చదివినంతమాత్రమున మూఁడు తాను కృశికృత్యుడగుచున్నాఁడు. అందువలన ప్రయోజనములేదు. వేదాంతశాస్త్రమెట్లు ప్రవర్తించమని చెప్పినో యట్లు ప్రవర్తించుటకు శాస్త్రమును జనువలయును. అట్లు వర్తించవలెను.

“ అస్థాంగంచ చతుష్పాదంత్రిశానం పంచదైవతం ” 2

“ ఓంకారంయోనజానాతి బ్రాహ్మణోనభవేత్తుసః ” ౩

(కృ.య ; 3- ధ్యాసబిందు.)

టీ. అస్థాంగంచ = ఎనిమిదియంగములు, చతుష్పాదం = నాలుగు పాదములు, త్రిశానం = మూడుస్థానములు, పంచదైవతం = పంచదేవతలును, స్వరూపముగాగల, ఓంకారం = ఓంకారమును, యః = ఎవఁడు, నజానాతి = ఎఱుగఁడో, సః = వాఁడు, బ్రాహ్మణః = బ్రహ్మవేత్త, నభవేత్తు = కానేకాదు.

తా. విశ్వతైజసప్రాజ్ఞవిరాడ్విద్యుగర్భాస్తర్యామిసూత్రస్థ పరమాత్మలను నెనిమిది అంగములును, “ అకారోకార మకారార్థమాత్రలు ” అను నాలుగుపాదములును, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను మూడు స్థానములును, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుడ్ర సదాశివులను పంచదైవతములను స్వరూపముగా గలది “ ఓం ” కారము. అట్టి ఓంకారమును జపించనివాఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడు సమస్తము నోంకారముగా భావించవలెను.

“అతివర్ణాశ్రమం రూపం సచ్చిదానందలక్షణం”

౯

“యోనజానాతిసోఽవిద్యాన్ కదాముక్తోభవిష్యతి”

౧౦

(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨)

టీ. అతివర్ణాశ్రమం రూపం = వర్ణాశ్రమరూపముల సతిక్రమించిన దియ, సచ్చిదానందలక్షణం = సత్యజ్ఞానందస్వరూపమునైన న యాత్మను; యః = ఎవఁడు; నజానాతి = తెలిసికొనఁజో; సః = ఆ; అవిద్యాన్ = చూఁ ధుఁడు; కదా = ఎప్పుడు; ముక్తః = ముక్తుఁడు; భవిష్యతి = కాగలఁడు (అ నఁగా కాదు)

తా. స్పష్టము.

“కుశలాబ్రహ్మచర్యాయాం వృత్తిహీనాస్సురాగిణః”

౧౧

“తేవ్యజ్ఞనతయానూనం పునరాయాన్తియాన్తివ”

౧౨

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౧)

టీ. సురాగిణః = విషయములందు గాఢానురాగముగలవారు; వృత్తిహీనాః = బ్రహ్మనుభవములేనివారు; బ్రహ్మచర్యాయాం = వేదాంతశాస్త్రమందు; కుశలాని = సమర్థులైనను; తే = వారు; అజ్ఞానతయా = తెలియమిచే; పునః = మఱి; ఆయాన్తి = వచ్చుచున్నారు; యాన్తిపోవు చున్నారు.

తా. వేదాంతశాస్త్రమందు ప్రావీణ్యముగలవారైనను, విషయములందు రాగముగలవారైన వారు జననమరణములను బొందుచుండురు గాని మోక్షమునొందరు. వేదాంతశాస్త్రము లెస్సంగనెఱిగియట్లు సకలవలయును. కేవల శాస్త్రజ్ఞానమున ప్రయోజనములేదు.

“కాష్ఠదంక్షోధృతోయన సర్వాశీజ్ఞానవజ్జితః”

౧3

(శు-య; ౧౯ పరమహంస) (అధర్వణ; ౪3 నారదపరివ్రాజక)

“స్వాయత్తమేకాంతహితం నేవ్విత్తం త్యాగవేదనం” ౧౪

“యస్యదుష్కరతాం యాతం ధిక్తం పురుషకీటకం” ౧౫

(సామ; ౬౧ మహా; ౨ ౪)

టీ. యేన=ఎవనిచే, కాష్టదండః = కష్టతోచేయబడిన దండము, ధృతః=ధరింపబడునో, సర్వాశీ=అన్నిటినితినువాడును, జ్ఞానవర్తితః=ఆత్మజ్ఞానము లేనివాడును, స్వాయత్తం = తనయధీనమున నున్నదానిని, ఏకాంతహితం = జగద్విషయమై తనకు మిక్కిలి హితమునిచ్చునదియు, నేవ్విత్తం=తనచే గోరబడినదియునగు వస్తువును, త్యాగవేదనం=విడుచుటకు జ్ఞానము, యస్య=ఏమనుష్యునకు, దుష్కరతాంయాతం=దుష్కరముగను, పురుషకీటకం=పురషాకృతిని చాల్చిన పురుగువంటి, తిం=వానిని, ధిక్=నిందింపవలయును.

తా. సర్వాసలక్షణమైన దండమునుధరించి యెవడు భీతులకు మాత్రము తిరుగునో ధనమునిమిత్తమువడేశించునో గృహస్థులకంటె నెక్కుడు శయ్యాద్విభోగములనుగోరునో యేసన్యాసితన కిష్టమైన విషయమును విడువఁచో యాసన్యాసి మేకవన్నెపులి. వాడు పురుగువంటి వాడు. పూజ్యుడుకాఁడు కావున వానిని విడువవలయును. ఆదరింపఁ గూడదు.

‘అద్వితీయంబ్రహ్మతత్త్వం నజానంతియదాతదా” ౧౬

‘భౌన్తావనాఖిలాస్తేషాం క్వముక్తిః కేవలవాసుఖం” ౧౭

(కృ-య ; ౯౨ వరాహ-౨ ౨)

టీ. అద్వితీయం=తనకంటె రెండవదిలేనిదైన ; బ్రహ్మతత్త్వం = బ్రహ్మస్వరూపమును; యదా=ఎప్పుడు ; నజానంతి=ఎఱుఁగరో ; తదా=అప్పుడు ; అఖిలాః(అపి)=అందఱును. భౌన్తావన=భౌన్తిగలవారే; తేషాం=ఆభౌన్తిగలవారికి ; క్వముక్తిః=ముక్తిఎక్కడిది ? ఇహవా=ఈలోకముందైనను ; సుఖంశ్చ=ఎక్కడనుఁఖము.

తా. బ్రహ్మస్వరూప మెఱుంగనంతవరకు నందఱును భ్రాంతులే. ఆయజ్ఞానులకు మోక్షమెక్కడిది? మోక్షములేకున్నను సంసారమందైనను వారికి సుఖములేదు. శావున, స్థిరచిత్తముగలవారై యుండ నలయును. స్థిరచిత్తములేనివారికి గడియగడియకు భ్రాంతియే గలుగుచుండును. ఆ భ్రాంతిగలవారి కెవరేమిచెప్పినను దానియందు విశ్వాసముండదు. అట్టివారికి మోక్షముగలుగదు. సంసారమునను సుఖముగలుగదు.

“అజ్ఞానోపహాసో గాల్మే గూఢనే వనితాహతః”

౧౮

“శేషేకళత్రచింతార్తః కింకరోతి సరాధమః”

౧౯

(సామ-౬౧ మహా-౨౬)

టీ. గాల్మే=బాల్యముందు; అజ్ఞాన=అజ్ఞానముచేత; ఉపహాసః=కొట్టిబడినవాడు; గూఢనే=గూఢనకాలముందు; వనితాహతః=స్త్రీలచేజయించబడినవాడు; శేషే=మిగిలినముసలితనముందు; కళత్రచింతార్తః=భార్యావిషయమైన చింతచే నీడింపబడినవాడు; సరాధమః=అట్టి సరాధముడు; కింకరోతి=ఏమిచేయువాడు?

తా. బాల్యమున నజ్ఞానముతోనుండును. గూఢనమున స్త్రీలొలుండై యుండును. ముసలితనమున పుత్రకళత్రాదులవిషయమై పాటుపడుచు చింతించుచుండును. ఇట్లుండుట యధముగిలినదము. అట్టి సరాధముడు బ్రహ్మధ్యాన మెట్లుచేయగలడు? బ్రహ్మస్వరూపమెఱుంగుటకు ముఖ్యముగ గూఢనమును తరువాత ముసలితనమును తగిన కాలములు. అట్టికాలముందు తత్త్వవిచారణను చేయుటను మాని భార్యాపుత్రులనిమిత్తమై ఏడ్చుచుండు సరాధముడు ముక్తిని బొందలేడు.

ఈవిషయములో శ్రీకృష్ణులవారు ఉత్తరగీతలలో చెప్పినకొన్ని శ్లోకములను చూడవలెను.

“ఇచ్ఛా ద్వేషసముత్థేన ద్వంద్వమోహేనజంతమః” ౨౦

“ధరావివరమగ్నానాం కీటానాం సమతాంగతాః” ౨౧

(సామ; ౬౫ సన్న్యాస)

టీ. ఇచ్ఛా=కోరిక (రాగము) చేతను, ద్వేష=ద్వేషముచేతను, సముత్థేన=పుట్టిన, ద్వంద్వమోహేన=సఖదుఃఖాది ద్వంద్వమోహము చేతన, జంతమః=మూఁడులగు మనుష్యులు, ధరా = భూమియందలి, వివర=రంధ్రములంగ, మగ్నానాం=దిగబడియున్న, కీటానాం=పురుగుల యొక్క, సమతాం=సమశ్యమున, గతాః=పోయినవారగుచున్నారు.

తా. రాగ ద్వేషములచే గలుగు సఖదుఃఖాది ద్వంద్వములందు గల మోహముచే జనులు భూమికన్నములలో నుండు పురుగులవంటి వారై యశోగతిని పొందుదురు. కావున మోహము విడచి తత్త్వ విచారము చేయవలయును. ఇచ్ఛా ద్వేషములు, సఖదుఃఖములు, కలిమి లేములు, పుణ్యపాపములు, ఇత్యాదులు ద్వంద్వములనబడును. ఇవి రాగ ద్వేషములవలనగలుగును. సఖానుశయారాగః, దుఃఖానుశయారాగః, అని రాగ ద్వేషముల లక్షణములుపతంజలిచే జెప్పబడిను.

ఇతిసార్థాంతికా విదవ్నిందావాక్యన్యైక వింశతిః.

ఇట్లు సార్థాంతికా విదవ్నిందావాక్యము లిటువదియొకటి.

ఇతి తృతీయం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు మూడవప్రకరణము సమాప్తము.

సద్గురవేనమః.

౪ జగన్నిధ్యావాక్యప్రకరణము.

“నాన్యత్కించనమిషత్ ”

౧

(ఋ; ౮ ఐతరేయ.)

టీ. అన్యత్ = బ్రహ్మమునకన్న నికరమైనది; కించన = ఏమియును; న = లేదు; మిషత్ = వ్యాజముగను.

తా. బ్రహ్మమొక్కటియేగాని బ్రహ్మమునకన్న వ్యతిరేకమైనది మఱియొకటిలేదు. మఱియొకటియున్నట్లు కనబడనేని యది మృగత్వవ్యలోని జలమువలె మిథ్యయైనది.

“వాచారంభణం వికారోనామధేయం ”

౨

(సామ; ఛాందోగ్య; ప్ర ౬; ఖ౧.)

టీ. వాచారంభణం = వాక్ప్రారంభమును (నామము) వికారః = పరిణామాదివికారమును (రూపము) నామధేయం = పేరుమాత్రము.

తా. వస్తువున నామరూపములు కల్పింపబడినవి యదార్థములు కావు. మన్నువంటి కారణమైనబ్రహ్మ, నామరూపములుగలిగి కుండవంటి కార్యమైన జగత్తు కల్పింపబడెను. కార్యము నశించును. దానితో నామరూపములును నశించును. పిరివ వస్తుధర్మములైన అస్తిభాతిప్రియములే యుండును. అస్తిభాతి ప్రియస్వరూపమైన బ్రహ్మము నిత్యునియు, నామరూపాత్మకమైన దానియందు కల్పింపబడిన జగత్తు మిథ్యునియును, తత్వజ్ఞానమున దెలియవలయును. ఈశ్వర్యస్థము పంచదశి ౧౩ వ ప్రకరణమైన అద్వైతానందములో ౩౮, ౩౯ శ్లోకములయందు

చెప్పబడియున్నది. “ఓట్లనిన వాగ్నిష్వాద్యం. నామమాత్రం వికారోః
స్యసత్తతా” చిత్రదీపము ౧౯౫ స్లోకముగూడ చూడవలయును.

“అతోఽన్యన్మార్తం”

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫ బ్రా ౪; ౫)

టీ: అతః=ఈ కారణమువలన; అన్యత్=ఇతరమైనది; మార్తం=మట్టిసంబంధమైనది.

తా. నామరూపములు మిథ్యలు. సమస్తము నామరూపముల
తో గూడినదే గావున నామరూపములులేని బ్రహ్మమునకున్న నితరమైన
దంతయును నశించుచు. జగత్తునశించునని “మిథ్య” యనగా నున్నట్లు
కనుపడునది, వాస్తవమునలేనిది.

పాతాంతరము; “అతోన్యదార్తం” ఈ పాతమంతు “అత్త”
శబ్దమునకు “నశించునది” యనునర్థము.)

“సత్తుద్వితీయమస్తి”

౪

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬; బ్రా 3)

టీ. ద్వితీయం=బ్రహ్మమునకున్న రెండవది, సత్త్వస్తి=లేనేలేదు.

తా. బ్రహ్మమునకున్న సజాతీయమైన రెండవవస్తువుకాని విజాతీ
యమైన రెండవవస్తువుకాని స్వగతమైన రెండవవస్తువుకాని నిజముగ
లేదు.

“నాత్రకాచనభిదాస్తి”

౫

(అధర్వ; ౨౭ నృసింహోష్టకతాపిని; ౪౦ ౮)

టీ. అత్ర=ఇక్కడ (నామరూపాత్మకమైన జగత్తు తనయందు
కల్పింపబడగా నా జగత్తున బ్రవేశించిన ప్రత్యేకాత్మస్వరూపుడైన తన
యందు) భిదా=భేదము, కాచన=ఒకింతయైనను, నాస్తి=లేదు.

తా. ఉపాధు లనేకములుగా నున్నందున వానియందు ప్రత్య
గాత్మ వేఱువేఱుగా నున్నటుల కనబడచున్నను నానాభుటములందుండు
ఆకాశమువలె నొకటియేగాని వేఱుఁగాదు. కావున నొక్కడ భేదము
లేదు.

“ నై వతత్ర కాచనభిదాస్తి ”

౬

(అధర్వణ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిన్; ఖం ౮ ; ౨)

టీ తత్ర=అక్కడను (నామరూపాత్మకమైన జగత్తు తోఁచక
ముందున్న బ్రహ్మమందు) కాచన=ఁజూపెను; భిదా=భేదము; నా
స్త్వేన=లేనేలేదు.

తా. సృష్టికిముందు బ్రహ్మము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభే
దములులేక యుండెను. సృష్టియైన తరువాతను నట్లేయున్నది. తనయం
దవయవాదులచే గలుగు భేదము స్వగతభేదమనబడును. తనవంటిది
మరియొకటియుండ సజాతీయ భేదమగును. తనకంటె నవ్యమైనది మఱి
యొకటియుండ విజాతీయభేదమనబడును. బ్రహ్మము భేదములేనిదిగాన
జగత్తు మిథ్యయగును.

“ సర్వం వికారజాతం మాయామాత్రం ”

౭

టీ. వికారజాతం=నామరూపవికారములు కలిగి యుద్భవించినది,
సర్వం=సమస్తమును; మాయామాత్రం = మాయాస్వరూపమైనది.
(లేనిదే) .

తా. బ్రహ్మము భేదత్రయములేనిది. కావున దానికివ్యతిరేకమై
నామరూపవికారముతో గూడిన జగత్తంతయు నింద్రజాలమువంటిది
గాని వాస్తవముకాదు. యా, మా, సా=మాయా, ఏదిలేనిదోయది
“మాయ” యని ఘాయాశబ్దార్థము.

“నవ్యతనమ్యా ద్విదైవతసిద్ధిర్నా ద్విదైవతం కుఱోమన్యో ”

(అధర్వణ; ౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని; ఖం-౮)

(శు-య; ౩౦ సుబాల; ఖం -౫)

టీ. నవ్యత్ర=నవ్యవ్యాపకమైన (అనంతమైన) బ్రహ్మమందు; దైవతసిద్ధిః=దైవతమైన ప్రపంచోత్పత్తి; నాస్తి=విశ్వయముగాలేదు; దైవతం=ప్రపంచము; నాస్తి=లేదు; మర్త్యం=మనుష్యాచారము, కుతః=ఎల్లందును.

తా. ప్రపంచము బ్రహ్మగునలేదు. ప్రపంచమే మిథ్యమగు నపుడందలి యవాంతరభేదమైన మనుష్యాచార మెల్లు నిజమగును.

“ప్రపంచోయదివి ద్యేత నివర్తేతనసంశయః”

౯

“మాయానూత్రమిదం దైవత మదైవతం పరమార్థతః”

౧౦

(అధర్వణ; ౬ మాండుక్య; శ్రీగౌడపాదీయకారికాంతర్గతం.)

టీ. ప్రపంచః=ప్రపంచము; విద్యేత మి=ఉన్నదేని; నివర్తేత=నివర్తించును; నసంశయః=సంశయములేదు; ఇదం దైవతం=దైవమైన యీజగత్తు; మాయానూత్రం=మాయాస్వరూపమైనది; పరమార్థతః=వాస్తవముగ; అదైవతం=అదైవతమైనబ్రహ్మమే నిత్యమైంది.

తా. ఈప్రపంచములేదు. ఉన్నట్లు గనుపడునేని నిత్యానిత్యవస్తు విచారమున నివర్తించును. దైవతము మాయాకార్యము. వాస్తవమున నదైవతమైన బ్రహ్మమే నిత్యము.

“వికల్పోవి నివర్తేత కల్పిఱోయదికేనచిత్ ”

౧౧

“ఉపదేశాదయం వాదోజ్ఞాతే ద్వైతంనవిద్యతే ”

౧౨

(అధర్వణ; ౬ మాండుక్య; గౌడపాదీయోపనిషత్కారి కాంతర్గతం)

టీ. కేనఓత్ = ఒకానొకనిచేతను; వికల్పః = ఒకప్పుడుతోచి మఱియొకప్పుడు కనువడిని ప్రపంచము; కల్పిశోయగి = కల్పింపబడినదగు నేని; పనివస్త్రే = వలేకంచును; ఉపదేశాత్ = తత్వోపదేశమువలన; అయంవాదః = ఈకార్య కారణవిచారరూపమైన వాదము; జ్ఞాతే = తెలియబడుచుండగా; ద్వైవ్యం = జగత్తు; నవిద్యతే = ఉండదు.

తా. నిర్వికల్పమైన బ్రహ్మమందు వికల్పమైన జగత్తెననిచే గల్పింపబడినను, నిత్యానిత్య వస్త్రవిచారమున వాజగత్తు నివలేకంచును. మఱియును గురూపదేశమున కార్యకారణవిచారము తెలియబడుచుండగా ద్వైవ్యమైనజగత్తు విద్యయని తోచును.

“ద్వితీయకారణభావాదనుత్పన్నమిదంజగత్ ” ౧౩

“యథైవహి నభశూన్యం జగచ్ఛూన్యం తథైవహి ” ౧౪

(సామ; ౬౧ మహా; అగ్ని)

టీ. ద్వితీయకారణభావాత్ = రెండవకారణము లేమిహన, ఇదంజగత్ = జగత్తు, అనుత్పన్నం = పుట్టినదే, నభః = ఆకాశము, యథైవ = ఏతీయన, శూన్యం = శూన్యమో, తథైవ = అరీతిగానే, జగత్ = జగత్తు, శూన్యంహి = శూన్యమేనా.

తా. ఉపాదాన నిమిత్తములగురెండు కారణములు లేనిది, కార్యము కలుగదు. బ్రహ్మముకన్న సజాతీయ కారణముగాని, విజాతీయ కారణముగాని రెండవది లేనందునను స్వగతభేదమైనను బ్రహ్మమునకు లేనందునను జగత్తు పుట్టలేదు. ఆకాశము కీలరంగునా నున్నట్లు గనబడుచున్నను శూన్యమైనటులు జగత్తు కనబడుచున్నను విధ్యయే.

“ఇదంప్రపంచం యత్కించిద్యత్యజ్జగత్సత్యతే ” ౧౫

“దృశ్యరూపంచదృగ్రూపం సర్వంశశవిహణవత్ ” ౧౬

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. జగతి=జగత్తునందు, యత్కించిత్=ఏమొంచెమైనను, ఇదం ప్రపంచం = పాదభౌతికప్రాపది, యద్యత్=ఏమియేదైనను, వీక్ష్యతే=చూడబడుచున్నదో, దృశ్యరూపంచ=దృశ్యరూపమైనదియును, దృశూపంచ=చూచునదియును, సర్వం=సమస్తమును, శశవిషాణవత్=కుం దేటి కొమ్మువంటిది

తా. తెలియబడునది యంతయును దృశ్యము చూచుచున్నది. తెలిసికొనుచున్నది జీవుడు దృశూపము. జగత్తును, జీవుడును సర్వము కుందేటికొమ్మువలెనే శూన్యమైనది.

“ అయంప్రపంచో నా స్త్యేవనోత్పన్నంనోత్థితంజగత్ ” ౧౭

“ చిత్తంప్రపంచఇత్యహుర్నాస్తి నా స్త్యేవసర్వదా ” ౧౮

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు ; అ గ)

టీ. అయంప్రపంచః = ఈప్రపంచము, నా స్త్యేవ = లేనేలేదు, జగత్ = జగత్తు, నోత్పన్నం=పుట్టినదికాదు, నోత్థితం=నిజృంభణముగాదు, చిత్తం=చిత్తమే, ప్రపంచఇతి=ప్రపంచమని, ఆహుః=చెప్పెదను, నా స్తి=లేదు, సర్వదా=ఎల్లప్పుడు, నా స్త్యేవ=నిశ్చయముగాలేదు.

తా. నిర్వికారమైన బ్రహ్మమున జగత్తుపుట్టలేదు. చిత్తమేజగత్తుగాని, చిత్తముకన్న వేరుగాదు. చిత్తమింద్రజాలమువంటిది. వాస్తవముకాదు.

“ మాయాకార్యమిదంనాస్తి మాయానాస్తిభయంనహి ” ౧౯

“ వరంబ్రహ్మహమస్మీతి స్మరణస్యచునోనహి ” ౨౦

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ గ)

టీ. మాయాకార్యం=మాయచే కల్పించబడిన, ఇదం=ఈజగత్తు, నా స్తి=లేదు, మాయా=మాయయును, నా స్తి=లేదు, భయం=భయము,

నహి=లేదు, అహం=నేను; పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము; అస్మీతి=అగుచు
న్నానని; స్మరణస్య=తలచుటకు; మహి=మనస్సు; నహి=లేదు.

తా. మాయయనఁగా లేదనియర్థముగావున మాయలేనిదే ఇత
దానిచే గల్పింపబడిన జగత్తైలులుండును? జగత్తులేనిదే గావున భయము
లేదు. నేను బ్రహ్మమని తలచుటకు మనస్సును లేదు. పరమార్థమున
తానే బ్రహ్మము. అవ్యములేనేలేదు.

“వంధ్యాకుమారవచనే భీతిశ్చేద స్విదంజగత్ ” ౨౦

“శశశ్శృంగేణనాగేంద్రో మృతశ్చేద స్విదంజగత్ ” ౨౧

(కృ-య; 3౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. వంధ్యాకుమారవచనే=గొడ్డాలిపుత్రునిమాటయందు; భీతి
శ్చేత్=భయముండునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుగాక; శశ
శ్శృంగేణ=కుందేటికొమ్ముచేత; నాగేంద్ర=మత్తగజము, మృతశ్చేత్=
చచ్చినదగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుగాక.

తా. గొడ్డాలిగొడుగును, వానిమాటయు, దానియందు భయ
మును, కుందేటికొమ్మును, దానిచే మదపుటయగు చచ్చుటయు నెంత
నిజమో జగత్తుండుటయు సంతనిజమే. జగత్తు మిథ్యయైనది.

“మృగశృష్టా జలంపీత్యా తృప్తశ్చేద స్విదంజగత్ ” ౨౨

“గంధర్వనగరే సత్యే జగద్భవతి సర్వవా ” ౨౩

(కృ-య; 3౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. మృగశృష్టాజలం=ఎండచూపులం దారోపింపబడిన జలమును;
పీత్యా=త్రాగి; తృప్తశ్చేత్=శృప్తుడగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు;
అస్తు=ఉండుగాక; గంధర్వనగరే=ఇంద్రునినిర్మితమైపట్టణము; సత్యే=
సత్యమగుచుండగా; జగత్=జగత్తు; సర్వవా=ఎల్లచోట; భవతి=విజయ
గుచున్నది.

తా. ఎండమావులందు నీరును ఆనీటిని త్రాగుటవలన శృష్టి యును గంధర్వనగరము నెటుల సత్యములు గావో యటుల జగత్తును సత్యముగాదు

“ గగనేనీలిమాసత్వే జగత్సత్యం భవిష్యతి ” ౨౧

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

“ మాసాత్పూర్వం మృతోమర్త్యోగతశ్చే జగద్భవేత్ ” ౨౨

టీ. గగనే=ఆకాశ మంగ, నీలిమాసత్వే=నీలిమయొక్క యని కిగలుగుచుండఁగా, జగత్=జగత్తు, సత్యం=కాలక్రయమందు బాధింపబడనిది, భవిష్యతి=కాగలదు, మాసాత్పూర్వం=నెలదినములకుముందు, మృతః=చచ్చిన, మర్త్యః=మనుష్యుఁడు, ఆగతశ్చేత్=వచ్చినవాఁడగు నేని, జగత్=జగత్తు, సత్యం = కాలక్రయమందు బాధింపబడనిది, భవేత్=అగును (అనఁగా:— జగత్తు “విధ్య”యనుట)

తా. సృష్టము.

“ గోస్తనాదుద్భవం షీరంపునరారోపణజగత్ ” ౨౩

“ జ్వాలాగ్నిమండలే పద్మవృద్ధిశ్చే జ్జగదస్త్విదం ” ౨౪

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. గోస్తనాత్=అవుపొడుగునుండి; ఉద్భవం=పుట్టిన; షీరం=పాలు; పునః=పలకల; ఆరోపణ=పొడుగున నింపుటకుశక్యమేని; జగత్=జగత్తు; అస్తు=ఉండుఁగాక; జ్వాలాగ్నిమండలే=జ్వాలలతోగూడిన యగ్నిమండలమున; పద్మవృద్ధిశ్చేత్=పద్మవృద్ధియగునేని; ఇదంజగత్=ఈజగత్తు; అస్తు=ఉండుఁగాక.

తా. ఆవుపాలు మఱల నావుపొదుగున నుంచుట యెంతయసా
ధ్యమో యగ్నిమండలమున బద్ధవృద్ధిగలుగుట యెట్లనంభవమో జగ
త్తు సత్యముగనుండుట యంత యసంభవము.

“జ్ఞానినోహృదయం మూఢై రాతం చేద స్త్విదం జగత్” ౨౯

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. జ్ఞానినః=జ్ఞానియొక్క; హృదయం=హృదయము; మూ
ఢైః=అజ్ఞానులచే; జ్ఞాతంచేత్=తెలియబడినదగునేని; ఇదంజగత్=ఈజ
గత్తు; అస్తు=ఉండుగాక.

తా. జ్ఞాని మనస్సు మూఢునిచే నెఱుంగబడుట యెట్లనత్యమో
యట్లే జగత్తుండుట యసత్యము. జ్ఞానియొక్క నుగుణములను దుర్మా
గ్గుడైన మూఢుడు విపరీతభావనచే దుర్గుణములుగాఁ దలచును. కాని
జ్ఞానియొక్క యభిప్రాయమును ఎన్నఁటికిని తెలిసికొనఁజాలడు.

“అజకుఠౌజగన్నా స్తిహత్యత్మకుఠౌ జగన్నహి” ౩౦

“సర్వదాభేదకలనం దైవితాదైవితం నవిద్యతే” ౩౧

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౬)

టీ. అజకుఠౌ=బ్రహ్మకుక్షీయందు; జగత్=జగత్తు; నాస్తిహి=
లేదు, నిశ్చయము; ఆత్మకుఠౌ=ఆత్మకుక్షీయందు; జగత్=జగత్తు; నహి=
నిశ్చయముగలేదు; సర్వదా=ఎప్పుడును; భేదకలనం=భేదవ్యవహారమైన,
దైవితాదైవితం=దైవితాదైవితవిధము; నవిద్యతే=లేదు.

తా. జగత్తు బ్రహ్మదేవుని యుదరమునలేదు. ఆత్మ కుక్షీయం
దును లేదు. దైవితము “అదైవితము” అను భేదమును లేదు. బోధా
ర్థమదైవితమని చెప్పబడెనుగాని వాస్తవమున నామగూఢములులేవు.

“నాస్తి నాస్తి జగత్సర్వం గురుశిష్యాదికం సహి” 3౨

“సచ్చిదానందమాత్రోహ మనుత్పన్న మిదం జగత్” 35

(పి)-య; తేజోబిందు; అ ౫)

టీ. జగత్సర్వం = జగత్తంతయును; నాస్తి = లేదు; నాస్తి = లేదు; గురుశిష్యాదికం = గురుశిష్యాదిభేదమును; సహి = నిశ్చయముగ లేదు; అహం = నేను; సచ్చిదానందమాత్రః = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను; ఇదం జగత్ = ఈ జగత్తు; అనుత్పన్నం = పుట్టనిది.

తా. గురుశిష్యాదిభేదమంతయును వ్యాసహరికముగాని పారమార్థికముకాదు. పరమార్థమున సత్యజ్ఞానానందమైన బ్రహ్మముడక్క మతియొకటి లేదు. పారమార్థికదశ జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకింటి వేరైనది. సుషుప్తియందే సర్వము నశించుచుండగా నిత తురీయమందు చెప్పవలసినదేమున్నది. ఇట్లు బుద్ధిమంతులు చక్కగ బుద్ధిచే నూహింపవలయును.

ఇతి సార్థాంతిక జగన్విధ్యావాక్యని త్రయస్త్రింశత్

ఇట్లు సార్థాంతిక జగన్విధ్యావాక్యములు ముప్పదిమూడు.

ఇతి చతుర్థప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు నాలుగవప్రకరణము సమాప్తమ్.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౫ ఉపదేశ వాక్యప్రకరణము.

“సయవహాణిమైతదాశ్మయమిదం సర్వంతత్సత్వం”

౧

స ఆత్మా తత్త్వమసిశ్వేతకేతో”

(సామ; ౯ చాందోగ్య; ప్ర ౬ ఖ ౪; ౯; ౧౦; ౧౧; ౧౨; ౧౩; ౧౪; ౧౫)

టీ. యః=ఎవఁడు; ఏహాణిమా=ఈయఁడుస్వరూపుఁడో; (అఁబ ధర్మము, అణిమ=జగత్తునకు కారణస్వరూపుడే యీయఁడురూపుఁడైన యాత్మ) సః=వాఁడే; సద్రూపమైసబ్రహ్మము; ఇదంసర్వం=ఈప్రపంచ మంతయును; ఏతదాత్మ్యం=ఈఆశ్మస్వరూపమే; తత్=ఆబ్రహ్మము, సస్యం=కాలత్రయమందు బాధింపబడనిది; సః=ఆబ్రహ్మమే; ఆత్మా= ప్రత్యగాత్మ; శ్వేతకేతో=శ్వేతకేతువా!; తత్=ఆబ్రహ్మము; త్వం= నీవు; అసి=అగుచున్నావు.

తా. జగత్తున కణరూపమునలన కారణుఁడైనవాఁడెవఁడో వాఁ డే సద్రూపమైన బ్రహ్మము. జగముతయు నైతదాత్మ్యమైనది. (ఈజ గత్తు దానిసంబంధమై దానినే యాత్మగాగలది) ఆబ్రహ్మము సత్యమై నది. అదియే ప్రత్యగాత్మయై సర్వభూతముల నున్నది. కావున నోశ్వేత కేతువా! యాబ్రహ్మమే నీవు; బ్రహ్మమే యుపాధులఁ బ్రవేశించి “యా త్మ” యనబడుచున్నది. ‘ఆత్మ’ యనగా బ్రత్యగాత్మయనియే తెలియ నలసి. ఉపాధులలోనున్న యీప్రత్యగాత్మయే, నేను, నీవు, వాఁడు, అని చెప్పబడుచున్నది. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మములకు భేదములేదు. నీవు ప్రత్యగాత్మఁడవు గావున నోశ్వేతకేతువా! నీనేబ్రహ్మవు. జహదజహల్ల

మహావాక్యరత్నప్రభవావళి:

త.ణచే నుపాధులను విడువఁగా బ్రహ్మమే శేషించును. కావున నేను బ్రహ్మను. నీవు బ్రహ్మనని చెప్పవచ్చును.

“ అభయంవైజనక ప్రాప్తోసి ”

౨

(శు.య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౬ బ్రా ౨)

టీ జనక=ఓజనకమహారాజా; అభయం=నిర్భయమైనబ్రహ్మమును; ప్రాప్తోసి=పొందినవాడవగుచున్నావు.

తా. బ్రహ్మము మూడుశరీరములులేని అభయస్వరూపము అదియేనీవు.

“ బ్రహ్మచర్యమహింసాంచ సత్యంచా పరిగ్రహం

యత్నేన హేరక్షత హేరక్షత హేరక్ష తేతి ”

౩

(సామ; ౧౬ గూఢారణిక)

టీ. బ్రహ్మచర్యం=బ్రహ్మచర్యమును; అహింసాంచ=అహింసను, సత్యంచ=సత్యమును, అపరిగ్రహం=అపరిగ్రహమును, యత్నేన=ప్రయత్నముచేత, హేరక్షత=రక్షించుకొనుడు, హేరక్షత=రక్షించుకొనుడు, హేరక్షత=రక్షించుకొనుడు. ఇతి=అని,

తా. యమముపై స అహింసా సత్యబ్రహ్మచర్యా పరిగ్రహముల నొకప్పుడైనను విడువక ప్రయత్నమున రక్షించుకొనుడు. అహింసా వ్రతము సిద్ధిపొందెనని సన్నిధియందు, పులి, ఆవు, ఇట్టి పరస్పర విరోధములుగల జంతువులును, మైత్రి గలిగియుండును. (అహింసాప్రతిష్ఠాయాంతత్సన్నిధౌవైరత్యాగః) అని, అపరిగ్రహము సిద్ధించిన బూర్వజన్మజ్ఞానముగలుగును. (అపరిగ్రహ స్థైర్యజన్మ కథంతా సంబోధః) అని, బ్రహ్మచర్యముగలవానికి తేజస్సు వృద్ధియగును. (బ్రహ్మచర్య ప్రతిష్ఠాయాం వీర్యలాభః) అని, సత్యవ్రతునకు సత్క-

ర్మచేయకపోయినను దత్తలము గలుగును (సత్యప్రతిష్ఠాయాం క్రియా
ఫలాశ్రయత్వం) అని, అస్తేయ వ్రతముగలవానికి ప్రయత్నము
లేకయే సమస్తదత్తములు ప్రాప్తించును (అస్తేయప్రతిష్ఠాయాం సర్వ
రత్నోపస్థానం) అని, పతంజలిచే యోగశాస్త్రమందు చెప్పబడెను
గావున నహింసాసత్యాస్తేయ బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహముల నేనుజక
జాగరూకులై కాపాడుకొనవలయును.

“ తత్త్వమసిత్వంతదసి ”

౪

(శు-య ; ౫౯ పైంగల ; అ 3)

టీ. తత్=ఆపరబ్రహ్మము, త్వం=నీవు, అసి=అగుచున్నావు,
త్వం=నీవు, తత్=ఆపరబ్రహ్మము, అసి=అగుచున్నావు.

తా. ఆబ్రహ్మమే నీవు, నీవే ఆ బ్రహ్మముగాని యన్యమెది
యును లేదు. తత్సగలక్ష్యము బ్రహ్మము, తత్సగలవాచ్యుఁ డీశ్వరుఁడు.
త్వంపగలక్ష్యము ప్రత్యగాత్మ, త్వంపగలవాచ్యుఁడు జీవుఁడు. బ్రహ్మమే
మాయోపాధిని గ్రహించుటచే నీశ్వరుఁడనియు, మాయాభేదమైన
యవిన్యస గ్రహించుటచే జీవుఁడనియు, చెప్పబడుచున్నది. భాగల
క్షణచే నుపాధులైన మాయావిద్యలను విడువఁగా, బ్రహ్మమొకటి
యై, జీవేశ్వరులు మిథ్యాభూతులగుచున్నారు. జహల్లక్షణ, యజహ
ల్లక్షణ, భాగలక్షణ యని లక్షణాన్వృత్తి మూడువిధములు. గంగా
యాంఘోషః, గంగయందు గొల్లపల్లి, ఇక్కడ గంగను విడచి
గంగాతీరముననున్న గొల్లపల్లియని యర్థము చెప్పవలయును. ఇది
జహల్లక్షణ కుదాహరణము. జహల్లక్షణమనఁగా స్వార్థమును విడిచి
పరార్థమును చెప్పనది. ఈ లక్షణముచే తత్త్వమసియను వాక్యమున
కర్థమును చెప్పరాదు. తత్సగలక్ష్యమైన బ్రహ్మము పరిపూర్ణము
గావున దానిని విడువ నవకాశములేదు. మంచాఃక్రోశంతి, మంచ
ములు మొజబెట్టుచున్నవి. మంచములను విడువక మంచములపై

నున్న మనుష్యు లేడుచున్నారని యర్థము జెప్పవలెను. ఇది 'యజ హల్లక్షణః' కుదాహరణము. 'అజహల్లక్షణ' యనగా స్వార్థమును విడువని లక్షణ. ఈ లక్షణచే 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమున కర్థము జెప్పరాదు. (త్వం) పదముచే జెప్పబడుచున్నది తత్త్వముచే జెప్పబడుదానికి భిన్నమైనయెడల, 'ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' యను శృతికి భాధకమువచ్చును. "సోఽయం దేవతత్త్వః" అదేవదత్తుడే యీ దేవదత్తుడు. కలింగదేశమున సార్వభాముడైన దేవదత్తుడే కర్ణాట దేశమున భిక్షుకుడుగాగనబడుచున్నాడనిన, నాదేశము నాసార్వభా మత్వము. నీదేశము నీభిక్షుకత్వమును విడిచిన నక్కడ నిక్కడ నొక్కడైన దేవదత్తుడే గ్రహింపబడుచున్నాడు. ఇది భాగలక్షణ కుదాహరణము. విసర్గభాగములను విడిచి నామాన్యమును గ్రహిం చుటగో (వికృతమును గ్రహించుటగో) భాగలక్షణావృత్తి యనబడును. గీనినే కొండలు 'జహగజహల్లక్షణ' మని చెప్పుదురు.

ఇట్లే మాయాభేదములైన యుపాధులను, నాయుపాధులవలన గలిగిన సర్వజ్ఞత్వ కించిచ్ఛత్వాది ధర్మములను విడువఁగా, జీవేశ్వరాగి భేదములేక, కేవలబ్రహ్మమే పరిపూర్ణమైయుండును. ఉపాధుల సత్తు లుగావున, విడువవచ్చును. ఈలక్షణచే 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమున కర్థము చెప్పవలయును.

“యస్మిన్సాసమనుతేనో నాహుర్మనోమతం” ౧

“తదేవ బ్రహ్మత్వంవిద్ధినేదం యదిదముపాసతే” ౬

(సామ; కేన, ఖం ౧.)

టీ. యత్=ఏది, మనసా=మనస్సుచే, సమనుతే=తెలియబ డదో, నోన=దేనిచేత, మనః=మనస్సు, మతం=తెలిసికొనబడునని, ఆహుః=చెప్పుదురో, తదేవ=అదిగో, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమని, త్వం=

నీవు, విద్ధి = తెలిసికొనుము, యత్ = నామరూపములుగ బ్రహ్మవిష్ణాది రూపము గల యేవస్తువును, ఇదం = ఈ బ్రహ్మమని, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నావో, ఇదం = ఈ బ్రహ్మము, స = కాదు.

తా. ఏది మనస్సును తెలిసికొనుచున్నదో, దేనిని మనస్సు తెలిసికొనలేదో, యదిగో బ్రహ్మమని తెలిసికొనుము. అజ్ఞానిచే బ్రహ్మమని నామరూపములు గలిగి పూజింపబడుచున్న బ్రహ్మవిష్ణాది స్వరూపము మనస్సుచే దెలియబడక మనస్సును తెలిసికొను నీ బ్రహ్మముకాదు.

“యత్పరంబ్రహ్మసర్వాత్మా విశ్వస్యాయశనంమహత్ ” 2

(కృ-య; ౧౨ కై వల్య)

టీ. యత్ = ఏది. సర్వాత్మా = సమ స్తభూతములకు నాత్మయై యున్నదో, విశ్వస్య = సమ స్తమునకు, మహత్ = గొప్పదియైన, ఆయతనం = ఆధార (గ్రహము) మై యున్నదియో యది, పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము.

తా. సర్వమునకు నాత్మయై విశ్వాధారమైనదే పరబ్రహ్మము.

“సూక్ష్మాత్మత్వతరనిత్యం తత్త్వమేవత్వమేవతత్ ” ౩

(కృ-య; ౧౨ కై వల్య)

టీ. సూక్ష్మాత్ = సూక్ష్మమైన యణువునకన్నను, సూక్ష్మ తరం = మిక్కిలిసూక్ష్మమైనది, నిత్యం = నాశములేనిదియునగు, తత్ = ఆబ్రహ్మము, త్వమేవ = నీవే, త్వమేవ = నీవే, తత్ = ఆబ్రహ్మము,

తా. నిత్యమైన యా బ్రహ్మమే నీవు నీవే యా బ్రహ్మము.

“అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణః పూర్ణకుంభ ఇవాంబుధో ” ౪

“అంతశ్శూన్యో బహిఃశూన్య శూన్యకుంభ ఇవాంబరే ” ౫

(సామ, ౨౯ మైత్రేయ; అ ౨) — (కృ-య; ౨౮ వరాహ; అ ౪)

టీ. అంబుధౌ = సముద్రమండు. పూర్ణకుంభ ఇవ = నిండుకుండ వలె, అంతఃపూర్ణః = లోపల నిండియున్నది. బహిఃపూర్ణః = పైని నిండి యున్నది. అంబరే = ఆకాశమందు, శూన్యకుంభఇవ = శూన్యఘటము వలె, అంతశూన్యః = లోపల శూన్యమైనది. బహిఃశూన్యః = పైని నేమి యును లేనిది - బ్రహ్మమంతర్బాహ్యములందు తానే నిండియున్నది. ఆబ్రహ్మ మంతర్బాహ్యములందు తాను గాక తనకన్న నితరమైన జగత్తును లేనిది.

తా. స్పష్టము.

“ మాధవగ్రాహ్యభావాత్త్వే గ్రాహకత్వాచిమాధవః ” ౧౦

“ భావనామఖిలాంత్యక్త్వయచ్ఛేషం తస్యయాధవ ” ౧౧

(సామ, ౨౯ మైత్రేయ; అ ౨) (కృ-య : ౨౮ వరాహ; అ ౪)

(అధర్వణ : ౭౦ అన్నపూర్ణ)

టీ. గ్రాహ్యభావాత్త్వే = గ్రహించబడువాడవు. మాధవ = కాకుము, గ్రాహకత్వాచ = గ్రహించువాడవును. మాధవ = కాకుము, అఖిలాం = సమస్తమైన. భావనాం = చింతిను. త్యక్త్వ = విడిచి, షేష్ = ఏది, శేషం = మిగులునదియగునో, తస్యయా = ఆరూపుడవు, ధవ = అగుము.

తా. మనస్సుచే గోరిబడు పశుధాన్యాది విషయములు గ్రాహ్యము లనబడును. ఆపశుధాన్యములను గోరుమనస్సు గ్రాహక మనబడును. సీవు విషయ స్వరూపుడవు మన స్వరూపుడవు కాకుము. సమస్తచింతిలను విడువగా. నేది శేషించునో, అట్టి స్వరూపముగల వాడవగుము. మనస్సు బ్రహ్మము నెఱుంగలేదు. కావున మనోవృత్తులు నశింపజేసిన బ్రహ్మమే స్మరించును. అదియేసీవు.

“ద్రష్టుదర్శనదృశ్యాని త్యక్త్వా వాసనయాసహ” ౧౩

“దర్శనప్రథమాభాసమాప్త్యాన కేవలంభజ” ౧౪

(సామ : ౬౧ మహా ; అ ౬-౨౯ మైత్రేయ అ ౨)

(కృ-య ; ౯౮ నరాహ ; అ ౪)

టీ. ద్రష్టుదర్శనదృశ్యాని=చూచువాడు, చూచుట, చూడబడునది, యీమాంటిని, వాసనయాసహ=వాసనతోగూడా, త్యక్త్వా=విడిచి, దర్శన=జ్ఞానమునకు, ప్రథమాభాసం=ఆభాసుడైన జీవుని కల్పించుటకు ప్రథమచిద్రూపుడైన, ఆత్మానం=ప్రత్యగాత్మహుడైన, కేవలం=అద్వితీయబ్రహ్మమును, భజ=పొందుము.

తా. ద్రష్టయనగా చూచువాడు, చిదాభాసుడైనజీవుడు. దర్శనమనగా ఘటాదివిషయజ్ఞానము. దృశ్యమనగా ఘటాదివిషయము. ఆత్మయొక్క చింతశయు, బుద్ధియొక్క వృత్తియు గూడినందున నేను వెలిసికొనుచున్నానను జ్ఞానముగల జీవత్వము గలుగుచున్నది. ఈజీవుడు చిచ్ఛాయయు నాభాసుడునని చెప్పబడును. ఈతని గలిగించు నాత్మ ప్రథమ చిద్రూప మనబడును. నీవు చిదాభాసదర్శన దృశ్యములను విడిచి చిదాభాసను కల్పించు కేవలాత్మను పొందుము.

“చిత్తాకాశం చిదాకాశం ఆకాశంచ తృతీయకం” ౧౫

“ద్వాభ్యాంకూన్యతరంవిద్ధి చిదాకాశంమహామునే” ౧౬

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪)

టీ. మహామునే=ఓ మునీంద్రుడా, చిత్తాకాశం=చిత్తాకాశమును, చిదాకాశం=చిదాకాశమును, తృతీయకం=మూడవదియైన, ఆకాశం=భూతాకాశమును గలవు. ద్వాభ్యాం=ఆకాశచిత్తాకాశముల

కన్న, చిదాకాశం=చిదాకాశమును, సూర్యతరం=ఎక్కువసూర్యమైన దానిగా, విద్ధి=జెలిసికొనుము.

తా. శబ్దగుణప్రధానమైన చిదాకాశము భూతాకాశ మనబడును. వృత్తులతో గూడినది చిత్తాకాశమనబడును. ఇవి జడములు. ఇట్టి వికారములు లేనిది చిదాకాశము, ఒక సంకల్పమును విడిచి మనస్సు మఱియొక సంకల్పమునకుఁ బోవునపుడూ రెండు సంకల్పముల నడుమ నాగెంటిని జెలిసికొనుచు, నేది యఖండాకారమై యున్నదో యదియో చిదాకాశము అట్టి చిదాకాశమున నితర సంకల్పములు లేక యుండవలయును.

“ధ్యానతో హృదయాకాశే చితిచిచ్ఛక్రధారయా” ౧౭

“మనోమాయనిశ్శృంకంత్యాం బ్రబద్ధన్తినారయః” ౧౮

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪)

టీ. చితి=చిన్మయమైన. హృదయాకాశే = హృదయాకాశ మందు, ధ్యానతిః=“అవంబ్రహ్మస్మి” అను ధ్యానమున, చిచ్ఛక్ర ధారయా=జ్ఞానమను చక్రధారచే, నిశ్శృంకం=సందేహము నశించు నట్లు, మనః=మనస్సును, మాయ=కొట్టుము. త్యాం=నిన్ను, నారయః = కామాది శత్రువులు, బ్రబద్ధంతి = బంధింపజేసినారగు చున్నారు.

తా. జ్ఞానమయమైన హృదయమున బ్రహ్మధ్యానము సేయుచు బ్రహ్మచక్రమున మనస్సును వధింపుము. అప్పుడు మనఃశరీరవారమైన కామక్రోధలోభ మోహమఃమాత్సర్యలను నీశత్రువు లావ్వరను నిన్నేమియుజేయక తొలగెను.

“భోగైకవాసనాంత్యక్త్యా త్యజత్వంభేదవాసనామ్” ౧౯

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౪)

“ భావాభావా తత స్త్యక్త్యా నిర్వికల్పస్థిరో భవ ” ౨౦

టీ. భావాభావానాం, భాగ=భాగమును, స్థిర=ముఖ్యమైన, నానాం=వాసనను, త్యక్త్యా=విడిచి, త్వం=నివు, భేదనానాం=భేదనానను, త్యజ=విడుపుము, తతి=తనునాత, భావాభావా=విషయములను, త్యక్త్యా=విడిచి, నిర్వికల్పస్థిరః=నిర్వికల్ప బ్రహ్మారూపమున స్థిరపడవు, భవ=అగుము.

తా. మొదట భాగములనుకూడా గురూపదేశమున బ్రహ్మము కన్న నితరమైనది లేనిది. జగత్త్వవేశ్వరాని భేదనానను విడుపుము. విదన విషయా విషయములను విడిచి యపరోక్షానుభవమున నేనే బ్రహ్మమని నిర్వికల్పపడవై యుండుము. ఒకప్పుడుండి మఱియొకప్పుడు లేకయుండుట ‘వికల్ప’ మనబడును.

“ త్యజధర్మమధర్మంచ ఉభేనత్యాస్య తేత్యజ ” ౨౧

“ ఉభేనత్యాస్య తేత్యక్త్యా సేనత్యజసితి త్యజ ” ౨౨

(సామ ; ౬గి సన్యాస ; అ ౨)

టీ. ధర్మం=శృతిసిద్ధమైన ధర్మమును, అధర్మంచ=శృతినిషేధమైన అధర్మమును, త్యజ=విడుపుము, సత్యాస్య తే=సత్య=బాహ్యం ద్రియ గోచరమైన జాగ్రత్ప్రపంచమును, అస్య తే=అంతరింద్రియగోచరమైన స్వప్నప్రపంచమును, ఉభే=అనునీరెంటిని, త్యజ=విడుపుము, ఉభేనత్యాస్య తే=రెండైనయాబాహ్యంతః ప్రపంచములను, త్యక్త్యా=విడిచి, సేన=ఏజ్ఞానముచే, త్యజసి=అప్రపంచములను విడుచుచున్నావో, తత్=అజ్ఞానమును, త్యజ=విడుపుము.

తా. వ్యావహారిక యోగ్యములగు ధర్మాధర్మములం దభిమానములేనివాడై గురుముఖమున, ‘బ్రహ్మము సత్యము’, ‘జగ

శ్చ మిథ్య' యని యెఱిగి, యంతర్భాష్య జగత్తును విశుప్తము 'బ్రహ్మ సత్య' మను జ్ఞానమును విశించి నృత్తి సూన్యఁడనై బ్రహ్మ మగుము.

“ ఆత్మస్యతీతే సర్వస్మాత్సర్వరూపేంద్రవాతీతే .. ” ౨౩

“ కోబంధఃకశ్చనామోక్షో నిర్మూలమననంకురు ” ౨౪

(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ)

శీ. సర్వస్మాత్ = సర్వముకన్న, అతీతే = అతీతమైనట్టియు. సర్వ రూపే = సర్వరూపమైనట్టియు అధనా = లేక, తతే = సర్వవ్యాపకమైనట్టి యు, ఆత్మని = ఆత్మయందు, బంధః = బంధము, కః = ఏమి ? మోక్షః = మోక్షము, కశ్చనా = ఏమి ? యని, నిర్మూలమననం = గాఢమైనమనన మును, కురు = చేయుమా.

తా. బ్రహ్మము సర్వవ్యాపకమైనది, సర్వరూపమైనది. భేదత్ర యములేనిది, అద్వితీయమైనది. అట్టి యాత్మయందు బంధమేమి ? మోక్షమేమి ? యెవనికి బంధమోక్షములు ? అంతయును మాయ. యథార్థముగానని గాఢమననముజేయుము.

“ ఆశాయాతునిరాశత్వ మభావయాతుభావనా ” ౨౫

“ అమన స్త్వం మనోయాతు తనాసం కేనజీవతః ” ౨౬.

(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; ౨౫)

టీ. అసంకేన = సంగములేమిచే, జీవతః = జీవించుచున్న, తన = నీయొక్క, ఆశా = ఆశ, నిరాశత్వం = ఆశాభంగమును, యాతు = పొం దుఁగాక, భావనా = వృత్తి, అభావం = నిర్విషయస్థితిని, యాతు = పొందుఁ గాక, మనః = మనస్సు, అమన స్త్వం = అమనస్కుస్థితిని, యాతు = పొందుఁగాక,

తా. ఇతరాపేక్ష లేక బ్రహ్మస్వరూపమున నున్న, నీయాశ నిరాశయగును. విషయములఁ జింతింపని నీ భావన నిర్విషయస్థితినిఁ జెందును. సంకల్పము గల నీ మనస్సు నిస్సంకల్పమై యమనస్క మగును.

“ ఏకమాద్యంతరహితం చిన్మాత్రమమలంతతం ” ౨౭

“ ఖాదప్యతితరాంసూక్ష్మం తద్బ్రహ్మసినసంశయః ” ౨౮
(అధర్వణ ; 2౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౫)

టీ. ఏకం=ఒక్కటియు, ఆద్యంతరహితం=మొదలు తుడలేనిదియు. చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రమైనదియు. అమః=స్వచ్ఛమైనదియు, తతం=సర్వవ్యాపకమైనదియు. ఖాదపి=ఆకాశముకన్నను, అతితరాం=మిక్కిలి, సూక్ష్మం=సూక్ష్మమైనదియునగు, తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, అసి=అగుచున్నావు, నసంశయః=సంశయములేదు.

తా. సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమును నిర్వికారము బరిశుద్ధమునైన బ్రహ్మమే నీవు. సంశయములేదు.

“ రక్షకోవిష్ణురిత్యాది బ్రహ్మసృష్టేస్తుకారణం ” ౨౯

“ సంహారేదుద్రాగత్యేవం సర్వమిధ్యేతినిశ్చిన ” 3౦
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ ౫)

టీ. రక్షకః=రక్షించువాఁడు, విష్ణురితి=విష్ణుననియు, బ్రహ్మ=చతుర్ముఖుఁడు, సృష్టేః=సృష్టికి, కారణం=కారణమనియు, సంహారే=సంహరించుటయందు, దుద్రః=దుద్రుడనియు, ఇతి=ఇట్టి భేదవ్యవహారము, ఏవం = వేదాంతశాస్త్రప్రకారమున, మిధ్యేతి=‘మిథ్య’ అని, నిశ్చిన=నిశ్చయింపుము.

తా. సరమార్థమున బ్రహ్మమొకటియే సత్యము. తక్కినంతయు నింద్రజాలమువలె మిథ్య. ఇది వేదాంతసిద్ధాంతము. ఈ సిద్ధాంత

ప్రకారము విష్ణువు రక్షకుడగుటయు, బ్రహ్మ సృష్టికర్తయగుటయు, గుర్రుడు సంహారకర్తయగుటయు, 'మిశ్ర' యని నిశ్చయింపుము.

“మత్స్యక్తం గాస్తికించిద్వా మత్స్యక్తా పృథివీతునా” ౩౧

“మయాతిరిక్తంచక్య ద్వాకత్స్యాస్తినిశ్చిను” ౩౨

(కృ-య : ౩౨ తేజోబిందు ; అ ౩;)

టీ. మత్స్యక్తం = మత్స్యకునువేళ్ల విడువబడినది. కంచిద్వా = కొంచెమైనను, గాస్తి = తేమ; మత్స్యక్తానాకంతునువేళ్ల విడువబడినది. పృథివీతునా = పృథివియైనను. (చేసి) మయాతిరిక్తం = గాచే విడువబడి వ్యతిరిక్తమైనది, యశ్చద్వా = ఏదైనను, తత్సత్ = అందు, నాస్తితి = లేకని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా. సమస్తము చేసేవావు గాని వ్యతిరిక్తమైన ద్వియును చేదని నిశ్చయింపుము.

“అగాత్మేతి ప్రసంగోవా అగాత్మేతి మహాపినా” ౩౩

“అగాత్మేతి జగద్వా అగాత్మేతి విశ్చిను” ౩౪

(కృ-య : తేజోబిందు ౩౨)

టీ. అగాత్మేతి ప్రసంగోవా = ఆత్మ వ్యతిరిక్తమైన ప్రసంగమును, అగాత్మేతి మహాపినా = ఆత్మవ్యతిరిక్తమైన మహస్సును, అగాత్మేతి జగద్వా = ఆత్మ వ్యతిరిక్తమైన జగత్తును, అగాత్మేతి విశ్చిను = ఆత్మ వ్యతిరిక్తమైనదేయియు, గాస్తి = తేమని, నిశ్చిను = నిశ్చయింపుము.

తా. ఆత్మకన్నను వ్యతిరిక్తమైనది లేదని నిశ్చయింపుము. ఆత్మకంటె నితరమైన దుచుకంతయును చేదు. ఆత్మగో యన్నది. ఇతరములేదు.

“ ఆదిమధ్యావసానేషు దుఃఖంసర్వమిదంయతః ” 3౫

“ అతస్సర్వం పరిత్యజ్య తత్త్వనిష్ఠోఽథ నానఘ ” 3౬

(కృ-య ; 2-౨ అశీ.)

అశీ. అనఘ=ఓ సాపరహితః ! యతః = ఏకారణమువలన, ఇదంసర్వం=ఇదియంతయును, ఆదిమధ్యావసానేషు=ఆది మధ్యాహ్నము లందు, దుఃఖం=దుఃఖమైయున్నదో, అతః=ఆకారణమువలన, సర్వం= యీ సర్వవిషయ స్వరూపమును, పరిత్యజ్య=విడిచి, తత్త్వనిష్ఠః=బ్రహ్మ నిష్ఠుడవు, థవ=అగుము.

తా. విషయము లెప్పుడును దుఃఖము నిచ్చునవి. కావున విషయములను విడిచి బ్రహ్మనిష్ఠుడ వగుము. పరిణామ దుఃఖమని యును, తాపదుఃఖమనియును సంసారదుఃఖమనియు దుఃఖము మూడు విధములు. తాననుభవించినది ముగియుటవలనను, దానిని సంపాదించుటకు మొనఁగి బ్రయత్నించుట వలనను గలుగు దుఃఖము పరిణామ దుఃఖము. ఇది యోగ్యతములందు గలుగును. అనుభవించు చుండఁ గా నది ‘ముగియునో’ యని దుఃఖించుట తాపదుఃఖము. అనుభవించుచున్న దానికి ప్రతిబంధము రాగూడదు. ప్రతిబంధము పోలేదు’ అని దుఃఖించుట సంస్కార దుఃఖము. ఈ రెండు సనుభవ మధ్యకాలమున గలుగుగావున వివేకులకు సర్వవిషయానుభవమును దుఃఖమే. “ పరిణామతాప సంస్కార దుఃఖైర్గుణవృత్తి విరోధాచ్చ దుఃఖమేవ సర్వంవివేకినః ” అని యోగశాస్త్రమందు పునఃజలిచే జెప్పబడియెను. కావున సన్మతదుఃఖ జడరూపమైన విషయానుభవము విడిచి సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన బ్రహ్మానుభవముఁ బొందుము.

“ నిద్రాయానోకనార్తాయా శ్చగ్ధాదేరాత్మవిస్మృతేః ” 32

“ క్వచిన్నావసరం గత్వా చింతయాత్మానమాత్మని ” 3౩

(శు-య ; 23 అధ్యాత్మ)

టీ. నిద్రాయాః=నిద్రకును, శాశ్వతాంతరాయాః = శాశ్వతసంబంధమున ప్రసంగమునకును, శబ్దాదేః = శబ్దాది విషయములకును, ఆత్మనిష్ఠత్వే=ఆత్మను విడిచింపు నజ్ఞానమునకును, క్వచిత్=ఒకప్పుడును, అవసరం= అవకాశమును, నదత్వా=ఇయ్యక, ఆత్మని = ఆత్మయందే, ఆత్మానం=ఆత్మను, చింతయ=చింతింపుము.

తా. నిద్రచేతను, తాకిక ప్రసంగములచేతను, విషయానుభవముచేతను, నజ్ఞానముచేతను, గాలమును వ్యర్థముచేయక ఆత్మనే ధ్యానించు చుండుము.

“ సర్వవ్యాపారముత్సృజ్య అహంబ్రహ్మేతిధావయ ” ౩౯

“ అహంబ్రహ్మేతినిశ్చిత్త్య అహంభావంపరిత్యజ ” ౪౦

(శ్లో-య ; 32 తేజోబిందు,)

టీ. సర్వవ్యాపారం=సర్వేంద్రియ వ్యాపారమును, ఉత్సృజ్య= విడిచి, అహంబ్రహ్మేతి = నేనే ‘బ్రహ్మ’మని భావించుచున్నాను. ఇ నయం=ఇ వింపుము, అహంబ్రహ్మేతి=నేనే ‘బ్రహ్మ’మని నిశ్చిత్త్య = నిశ్చయించి, అహంభావం=నేనను భావమును, పరిత్యజ్య=విడుపుము.

తా. ఇంద్రియ వృత్తులను విడిచి నేనే ‘బ్రహ్మ’ మని భావించుచున్నాను. నేనే బ్రహ్మమనిభావించి యా నేనను జ్ఞానమునుకూడ విడుపుము అట్లహంకార నిరసనము గలుగగానే బ్రహ్మమగు నీవు బ్రహ్మమే యగుదువు.

“ ఘటాకాశం మహాకాశే ద్రవాత్మానం పరాత్మని ” ౪౧

“ విలాప్యాఖండభావేన శూన్యీంభవనదామునే ” ౪౨

(శ్లో-య ; ౨౩ అధ్యాత్మ.)

టీ. మునే=మునీంద్రుడా ; ఘటాకాశం = ఘటాకాశమును ; మహాకాశే ఇవ=మహాకాశమందు కలుపునటులు ; ద్రవాత్మానం=ఉ

పాధియందున్న ప్రత్యగాత్మను ; పరమాత్మని = పరబ్రహ్మయందు ; అఖండభావేన=భేదములేనిజ్ఞానమున ; విలాప్య=కలిపి ; సదా=ఎల్లప్పుడు ; తూష్టింభవ=నిర్వాసనా మానముగలవాడగుగమ్ము.

తా. స్పష్టము.

“ చిదిహస్తీతి చిన్మాత్ర మిహంచిన్మయమేవచ ” ౪౩

“ చిత్త్వంచినహమేతేచ లోకాశ్చిదితిభావయ ” ౪౪

(కృ-య ; ౪౩ వరాహ ; అ ౨) — (శు-య ; ౯౭ యాజ్ఞవల్క్యు.)

టీ. ఇహ=ఇక్కడ ; చిన్స్తీతి=చిత్తున్నదనియును ; చిన్మాత్రం=కేవలచిత్తయనియును ; ఇహం=ఈజగత్తు ; చిన్మయమేవచ=చిన్మయమేయనియును ; త్వం=నీవు ; చిత్=చిత్తునియును ; అహం=నేనును ; చిత్=చిత్తయనియును ; ఏతేలోకాశ్చ=యీలోకములును ; చినితి=చిత్తయనియును ; భావయ=భావింపుము.

తా. సమస్తము వ్రదూమని భావింపుము.

“ సత్యచిన్మనంఘండమన్వయం సర్వదృశ్యైరిహితంనిరామయం ” ౪౫

“ యత్పరంవిమలమన్వయంశినంతత్పదాహమితిమానమాశ్రయ ” ౪౬

(కృ-య ; ౪౪ వరాహ ; అ ౩.)

టీ. సత్యచిన్మనం=సత్యజ్ఞానములు తక్కు రెండవది లేనిది ; అఖండం=ఖండముగానిది ; అద్వితీయం=అద్వితీయమైనది ; సర్వదృశ్యైరిహితం=సమస్త దృశ్యములు లేనిది ; నిరామయం=రోగములేనిది ; విమలం=స్వచ్ఛమునది ; అన్వయం=రెండవదిలేనిది ; శివం=మంగళస్వరూపమైనది ; యత్పరం=ఏన్నాసమో ; తత్=ఆపదమే . అహమితి=నేనని ; సదా=ఎల్లప్పుడు ; మానం=నిర్వాసనా మానమును ; ఆశ్రయ=ఆశ్రయింపుము.

తా. వడగండ్లు ఘనీభవించిననీటినిఁ తక్కు నితరముఁ గలిగి యుండక జలఘనమని చెప్పబడునట్లు, సత్యజ్ఞానములు దక్క నితర మునుఁగలుగనిది, సత్యజ్ఞానఘన మనఁబడును. అట్టి బ్రహ్మమే నేనని నిర్వాసనా మోక్షమునుఁబూనుము. అన్నింటియందు సహంకారమును విడిచి, బ్రహ్మకారముగ నుండవలయును.

“జన్మమృత్యుసఖదుఃఖ వర్జితం జాతినీతికులగోత్ర దూరగం” ౪౭

“చిద్వివర్తజగతోఽన్యకారణంతత్పదాహమితి మోక్షమాశ్రయ” ౪౮

(కృ-య ; ౯౮ నరాహ : అ ౩)

౪౭. జన్మమృత్యు సుఖదుఃఖ వర్జితం=పుట్టువు చావుసుఖము దుఃఖములేనిది ; జాతినీతికులగోత్ర దూరగం=జాతినీతికులగోత్రములకు దూరమైనది : అన్య=ఈ, చిద్వివర్తజగత్, చిద్వివర్త=చిద్వివర్తరూప మైన : జగత్=జగత్సమస్తం : కారణం=కారణమైనదియనగు : తత్=ఆబ్రహ్మము ; అహమితి=నేనని : సదా=ఎల్లప్పుడు : మోక్షం=నిర్వాసనామోక్షమును ; ఆశ్రయం=ఆశ్రయించుము.

తా. అద్వితీయమగు బ్రహ్మము నేనేయని నిశ్చయించుకొని మోక్షముగా నుండవలెను.

“పూర్ణమద్వయ మఖండచేతనం విశ్వభేదితమిది వర్జితం” ౪౯

“అద్వితీయపరసం విశంశకంతత్పదాహమితి మోక్షమాశ్రయ” ౫౦

(కృ-య : ౯౮ ; నరాహ : అ ౩)

౪౯. పూర్ణం=అంతటను నిండియున్నదియును ; అద్వయం=రెండవది లేనిదియును ; అఖండ చేతనం=అఖండ చేతనస్వస్వరూపమైనదియును ; విశ్వభేదకల నాదివర్జితం=జగత్సర్వవేష్యరూపి భేదములేనిదియును ; అయం=రెండవది లేని ; పరసం=విశంశకం=ఆత్మత్వప్రమేస జ్ఞానమేయంశముగా గలదియనగు ; తత్=ఆ బ్రహ్మము : అహమితి=నేనేయని ;

సదా=ఎల్లప్పుడు ; మానం-నిర్వాసనా మానమును ; ఆశ్రయ= ఆశ్రయింపుము.

తా. అద్వితీయ పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమేనేనని సంకల్పములే కయచలుడవై యుండుము.

“ న్వాత్మనోఽస్యత యాభాతం చరాచరమిదం జగత్ ” ౫౦

“ న్వాత్మమాత్రతయా బుధ్వా తదస్మీతి విభావయ ” ౫౧

(కృ-య; ౯౮ వరాహ; అ ౨.)

౫౦. న్వాత్మనః=న్వాత్మకంటః : అస్యతయా=అస్యత్వముచే ; భాతం=తోచుచున్న ; చరాచరం=చరాచరస్వరూపమైన ; ఇదంజగత్=ఈ జగత్తును ; న్వాత్మమాత్రతయా=న్వాత్మ మాత్రత్వముచేతనే ; బుధ్వా=తెలిసి ; తత్=ఆయాత్మ ; అస్మీతి=అగుచున్నానని ; విభావయ=బొగుగ భావింపుము.

తా. ఆత్మకంట వేటుగఁదోచుచున్న జగత్తు నాత్మగానే (యాత్మకంట వేటుగానని) యెఱిగి, యామాత్మ నేనేయని యోచింపుము.

“ విలాప్యవికృతింకృతస్మిం సంభవవ్యత్యయక్రమాత్ ” ౫౩

“ పరిశిష్టంచ చిన్మాత్రం చిదానందం విచిత్తయ ” ౫౪

(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక.)

౫౩. కృతస్మిం=పరిపూర్ణమైన : వికృతిం = జగద్వికారమును ; సంభవవ్యత్యయక్రమాత్=ఉత్పత్తియక్రమమున ; విలాప్య=కలిపి ; పరిశిష్టంచ=మిగిలియున్న ; చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రమును ; చిదానందం=జ్ఞానానందస్వరూపమునగు బ్రహ్మమును ; విచిత్తయ=చింతింపుము.

తా. ప్రకృతి వికారములైన పంచభూతములలో నేభూతమున నేభూతముఘట్టుచున్నదో, యా భూతమును దానియందుకలిపి, యనగా, భూమిని నీటియందు, నీటి నగ్నియందు, నగ్నిని వాయువందు, వాయువు నాకాశమందు కలిపి, దానిని మహత్తత్వమునను, దానిని వ్యక్తమునను, దానిని ప్రకృత్యందును జేర్చి, ప్రకృతిని బ్రహ్మమునఁగూర్చి, యాబ్రహ్మస్వరూపమున నచలుఁడవైయుండుము.

ఇతి సాత్త్వాంతి కోపదేశనాక్యానిచతుః పంచాశత్

ఇల్లు నాత్త్వాంతికోపదేశవాక్యము లేబదినాలుగు.

ఇతి పంచమం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

అయిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సంగీత సేనము.

౩ జీవ బ్రహ్మైక్యవాక్య ప్రకరణము.

“ సయశ్చాయంపురుషే ”

౧

“ యశ్చ సావాదిత్యతే ”

౨

“ సవకః ”

౩

(కృ-య ; ౭ వై ఖిరీయ ; ఆనందవల్లి)

టీ. పురుషే=పురుషునియందు; సాయం=ఉన్నవాడు; యశ్చ=ఎవఁడు; ఆదిత్యే=సూర్యునియందున్నవాడు; యశ్చ=ఎవఁడు; సః=వాడు; ఏకః=ఒకఁడే.

తా. పురుషునియందు నీవారిశాకమువలె నగ్నిశిఖగానుండు బరమాత్మయే సూర్యమండలమున దేవోరాశిగనున్నది. ఉపాధినిబట్టి వేఱువేఱు రూపములుగానున్నను, నొక్కటియేగాని భిన్నములుకావు

“ సత్యమాత్మాబ్రహ్మైవ బ్రహ్మత్తైవాత్ర సవిచిత్స్యం ”

(అధర్వణ; నృసింహోత్తరతాపిని; ౯౪౪.)

టీ. ఆత్మా=ప్రత్యగాత్మస్వరూపము; బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే; సత్యం=నిక్కము; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము; ఆత్మైవ=ప్రత్యగాత్మయే; ఆత్ర=ఇక్కడ; సవిచిత్స్యం=సం దేహింపఁబడినది.

తా. ఘటాకాశ మహాకాశములవలె, ప్రత్యగాత్మయును, బ్రహ్మము నొక్కటియేగాని వేఱుఁగావు. సం దేహింపఁబడినది.

“త్వంబ్రహ్మస్మి”

౫

(అధర్వ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬.)

టీ. త్వం=నీవు; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము; అసి=అగుచున్నావు.

తా. స్వప్తము.

“అహంబ్రహ్మస్మి”

౬

(శా-య; బృహదారణ్యక; అ ౩; —అధర్వణ; ౫౨ మహానారాయణ; అ ౬.)

టీ. అహం=నేను; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము; అస్మి= అగుచున్నాను.

తా. స్వప్తము.

“అవయోరంతరంస విద్యతేత్వమే నాహమహమేవత్వం” ౭

(అధర్వణ; ౫౨ మహానారాయణ : అ.౬;)

టీ. అవయోః=మనయిద్దరికిని; అంతరం=భేదము; నవిద్యతే=లేదు; త్వమేవ=నీవే; అహం=నేను; అహమేవ=నేనే, త్వం=నీవు

తా. ఉపాధిభేదముల చేతను, నేను నీవు నాడనుభేదము లాత్మకు గలుగుచున్నవి. ఉపాధులు విడిచిననంతయును బ్రహ్మమే.

“గతాఃకలాః పంచదశ ప్రతిష్ఠాదేవాశ్చ సర్వేప్రతి దేవతాసు” ౮

కర్మాణివిజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మాపరేఽవ్యయో సర్వసకీభవంతి” ౯

(అధర్వ; ౫ ముండక ముం3; ఖం ౧;)

టీ. పంచదశకలాః = పదునేనుకళలును; గతాః=పోయినవి; ప్రతిష్ఠాః=కళలకథిష్ఠానమైన స్వరూపముగల; దేవాశ్చ=దేవతలును; సర్వే=అందఱును; ప్రతిదేవతాసు=ప్రతిదేవతలందును; గతాః=పోయినవారైరి; కర్మాణి కర్మములును; విజ్ఞానమయశ్చ=జీవుఁడును; ఆత్మా

అత్మయను: సర్వే=అంగమును: అన్యథా=సామాన్యము: సర్వే=పరమాత్మయందు: ఏకీభవంతి=వికలమగుచున్నారు.

శా. జ్ఞానేంద్రియములును, శక్త్యేంద్రియములును, సంఘపాణములును, అంతరింగియములను వివిధమనఁగలదు. బ్రహ్మవేత్తయైన పురుషునకు కలలుపఱచును: దేహమంగలి గుండ్రయాధిష్ఠాన దేవతలా దేవతలందు గలియుదురు. శ్రోత్రమునకు నిక్కు అధిదేవత; అదిక్కునిక్కులందు కలియును. నేత్రేంద్రియాధిదేవతయైన సూర్యుడు సూర్యనియందు గలియును. ఇంద్రు అన్నియు సూహింపవలయును. కర్మములు, జీవుడు, సర్వమును బరమాత్మయగు జైకమగును.

“నో నేత్రే శిశ్యో శ్రోత్రేంద్రం జిప్రుతివ్యాకరోతిచ” ౧౦

“స్వాద్వస్వాదూవిజానాతి తత్ప్రజ్ఞానముదీరితం” ౧౧

(కృ-య; 37 శుకరహస్య.)

శీ. ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మయను మహావాక్యమునందలి ప్రజ్ఞానమను శబ్దమునకు ఈ వాక్యముచే నర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఇది ఋగ్వేదమంగలి వితరేయోప నిపత్తుఁగో చివరనున్నది. గాన=నేత్రేంద్రియముల ద్వారా వ్యాపించిన యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడిన నో చైతన్యముచేత, ఈక్షతే=రూపమునుచూచుచున్నాఁడు, ఇంద=ఈ శబ్దమును, శృణోతి=శ్రవణేంద్రియముద్వారా వ్యాపించిన యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడిన నో చైతన్యముచేత వినుచున్నాఁడు, జిప్రుతి=వాసన చూచుచున్నాఁడు. స్వాద్వస్వాదూ=మధురరసమును మధురేతరరసమును (గుచ్చిని, అరుచ్చిని), విజానాతి=ఎఱుఁగుచున్నాఁడు, వ్యాకరోతిచ = వాగింద్రియముచే వ్యవహరించుచున్నాఁడు, తత్=ఆ చైతన్యము, ప్రజ్ఞానం=ప్రజ్ఞానమని. ఉదీరితం=చెప్పబడుచున్నది.

తా. సంవిద్యూపమైన చైతన్యమే యంతఃకరణ వృత్తులతో గూడి బాహ్యేంద్రియములద్వారా వ్యాపించి, యాయావిషయముల దెలిసికొను చున్నది.

ఆ తెలివియే ప్రజ్ఞాన మనఁబడును.

“చతుర్ముఖేంద్రదేవేషు మనుష్యాశ్వగవాదిషు” ౧౨

“చైతన్యమేకంబ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి” ౧౩
(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. చతుర్ముఖేంద్ర దేవేషు = చతుర్ముఖేంద్రాది దేవతలందును, మనుష్యాశ్వగవాదిషు = మనుష్యులందును గోహయాది సర్వజంతువులందును నున్న, చైతన్యం = చైతన్యము, ఏకం = ఒక్కటి, బ్రహ్మ = అదియే బ్రహ్మము, అతః = ఆకారణమున, మయ్యపి, నాయందును గల, ప్రజ్ఞానం = ప్రజ్ఞానము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమగును.

తా. సమస్త భూతములందును చైతన్యమొక్కటియై యున్నది. సమస్త భూతములందున్న యా చైతన్యమే బ్రహ్మము. ఆ కారణమున బ్రజ్ఞానమని చెప్పబడు నాయందున్న చైతన్యము బ్రహ్మమే యగును. కాని వేఱుఁగాదు.

“పరిపూర్ణః పరాత్మాస్మిన్ దేహేవిద్యాధి కారిణి” ౧౪

“బుద్ధేస్సాక్షి తయాస్థిత్యాస్ఫురన్నహమితీర్యతే” ౧౫
(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. ‘అహంబ్రహ్మస్మి’ యనుమహావాక్యమండలి యహం’ శబ్దమున కర్థముచెప్పబడు చున్నది. ఈ మహావాక్యము శుక్లయజుర్వేదమండలి బృహ దారణ్యకమున నున్నది. పరిపూర్ణః = అంతటనుండియున్న ; పరాత్మా = పరబ్రహ్మము ; విద్యాధికారిణి = జ్ఞానసంపాదన

మునకు నగిన ; అస్మిన్ దేహే=ఈ దేహమందు ; బుద్ధి=బుద్ధికి ; సాక్షితయా=సాక్షి భావముచేత ; సిత్యా=ఉండి ; స్ఫురన్=ప్రకాశించుచు ; అహమితి=నేనని ; ఈర్ష్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. అంతటను నిండియున్న బ్రహ్మమే యీ దేహమందు బుద్ధి వృత్తులకు సాక్షియై, వానినెఱుంగుచు, బ్రకాశించుచుండి, నేనను పదముచే జెప్పబడుచున్నది. నేననగా నా బ్రహ్మమేకాని దేహాదులు కావని యెఱుంగవలయును.

“స్వతఃపూర్ణః పరాత్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేనవర్ణితః” ౧౬

“అస్మీత్యైక పరామర్శస్తేన బ్రహ్మభవామ్యహం” ౧౭

(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య)

టీ. ‘అహంబ్రహ్మస్మి’ యను మహావాక్యమందలి బ్రహ్మ శబ్దమునకును, అస్మియనుశబ్దమునకును ఈ మహావాక్యముచే నర్థము చెప్పబడుచున్నది. స్వతః=స్వాభావికముగ ; పూర్ణః=అంతటనునిండియున్న ; పరాత్మా=పరబ్రహ్మము ; అత్ర=ఈ వాక్యమందు ; బ్రహ్మశబ్దేన=‘బ్రహ్మ’ యనుపదముచే ; వర్ణితః=చెప్పబడెను ; అస్మీతి=‘అగుచున్నా’ నను పదము ; పరామర్శః=ఏకత్వము, డెలుపునది యగును. తేన=ఆహేతువుచే ; అహం=నేను ; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము భవామి=అగుచున్నాను.

తా. ఒక దేహమందుండుటచే నాబ్రహ్మము నేనని చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మమనగా స్వాభావికముగ సర్వపరిపూర్ణమైనది. ఆహేతువుచే నేనే బ్రహ్మము.

“ఏకమేవాద్వితీయం నన్నామరూపవివర్జితం” ౧౮

“నృప్తేఃపురాధునాప్యస్య తాదృక్త్వంత దితీర్యతే” ౧౯

(కృ-య ; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. 'తత్త్వమసి' యను మహావాక్యమందలి 'తత్' అను పదమున కర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఈమహావాక్యము సామవేద మందలి ఛాందోగ్యమందున్నది. సృష్టేః=సృష్టికి; పురా = పూర్వ మందు, నామరూపవివర్జితం = నామరూపము లేనిదియు: ఏకమేవ= ఒక్కటియేయైనదియు; అద్వితీయం=తనకంటెను రెండవది లేనిదియు నగు; సత్=ఏనదవస్తువుకలదో; అన్య=ఈనదవస్తువునకు; అఘ నాసి=ఇప్పుడును (సృష్టియైన తరువాత); తాదృక్త్వం = అట్టిధర్మ మును; తదితి = 'తత్' అను పదముచే; ఈర్వతే = చెప్పబడు చున్నది.

తా. నామరూపములు, సజాతీయ విజాతీయ, స్వగతిభేద ములు, లేని యేనదవస్తువు సృష్టికిముందున్నదో. యానదవస్తువే నామరూపములును, భేదత్రయముగలిగిన సృష్టియైన తరువాతగూడ 'తత్' అను పదముచే చెప్పబడుచున్నది.

“శ్రోతుర్దేహేంద్రియాతీతం వత్స్వత్త్వం ఏదేవతం” ౨౦

“ఏకతాగ్రాహ్యతేనీతిత దైక్యమనుభూయతాం” ౨౧

(కృ-య; 37 శుకరహస్య.)

టీ. 'తత్త్వమసి' యను మహావాక్యమందలి 'త్వం' పదము నకును 'అసి' యను పదమునకును అర్థముచెప్పబడుచున్నది. శ్రోతుః= వినువానియొక్క (ముముక్షువైన శిష్యునియొక్క); దేహేంద్రియా తీతం=దేహేంద్రియముల కతీతమైన వానికి సాక్షిగానుండు చైతన్య మను; నస్తు=నస్తువు; స్వంపద=త్వం అను పదముచే, ఈరితం=చెప్ప బడుచున్నది. ఏకతా=ఏక్యము, అత్ర=ఈవాక్యమందు; అసీతి='అసి' యను పదముచే గ్రాహ్యతే=గ్రహింపబడుచున్నది. తదైక్యం=ఆయై క్యము; అనుభూయతాం=అనుభవింపబడుగాక.

తా. నృప్తికి పూర్వమందున్న సర్వస్తువే తనయందుగల్గింపఁ బడిన యుపాధులందు ప్రవేశించి 'త్వం' అనుపదముచే జెప్పఁబడుచున్నది. భాగలక్షణచే సుపాధుల బరిత్యజింపఁగా బ్రహ్మమొక్కటి యెగావున 'తత్త్వమసి' యని చెప్పఁబడెను. ఇదియుపదేశవాక్యము.

“స్వప్రకాశం పరోక్షత్వమయ మిత్యుక్తిత్ మతం ” ౨౨

“అహంకారాదిదేహాంతా త్ప్రత్యగాత్మేతిగీయతే ” ౨౩

(కృ య; ౩౫ శుకరహస్య)

టీ. 'అయమాత్మాబ్రహ్మ' యను మహావాక్యమందలి 'అయమాత్మా' యను పదముల కర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. ఈమహావాక్య మధర్వణవేదమందలి నాంధూక్యముననున్నది. అయమితి='అయం' అను ; ఉక్తిః=చూటవలన; స్వప్రకాశపరోక్షత్వం=స్వప్రకాశమును; ప్రత్యక్షత్వమును; మతం = అంగీకరింపబడును: అహంకారాదిదేహాంతాత్ = అహంకారమాదియును దేహమంతముఁగాఁగల ప్రపంచము లోనుండుటవలన; ఆత్మేతి='ప్రత్యగాత్మ' యని; గీయతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. బ్రహ్మమే యహంకారాది దేహాంతమైన ప్రపంచములో నుండుటచే 'బ్రత్యగాత్మ' యనియు 'నాత్మ' యనియు జెప్పఁబడును 'అయ' మను విశేషము స్వప్రకాశమును; బ్రత్యక్షత్వమును తెలియజేయుచున్నది. మనకెదుట స్పష్టముగఁగనుపడువస్తువు నీవస్తువని చెప్పుదుము కదా.

“గృత్యమానస్య సర్వస్య జగత స్తత్త్వమిర్యతే ” ౨౪

“బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకం ” ౨౫

(కృ-య; ౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. 'అయమాత్మాబ్రహ్మ' యను మహావాక్యమందలి 'బ్రహ్మ' శబ్దమునకర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. గృత్యమానస్య=కనంబడుచున్న;

సర్వస్య=సమస్తమైనది; జగత్=జగత్తునకు; తత్త్వం=అధిష్ఠానమైనవస్తువు; బ్రహ్మశబ్దేన=‘బ్రహ్మ’ యను శబ్దముచే; ఈర్ష్యతే=చెప్పబడుచున్నది. తత్ బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము; స్వప్రకాశాత్మరూపకం=ప్రకాశాపరోక్షములుగల ప్రత్యగాత్మయే.

తా. జగత్తునకధిష్ఠానమైనది బ్రహ్మము. అదియే దనయందా రోపింపబడిన జగత్తులో బ్రవేశించి, ‘ప్రత్యగాత్మ’ యనబడెను. ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలొక్కటియే. వేఱుగావు.

“మాయావిద్యేవిహయైవ ముపాధీపరజీవయోః ” ౨౬

“అఖండంసచ్చిదానందం పరబ్రహ్మైవలక్ష్మ్యతే ” ౨౭

(శు-య; 23 అధ్యాయం.)

టీ. ఏవం=భాగలక్షణావృత్తిచే; పరజీవయోః=పరమాత్మజీవాత్మలకు; ఉపాధీ=ఉపాధులైన; మాయావిద్యే=మాయావిద్యలను; విహయ=విడిచి (విడువఁగ); అఖండ=ఖండముఁగాఁక పరిపూర్ణమైనదియు; సచ్చిదానందం=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమునైన; పరబ్రహ్మైవ=పరబ్రహ్మమొక్కటియే; లక్ష్మ్యతే=కనబడుచున్నది.

తా. బ్రహ్మమేనూయోపాధిని గ్రహించి యీశ్వరుఁడనియు, నవిద్యోపాధినిగ్రహించి జీవుఁడనియు, జెప్పబడుచున్నందున భాగలక్షణచే, నుపాధులైన మాయావిద్యలను విడువఁగా జీవేశ్వరాది భేదములేక బ్రహ్మమొక్కటియే యుండును. సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనది బ్రహ్మము. బ్రహ్మ ప్రతిబింబముతోఁగూడినదియును సత్వోరజస్తమోగుణముల సామ్యావస్థయైనదియు ‘బ్రకృతి’ యనబడును. ఈ ప్రకృతి బ్రహ్మమువలె సత్యమైనది కాదు. మాయా స్వరూపమైనది. ఆత్మజ్ఞానముచే నశించును గావున సత్తుగాదు. ఉన్నట్లు తోచుచుండుటచే నసత్తుగాదు. జడమైనది. అనిర్వచనీయము. సత్యగుణ ముద్రేకించు

నపుడు శుద్ధసత్వమనియును, మాయయనియుఁ జెప్పబడును. రజో గుణ ముద్రేకించునపుడు మలినసత్వమనియు, సవిద్యయనియుఁ జెప్పబడును. తమోగుణ ముద్రేకించునపుడు తమఃప్రధాన మనఁబడును. ప్రకాశ నిర్మలత్వములు గలది సత్త్వము. రాగాత్మకమైనది రజోగుణము. మాధ్యమైనది తమోగుణము మాయయందు ప్రతిబింబించి యా మాయను స్వాధీనము చేసికొనిన బ్రహ్మమే యీశ్వరుడనబడును. ఆ యీశ్వరుడు సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వములు కలవాడు. అతఁడే సమస్తమును సృజించెను. అతఁడే 'యంతర్వామి' యనియు నవ్యాకృతుడనియుఁ జెప్పబడును. అవిద్యయందు ప్రతిబింబించి దానికి వశమైన బ్రహ్మమే జీవుడనబడును. ఆజీవుడు కించితజ్ఞత్వాదులుగలవాడు. ఈశ్వర మాయామోహితుడై యీశ్వరునిచే సృజింపబడిన జగత్తును భోగ్యముగాఁజూచుచున్నాడు. ఆజీవుడు పాజ్ఞానుడను పేర నొప్పును. ఆ యవిద్యయే కారణశరీరము. దానికి సుషుప్తి యవస్థ. ఆ యవిద్యవై చిద్రూపమున నాజీవు లనేక విధములుగ నున్నారు. ఆజీవుల భోగమునకు నీశ్వరుడు తమఃప్రధానమైన ప్రకృతినిశీలించి యాకాశవాయు తేజోజల పృథువులను నపంచీకృత సూక్ష్మభూతములఁ బుట్టించెను. ఈశ్వరుడు (మాయా ప్రతిబింబిత బ్రహ్మమే) జగత్తునకు నిమిత్తకారణమును, తమఃప్రధాన ప్రకృతి (అందు ప్రతిబింబించిన బ్రహ్మమే) యుపాదాన కారణమును జీవుడు (అవిద్యాప్రతిబింబిత బ్రహ్మము) భోక్తయునగుచున్నాడని తెలియవలయును. కావున బ్రహ్మమే మాయాభేదమున భోజ్యము భోక్తయు నగుచున్నది. ఆయపంచీకృతభూతములయిదును సత్త్వరజస్తమోగుణములు గలవి. అందాకాశసత్త్వమున శ్రోత్రమును, వాయు సత్త్వమున 'త్వక్కు' అగ్నిసత్త్వమున నేత్రము, జలసత్త్వమున జిహ్వ, పృథివీసత్త్వమున ధ్రువాణము, సనుజ్ఞానేంద్రియములై దునుఁ గలిగెను. పంచభూతములయొక్క సమష్టిస్వరూపమునలన నంతరింద్రియము గలిగెను. అదియే సృష్టిభేదమున మనస్సనియును బుద్ధియనియును

రెండువిధములుగనున్నది. మనస్సువిమర్శరూపమైనది. బుద్ధినిశ్చయంగా
 తృప్తికమైనది. మనస్సుయొక్క యంశమే చిత్తము, బుద్ధియొక్కయంశమే
 యహంకారము. ఆకాశరజోగుణమువలన వాక్కును, నాయురజోగశ
 మువలనఁ బాణియును, నహ్నిరజోగశమువలనఁ బాశమును, జలరజోగు
 ణమువలనఁ బావును, భూరజోగశమువలన నుపస్థమునను కర్మేంద్రియ
 యములైదునుగలిగెను. పంచభూతములయొక్క సమష్టి రజోగుణమున
 ప్రాణముపుట్టెను. వృత్తిభేదముననదిప్రాణము, అపానము, న్యానము,
 ఉదానము, సమానముననియైదువిధములాయెను. ఇవియేపంచప్రాణము
 లనఁబడును. జ్ఞానేంద్రియములైన శ్రోత్రత్వక్పక్షు జిహ్వఘ్రాణము
 లకు గ్రమముగా, శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు విషయములగును,
 విషయములఁ దెలిసికొనుటకు సాధనములుగావున జ్ఞానేంద్రియముల
 నఁబడును. కర్మేంద్రియములైన వాక్పాణి పాదపాయూపస్థలకు
 గ్రమముగా, వచనాదానగమన విసర్గానందములు విషయములగును.
 కర్మముచేయుటకు సాధనములుగావున కర్మేంద్రియము లనఁబడును.
 రజోగుణము వలన గర్మమును సశ్వమువలన జ్ఞానమునుగలుగునని
 దీనినిబట్టి తెలియవలయును. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు
 పంచప్రాణములు మనోబుద్ధులు అను, పదియేడవయవములు గలది
 నూత్మశరీరమనఁబడును. అవియే లింగశరీరమని జెప్పబడెను. ఈ
 లింగశరీరము జీవునకు భోగసాధనమైయున్నది. ఆ లింగశరీరములు
 నానావిధములుగ గలిగెను. ఆ లింగశరీరమున సభిమానముగలిగిన
 యీశ్వరుఁడు హిరణ్య గర్భుఁడను పేరనొప్పుచున్నాఁడు అతఁడే
 సూత్రాత్మ ఆలింగశరీరమున సభిమానముబూని ప్రాజ్ఞుఁడను జీవుఁడు
 తెజసుఁడనుపేర నొప్పుచున్నాఁడు. లింగశరీరమునకవస్థఁ స్వప్నము.
 ఈశ్వరునకు జీవులనందరిని నెఱుఁగు సర్వజ్ఞత్వమున సమష్టి లింగశరీరా
 భిమానము గలదని తెలియవలయును. కావున హిరణ్యగర్భుఁడొక్క
 ఁడేగాని యనేకులుకారు. ప్రాజ్ఞుఁడను జీవునకు కించితజ్ఞత్వమువలన
 వ్యష్టిలింగశరీరమున సభిమానముగలదని తెలియవలయును. కావున

తైజసుల నేకులున్నాఁట. వ్యష్టి ఒక వృక్షమువంటిది. సమష్టి తోటవంటిది. ఆజీవుల భోగముకొఱ కీశ్వరుఁడ యపంచీకృత తమోగుణ పథానములైన పంచభూతములను పంచీకృతములు చేసెను ఒక్కొక్క భూతము రెండు భాగములై రెండు భాగములలో మొదటిది నాలుగు భాగములై యా నాలుగు నాలుగు భాగములు తమకంటె నితరమైన నాలుగు భూతములయొక్క రెండవ భాగములోగూడినందున ప్రతి భూతమును పంచీకృతమాను. అనఁగా నొక భూతమున నైదు భూత గుణములును నుండెనని తెలియవలయును. ఆ భూతములవలన భువనములును భోగధామములైన స్థూలశరీరములును, భోగ్యములైన యన్నాద్యులునుఁ గలిగెను ఆ స్థూలశరీరములు రక్తాస్థి మాంసమయములు. సమష్టి స్థూలశరీరమున సభిమానముగల యీశ్వరుఁడు హిరణ్యగర్భుఁడు విరాట్పనియును వైశ్వానరుఁడనియుఁ జెప్పఁబడును. తైజసు లీ స్థూలశరీరముల సభిమానముగలవారై విశ్వమును నామములను బొందిరి. వారు దేవమానవ తిర్యగాదిభేదముల నొప్పుచుదురు. ఈ స్థూలశరీరమునకు జాగ్రదవస్థ యగును. ఇందు స్థూలశరీరమన్న మయకోశ మనఁబడును. లింగశరీర ముప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయములను మూడు కోశము లనబడును. కారణ శరీరమందలి సత్వమానంద మయకోశ మనఁబడును ప్రియమోద ప్రమోదములను మూడు వృత్తులచే నానందమయ కోశమొప్పును. లింగశరీరమునందు బంచప్రాణములు గర్భోంద్రియములుగూడి ప్రాణమయకోశమయ్యెను. మనస్సును జ్ఞానేంద్రియములునుగూడి విజ్ఞానకోశమయ్యెను. ఇట్లు మాయావిద్యాద్యుపాధులఁబట్టి యొక్క బ్రహ్మమే విరాడ్ధిరణ్యగర్భాద్యా కృతులను నీశ్వరులుగను విశ్వతైజ సప్రాజ్ఞలను జీవులుగను, వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. భాగలక్షణచే నీయుపాధులను విడువఁగా, సత్యజ్ఞానానందమైన బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. ఆహేతువుచే జీవబ్రహ్మైక్యముఁదెలుపు 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమును వేదాంతము లుపదేశించుచున్నవి. "శ్లో. జగతోయదు

సాదానం మాయామాదాయతామసీం! నిమిత్తశుద్ధసత్త్వాంతాండచ్యుతేబ్రహ్మతద్గిరా. ” ఏబ్రహ్మము మాయ నుపాధిగాగై కొని యీశ్వరుఁడనుపేర జగత్తునకు నిమిత్తకారణమును, తమఃప్రధానప్రకృతి నుపాధిగాగై కొని యుపాదానకారణమగుచున్నదో యాబ్రహ్మ మీవాక్యమున ‘తత్’ అను పదముచేఁ జెప్పబడుచున్నది. మన్నుకుండైనట్లు కారణమైన తాను కార్యరూపముగ బరిణమించినను దాను నశింపక యుండునది యుపాదానకారణము. కార్యము నశించిన నుపాదానకారణము నశింపదు. కార్యమును చేయువాఁడు (కుండకు కుమ్మరియైనట్లు) నిమిత్తకారణము (యదామలినసత్త్వాంతాంకామకర్మాదిదూషితాం, ఆదత్తేతత్పరంబ్రహ్మ, త్వంపదేనతదోచ్యతే) ఏబ్రహ్మమెప్పుడు మలినసత్త్వమైన యవిద్య నుపాధిగాగ్రహించి జీవుఁడనుపేర భోక్తృత్వా ద్యభిమానమురు బూనెనో యప్పుడాబ్రహ్మము త్వంపదముచేఁ జెప్పబడుచున్నది. అసిపదము, తత్త్వంపదవాచ్యులైన బ్రహ్మజీవుల కై క్యము జేయుచున్నది. లక్షణావృత్తిచే నామాయావిద్యలను విడువఁగా బ్రహ్మమొక్కటియే శేషించును. ప్రకృతి నదనద్విలక్షణము గావున దాని శేదములైన మాయావిద్యలను విడువవచ్చును.

“ సకారఃభేచరీప్రోక్తఃత్వం పదంచేతినిశ్చితం ” ౨౮

“ హకారఃపరమేశ స్స్యాత్ తత్పదంచేతి నిశ్చితం ” ౨౯

(సామ : ర౬ యోగచూడామణి)

టీ. భేచరీప్రోక్తః=భేచరీబీజమని చెప్పబడుఁ హృదయాకాశమునబట్టివలె దిరుగునని చెప్పబడు) సకారః=సకారము (జీవుఁడు) త్వంపదంచేతి=త్వంపదమని, నిశ్చితం=నిశ్చయింపబడినది, హకారః=హకారము ; పరమేశః=బ్రహ్మము; స్స్యాత్=అగును ; తత్పదంచేతి=తత్పదమని ; నిశ్చితం=(హకారము) నిశ్చయింపబడినది.

తా. సకారముజీవుఁడు ‘త్వం’ పదవాచ్యుఁడు. హకారము. బ్రహ్మముతత్పరవాచ్యము. తదుభయులకు నైక్యముగలుగఁజేయునని

పదముబిందువనియును బుద్ధియనియుఁ జెప్పఁబడును. ఇట్లుహంసమం
త్రము ప్రతిభూతహృదయమునుండివెడలుచుజీవబ్రహ్మైక్యమునుబోధిం
చుచున్నది. నన్ను కటాక్షమున దానిరహస్యమునెఱిగి బ్రహ్మను
సంధానముజేయుచుండ వలయును.

“సకారోధ్యాయతేజం తుర్హకారోహిభవేద్భవం” 30

(సామ ; ర౬ యోగచూడామణి.)

టీ. సకారః=సకారవాచ్యుడైన, జంతుః=జీవుఁడు, ధ్యాయ
తే=ధ్యానించుచున్నాడు, హి=ఆ హేతువుచేత, హకారః=హకారవాచ్య
మైన బ్రహ్మము, భవేద్భవం=నిశ్చయముగ నగుచున్నాడు.

తా. కీటకము భ్రమరము చేయుచున్న ధ్వనిని వినుచు తదేక
ధ్యానమున భ్రమర మగుచున్నది. ఇదియె భ్రమర కీటకన్యాయము.
ఇట్లే జీవుఁడు నోంకార స్వరూపమైన బ్రహ్మమును ధ్యానింపఁగా బ్రహ్మ
మే యగుచున్నాడు.

“అథోరాతత్పదార్థస్యా స్మకారత్వం పదార్థవాన్” 30

“తయోన్యం యోజనమసీత్యర్థే తత్త్వవివోచిమః” 31

(అధర్వ-గీర రామరహస్య ; ఆ గీ.)

టీ. రా=రాయను అక్షరము, తత్పదార్థస్యాత్ = తత్పదార్థ
మగును, మకారః=మకారము, త్వంపదార్థవాన్=త్వంపదార్థముగలది,
తయోః=ఆ రెండక్షరముల యొక్క, సంయోజనం=కూర్పుట, అసి=
‘అసి’ పదార్థమగును, ఇత్యర్థే = ‘అసి’ యను పదార్థమందు సంయో
జనమును, తత్త్వవిదః=తత్త్వవేత్తలు, విదుః= తెలియుచున్నారు.

తా. రాయను అక్షరము తత్పదార్థవాచ్యమైన బ్రహ్మము. మకా
రము త్వంపదవాచ్యుడైన జీవుఁడు. రామయని కూర్చుటే యసి

పదార్థమగును. ఇట్లుతత్త్వవేత్తలు 'తత్త్వమసి' యను వాక్యమువలనఁ గల యర్థమునే రామయను శబ్దమందును దెలిసికొందురు.

“ సమ స్వమర్థోవిజ్ఞేయో రామ స్తత్పదముచ్యతే ” ౩౩

“ అసీత్యర్థే చతుర్థీస్యాత్ ఏవం మంత్రేషు యోజయేత్ ” ౩౪

(అధర్వ ; ౫౪ రామరహస్య ; అ ౫)

టీ. సమః = సమశ్శబ్దము ; త్వమర్థః = 'త్వం' పదార్థముగల దియై ; విజ్ఞేయః = తెలియదగినది ; రామః = రామశబ్దము ; తత్పదం = తత్పదార్థమని ; ఉచ్యతే = చెప్పఁబడుచున్నది ; అసీత్యర్థే = 'అసి' పదార్థమున ; చతుర్థీస్యాత్ = చతుర్థీవిభక్తియగును ; ఏవం = ఈప్రకారము ; మంత్రేషు = సమస్తమంత్రములందు ; యోజయేత్ = కూర్పవలెను.

తా. 'సమో రామాయ' యను మంత్రమున, సమశ్శబ్దమునకు 'త్వం' పదార్థమగును. రామశబ్దమునకు 'తత్త్వ' దార్థమగును. చతుర్థీ 'విభక్తి' యసి పదార్థమును దెలియఁజేయఁనదిగఁ దలఁపవలయును. ఇట్లే సమః శబ్దమునకు 'అహం' శబ్దార్థమును, రామపదమునకు బ్రహ్మ శబ్దార్థమును, చతుర్థీవిభక్తి 'కస్మి' శబ్దార్థము నుపయోగింపవలయును. ఇట్లే సమస్తమంత్రములకు నుపయోగింపవలయును. ఏమంత్రమునైనను శిష్యుల కుపదేశించునపుడు 'తత్త్వమసి' యనియు దాను జపించునపుడు 'అహంబ్రహ్మస్మి' యనియును యోజింపవలెను. అట్లు యోజించినదానేది యుపదేశించినను, బ్రహ్మోపదేశమగును. తా నేదిజపించినను బ్రహ్మనుసంధాన మగును.

“క్షీరంక్షీరే యథాక్షిప్తం తైలం తైలేజలంజలే” ౩౫

“ సంయుక్తమేకతాయాతి తథాత్మన్యాత్మవిన్మునిః ” ౩౬

(అధర్వ ; ౭౬ ఆత్మ.)

టీ. క్షీరే=పాలయందు; క్షీప్తం=ఉంచబడిన; క్షీరం=పాలు
ను; తైలే=తైలమందు; క్షీప్తం=ఉంచబడిన; తైలం=నూనెయు;
జలే=జలమందు; సంయుక్తం=కూడిన; జలం=నీరును; ఏకతాం=ఏక
త్వమును; యాతి=ఏలాగునబొందునో; తథా=అట్లే; ఆత్మవిత్=ఆత్మ
జ్ఞానియైన; మునిః=మునియును; ఆత్మని=ఆత్మయందై క్యమునుజెందును.

తా. జలము జలమందును, తైలము తైలమందును, క్షీరము
క్షీరమందును, గలిసి యెట్లు లేకత్వమొందునో యట్లే, యాత్మజ్ఞాని
యాత్మయందై క్యమొందును.

“ఘటేనప్తేయథావ్యోమ వ్యోమైవభవతిస్వయం” . 32

“తదైవోపాధివిలయే బ్రహ్మైవబ్రహ్మవిత్స్వయం” 3౩

(అధర్వ; 2౬ ఆత్మ.)

టీ. ఘటే=కుండ; నప్తే=నప్తమగుచుండగా; వ్యోమ=ఘటాకా
శము; యథా=ఏప్రకారము; వ్యోమైవ=మహాకాశమే; స్వయం=
తాను; భవతి=అగుచున్నదో; తదైవ=ఆప్రకారమే; ఉపాధివిలయే=
స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరములు మూడును నశింపఁగ; బ్రహ్మవిత్=
బ్రహ్మవిదుడు; స్వయం=తాను; బ్రహ్మైవ=పర బ్రహ్మమేయగును.

తా. అవిద్యాప్రతిబింబిత బ్రహ్మచైతన్యమే జీవుడు. ఆజీవుడే
లింగశరీరమునదై జనుండనియు, స్థూలశరీరమున విశ్వుడనియు,
జెప్పబడును గావున, అవిద్యయైన కారణశరీరము నశింపఁగా దాని
కార్యములైన స్థూలసూక్ష్మములు నశించును. అప్పుడు ఘటమునశింప
నందలి యాకాశము మహాకాశమెట్లగునో యట్లే ప్రత్యగాత్మ స్వరూ
పుడగుతాను పరబ్రహ్మమగును.

ఇతి సార్థాంతిక జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యాన్వప్తత్రింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతిక జీవబ్రహ్మైక్య వాక్యములు ముప్పదియెనిమిది.

ఇతి షష్ఠంప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు ఆరవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౭ మననవాక్య ప్రకరణము.

“ అహమన్న మహమన్న మహమన్నమ్ ” ౧

“ అహమన్నాద్దోహ మన్నాద్దోహమన్నాదః ” ౨

(కృ-య; ౭ తై త్తిరీయ-భృగువల్లి.)

టీ. అహం=నేను; అన్నం=భోజ్యస్వరూపమైనయన్నమును; అహం=నేను; అన్నం=భోజ్యస్వరూపమైనయన్నమును; అహం=నేను; అన్నాదః=అన్నమును భక్షించువాడను.

తా. భోజ్యమును నేనే, భోక్తను నేనే, తమఃప్రధానమైన ప్రకృతినిగూడి బ్రహ్మమే భోగ్యపదార్థములయ్యెను; మరియు సత్వప్రధానమైన యవిద్యనుగూడి జీవరూపమున భోక్తయ్యెను. అనగా బ్రహ్మమేభోజ్యము, భోక్తయనని యెరుగవలయును.

“ అహమ్మను రభవంనూర్యశ్చ ” ౩

(శు=య, ౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౩ బ్రా-౬.)

“ అహమేవేదం సర్వమశ్నామి ” ౪

(శు=య; ౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౨ బ్రా-౩.)

టీ. అహం=నేను; మనుః=మనువును; నూర్యశ్చ=నూర్చుడను; అభవం=అయితిని; అహమేవ=నేనే; ఇదంసర్వం=భోగ్యరూపమైన దీనినంతను; అశ్నామి=తినుచున్నాను.

తా. బ్రహ్మమే మను నూర్యచంద్ర దేవేంద్రాదులయ్యెను. బ్రహ్మమే సమస్తభోక్త.

“ యథా ఘోషోరం గాది సముద్రాదుశ్చితంపురః ” ౫

“ సముద్రలీయ తే తద్వజగన్మయ్యనులీయ తే ”

౬

(సామ-౯౦ దశ ౯ న-ఖం-౧౦)

టీ. యథా=ప్రకారము, సముద్రాత్ = సముద్రమునుండి, ఉత్థితం=పుట్టిన, ఘనతరంగాది=నురుగుకెరటము మొదలైనది, పునః=మరల, సముద్రే=సముద్రమునందు, లీయతే=లయించుచున్నదో, తద్వత్=అట్లే, జగత్=(నాయందుపుట్టిన) జగత్తు, మయి=నాయందు, అనులీయతే=లయించుచున్నది.

తా. ఘనతరంగాబుద్బుదాదులు సముద్రమందుబుట్టి సముద్రమున లయించునట్లు జగత్తు బ్రహ్మమునదోచి బ్రహ్మమునందే లయించుచుండును.

“అనాత్మస్మృష్టిరవివేకనిద్రామహామమస్వప్నగతింగతోహం” ౭

(కృ-య-౩౫ శుకరహస్య)

టీ. అహం=నేను, అనాత్మస్మృష్టిః = ఆత్మజ్ఞానములేనివాడనై అవివేకనిద్రాం=అవివేకమను నిద్రను, గతః = పొందినవాడనైతిని, మమ=నాయొక్క, స్వప్నగతిం=స్వప్నావస్థను, అహం=నేను, (గతః=పొందినవాడనైతిని.)

తా. అవిద్యావశమున మొదట నన్ను నే నెరుగక యుంటిని. అదియే యవివేకమను-సుషుప్తి. పిదప మరియొకడ ననుకుని విపర్యయజ్ఞానమున స్వప్నమును జెందితిని. అదియే సంసారము. ఇందు మొదటిది యవిద్యయొక్క యావృతి. రెండవది యవిద్యయొక్క విక్షేపశక్తి ఆవృతి విక్షేపరూపమగు నవిద్యజ్ఞానముననే నశించును గాని కర్మాదుల నశింపదు. తన స్వప్నము తన జాగ్రదవస్థవలన నశించునట్టి యవిద్య యాత్మజ్ఞానముననే నశించును.

“ స్వరూపసూర్యేభ్యుదితే స్ఫుటోక్తైర్గురోర్మహావాక్య

పదైఃప్రబుధః ”

౮

(కృ-య-౩౫ శుకరహస్య.)

టీ. స్వరూపసూర్యే=పరమాత్మయను సూర్యుడు, అభ్యుదితే=హృదయాకాశమున నుదయించు చుండగా, గురోః=సద్గురుయొక్క, స్ఫుటోక్తేః=సంశయములను బోగొట్టు స్పష్టవాక్యములు అను, మహావాక్యపదైః=మహావాక్యములచేత, ప్రబుద్ధః=మేల్కొనినవాడనై తిని.

తా. గురుబోధమున పరమాత్మయను సూర్యుడుదయించు చుండగా నావృత్తి విశేషాత్మకమైన యవిద్యయను చీకటి నశింపగా మేల్కొని నన్ను నే నెరిగినవాడనైతిని.

“ప్రాణాశ్చలంతు తద్ధర్మైఃకామైర్వా హన్యతామనః” ౯

“ఆనందబుద్ధి పూర్ణస్య మమదుఃఖం కథంభవేత్” ౧౦

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ.)

టీ. ప్రాణాః=పంచప్రాణములు, తద్ధర్మైః=వానిస్వభావ ధర్మములతో, చలంతు=చలింపనిమ్ము-కామైర్వా= కోరికలచేత నైనను, మనః=మనస్సు, హన్యతాం=కోట్టబడనిమ్ము, ఆనందబుద్ధిపూర్ణస్య=ఆనందబుద్ధి పూర్ణుడనగు, మమ=నాకు, దుఃఖం=దుఃఖము, కథంభవేత్=ఎట్లగును.

తా. అహంకార శూన్యుడనై యానంద పూర్ణుడనైయున్నందున ప్రాణస్వాభావిక ధర్మములు, మనోధర్మములు, నాకంటపు కావున దుఃఖమెట్లు నాకుగలుగును, నావారుకారను కొనినవారికి కష్టమువచ్చినను నేను నిశ్చింతగా నెట్లుందునో యట్లే దేహేంద్రియములపై నభిమానములేని నాకు దాని సంబంధమైన దుఃఖముండదు.

“నమేబంధోనమేముక్తిః నమేశాస్త్రం నమేగురుః” ౧౧

“మాయామాత్ర వికాసత్వాన్మాయాతీ తోహమవ్యయః” ౧౨

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ.)

టీక. అహం = నేను, మాయాతీతః=మాయ నతిక్రమించినవాడను, అవ్యయః=నాశములేనివాడను మే=నాకు. బంధః = బం

ధము, న=లేదు, మే=నాకు, ముక్తిః = ముక్తి, న=లేదు, మే=నాకు
 శాస్త్రం=శాస్త్రము, న=లేదు- మాయామాత్రవికాసత్వాత్=(గురు
 శాస్త్రబంధమోక్షజగదాదిక మంతయు) న్నాయావిజృంభణమగుట
 వలన, మే=నాకు, నగురుః=గురువులేడు.

తా. సర్వమును మాయచే గల్పించబడినది, మాయావిజృం
 భణమే- నేను మాయాతీతుడను, నాశములేనివాడనుగావున నాకు
 బంధమోక్షములులేవు, శాస్త్రములేదు, గురువులేడు. నేననగా బ్రహ్మ
 మని తెలియవలెను.

“కర్తృత్వమపిమేనష్టం కర్తవ్యంవాపినక్వచిత్ ” ౧౩

“ ఆత్మానమంజసా వేద్మికావ్యజ్ఞానంపలాయితం ” ౧౪

(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

టీ. మే=నాకు, కర్తృత్వమపి=చేయుటయు (అహంకారము)
 నష్టం=నాశమైనది, కర్తవ్యంవాపి=చేయతగిన పనియు, క్వచిత్=ఒక
 పూడైనను, న=లేదు, ఆత్మానం = ఆత్మను, అంజసా = శీఘ్రముగ,
 వేద్మి=తెలుసుకొనుచున్నాను, అజ్ఞానం=అజ్ఞానము, కావ్యి=ఎక్కడికో,
 పలాయితం=తొలగిపోయినది.

తా. సూర్యోదయము గలుగగా చీకటి యెక్కడికో పోయి
 నట్లు ఆత్మజ్ఞానము గలుగగా నజ్ఞానమెక్కడికో పోయినది. నిర్వికల్ప
 బ్రహ్మస్వరూపుడనగు నాకు కర్తృత్వములేదు. కర్తవ్యమునులేదు.

“ బ్రాహ్మణ్యంకులగోత్రేచ నామ సౌందర్యజాతయః ” ౧౫

“ స్థూలదేహగతా ఏతే స్థూలాద్భిన్నస్యమేనహి ” ౧౬

(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ)

టీ. బ్రాహ్మణ్యం=బ్రాహ్మణత్వము; కులగోత్రేచ=కులగోత్ర
 ములును; నామసౌందర్యజాతయః=పేరు సౌందర్యముజాతయు; స్థూల
 దేహగతాః=స్థూలదేహమును పొందినవి - ఏతే=ఈ సౌందర్యాదులు;

స్థూలాత్ = స్థూలదేహముకన్న; భిన్నస్య = వేరై ఆత్మస్వరూపుడనైన;
మే = నాకు; సహి = నిశ్చయముగాలేవు.

తా. స్పష్టము.

“ ఊత్పిపాసాంధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయోః ” ౧౭

“ లింగదేహగతావతే హ్యలింగస్యనవిద్యతే ” ౧౮

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ)

టీ. ఊత్పిపాసాంధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయః; ఊత్ = ఆకలి
యును; పిపాసా = దప్పికయును; అంధ్య = గుడ్డితనమును, బాధిర్య = చెవు
డును, కామ = కోరికయును; క్రోధః = క్రోధమును; అదయః = ఈమొద
లైనవి; లింగదేహగతాః = లింగదేహమును బొందినవి - అలింగస్య =
(ఆత్మస్వరూపుడనైన) లింగదేహమునుగాని నాకు; ఏతే = ఈ కామక్రో
ధాదులు; నవిద్యతేహి = నిశ్చయముగాలేవు.

తా. స్పష్టము.

“ జడత్వప్రియమో దత్వధర్మాః కారణదేహగాః ” ౧౯

“ ననంతి మమనిత్యస్య నిర్వికారస్వరూపిణః ” ౨౦

(ఋ-౪౨ ఆత్మబోధ.)

టీ. జడత్వప్రియమో దత్వధర్మాః - జడత్వ = జాడ్యమును,
ప్రియ = ప్రియమును, మోదత్వ = మోదమును, అను, ధర్మాః = ధర్మ
ములు, కారణదేహగాః = కారణశరీరమును బొందినవి, నిత్యస్య = నిత్య
డనైనట్టియు, నిర్వికారస్వరూపిణః = వికారములేని స్వరూపము గలిగి
నట్టియు, మమ = నాకు, ననంతి = లేవు.

తా. ఆత్మస్వరూపుడనగు నేను కారణ శరీరముకన్న భిన్న
డనుగాన కారణశరీర ధర్మములైన జాడ్యప్రియమోద ప్రమోదము
లునాకు లేవు. ఆత్మ మూడుశరీరములుకానిది. మూడుశరీరములకు
సాక్షియైనది. కావున శరీరత్రయధర్మములు ఆత్మకులేవు. ప్రియమనగా

తనకిష్టమైన వస్తువును జూడగాగలుగు సుఖము. ఆయిష్టమైన వస్తువు తనకు లభింపగా గలుగుసుఖము మోదమన బడును. ఆయిష్టమైన వస్తువు ననుభవింపగా గలుగు సుఖము ప్రమోదము జాడ్యమనగా తెలియకుండుట, ఇవిఆనందమయకోశముగల కారణశరీరలక్షణములు ఆత్మ కేవల సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది. నేననగా నాయాత్మయని తెలియవలెను.

“చిద్రూపత్వాన్న మేజాడ్యం సత్యత్వాన్నానృతంమమ” ౨౧

“ఆనందత్వాన్న మేదుఃఖ మజ్ఞానాద్భాతినత్యవత్” ౨౨

(ఋ-౪-౨ ఆత్మబోధ.)

టీ. చిద్రూపత్వాత్ = జ్ఞానస్వరూపము కలిగి యుండుటవలన, మే = నాకు, జాడ్యం = జడత్వము, న = లేదు, సత్యత్వాత్ = సద్రూపము కలిగియుండుటవలన, మమ = నాకు, అనృతం = అసత్యము, న = లేదు, ఆనందత్వాత్ = ఆనందరూపము కలిగియుండుటవలన, మే = నాకు, దుఃఖం = దుఃఖము, న = లేదు, అజ్ఞానాత్ = అజ్ఞానమువలన, సత్యవత్ = ఉన్నట్లు, భాతి = ఆదుఃఖాదికము తోచుచున్నది.

తా. నేను సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అట్టి నాయందు జడదుఃఖానృతత్వము లున్నట్లు లజ్ఞానమున తోచుచున్నది గాని వాస్తవమున లేదు. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన బ్రహ్మమందు ననృతదుఃఖ స్వరూపమైన జగత్తు మాయచే కల్పించబడినది గాని నిజముగాదు.

“నాహం దేహీ జన్మమృత్యుకు తోమేనాహం ప్రాణిణః క్షత్విపాసేకుతోమే”

“నాహంచేతశ్శీకమోహా కుతోమేనాహంకర్తాబంధమోక్షాకుతోమే”

(కృ-య-33 సర్వసార.)

ఆత్మజ్ఞానముకు తక్కువయనియు, ఆత్మనెరుగక వానిని చేసినను ప్రయోజనము లేదనియు తాత్పర్యము.

“జ్ఞాతంజ్ఞాతవ్యమధునా దృష్టంద్రష్టవ్య మద్భుతం ” 3౧

“విశ్రాంతోస్త్రిచిరంశ్రాంతః చిన్మాత్రాన్నాస్తికించన ” 3౨
(సామ-౬౧ మహా- అ-గి.)

టీ. అధునా=ఇప్పుడు, జ్ఞాతవ్యం=తెలియతగినది, జ్ఞాతం=తెలియబడెను, ద్రష్టవ్యం=చూడతగినది, దృష్టం=చూడబడెను, అద్భుతం=ఆశ్చర్యము, చిరంశ్రాంతః = చిరకాలమునుండి శ్రమపడుచున్న నేను, విశ్రాంతో=బడలిక తీరినవాడనగుచున్నాను. చిన్మాత్రాత్=చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మముకన్న, కించన=ఏమియును, నాస్తి=లేదు.

తా. తెలియతగిన బ్రహ్మ తెలియబడెను. దానిని గూర్చి మిక్కిలి నేను శ్రమపడితిని. నాశ్రమము గట్టెక్కెను. ఇక విశ్రమించెదను. చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మముకన్న నితరమేమియును లేదు. నేనే యా బ్రహ్మమును. ఆహా యేమి యాశ్చర్యమైన సంగతి. ఇవి బ్రహ్మను భవత్ప్రతిచే గలిగిన యుత్సాహవాక్యములు.

“సభూతంసభవిష్యచ్ఛచింతయామి కదాచన. ” 33

“నస్తామినచనిందామిహ్యత్మనోన్యంసహిక్వచిత్. ” 3౪
(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-అగి.)

టీ. భూతం=జరిగినదానిని, భవిష్యచ్ఛ=కాబోవుదానిని, సచింతయామి=చింతించువాడనుగాను, గాన, కదాచన=ఒక్కప్పుడైనను, నస్తామి=స్తుతించువాడనుగాను, సచనిందామి=నిందింపను, హి = నిశ్చయము, ఆత్మనః=ఆత్మకన్న, అన్యం=ఇతరమైనది, క్వచిత్=ఎక్కడను గాని, సహి=లేదు.

తా. స్పష్టము.

“ అలేపకోహమజరోవిరాగశ్శాంతవాసనః ”

3౫

(అధర్వ-2౦ అన్నపూర్ణ-అగ్ని)

టీ. అహం=అత్మస్వరూపుడనగు నేను, అలేపకః=నిరంజనుడను, అజరః=ముదిమిలేనివాడను, విరాగః=రాగములేనివాడను, శాంతవాసనః=శాంతమునొందిన వాసనలు గలవాడను.

తా. స్పష్టము.

“ స్వపూర్ణాత్మాతిరేకేణజగజ్జీవేశ్వరాదయః ”

3౬

“ నసంతినా స్తిమాయాచతేభ్యశ్చాహంవిలక్షణః ”

32

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ౨)

టీ. స్వ=తనరూపముచే, పూర్ణ=అంగటనిండియున్న, ఆత్మాతిరేకేణ=అత్మకంటె భిన్నముగా, జగజ్జీవేశ్వరాదయః=జగత్తు జీవుడు ఈశ్వరుడు మొదలగునవి, నసంతి=లేవు, మాయాచ=మాయయును, నాస్తి=లేదు, తేభ్యః=అజగజ్జీవేశ్వరాదుల కంటె, అహం=నేను, విలక్షణః=వేరైనవాడను.

తా. పరిపూర్ణమైన పరమాత్మకంటె నన్యములేదు. గావున మాయా జగజ్జీవేశ్వరులులేరు. వానికి నేను విలక్షణమైన పరమాత్మను. జగజ్జీవేశ్వరులుండుటప్రతీతిమాత్రమేగాని వాస్తవముగానేరదు.

“ కింకరోమిక్వ గచ్ఛామికిం గృహ్లామిత్యజామికిం ”

3౮

“ యన్మయాపూరితం విశ్వం మహాకల్పాంబునాయథా. ”

3౯

(కృ-య-౯౮ వరాహ.)

టీ. మహాకల్పాంబు నాయథా=మహాకల్పాంతమున సముద్రముచే పూరితమైనట్లు, మయా=పరిపూర్ణాత్మ స్వరూపుడనగు నాచే,

యద్విశ్వం=ఏవిశ్వము, పూరితం=పూరితమైయున్నదో (ఆ హేతువుచే)
కింకరోమి=ఏమిచేయుచున్నాను. క్వగచ్ఛామి=ఎక్కడికి వెళ్లుచున్నాను
కింగృహ్లామి=ఏమిగ్రహించుచున్నాను, త్యజామికిం= ఏమి విడుచుచు
న్నాను.

తా. పరిపూర్ణస్వరూపుడనగు నేను లేనిచోటులేదు. గావున
నాకు చేయుటకు కార్యములేదు. పోవుటకు స్థలములేదు. గ్రహించుట
కు వస్తువును అవయవములును లేవు. విడుచుట కేమియును లేదు.
అని తాత్పర్యము.

ఇతిసార్థాంతిక మనన వాక్యాన్వేషో నచత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతికమనన వాక్యములు ముప్పదిఐిమ్మిది.

ఇతి సప్తమం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు యేడవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సస్కర వేదము.

౨ జీవన్ముక్తి వాక్యప్రకరణము

“తత్రత్రపర్యేతి జగత్క్రీడకరమమాణః స్త్రీభిర్వాఙ్మానిభిర్వా
వయస్యైర్వావయస్యైర్వానోపజనం స్మరన్నిదంశరీరం” ౧

(సామ ; ౯ ఛాందోగ్య, ప్ర ౮, ఖం ౧౨)

టీ. తత్ర=అక్కడ, (అపరోక్షజ్ఞానశయందు) స=ఆజీవన్ముక్తుడు, స్త్రీభిర్వా=స్త్రీలతోనైనను, జ్ఞానిభిర్వా=జ్ఞానులతోనైనను, వయస్యైర్వా=ఈడైనవారితోనైనను, అవయస్యైర్వా=ఈడుకానివారలతోనైనను రమమాణః=సంతోషించుచున్నవాడై, క్రీడక=విహరించుచున్నను, జగత్=భగించుచున్నను, ఉపజనం=జనులసమీపమందున్నను, ఇదంశరీరం=ఈశరీరమును, సస్కర=స్మరింపక, పర్యేతి=ప్రవర్తించుచున్నాడు.

తా. స్త్రీ పురుషాదులతోగూడి విహరించుచున్నను, భగించుచున్నను, వ్యామోహమునుజెందక, దేహభిమానములేక కర్మత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానము లేక సుఖదుఃఖముల నొచక జీవన్ముక్తుడు ప్రవర్తించును.

“సహవపవంపశ్యన్నేవం మన్వానన్వపవం విజానన్నాత్మరతి
రాత్మక్రీడతత్కమిధున ఆత్మానందస్వరాడ్యవతి” ౨

(సామ ; ౯ ఛాందోగ్య, ప్ర ౮, ఖం ౨౫)

టీ. సహ=ఇట్లున్నయాజీవన్ముక్తుడు, పవంపశ్యన్=సర్వము నాత్మగాచూచుచు, మన్వానః=(జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము ప్రతిఘాత

మేగాని వాస్తవముగాదని) తలచుచున్నవాడై, ఏవంవిజానఁ=ప్రపంచము మిథ్యయని విచారించుచు, ఆత్మరతిః=ఆత్మయందాసక్తిగలవాడౌచును, ఆత్మక్రీడః=ఆత్మయందు క్రీడగలవాడును, ఆత్మమిధునః=ఆత్మయందు ధ్వంసముగలవాడును, ఆత్మానందః=ఆత్మానందము గలవాడునునై, స్వరాధ్యవతి=స్వయంప్రకాశమానుడగును.

తా. జీవన్ముక్తుఁడు సమస్తము నాత్మగజూచుచు జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము ప్రవీణింపఁ త్రమని తలచుచు జగత్తు మిథ్యయని యెరుగుచు నాత్మయందే సమస్తక్రియలు గలవాడై స్వయంప్రకాశమానుడగును.

“ తేదేవాఃపుత్రేషణా యాశ్చవిత్రేషణాయాశ్చలోకేష
ణాయాశ్చససాధనేభ్యో వ్యత్యాయనిరగారానిష్పరిగ్ర
హః అశిఖాలయజ్ఞోపవీతా అంధాఃబధిరాఃముగ్ధా
క్లీబామూకాఉన్మత్తా ఇవపరివర్తమానాఃశాన్తాదా
న్తాఉపరతాస్తితిక్షవః సమాహితా ఆత్మరతయ
శ్చాత్మక్రీడా ఆత్మమిధునా ఆత్మానందాః ప్రహవమేవ
పరంబ్రహ్మప్రకాశం శూన్యంవిజానంతః తత్రైవపరిసమాప్తాః”

(అధర్వ-౨౭ సృసింహోత్తరతాపిని-ఖం ౬.)

టీ. తేదేవాః=ఆప్రజాపతి శిష్యులయిన దేవతలు, పుత్రేషణాయాః=పుత్రేషణనుండి, విత్రేషణాయాః = ధనేషణనుండి, లోకేషణాయాః = లోకేషణనుండి, ససాధనేభ్యః = ఆ పుత్రధనలోకములకు సాధనములైన భార్యకృషి వాణిజ్య వర్ణాశ్రమాదులనుండి, వ్యత్యాయః=లేచి (ఆవృత్తులను విడిచి) నిరగారాః=ఇండ్లులేనివారును, నిష్పరిగ్రహాః=ప్రతిగ్రహము లేనివారును, అశిఖాః=శిఖలు లేనివారును, అయజ్ఞోపవీతాః=యజ్ఞోపవీతము లేనివారును, అంధాఇవ = గ్రుడ్డివారివలె, బధిరాఇవ=చనిటివారివలె, ముగ్ధాఇవ=తెలియనివారివలె, క్లీబాఇవ=

నవ్రంసకులవలె, మూకాశన=మూగవారివలె, పరివర్తమానాః=తిరుగుచున్నవారై, శాంతాః=అంతరిందియ నిగ్రహము గలవారై, దాంతాః=బాహ్యేందియ నిగ్రహము గలవారై, ఉపరతాః=కర్మనశ్శాసమొనర్చినవారై, తితిక్షవః=శీతోష్ణ సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వక్షేపములను ప్రతిక్రియలేక సహించువారై, సమాహితాః=స్వస్థచిత్తముగలవారై, ఆత్మరతయః=ఆత్మయం దాసక్తిగలవారై, ఆత్మక్రీడాః=ఆత్మయందు క్రీడగలవారై, ఆత్మమిధునాః=ఆత్మయే మిధునముగాగలవారై, ఆత్మానందాః=ఆత్మానందము గలవారునై, ప్రణవమేవ=ఓంకారమునే, పరం=ఉత్కృష్టమైనదిగను, బ్రహ్మప్రకాశం=బ్రహ్మప్రకాశముగలదిగను, శూన్యం=నిర్వికారమైనదిగను, విజానంతః=ఎరిగినవారై, తత్రైవ=ఆ ఓంకారరూప పరబ్రహ్మమందే, పరిసమాప్తాః=సిద్ధిబొందినవారైరి.

తా. ప్రజాపతి శిష్యులవలె ముముక్షువులట్లు మొదట వర్ణాశ్రమాచారవిధుల ననుసరించి పిదప వైరాగ్యమునుబూని గృహాదుల నువిడిచి వేదాంతవిచారమునుచేసి శమశమాపరతితితిక్షలుగలవారై బాహ్యోన్మత్త పిచాచములవలె తిరుగుచు బ్రహ్మస్వరూపమైన యోంకారము నెరిగి దానిని బొందవలయును

“కుచేలోనహాయ ఏకాకీసమాధిస్త ఆత్మకామఆప్తకామోని
ష్కామో జీర్ణకామోహన్తిని సింహేదంశేమశకేనకులే
సర్పరాక్షసగంధర్వేమృత్యో రూపాణివిదిత్వాన విభేతికు
తశ్చనేతి.”

(శు-య-3ం సుబాల-అ. 3.)

టీ. కుచేలః=కుత్సిరవస్త్రము గలవాడును (బట్టమాసినది దీనిని శుభ్రపర్చవలయు, శుభ్రవస్త్రముగావలెనని కోరికలేనివాడు), అపహాయః=దండము మొదలగువాని లోడులేనివాడును, ఏకాకీ=ఒక్కఁడు (నంగములేనివాడును), సమాధిస్తః=జీవబ్రహ్మైక్యమును

యోగమున నుండువాడును, ఆత్మకామః=ఆత్మయందు కోరికగల వాడును, ఆప్తకామః=తీరినకోరిక గలవాడును, నిష్కామః=కోరిక లేని వాడును, జీర్ణకామః=నశించిన కోరికగలవాడునునై, హస్తిని=ఏనుగు సందును, సింహే=సింహమందును, గంజే=అడవియొగ యందును, మశకే=కోమయందును, సకులే=ముంగియందును, సర్పరాక్షస గంధర్వే=సర్పరాక్షస పిచాచకులమందును, మృత్యోః=మృత్యువుయొక్క, రూపాణి=రూపములను, విదిత్వా=తెలిసి, కుతశ్చిన-దేనివలనను, సభిభేతి=భయపడడు.

తా. జీవన్ముక్తుడు భోగేచ్ఛలేనివాడై శరీరమున చభిమాన ములేక ఇక్కడ వసించిన వీరు చంపుదురు. ఇక్కడ వసించినమష్ట జంతువు వలన మరణము గలుగునను భయములేనివాడై సమస్తము బ్రహ్మమని నిశ్చయించి నిత్యసంతోషియై ప్రవర్తించును. అట్లుండుట యే జీవన్ముక్తి యనబడును.

“సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య నిర్వమానిరహంకారోభూత్వా బ్రహ్మ నిష్ఠంశరణముపగమ్యతత్త్వమం సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మనేహనా నాస్తికించనేతి మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానాత్ బ్రహ్మైవాహ మస్మీతినిశ్చిత్యనిర్వికల్ప సమాధి గాయస్వతంత్రశ్చరతిస సన్యాసీసముక్తః సపూజ్యః సయోగీసపరమహంసఃసావధూతః సబ్రాహ్మణ్యైతి.”

గ

(శు-య-౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. సర్వధర్మాన్=సమస్తధర్మములను, పరిత్యజ్య=విడిచి (విధి నిషేధములందభిమానములేనివాడై), నిర్వమః=మనుకారములేనివాడై, నిరహంకారః = అహంకారములేనివాడును, భూత్వా=అయి, బ్రహ్మ నిష్ఠం=బ్రహ్మనిష్ఠుడగు సద్గురుని, శరణం = శరణమును, ఉపగమ్య= పొంది, తత్త్వమసి, సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ, నేహనానాస్తికించనేతి,

మహావాక్యార్థానుభవాత్ = సద్గురూపదిష్టత త్వమస్వాది మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానమున, బ్రహ్మైవాహం = బ్రహ్మమేనేను, అస్మీతి = అగుచున్నానని, నిర్వికల్పసమాధిసా = నిర్వికల్పసమాధిచే, యః = ఎవడు, స్వతంత్రః = పరాధీనుడుగాక స్వతంత్రుడై, చరతి = తిరుగుచున్నాడో, సః = నాడే, సన్యాసీ = సన్యాసి, సముక్తః = వాడేముక్తుడు, సపూజ్యః = వాడే పూజ్యుడు, నయోగీ = వాడేయోగి, సపరమహంసః = వాడే పరమహంస సన్యాసి, సోఽవధూతః = వాడేయవధూత, సబ్రాహ్మణః = వాడేబ్రాహ్మణుడు, ఇతి = అని.

తా. లోకవ్యవహార యోగ్యములగు ధర్మాధర్మములయందభిమానములేనివాడై యహంకార మమకారములులేక సద్గురువు నాశ్రయించి యతనియపదేశమున తత్త్వమస్వాది వాక్యార్థానుభవజ్ఞానమున తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయించి స్వతంత్రుడై ఎవడుతిరుగునో వాడే సన్యాసి నాడేయోగి వాడే యవధూత వాడే పూజ్యుడు నాడే బ్రాహ్మణుడు వాడే ముక్తుడు నాడే పరమహంస.

“ సవఃపంచవింశతికః స్వకల్పితచతుర్వింశతి తత్త్వంపరిత్యజ్య చక్షింశకః పరమాత్మహమితినిశ్చయాజ్జీవన్ముక్తో భవతి ” ౬
(సామ-౨౮ మండల బ్రాహ్మ-బ్రా ౧.)

టీ. జీవః = జీవుడు, పంచవింశతికః = ఇరువదియైదవవాడు, స్వకల్పిత చతుర్వింశతితత్త్వం, స్వకల్పిత = పరమాత్మచే కల్పింపబడిన, చతుర్వింశ తితత్త్వం = ఇరువదినాలుగు తత్త్వములతోగూడిన దేహమును, పరిత్యజ్య = విడిచి, చక్షింశకః = ఇరువదియారవవాడగు, పరమాత్మా = పరమాత్మయే, అహమితి = నేనను, నిశ్చయాత్ = నిశ్చయజ్ఞానమున, జీవన్ముక్తిః = జీవన్ముక్తుడు, భవేత్ = అగుచున్నాడు.

తా. చిదాభాసుడైన జీవుడు ఇరువదియైదవ వాడనియు పరమాత్మచే నిరువది నాలుగు తత్త్వములగు దేహమును సృష్టించబడెనని

యతానే పరమాత్మయనియు నిశ్చయించువాడు జీవన్ముక్తుడు, పంచ భూతదశేంద్రియ పంచస్రాణాంతః కరణచతుష్టయములు చతుర్వింశ తితత్త్వములు

“తురీయమక్షర మితిజ్ఞాత్వాజాగరితే సుషుప్త్యవస్థాపన్న ఇవయ్యచ్యుతం యద్యద్యుప్తం తస్మిన్వసువిజ్ఞాతమి వయోవ సేత్ తస్యస్వప్నావస్థాయా మపితాదృగవస్థా భవతినజీవన్ముక్తో భవతి ”

(అధర్వ-ర౩ సారదపరివ్రాజక.)

టీ. తురీయం=నాలగనవానిని (జాగ్రత్స్వప్న చమర్తులుగాక వాని విలక్షణమైన యాస్మను) అక్షరమితి= (మూడవస్థలయందును రెప్పుడును) నశించనిదానినిగ, జ్ఞాత్వా=ఎరిగి, జాగరితే=జాగ్రదవస్థ యందు, సుషుప్త్యవస్థాపన్నఇవ=నిద్రావస్థను పొందినవానివలె, య ద్యచ్యుతం=ఏ దేదివినబడెనో, యద్యద్యుప్తం=ఏ దేదికనబడెనో, తస్మిన్వ=అదంతయు, అవిజ్ఞాతమివ=తెలియబడనట్లు, యః = ఎవడు, వసేత్=వసించునో, తస్య=వానికి, స్వప్నావస్థాయామపి=కలయందును తాదృగవస్థాభవతి=మీద చెప్పినస్థితియే గలుగుచున్నదో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడు, భవతి=అగుచున్నాడు.

తా. జాగ్రదవస్థయందే నిద్రావస్థనుబొందినవానివలె విషయ ములను తెలియక యాత్మయందేదృష్టిగలవాడై స్వప్నమందునట్లేయవ మందునోవాడు జీవన్ముక్తుడు.

“సకృద్విభాతః సదానందైకగోచరోబ్రహ్మవిత్తద్వాన్ చక్షు రాదిబాహ్య ప్రపంచోపరతస్సర్వం జగదాత్మత్వే నపశ్యన్నా త్తేతి విభావయా కృతకృత్యోభవతి. ”

(సామర౩ మండలబ్రాహ్మణ-బ్రా-౨-౩)

టీ. సకృద్విభాతః=(నన్వృత్తి, అనన్వృత్తి, సదనన్వృత్తి యను

(త్రివృత్తులులేక) యొక్కమారుగ ప్రకాశించువాడును, సదానందైక గోచరః, సదానంద=నిరంతరానందముచే, ఏక=ముఖ్యముగ, గోచరః=కనబడువాడును, బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మముగలదని యెరిగినవాడును, తద్వాన్=ఆబ్రహ్మముకలవాడును (తానేయనియెరిగినవాడును) చక్షురాదిబాహ్యప్రపంచోపరతః=నేత్రేంద్రియాదిబాహ్యప్రపంచమునుండి విముక్తుడై (నేత్రేంద్రియాదికముబాహ్యమునకు ప్రసరించుగాన నది బాహ్యప్రపంచమనబడును. మనస్సంతః ప్రపంచమనబడును.) సర్వం జగత్ = సమస్త జగత్తును, ఆత్మేశ్వరః=ఆత్మరూపమున, శక్త్యన్=చూచుచు, ఆత్మేతి=సమస్తము ఆస్మయని, భావయన్=భావించుచు, కృతకృత్యోభవతి = సిద్ధించిన కృత్యముగలవాడగును-జీవన్ముక్తుడగునని భావము.

తా. స్పష్టము.

“నిర్వ్యంగ్యఃసదాచంచలగాత్రః పరమశాంతింస్వీకృత్య నిత్యశుద్ధఃపరమాత్మాహమేవేత్య ఖండానందపూర్ణః కృతార్థఃపరిపూర్ణః పరమాకాశమగ్నమనాః ప్రాప్తోన్మన్యవస్థః సన్యస్తః సర్వేంద్రియ వర్గోనేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజపక్వ కైవల్యఫలో ఖండానందనిరస్త సర్వకేశకశ్మలో బ్రహ్మహమస్మీతికృతకృత్యోభవతి”

(సామ-ర౮ మండలబ్రాహ్మణ, బ్రా ౩-ఇదికొంచుమోచ్చు తగ్గుగా సరిపోతుంది.)

టీ. నిర్వ్యంగ్యః=కీలోష్టాదివ్యంగ్యములులేనివాడును, సదా=యెల్లప్పుడును, అచంచలగాత్రః=కదలనశక్తిరము గలవాడై, పరమశాంతిం=ఉత్కృష్టమైనశాంతిని, స్వీకృత్య=పూని, నిత్యశుద్ధః=కాలత్రయమందును శుద్ధుడైన, పరమాత్మా=పరమాత్మ, అహమేవేతి=నేనేయని,

అఖండానందపూర్ణః=అఖండానందముచే నిండియున్నవాడును, కృతార్థః=చేయలేని సమస్త కార్యములు చేసినవాడును, సరిపూర్ణః=అంతటనిండి యుండువాడును, పరమాకాశ మగ్నమనాః=చిదాకాశమున దగిలిన మనస్సుగలవాడును, ప్రాప్తోన్మన్యవస్థః ప్రాప్తః=పొందబడిన ఉన్మన్యవస్థః=ఉన్మన్యవస్థగలవాడు, సన్యస్తస ర్వేంద్రియవర్గః, సన్యస్త=విడువబడిన, సర్వేంద్రియవర్గః =సమస్తేంద్రియ సమూహముగలవాడును, అనేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజపక్వ కై వల్యఫలః, అనేకజన్మార్జిత=బహుజన్మములచే నార్జింపబడిన, పుణ్యపుంజ = పుణ్యసమూహముచే, పక్వ-పండిన, కై వల్యఫలః=మోక్షమను ఫలముగలవాడును, అఖండానంద నిరస్త సర్వక్లేశకశ్యలః, అఖండానంద=బ్రహ్మానందముచే, నిరస్త=కొట్టబడిన(జయించబడిన), సర్వక్లేశకశ్యలః=సమస్త దుఃఖములను మాలిన్యముగలవాడునై, బ్రహ్మహమస్మీతి = బ్రహ్మమేనేనని, కృతకృత్యోభవతి=కృతార్థుడగుచున్నాడు. సంకల్పములేని యవస్థ యుగ్మన్యవస్థయనబడును.

తా. స్పష్టము.

“బ్రహ్మైవాహమస్మీత్యనవరతంబ్రహ్మప్రణవానుసంధానేన కృతకృత్యోభవతి సపరమహంసపరివ్రాట్. ”

౧౦

(అధర్వ-౬౬ పరమహంస పరివ్రాజక.)

టీ. బ్రహ్మైవాహమస్మీతి = బ్రహ్మమేనేనగుచున్నానని, అనవరతం=ఎల్లపుడు, బ్రహ్మప్రణవానుసంధానేన, బ్రహ్మప్రణవ=బ్రహ్మమైన ఓంకారముయొక్క, అనుసంధానేన=యోజించుటచే (ధ్యానముచే) యః=ఎవడు, కృతకృత్యః=చేయబడిన కార్యములుగలవాడు, భవతి=అగుచున్నాడో, సః=వాడు, పరమహంసపరివ్రాట్=పరమహంసుడను సన్యాసి.

తా. స్పష్టము.

“భావాభావకళావినిర్ముక్త స్వర్వసంశయధ్వంసకః పూర్ణా
హంభావః కృతకృత్యోభవతి.” ౧౧

టీ. భావాభావకళావినిర్ముక్తః = భావాభావ కళలులేని
వాడును, స్వర్వసంశయధ్వంసకః = సమస్తసంశయములను నాశనముచే
యువాడును, పూర్ణాహంభావః = పూర్ణమైనబ్రహ్మమే నేనను భావము
గలవాడును, కృతకృత్యోభవతి = (కైవల్యము నొందుటచే) కృతార్థు
డగుచున్నాడు. జ్ఞానేంద్రియగ్రాహ్యములగు విషయములు భావకళలు
అభావకళలు అనగా సంతఃకరణవృత్తులు.

తా. స్పష్టము.

“ప్రాణో న్యేషవిభాతిసర్వభూతైర్విజానన్ విద్వాన్భవతేనాతి
నాదీ.” ౧౨

(అధర్వ-గీ ముండక-ముం-౩ ఖం-౨.)

టీ. ఏషప్రాణః = ఈసూత్రాత్మ (హరణ్యగర్భుడు) సర్వభూ
తైః = సమస్తభూతరూపముచే, (సమస్తీరూపముచే) విభాతిహి = ప్రకా
శించుచున్నాడు. (అని) విద్వాన్ = విద్వాంసుడు, విజానన్ = జ్ఞానముచే
నెరుగుచు, నాతివాదీ = మోసముగలవాడు, భవతే = అగుచున్నాడు.

తా. తనయందున్న సూత్రాత్మచే సర్వభూతములం దున్నా
డని సమస్తమును సమబుద్ధిచే చూచుచుమోసమును బూనియుండును.
(మితముగ మాటలాడును.)

“ఆత్మక్రీడఆత్మరతిః క్రియావానేషబ్రహ్మవిదాంవరిష్ఠః.” ౧౩

(అధర్వ-గీ ముండక. ముం-౩ ఖం-౨.)

టీ. ఆత్మక్రీడః = ఆత్మయందే క్రీడగలవాడును, ఆత్మరతిః =

ఆత్మయందే ఆసక్తిగలవాడును, క్రియంవాన్ = క్రియంవంతుడగు, ఏషః = ఈపురుషుడు, బ్రహ్మవిదాం = బ్రహ్మవేత్తలలో, పరిష్కః = శ్రేష్ఠుడు.

తా. క్రియావంతుడైనను (సంసారమునందు మెలగుచున్నను) ఆత్మయందే ఆసక్తిగలవాడు బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడు.

“నిమిషార్థంనతిష్ఠంతి వృత్తింబ్రహ్మమయీంవినా” ౧౮

“యథాతిష్ఠంతి బ్రహ్మద్యాసనసకాద్యాశ్శుకాదయః” ౧౯
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు. అం.)

టీ. బ్రహ్మద్యాః = బ్రహ్మదులును, సనకాద్యాః = సనకాదులును, శుకాదయః = శుకాదులును, యథా = ఏప్రకారము, నతిష్ఠంతి = బ్రహ్మ వృత్తిని విడిచి నిమిషార్థమైననుండరో, యశ్లే, బ్రహ్మమయీం = బ్రహ్మ మయమైన, వృత్తిం = వృత్తిని, వినా = విడిచి, నిమిషార్థం = నిమిషార్థమైనను, నతిష్ఠంతి = జీవన్ముక్తులుండగు.

తా. బ్రహ్మదులెట్లు బ్రహ్మవృత్తిని విడువకుండురో యశ్లే, జీవన్ముక్తులు బ్రహ్మవృత్తిని విడిచియుండరు.

“అధ్యాత్మరతిరాసీనో నిరపేక్షోనిరాశిషః” ౧౬

“సర్వద్యంధైర్వినిర్ముక్తః బ్రహ్మజ్యేష్ఠావతిష్ఠతే.” ౧౭
(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. అధ్యాత్మరతిః = ఇతరసంకల్పములులేక ఆత్మయందాసక్తి గలవాడును, ఆసీనః = సుఖాసనముగలవాడును, నిరపేక్షః = అన్యపేక్ష లేనివాడును, నిరాశిషః = అశీర్వచనములేనివాడును, సర్వద్యంధైః = సమస్త ద్యంధములచేతను, వినిర్ముక్తః = విడువబడినవాడునునై, బ్రహ్మ జ్యేష్ఠః = బ్రహ్మయందే, అవతిష్ఠతే = ఉంచున్నాడు.

తా. స్పృహము.

“కపాలంవృక్షమూలాని కుచేలాన్యసహాయతా” ౧౮

“సమతాచైవసర్వస్మిన్నే తన్ముక్తస్యలక్షణం” ౧౯

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. కపాలం=పుర్రెయును, వృక్షమూలాని=వృక్షమూలప్రదే
శములును, కుచేలాని=మలినవస్త్రములును, అసహాయతా = ఏకాకిత్వ
మును, సర్వస్మిన్ = సమస్త భూతసముదాయమందు, సమతాచైవ=సమ
త్వమును, ఏతత్ = ఇట్టివ్యాపారమును, ముక్తస్య = ముక్తునియొక్క,
లక్షణం = లక్షణము.

తా. భోగాన్ములేక సమస్తభూతిములయందు సమబుద్ధిగలిగి
యుండుటచే ముక్తుని లక్షణము.

“స్వప్నేపియోహి యుక్తస్యాన్యజ్ఞగ్రతీవవిశేషతః” ౨౦

“ఈదృక్ప్రేష్టస్మృతశ్రేష్ఠోవరిష్ఠోబ్రహ్మవాదినాం” ౨౧

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక.)

టీ. జాగ్రతీవ=జాగ్రదవస్థయందువలెనె, విశేషతః=విశేషజ్ఞా
నముచే, స్వప్నేపి=స్వప్నమందును, యః=ఎవడు, హి=నిశ్చయముగ,
యుక్తస్యాత్ = యుక్తుడగునో, ఈదృక్ప్రేష్ఠః = ఇట్టిక్రియగలవాడు,
శ్రేష్ఠః=శ్రేష్ఠుడనియు, బ్రహ్మవాదినాం=బ్రహ్మవాదులలో, వరిష్ఠః=
ఉత్తముడనియు, స్మృతః=చెప్పబడును.

జాగ్రదవస్థయందెట్లు యుక్తముగ వ్యవహరించునో యట్లే
యేవడు స్వప్నమందును వ్యవహరించునో, వాడే శ్రేష్ఠుడు. బ్రహ్మవా
దులలో ఉత్తముడు.

నిర్మానశ్చానహంకారోనిర్వృద్ధ్యశ్చిన్నసంశయః” ౨౨

ఆత్మకీడఆత్మరతిః ఆత్మవాన్ సమదశః” ౨౩

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక-ఉగ్రి)

టీ. నిర్మాణః=మానములేనివాడును, అనహంకారః=అహంకారములేనివాడును, నిర్ద్వంద్వః=ద్వంద్వములు లేనివాడును, ఛిన్నసంశయః=నశించిన సంశయములుగలవాడును, ఆత్మక్రీడః=ఆత్మయందు క్రీడగలవాడును ఆత్మరతిః=ఆత్మయందాసక్తిగలవాడును, ఆత్మవాన్=ఆత్మవంతుడును, సమదశకః=సమబుద్ధిగలవాడునగును.

తా. జీవన్ముక్తుడు మానములేనివాడును. అహంకారములేనివాడును, సంశయములులేనివాడును, ఆత్మస్వరూపుడనై యుండును.

“స్మృత్వాస్మప్త్యాచభక్త్యాచద్వప్త్యాజ్ఞాత్వాశుభాశుభం” ౨౪
 “చష్టాప్యతిగ్ధాయతియః శాంతిశ్చతికధ్యతే” ౨౫

(సామ-౬౧ మహా-౨౪.)

టీ. శుభాశుభం=శుభాశుభరూప కర్మఫలమును, స్మృత్వా=స్మరించియు, స్మప్త్యాచ=ముట్టుకొనియు, భక్త్యాచ=అనుభవించియు, ద్వప్త్యా=చూచియు, జ్ఞాత్వా=ఎరిగియు, యః=నివడు, సహస్యతి=సంతోషింపఁగో, (న) గ్ధాయతి=దుఃఖపడఁగో, చ=నాడు, శాంతిశ్చ=శాంతుడని, కధ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పృహము.

“అప్రాప్తంహిపరిత్యజ్య సంప్రాప్తేనమతాంగతః” ౨౬

“అదృష్టభేదాభేదోయస్సనంతుష్టతికధ్యతే.” ౨౭

(సామ ౬౧ - మహా - ౨౪)

టీ. అప్రాప్తం=అభింపనిదానిని, పరిత్యజ్య=విడిచియు, సంప్రాప్తే=అభించినదానియందు, నమతాం=నమత్వమును, గతః=పోయిననాడును, అదృష్టభేదాభేదః=కనబడని దుఃఖాదుఃఖములు గలవా

దును. యః=ఎవఁడో, సః=వాడు. సంతుష్టృణి=సంతుష్టుడని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. లభించనిదానిని గూర్చి చింతింపక ప్రాప్తించిన దానికి తీందరపడక భేదమోగములు లేనివాడు సంతుష్టుడనబడును,

“నాకృతేనకృతేనాన్ధోనశ్రుతిస్మృతివిభ్రమైః” ౨౮

“నిర్మంధరఃసాంభోధి స్సతీష్ఠతియథాస్థితః” ౨౯

(సామ ౧౧-మహా-౨౪)

టీ. అకృతేన=చేయబడినదానిచేతను, కృతేన = చేయబడినదానిచేతను, శ్రుతిస్మృతివిభ్రమైః = శ్రుతిస్మృతులను భ్రమలచేతను, నాన్ధః=ప్రయోజనము లేనివాడగునో, సః=వాడు, నిర్మంధరః=మధించబడిన, (నిశ్చలమగు) అంభోధివ = సముద్రమువలె, యథాస్థితః = ఏప్రకారముగనున్నవాఁడో యట్లే, తిష్ఠతి=ఉంచున్నాడు.

తా. వేదశాస్త్రములచేతను, ప్రయోజనములేనివాడై నిరంతరాత్మాను సంధానముగల పురుషుడు అడ్డులేని సముద్రమువలె తా నే ప్రకారముగనుండునో యట్లే నిరంతరమునుండు. జీవన్ముక్తుడు.

“సమ్యగ్జ్ఞానాపరోధేననిత్యమేకసమాధినా” ౩౦

“సాంఖ్యవపబుద్ధాయతేవై సాంఖ్యాయనాఃస్మృతాః” ౩౧

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨౫.)

టీ. నిత్యం=ఎల్లపుడును, సమ్యగ్జ్ఞానాపరోధేన=దృఢజ్ఞానముచే కట్టబడిన, ఏక=ముఖ్యమైన, సమాధినా=సమాధిచేత, సాంఖ్యవ=సాంఖ్యమండే, అవబుద్ధాః = తెనిసికొన్నవారో, తేవై = వారే, సాంఖ్యాయనాః=సాంఖ్యాయనులని, స్మృతాః=చెప్పబడిరి.

తా. శృంగజ్ఞానమున ప్రకృతి నెరింగి తాను పురుషుడనని దానిని సాంఖ్యమతప్రకారమున, నిరసించివిడిచిరో, వారే సాంఖ్యాయనులని చెప్పబడుచున్నారని యభిప్రాయము. (ఇచ్చట పురుషుడనగా జీవుడని అర్థముగాని మానవస్త్రి భిన్నజాతీయుడని యర్థముకాదు.)

“ప్రాణాగ్నిలసంశాంతో యుక్తాః పదనూగతాః” 32

“అనామయమ గాన్ధంతం తేన్స్పతాయోగయోగినః” 33

(అధర్వ-20 అన్నపూర్ణ-అగ్ని.)

టీ. ప్రాణాగ్నిలసంశాంతో = ప్రాణాది వాయువులు నిలిచిన కాలమందు, అనామయం = రోగహీనమైనదియు, అగాన్ధంతం = ఆగన్ధములు లేనిదియునుగు, పదం = మహాస్థానమును, యో = ఎవరు, ఆగతాః = సాంధ్యనారో, తే = నాడు, యోగయోగినః = యోగము నవలంబించిన యోగులు, యుక్తాః = ఆహారములు. అనగ బ్రహ్మజ్ఞానలయిన ఋషులు.

తా. ఎవరు వాయుధారణచే వాయువు నిల్చియుండగా చిదాకాశమున చిత్తముజేర్చుకొని వారే యుక్తులు, యోగమతస్థులు. అని యభిప్రాయము.

“సుఖదుఃఖ సత్యాధీరం సామ్యాన్నప్రోధరంతియం” 34

“నిశ్వాసా ఇవశైలేంద్రం చిత్తంతస్యమృతంవిదుః” 35

(అధర్వ-20 అన్నపూర్ణ. అర.)

టీ. సామ్యాత్ = సమస్తమున, సమబుద్ధియుండుటవలన, యంధీరం = ఏధీరుని, సుఖదుఃఖసతాః = సుఖదుఃఖసమయములు, శైలేంద్రం = మేరుపర్వతమును, నిశ్వాసా ఇవ = నిశ్వాస వాయువులువలె, సప్రోధరంతి హరింపజాలవో, తస్య = ఆధీరునియొక్క, చిత్తం = చిత్తము, మృతం = చచ్చినదానిగ, విదుః = తెలియునుగు.

తా. నిశ్వాసవాయువులు మేఘపర్వతమును పొరింపనట్లు, సుఖదుఃఖదశలు సర్వత్రసమబుద్ధగలిగిన యే ధీమని చిత్తిము హరింప జాలవో అతని చిత్తిము నశించిన దానిగ బుధులు తెలియుచున్నారని యభిప్రాయము.

“నాచామతీత విషయోవిషయాశానశోర్ముతః” 3౬

“పరానందరసాత్ముభోరమతే సావ్యత్సాత్మని” 3౭

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ.)

టీ. నాచామతీతవిషయః = వాగింద్రియముల కగోచరమైన బ్రహ్మమును బొందినవాడును, విషయాశానశోర్ముతః = శబ్దాదివిషయాశావస్థచే, విడువబడినవాడును, పరానందరసాత్ = బ్రహ్మనందరసము వలన, అత్ముభః = తో భించనివాడునునై, సావ్యత్సాత్మని = సావ్యయందు, సావ్యత్సాత్మనాయాత్మచే, రమతే = రమించుచున్నాడు.

తా. విషయాశను విడిచి బ్రహ్మనందరసానుభవమున తనయందు తానే జీవన్ముక్తుడు ప్రేక్షించుచుండును.

“నిర్గ్రంధిశ్చాంత సందేహా జీవన్ముక్తోవిభావనః” 3౮

“అనిర్వాణోపినిర్వాణ శ్చిత్రపీఠపథస్థితః” 3౯

(కృ-య ౭౨ అక్ష.)

టీ. నిర్గ్రంధిః = అజ్ఞానమునుముడిలేనివాడును, శాంతసందేహః = నశించిన సందేహములుగలవాడును, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడును (జీవించియుండగా ముక్తినిపొందినవాడును) విభావనః = వృత్తులులేనివాడును, అనిర్వాణోపినిర్వాణ = నాశములేని వాడైనను, నిర్వాణః = నాశమునొందినవాడునునై, చిత్రపీఠపథ = చిత్రపటమునందలి దీపమువలె, స్థితః = ఉన్నవాడుగును.

తా. స్పష్టము.

“ నిర్ధనోపినదాతుష్టోష్య సహాయోమహాబలః ” ౪౦

“ నిత్యతృప్తోష్య భుంజానోష్య సమస్సమదశశః ” ౪౧

(అధర్వ-౨౬ ఆత్మ.)

టీ. నిర్ధనోపి=ధనములేనివాడైనను, సదా=ఎల్లప్పుడును, తుష్టః=తృప్తిగలవాడగును, అసహాయోపి=జనన హాద్యములేనివాడైనను, మహాబలః=మహాబలవంతుడగును. అభుంజానోపి=భోజనము చేయనివాడయ్యెను, నిత్యతృప్తః=నిత్యతృప్తుడగును, అసమోపి=ప్రపంచమునకనముడయ్యెను, సమదశశః=సమస్తమును సమగృహ్నిచే చూచువాడగును.

తా. బ్రహ్మనుసంధానపగుడైన జీవన్ముక్తుడు ధనహీనుడైనను, సంఖోపియైనను, అసహాయుడైనను, మహాబలవంతుడును, భుజింపకున్నను తృప్తికలవాడును అపముడైనను సమస్తమును సమగృహ్నిచే చూచువాడును నగునని తాత్పర్యము.

“ కుర్వన్నపినకుర్వాణశ్చ భోక్తాఫలభోగ్యపి ” ౪౨

“ శరీర్యష్య శరీర్యేష పరిచ్ఛిన్నోపి సర్వగః ” ౪౩

(అధర్వ-౨౬ ఆత్మ.)

టీ. ఏషః=ఈజీవన్ముక్తుడు, కుర్వన్నపి=కర్మమును చేయుచున్నను, నకుర్వాణః=(కర్మఫలమును గోరినివాడగుటచే) చేయనివాడును, భోక్తా=భోక్తృత్వాభిమానములేమి భుజింపనివాడును, శరీర్యపి=శరీరముగలవాడైనను, అశరీరీ=(దేహభిమానములేమిచే) శరీరములేనివాడును, పరిచ్ఛిన్నోపి=శరీరముచే లేర్పర్యబడినను, సర్వగః=ఆత్మరూపమున సంతటనుండువాడును, జీవన్ముక్తుడు.

తా. పరులదృష్టికి కర్మముచేయువాడైనను, చేయనివాడే, శరీరముకలవాడైనను, లేనివాడే, కర్మఫలము సనుభవించినవాడైనను

అనుభవించనివాడే, కర్మత్వాదికము లేనివాడు వేరుశరీరము గల వాడైనను అన్నిశరీరములయం దున్నవాడు.

“ అధ్యాత్మరతిగానీనో పూర్ణఃపావనమానసః ” ౪౪

(సామ-౬౧ మహా-౨-౨)

“ నైష్కర్మ్యేణనతస్యార్థస్థస్యార్థోస్థినకర్మభిః ” ౪౫

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-౨-౨)

టీ. అధ్యాత్మరతిః=ఆత్మానక్తిగలవాడును, అనీనః=బ్రహ్మమం దున్న బుద్ధిగలవాడును, పూర్ణః=సమబుద్ధిచే పరిపూర్ణమైనవాడును, పావనమానసః=పవిత్రమైన మనస్సుగలవాడును అగు, తస్య=ఆజీవన్ముక్తునకు, నైష్కర్మ్యేణ=కర్మముచేయకపోవుటచేతను, కర్మభిః=కర్మలచేతనైనను, నార్థః=ప్రయోజనములేదు.

తా. జీవన్ముక్తుడైన బ్రహ్మజ్ఞానికి కర్మముచేసినను చేయకున్నను ప్రయోజనములేదు. అని తాత్పర్యము.

“ నసమాధానజాప్యాభ్యాం అస్యనిర్వాసనంమనః ” ౪౬

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-౨-౨.)

టీ. అస్య = ఈజీవన్ముక్తునకు, మనః=మనస్సు, నిర్వాసనం=వాసనలులేనిదిగావున, సమాధానజాప్యాభ్యాం=సమాధానజాప్యములచేతను, న=ప్రయోజనములేదు.

తా. జీవన్ముక్తునకు మనస్సు వాసనలులేనిదిగావున నతనికి సమాధాన జపాదులవలన ప్రయోజనములేదు.

“ జగజ్జీవారియాపేణపశ్యన్నపిపరాత్మవిత్. ” ౪౭

“ నతత్పశ్యతిచిద్రూపం బ్రహ్మవస్తేవపశ్యతి. ” ౪౮

(అధర్వ-౨౭ పాశుపతబ్రహ్మ.)

టీ. పరాత్పవిత్రం = ఆత్మజ్ఞాని అయిన జీవన్ముక్తుడు, జగజ్జీవాది రూపేణ = జగత్తుజీవుడునను భేదబుద్ధితో, పశ్యన్నపి = (ఇతరులను కొను నట్లు) చూచుచున్నను, సతత్పశ్యతి = అట్లు భేదబుద్ధిచే జూడడు, చిద్రూ పం = జ్ఞానస్వరూపమైన, బ్రహ్మవ స్వేవ = బ్రహ్మమునే, పశ్యతి = చూచు చున్నాడు.

తా. జనులు తామెట్లు భేదబుద్ధితో జగజ్జీవాదులను చూచు చుందురో, అట్లే జీవన్ముక్తుడు అగు జ్ఞానియు చూచుచున్నాడని తల చెదరుగాని యతడట్లు నిజముగాచూడడు. సమ స్తము బ్రహ్మమనియే చూచును.

“ అహమన్మంసదాన్నాద ఇతిహి బ్రహ్మవేదనం ” ౪౬
(అధర్వ-22 పాశుపతబ్రహ్మ.)

టీ. సదా = ఎల్లపుడు, అహం = నేనే, అన్మం = భోజ్యమైనయన్న మనియు, అన్నాదః = నేనేయన్నమునుతిన భోక్తననియు, ఇతి = ఇట్లు నిశ్చయించుట, బ్రహ్మవేదనం = బ్రహ్మజ్ఞానము, హి = నిశ్చయము.

తా. భోజ్యభోక్తృస్వరూపము బ్రహ్మమేయని తెలియుట బ్ర హ్మజ్ఞానము. బ్రహ్మమే యవిద్యోపాధిని గ్రహించి భోక్తయును తా మసీప్రకృతిని గ్రహించి భోజ్యమునయ్యెను.

“ బ్రహ్మవిద్ధ్రీసతిజ్ఞానా త్సర్వం బ్రహ్మత్వనైవతత్ ” ౪౭
(అధర్వ-22 పాశుపతబ్రహ్మ)

“ సమాధిమధకర్మాణి మాకరోతుకరోతువా. ” ౪౮
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక.)

టీ. సమాధిం = సమాధినిగాని, అధకర్మాణి = కర్మలనుగాని, మాకరోతు = చేయకపోవుగాక, కరోతువా = చేయుగాక, బ్రహ్మవిత్రం = బ్రహ్మవిదుడైన జీవన్ముక్తుడు, బ్రహ్మత్వనా = బ్రహ్మత్వబుద్ధిచేగలిగిన.

జ్ఞానాదేవ=జ్ఞానమువల్లనే, తత్సర్వం = సమస్తభేదములను, గ్రసతి= మ్రింగుచున్నాడు.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమను జ్ఞానమున నర్వభేదములను, జీవన్ముక్తుడు పరిహరించుచున్నాడు.

“ హృదయేత్యక్తసర్వేహిహముక్తవహోత్తమాశయః ” ౫౨

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. హృదయే=హృదయమునందు, త్యక్త=విడువబడిన, సర్వ= సమస్తమైన, ఈహః=ఇచ్చలుగలవాడును, ఉత్తమాశయః = ఉత్తమ మయిన, బ్రహ్మబుద్ధిగలవాడును, ముక్తవ=ముక్తుడే.

తా. స్పష్టము.

“ అక్షరత్వాత్సర్వేణ్యత్వాద్ధూతసంసారబంధనాత్. ” ౫౩

“ తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాత్సంసారతత్త్వతే ” ౫౪

(కృ-య-౨౯ అవధూత.)

టీ. అక్షరత్వాత్ = నాశములేని ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమగుట వలననున్న, వర్తేణ్యత్వాత్ = శ్రేష్ఠమైనదౌటవల్లనున్న, ధూతసం సారబంధనాత్ = ఎగరగొట్టబడిన సంసారబంధము గలగియుండుటవల్ల నున్న, తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యత్వాత్ = తత్త్వమస్యాదివాక్యములకు లక్ష్యమైనవాడగుటవల్లనున్న; అవధూతత్త్వతే=అవధూతయని, ఈర్వ తే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. అవధూతలక్షణము అపదముననుగల యక్షరములచే నీవాక్యమున చెప్పబడెను. అక్షరుడువర్తేణ్యుడు ధూతసంసారబంధను డు తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యుడు అవధూత.

“యోవిలంఘ్యశ్రమాన్వర్ణా నాత్మస్యేవస్థితఃపుమాన్” ౧౧౧

“అతివర్ణాశ్రమియోగీ అవధూతస్సకధ్యతే.” ౧౧౬

(కృ-య-౨౯ అవధూత.)

టీ. యః=ఏ, పుమాన్=పుగుఱుడు, ఆశ్రమాన్=ఆశ్రమములను, వర్ణాన్=బ్రాహ్మణాదివర్ణములను, విలంఘ్య=దాటి, ఆత్మస్యేవ=ఆత్మయందే, స్థితః=ఉన్నవాడగునో, అతివర్ణాశ్రమి=వర్ణాశ్రమములనతిక్రమించిన, యోగీ=యోగియైన, సః=వాడు, అవధూతః=అవధూతయని, కధ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవడువర్ణాశ్రమాభిమానమును, విడిచి బ్రహ్మమునందే ఉన్నవాడై స్వతంత్రముగ విహరించునో, వాడేయవధూత.

“యథారవిస్సర్వరసాన్ప్రభుం క్తేహుతాశసశ్చాపిహి
సర్వభక్షః” ౧౧౭

“తథైవయోగీవిషయాన్ప్రభుం క్తేనలిప్యతే పుణ్యపాపైశ్చ
శుద్ధః” ౧౧౮

(కృ-య-౨౯ అవధూత.)

టీ. యథా=ఏప్రకారము, రవిః=సూర్యుడు, సర్వరసాన్=సమస్తరసములను, ప్రభుం క్తే=అనుభవించుచున్నాడో, హుతాశసః=అగ్నిహోత్రుడు, సర్వభక్షః=సర్వభక్షకుడగుచున్నాడో, తథైవ=అట్లే, యోగీ=యోగియును, విషయాన్=విషయములను, ప్రభుం క్తే=అనుభవించుచున్నాడు, పుణ్యపాపైశ్చ=పుణ్యపాపములచేత, నలిప్యతే=అంటబడడు. శుద్ధః=పరిశుద్ధుడుగనుండును.

తా. కర్మత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానములు లేనివాడగుటచే రసముల ననుభవించు సూర్యునివలెను సర్వమును భక్షించు అగ్ని.

హాత్రునివలెను పరిశుద్ధుడై యుండును గాని యేపాపపుణ్యములచేత నంటబడడు.

“ కేవలం సునమస్వచ్ఛో మానీముదితమానసః ” ౧౫
(సామ-౬౧ మహా-౮ ౨)

టీ. కేవలం=ముఖ్యముగ, సునమః=నమబుద్ధిగలవాడును, స్వచ్ఛః=పరిశుద్ధాంతఃకరణముగలవాడును, మానీ=సంకల్పములేనివాడును, ముదితమానసః=నిత్యసంతోషముతోగూడినమనస్సుగలవాడును.

తా. జీవన్ముక్తుడు నిర్మలాంతఃకరణముగలవాడును' నమబుద్ధిగలవాడును నిత్యసంతోషియై నగును.

“ సంతోషామృతపానేన యేశాంతా తృప్తిమాగతాః ” ౬౦
“ ఆత్మారామామహాత్మానస్తే మహాపదమాగతాః ” ౬౧
(సామ-౬౧ మహా)

టీ. యేశాంతాః=ఏశాంతులు, సంతోషామృతపానేన=సంతోషమును సమృతమును త్రాగుటచే, తృప్తి=సంతృప్తిని, ఆగతాః=పొందినవారో, తే=వారు, ఆత్మారామాః=ఆత్మయందు రమించుచున్నవారు, మహాత్మానః=మహాత్ములు, మహాపదం = మహాస్థానమైనబ్రహ్మమును, ఆగతాః=పొందినవారు.

తా. శాంతమును సంతోషమును గలవారే, యాత్మారాములు మహాత్ములు కై వల్యమొందినవారు.

“ హస్తామర్షభయక్రోధ కామకార్పణ్య దృష్టిభిః ” ౬౨
“ నృపృషతి నగ్లపతి నజీవన్ ముక్తఉచ్యతే ” ౬౩
(సామ-౬౧ మహా-౮ ౨)

టీ. హర్షామర్షభయక్రోధ కామకార్యణ్య దృష్టిభిః=హర్ష=సంతోషము, అమర్ష=అనహనము, భయ=భయము, క్రోధ=కోపము, కామ=కోరిక, కార్యణ్య=కృపణత్వము, వీనియొక్క, దృష్టిభిః=బుద్ధులచేత, నహ్యవ్యతి=ఎవడుసంతోషింపడో, నగ్లపతి=ఎవడు భేదమునొందడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“ మానవాన్నిరహంభావో నిర్ముక్తోముక్తమత్సరః ” ౬౮

“ యఃకరోతి గతోద్వేగస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ” ౬౯

(సామ-౬౧-మహా-అ-౨)

టీ. మానవాన్=నిస్సంకల్పుడును, నిరహంభావః = అహంకారములేనివాడును, నిర్ముక్తః=సంసారబంధవినిర్ముక్తుడును, ముక్తమత్సరః=పోయినమత్సరము గలవాడును, గతోద్వేగః=సంప్రమము లేనివాడునునై, యః=ఎవడు, కరోతి=కర్మమును జేయుచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“ అహంకారమయీంత్యక్వావాసనాం లీలయైవయః ” ౭౦

“ తిష్ఠతిధ్యేయసంత్యాగీ సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ” ౭౧

(సామ-౬౧ మహా-అ-౨-౬.)

టీ. లీలయైవ=లీలచేతనే, అహంకారమయీం=అహంకారప్రచురమైన, వాసనాం=వాసనను, త్యక్వా=విడిచి, ధ్యేయసంత్యాగీ=ధ్యేయమును విడిచినవాడై, యః=ఎవడు, తిష్ఠతి=ఉంచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. నిరాయాసముగా సహంకారమును విడిచి, ధ్యేయము

(లేక ధ్యేయరూపమైన బ్రహ్మస్వరూపము) నొందుచున్నాడో వాడు జీవన్ముక్తుడు. ధ్యేయమనగా ధ్యానింపబడునది. “ధ్యాతాసానతుతత్త్వ విత్” అనుటచే ఈ జీవన్ముక్తుడు ధ్యేయస్వరూపమైన బ్రహ్మము నొందినవాడుగాని ధ్యాతగాడు. కావున ధ్యేయసంత్యాగి యనబడును.

“యావతీదృశ్య కలనాసకలేయం విలోక్యతే” ౬౮

“సాయేనసుష్టుసంత్యక్తా సజీవము క్తఉచ్యతే” ౬౯

(సామ-౬౧ మహా-అ ౨)

టీ. యావతీ=ఎంతపరిమితమైన, ఇయం=ఈ. దృశ్యకలనా=దృశ్యవ్యవహారము, సకలా=సమస్తము, విలోక్యతే=చూడబడుచున్నదో సా=ఆదృశ్యభేదవ్యవహారము, యేన=ఎవనిచేత, సుష్టు=లెస్సగ, సంత్యక్తా=విడువబడినదగునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. భేదబుద్ధి యెవనిచే సంపూర్తిగ విడువబడుచున్నదో వాడే జీవన్ముక్తుడు.

“ఉద్వేగానందరహితఃసమయాస్వచ్ఛయాధియా.” ౭౦

“సశోచతేనచోదేతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే.” ౭౧

(సామ-౬౧ మహా-అ ౩)

టీ. ఉద్వేగానందరహితః=సంభ్రమము సంతోషములు లేని వాడై, సమయా= సమమైనట్టియు, స్వచ్ఛయా = నిర్మలమైనట్టియు, ధియా=బుద్ధిచేత, సశోచతే=శోకింపడో, నచోదేతి=హర్షమును బొందడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః= జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. జనసమరణములందును నిర్మలమైన సమబుద్ధిగలవాడై తొందరలేక మోదభేదంబుల నొందనివాడు జీవన్ముక్తుడు.

“ సర్వాశాస్త్రకలాశ్చంకాస్త్ర్యేహాస్సర్వనిశ్చయాః ” ౭౨

“ ధియా యేన పరిత్యక్తాస్తజీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ” ౭౩

(సామ-౬౧ మహా.)

టీ. సర్వాశాః=సమస్తాశలును, సకలాశ్చంకాః=సమస్తసందేహములును, సర్వేహాః=ఇచ్చలన్నియును, సర్వనిశ్చయాః = సమస్తనిశ్చయములును, ధియా=నిశ్చయమైన సమబుద్ధిచే, యేన=ఎవనిచేత, పరిత్యక్తాః=విడువబడినవగునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మమునందు గలిగినబుద్ధిచే నెవడు సకలాశలు సందేహములు కోరికలు అది వరకుగల జగజ్జీవేశ్వరాది భేదనిశ్చయములు విడుచునో వాడే, జీవన్ముక్తుడగునని చెప్పబడుచున్నాడు.

“ జన్మస్థితివిनाశేషసోదయా స్సమయేషుచ. ” ౭౪

“ సమమేవమనోయస్య సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే, ” ౭౫

(సామ-౬౧ మహా-అ ౨.)

టీ. జన్మస్థితివిनाశేష=జననవృద్ధి మరణములందును, సోదయాస్తమయేషుచ = లాభనష్టములందును, యస్య = ఎవనియొక్క, మనః=మనస్సు, సమమేవ=సమత్వమునే గలిగియుండునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“ సర్వాధిష్ఠానచిన్మాతే నిర్వికల్పేచిదాత్మని ” ౭౬

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౨)

“ యోజీవతిగతన్నేహః సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే ” ౭౭

(సామ; ౬౧ మహా-అ ౨)

టీ. సర్వాధిష్ఠానచిన్మాతే = సకలమునకు నధిష్ఠానజ్ఞానస్వరూపమును, నిర్వికల్పే = వికల్పము లేని స్వరూపమునైన, చిదాత్మని = చిదూ) పమైన బ్రహ్మమునందు, గగన్నేహః = జగత్తునం దనురాగము లేనివాడై, యః = ఎవడు, జీవతి = జీవించుచున్నాడో సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. జగత్తున మోహములేక ఎవడు బ్రహ్మనుసంధానము చేయుచుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

“క్రియానాశాన్భవేచ్ఛింతా నాశోస్మాద్వాసనాక్షయః” ౭౮
వాసనాప్రక్షయోమోక్షః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౭౯

(శు-య, 23 అధ్యాయ.)

టీ. క్రియానాశాత్ = కర్మనాశమువలన, చింతానాశః = చింతానాశము, భవేత్ = అగును. అస్మాత్ = ఈ చింతానాశమువలన, వాసనాక్షయః = వాసనాక్షయమగును, వాసనాప్రక్షయః = వాసనాక్షయమే, మోక్షః = మోక్షము, సః = ఆ వాసనాక్షయముగలవాడే, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. కర్మఫలాపేక్షలేకుండిన కర్మము నశించును. అందువలన కర్మలనుగూర్చి చేయు చింతయునుండదు. ఆచింత నశించిన వాసన నశించును. వాసననశించిన మోక్షము గలుగును. వాసనాక్షయము గలవాడే జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

“నిర్వికల్పచిన్మాత్రా వృత్తిప్రక్షేతికథ్యతే” ౮౦

“సానర్వదాభవేగ్యన్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౮౧

(శు-య 23 అధ్యాయ.)

టీ. నిర్వికల్పా=వికల్పములు లేనిదియు, (ఎడతెగనిదియు) చిన్మాత్రా=కేవల చిద్రూపమైనదియునగు, వృత్తి=చిత్తవృత్తి, ప్రజ్ఞేతి=ప్రజ్ఞయని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది, సా=ఆప్రజ్ఞ, సర్వదా=ఎల్లపుడును, యస్య=ఎవనికి, భవేత్=కలిగియుండునో, స,=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“ దేహేంద్రియేషు హంభావః ఇదంభావస్తదన్యకే ” ౮౨

“ యస్యనోభవతః క్వాపి సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే ” ౮౩

(శు య. ౨౩ అధ్యాయము)

టీ. దేహేంద్రియేషు=దేహేంద్రియములందు, అహంభావః=అహంవృత్తియును, (నేననువృత్తియును) తదన్యకే=దేహేంద్రియములుకాని ఇతరవిషయములందు, ఇదంభావః=ఇదంవృత్తియును, (ఇదియనువృత్తియును) యస్య=ఎవనికి, క్వాపి=ఎచ్చటను, నోభవతః=ఆరెండువృత్తులుండనో, స,=వాడు, జీవన్ముక్త ఉచ్యతే=జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

తా. అంతఃకరణవృత్తుల హంవృత్తియనియు, ఇదంవృత్తియనియు, రెండువిధములు. అహంవృత్తియే బుద్ధియనియు, సహంకారమనియు, చెప్పబడును. ఇదంవృత్తియే మనస్సనియు, మమకారమనియు, చెప్పబడును. బుద్ధివృత్తి దేహేంద్రియములను తానని వ్యాపించును. మనోవృత్తి నాదియని ఇతరవృత్తులను వ్యాపించును. “అహంవృత్తి రిదంవృత్తి రిత్యంతఃకరణం ద్విధావిజ్ఞానం స్యాదహం వృత్తి రిదంవృత్తి ర్మనోభవేత్ ” అని చెప్పబడి యున్నది. ఈయహంకార మమకారములు లేనివాడే జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

“నప్రత్యగ్బ్రహ్మణోద్భేదం కదాపిబ్రహ్మసర్గయోః” ౮౮

“ప్రజ్ఞాయాయోవిజానాతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౮౯

(శు-య, ౨౩ అధ్యాయ)

టీ. కదాపి = ఒకప్పుడైనను, ప్రత్యగ్బ్రహ్మణోః=ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మలకును, బ్రహ్మసర్గయోః=బ్రహ్మకును సృష్టికిని, యః=ఎవడు, ప్రజ్ఞయా=పూర్వోక్తప్రజ్ఞచే, సభేదం=అభేదమును, విజానాతి=తెలిసికొనుచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవడు నిర్వికల్ప చిత్తాత్రవృత్తిచే బ్రహ్మకును సృష్టికిని, ప్రత్యగాత్మకును బ్రహ్మమునకును భేదములేదని యెరుగుచున్నాడో వాడు జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

“సాధుభిఃపూజ్యమానోతి పీడ్యమానోపిదుర్జనైః” ౯౦

“సమమేవభవేద్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౯౧

(శు-య ౨౩ అధ్యాయ)

టీ. సాధుభిః=సాధువులచేత, పూజ్యమానోపి=పూజింపబడుచున్నవాడైనను, దుర్జనైః=దుర్మార్గులచేత, పీడ్యమానోపి=పీడింపబడుచున్నవాడైనను, యస్య=ఎవనికి, సమమేవ=సమత్వమే, భవేత్=అగుచున్నదో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తఉచ్యతే=జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“యథాస్థితమిదం యస్య వ్యవహారవతోపిచ” ౯౨

“అస్తంగతం స్థితంచిత్రం సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౯౩

(శ్రు-య ౯౨ వరాహ; ౨౪)

టీ. వ్యవహారవతోపిచ=వ్యవహారవంతుడైనను, యస్య=ఎవనికీ, ఇదం = ఈజగత్తు, యథాస్థితం = ఎప్పటివలెనున్నదియగునో, చిత్తం=చిత్తము, అస్తంగతం=నాశనమునుపొందిస్థితం = ఉన్నదగునో సః=నాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని. ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఈజగత్తు ఎప్పటివలెనున్నట్లు గనబడునో (అరోపించుటకు పూర్వము ఎట్లుండియున్నదో యట్లే యుండునో) మిథ్యగానుండునో, ఎవని చిత్తము వృత్తులు లేక నశించి యుండునో నాడు జీవన్ముక్తుడు.

“నో దేశినా స్తమాయాతి సుఖేమఃఖేమనఃప్రభా.” ౯౦

“యథాప్రాప్తస్థితీర్యస్య సజీవన్ముక్తఉచ్యతే,” ౯౧

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అర.)

టీ. యస్య=ఎవనియొక్క, మనఃప్రభా = మనోవృత్తి, సుఖే=సుఖమందును, మఃఖే=దుఃఖమందును, నో దేశీ=సంకోషమున విజృంభింపదో, నా స్తమాయాతి=భేదమున ఊహింపదో, యథాప్రాప్తస్థితిః=పొందబడిన జీవబ్రహ్మైక్యస్థితిని అతిక్రమించని ఉనికిగలవాడై యుండునో, సః=నాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. సుఖమునందు సంకోషము దుఃఖమునందు కృశత్వము నొండక మనస్సు ఎవనికుండునో తానే బ్రహ్మమను జ్ఞానముమారక యెప్పటి యట్లయుండునో, నాడే జీవన్ముక్తుడు.

“యోజాగ ర్తిసుఖ ప్తిష్ఠాయస్యజాగన్నవిద్యతే,” ౯౨

“యస్యనిర్వాసనోపాధః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే.” ౯౩

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అర.)

టీ. యః = ఎవడు, సుఖప్రిప్థః = నిద్రయందున్నవాడైనను, జాగర్తి = మేలుకొనువాడగునో, యస్య = ఎవనికి, జాగ్రత్ = బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారము, సవిద్యతే = లేదో, యస్యబోధః = ఎవనిబోధము, నిర్వాసనః = వాసన లేనిదియగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవడు నిద్రావస్థను సజ్ఞానముననుండక బ్రహ్మస్వరూపముగ నుండునో, ఎవనికి బాహ్యేంద్రియవ్యాపారము సశించునో, ఎవని బోధవాసన లేనిదగునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

“ రాగ ద్వేషభయాదీనాం అనురూపంచరన్నపి. ” ౯౪

“ యోంతగోష్ఠ్యమవత్స్వచ్ఛః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే. ” ౯౫

(కృ-య-౯౪ వరాహ-అ ౪)

టీ. రాగ ద్వేషభయాదీనాం = రాగ ద్వేషభయాదులకు, అనురూపం = తగినట్లు (అనుసరించి), చరన్నపి = సంచరించుచున్నచు, యః = ఎవడు, అంతః = లోపలను, వ్యోమవత్ = ఆకాశమువలె, స్వచ్ఛః = నిర్మలుడగునో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. పైకి రాగ ద్వేషాదులున్నట్లు చరించుచున్నను, లోపల నిర్మలాకాశమువలె స్వచ్ఛముగ శాంతముగ నుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

“ యస్యనాహంకృతోభావో బుద్ధిర్యస్యనలిప్యతే ” ౯౬

“ కుర్వతోఽకుర్వతోవాపి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే ” ౯౭

(కృ-య-౯౪ వరాహ-అ ౪)

టీ. కుర్వతః=కర్మమునుచేయుచున్నట్టియు, అకుర్వతోవాపి=కర్మమునుచేయనట్టియు, యస్య=ఎవనియొక్క, భావః=భావము, నా హంకృతః=అహంకారము లేనిదగునో, యస్య=ఎవనియొక్క, బుద్ధిః=బుద్ధి, నలిప్యతే=కర్మచే నంటబడదో, సః=నాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. కర్మము చేయుచున్నను చేయకున్నను ఎవనిభావ మహంకారముతో గూడకుండునో ఎవనిబుద్ధి యాకర్మములచే నంటబడదో (ఫలాపేక్ష గలిగియుండదో) నాడు జీవన్ముక్తుడు.

“యస్మాన్నోద్విజతేలోకో లోకాన్నోద్విజతేచయః” ౯౮

“హర్షామర్షభయాన్ముక్తి స్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౯౯

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. యస్మాత్=ఎవనివలన, లోకః=ప్రపంచము, నోద్విజతే=భయపడదో, లోకాత్=ప్రపంచమువలన, యః=ఎవడు, నోద్విజతేచ=భయపడదో, హర్షామర్షభయాత్, హర్ష=సంతోషమువలన, అమర్ష=కోపమువలన, భయాత్=భయమువలన, ముక్తిః=విడువబడినవాడెవడో, సః=నాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవనివలన భూతములు భయపడవో భూతములవలన ఎవడు భయపడవో (నమబుద్ధిగలవాడగుటచేత) ఎవడు హర్షామర్షభయములులేనివాడో నాడు జీవన్ముక్తుడు.

“యస్సమస్తార్థజాలేషు వ్యవహార్యపినిస్పృహః” ౧౦౦

“పరార్థేష్యేవపూర్ణాత్మా సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౧౦౧

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪; సామ ౬౧ మహా)

టీ. యః=ఎవడు, సమస్తార్థజాలేషు=తనసంబంధముగు సమస్త కార్యములందును, వ్యవహార్యపి=వ్యవహరించుచున్నవాడైనను, పరాధేష్వివ=ఇతరులకార్యములందువలె, నిస్పృహః=ఇచ్చలేనివాడై, పూర్ణాత్మా=పూర్ణమైన యాత్మరూపముగలవాడగునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్పష్టము.

“ప్రజహాతియదాకామాన్ సర్వాచిత్తగతామునే” ౧౦౨

“మయిసర్వాత్మకేతుష్టః సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౧౦౩

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. మునే=ఓమునీంద్రుడా, యదా=ఎప్పుడు, చిత్తగతా=చిత్తమునందున్న, సర్వా=సమస్తమైన, కామాన్=కోరికలను, ప్రజహాతి=విడుచుచున్నాడో, సర్వాత్మకే=సర్వాత్మస్వరూపుడనైన, మయి=నాయందు, తుష్టః=తృప్తినొందుచున్నాడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవడు చిత్తమునందున్న సమస్తకామములను విడిచి యాత్మయందు తృప్తినొందుచున్నాడో వాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

“చైత్యవర్జితచిన్మిత్రే పదే పరమపావనే” ౧౦౪

“అక్షుబ్ధచిత్తో విక్రాంతస్సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౧౦౫

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ ౪)

టీ. చైత=వర్జితచిన్మాత్రే=చిత్తవృత్తిశూన్యమైన జ్ఞానమాత్రమును, పరమపావనే=అతిపవిత్రమునగు, పదే=పదమునందు, అక్షు

బ్రచిత్తః=తో భించని చిత్తముగలవాడై, విశ్రాంతః=విశ్రమించువాడగునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. తో భములేని చిత్తముగలవాడై చిదాకాశమున ఎవడు విశ్రమించునో వాడు జీవన్ముక్తుడని భావము.

“ ఇదం జగదయం సోయం దృశ్యజాతమవాస్తవం. ” ౧౦౧

“ యస్య చిత్తే న స్ఫురతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ” ౧౦౨

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అర.)

టీ. ఇదం=ఇది, జగత్ = జగత్తు, అయం = వీడు, సోయం = ఆవీడుఅను, అవాస్తవం=మిథ్యారూపమయిన, దృశ్యజాతం = దృశ్యసమూహము, యస్య=ఎవనియొక్క, చిత్తే = చిత్తమందు, న స్ఫురతి=ప్రకాశింపకుండునో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఇది జగత్తు వీడు వాడు అను మిథ్యారూపమైన దృశ్యసముదాయము ఎవనిచిత్తమున తోచకుండునో ఎవనిచిత్తము సమస్థితిగనుండునో వాడు జీవన్ముక్తుడు.

“ శాంతసంసారకలనః కళావానపి నిష్కళః. ” ౧౦౩

“ యస్య చిత్తోపి నిశ్చిత్తః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. ” ౧౦౪

(సామ-౨౧ మహా-అ.౨.)

టీ. శాంతసంసారకలనః = శాంతింబిస సంసారవ్యాపారము కలవాడును, కళావానపి=పోడకళలు గలవాడయ్యును, నిష్కళః =

కళలు లేనివాడును, యః = ఎవడు, సచిత్తోపి = చిత్తముతోనున్నవాడైనను, నిశ్చిత్తః = చిత్తము లేనివాడో, సః = నాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఇంద్రియములు చిత్తమును గలవాడయ్యును వృత్తి విముఖుడగువాడు జీవన్ముక్తుడు.

“చిదాత్మాహం పరాత్మాహం నిర్గుణోహం పరాత్పరః” ౧౧౦

“ఆత్మమాత్రేణ యస్మిన్ సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే.” ౧౧౧

(కృ-య-32 తేజోబిందు-అర.)

టీ. చిదాత్మాహం = నేను చిద్రూపుడనైన ప్రత్యగాత్మను, పరాత్మాహం = నేను నిర్వికారుడగు పరమాత్మను, నిర్గుణోహం = నేను నిర్గుణుడను, పరాత్పరః = ప్రకృతికిపరమైన శుద్ధబ్రహ్మమును, అని, ఆత్మమాత్రేణ = ఆత్మమాత్రరూపమున, యః = ఎవడు, తిష్ఠేత్ = ఉంచు న్నాడో, సః = నాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడు చున్నాడు.

తా. స్వప్రము.

“దేహత్రయాతిరిక్తోహం శుద్ధచైతన్యమస్యహం” ౧౧౨

“బ్రహ్మహమితి యస్మిన్ సజీవన్ముక్త ఉచ్యతే” ౧౧౩

(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ ర)

టీ. అహం = నేను, దేహత్రయాతిరిక్తః = దేహత్రయమునకు విలక్షణమైనవాడను, అహం = నేను, శుద్ధచైతన్యం = నిర్వికారబ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం = నేను, బ్రహ్మేతి = బ్రహ్మమేయనునిశ్చయము, యస్య = ఎవనికి, అస్తి = కలదో, సః = నాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. స్థూలసూక్ష్మకారణ దేహమునకు సాక్షియైన ప్రత్యగాత్మనే, నేనను మాయాబృంధణమునకు పూర్వముండు శుద్ధబ్రహ్మము నే, నేనను నిశ్చయముగలవాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

“యస్య దేహాదికం నాస్తి యస్య బ్రహ్మాతినిశ్చయః” ౧౧౮

“పరమానందపూర్ణోయః సజీవన్ముక్తః ఉచ్యతే” ౧౧౯

(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. యస్య = ఎవనికి, దేహాదికం = దేహము మొదలైనది, నాస్తి = లేదో, యస్య = ఎవనికి, బ్రహ్మాతి = బ్రహ్మమును, నిశ్చయః = నిశ్చయముండునో, యః = ఎవడు, పరమానందపూర్ణః = పరమానంద పరిపూర్ణుడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. ఎవనికి దేహమునం దహంకారమును గేహదులందు మమకారము నుండదో ఎవనికి తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయముండునో వాడే నిత్యానందపరిపూర్ణుడు. జీవన్ముక్తుడు.

“నిత్యానందప్రసన్నాత్మా హ్యన్యచింతావివర్జితః” ౧౧౬

“కించిదస్తిత్వహీనోయః సజీవన్ముక్తః ఉచ్యతే” ౧౧౭

(కృ-య 32 తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. నిత్యానందప్రసన్నాత్మా, నిత్యానంద = నిత్యానందముచే, ప్రసన్న = ప్రసన్నమైన, ఆత్మా = ఆత్మగలవాడును, అన్యచింతావివర్జితః = ఇతరచింతలేనివాడును, కించిదస్తిత్వహీనః = కొంచము నున్నదను నూహలేనివాడును, యః = ఎవడో, సః = వాడు, జీవన్ముక్తః = జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. నిత్యానందముచే ప్రసన్నమైన చిత్తము గలవాడును

ఇతరచింతయేమియు లేనివాడును జగదాదిభేదబుద్ధి కొంచమును లేని వాడును, జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు.

“అహంబ్రహ్మస్యహంబ్రహ్మస్యహంబ్రహ్మేతినిశ్చయః” ౧౧౮

“చిదహంచిదహంచేతి సజీవన్ముక్తఉచ్యతే” ౧౧౯

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౪)

టీ. అహం=నేను, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను, అహంబ్రహ్మస్మి=నేను బ్రహ్మమునగుచున్నాను, అహంబ్రహ్మేతి=నేను బ్రహ్మనని, నిశ్చయః=నిశ్చయముగలవాడును, చిదహం, అహం=నేను, చిత్=జ్ఞానస్వరూపుడను, చిదహం=చిద్రూపుడైన ప్రత్యగాత్మను నేనని నిశ్చయముగలవాడెవడో, సః=వాడు, జీవన్ముక్తః=జీవన్ముక్తుడని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. తానే బ్రహ్మమనియు, ప్రత్యగాత్మయనియు తలచువాడు జీవన్ముక్తుడు. కొంచెరు జగత్తుతో చకుండుట జీవన్ముక్తియందురు. అది సరికాదు. అది విదేహము క్తి. తానే బ్రహ్మమను భృథమైన నిశ్చయముగలవాడై జగత్తు నింద్రజాలమువలె మిథ్యగ జూచుచుండుట జీవన్ముక్తి యనబడును.

ఇతిసార్థాంతిక జీవన్ముక్తి వాక్యాన్వేషోనవింశదధికంశతం.

ఇట్లు సార్థాంతిక జీవన్ముక్తివాక్యములు నూటపందొమ్మిది.

ఇత్యష్టమం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు యెనిమిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గుర వేదము.

౯ స్వానుభూతి వాక్యప్రకరణము

“యోసావసౌపురుషసోఽహమస్మి”

౧

(శు-య-౧ ఈశావాస్య-౧౬; ౧౦ బృహదారణ్యక-౨ ౨-బ్రా ౧౩)

టీ. అసౌపురుషః=ఈపురుషుడు, యః=ఎవడు, అసౌ=వీడును, సః=వాడును, అహమస్మి=నేనగుచున్నాను.

తా. ఈపురుషుడనువాడును నేనగుచున్నాను. అంతఃకరణప్రతిబింబితచైతన్యము చిదాభాసుడైనజీవుడు వీడు క్షరపురుషుడు. అంతఃకరణాధిష్ఠానచైతన్యము కూటస్థుడు. వీడక్షరపురుషుడు. మాయాదిష్ఠానచైతన్యము, పరమాత్మ. అతడుత్తమపురుషుడు. ఈవాక్యమున నేననగా జీవుడు. ఈపురుషుడనగా కూటస్థుడు. వాడనగాపరమాత్మ. జీవుడుగా కనబడుచున్న నేను ప్రత్యగాత్ముడను పరమాత్ముడను అగుచున్నాను.

“తద్వోహం సోఽసౌయోఽసౌసోఽహం”

౨

టీ. తత్=ఆయాదిత్యునియందున్న, అసౌ=ఈపురుషుడు, యః=ఎవడు, సః=వాడు, అహం=నేను, అసౌ=ఈభూతసముదాయమందున్నవీడు, యః=ఎవడు, సః=వాడే, అహం=నేను.

తా. సూర్యమండలమందున్నవాడును, భూతసముదాయముననున్నవాడును ఒక్కపరమాత్మయే. నేనే ఆపరమాత్మను.

“ తచ్ఛాంతమచల మద్వయానంద చిద్ధనవవాస్మి ” ౩
(సామ-౧౯ పరమహంస)

టీ. తత్=తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మమును, శాంతం=శాంతస్వ
రూపమును, అచలం=అచలస్వరూపమును, అద్వయానందచిద్ధనవ=
అద్వితీయానంద ప్రజ్ఞానఘనుడనే, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. వడగండ్లు ఘనీభవించిన జలమునుదక్క నితరముకాదు.
కావున జలఘనమనబడును. అట్లే ఘనీభవించినయనగా సాంద్రజ్ఞాన
స్వరూపము చిద్ధనమనబడును. ఉపాధులందు ప్రవేశింపకుండు చిద్రూ
పమే చిద్ధనమనబడును. ఉపాధులందు ప్రవేశించిన ద్రవాత్మయనబ
డును. వడగండ్లు నీరై నట్లు అట్టిబ్రహ్మమే నేనగుచున్నాను. అట్లే యా
నందఘనమనినను, సద్ఘనమనినను, ప్రజ్ఞానఘనమనినను, తెలియవ
లెను.

“ త్వంవాహమస్మిభేగవః దేవతేహంవై త్వమసి ” ౪
(కృ-య-౯౮ వరాహ.)

టీ. భగవః=ఓభగవంతుడా, త్వంవా = నీవే, అహం=నేను,
అస్మి=అగుచున్నాను, దేవ=ఓదేవా, అహం=నేను, తేవై=నీవాడనే,
అహం=నేనే, త్వం=నీవు, అసి=అగుచున్నావు.

తా. అగ్నికిని విస్ఫలింగమునకు నున్న సంబంధమువలె నీకును
నాకును సంబంధమున్నది. అగ్ని విస్ఫలింగమెట్లయ్యెనో యట్లే నీవు
నేనైతివి.

“ సచ్చిదానందాత్మకోహం అజరోహంపరిపూర్ణోస్మి.” ౫
(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-అం.)

టీ. అహం=నేను, సచ్చిదానందాత్మకః = సత్యజ్ఞానానంద స్వ
రూపుడను, అహం=నేను, అజరః=ముదినులేనివాడను, పరిపూర్ణః =
పరిపూర్ణుడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“ శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మహం ”

౬

(శు-య-ర-౮ మండలశాస్త్రాణ.)

టీ. శుద్ధ=మాయాసంబంధములేని. అద్వైత=అద్వితీయమైన,
బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అహం=నేను.

తా. స్పష్టము.

“ తత్పూర్ణానందైకబోధస్తద్బ్రహ్మైవాహమస్మి ”

౭

(శు-య-౧౦ అమృతబిందు.)

టీ. తత్పూర్ణానందైకబోధః = తత్, ఆ బ్రహ్మముయొక్క,
పూర్ణానంద వెలితిలేనిమానందమే, ఏక=ముఖ్యమగు, బోధః=బోధ
గల, తద్బ్రహ్మైవ=ఆబ్రహ్మమే, అహం=నేను, అస్మి = అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“ వాచామగోచరనిరాకార పరబ్రహ్మస్వరూపోఽహమేవ ”

(అధర్వ-౧౨ మహానారాయణ-అ ౮)

టీ. అహమేవ=నేనే, వాచాం=నాగాదీంద్రియములకు (వేద
ములకు) అగోచర=తేలియబడని, నిరాకార=రూపములేని, పరబ్రహ్మ
స్వరూపః=పరబ్రహ్మస్వరూపమును.

తా. స్పష్టము.

“సదోజ్జ్వలోఽవిద్యా తత్కార్యహీనః స్వాత్మబంధహర స్సర్వ
దా ద్వైతరహిత ఆనందరూపస్సర్వాధిష్ఠానచిన్మాత్రోనిరస్తావి
ద్యాతమోమోహాపనాహం ఓంతస్యత్పరంబ్రహ్మరామచంద్రచి
దాశ్చకస్సహమోంతదామథప్రపరంజ్యోతిస్సహమోం” ౯

(అధర్వ-గీగీ రామోత్తరతాపినీ.)

“తత్పరః పరమపురుషః పురాణపురుషో త్తమోనిత్య శుద్ధబుద్ధ
ముక్త సత్యపరమానందానంతావ్యయపరిపూర్ణః పరమాత్మా
బ్రహ్మైవాహం రామోస్మి.” ౧౦

(అధర్వ-గీగీ రామోత్తరతాపినీ ; శు-య-౯౧ తారసార.)

టీ. అహం = నేను, సదా = ఎల్లప్పుడును, ఉజ్జ్వలః = ప్రకాశించువా
డను; అవిద్యా తత్కార్యహీనః = అవిద్యయును తత్కార్యమైన సంసార
మును లేనివాడను, స్వాత్మబంధహరః = ఆత్మకు బంధరూపముగ నుండు
సవ్యయను హరించువాడను, సర్వదా = ఎల్లప్పుడును, ద్వైతరహితః = ద్వైత
ము లేనివాడను, ఆనందరూపః = నిరతిశయప్రేమస్వరూపుడను, సర్వ =
సర్వజగత్తును, అధిష్ఠాన = అధిష్ఠానరూపమైన, చిన్మాత్రః = చిద్రూపుడ
ను, నిరస్త = కొట్టబడిన, అవిద్యాతమోమోహాపనాహం = అవిద్యామయమైన
మోహమును చీకటిగలవాడను. కాపున శుద్ధబ్రహ్మమును, ఓం = అ
గీకారార్థమును తెలియచేయును, పరం = ప్రకృతికి పరమైన, బ్రహ్మ =
బ్రహ్మము, యత్ = ఏదియో. తత్ = అది, రామచంద్రచిదాత్మకః =
చిద్రూపుడైన రామచంద్రుడు; సః = రామచంద్రుడే, అహం = నేను,
తత్ = ఆబ్రహ్మము, పరంజ్యోతిః = పరంజ్యోతి స్వరూపుడైన, రామ
భద్రః = చతురశ్చరమంతస్వరూపుడైన రామభద్రుడు, సః = ఆరామ
భద్రుడు, అహం = నేను, తత్ = తత్పరవాచ్యుడైన ఈశ్వరుడును,
పరః = శ్రేష్ఠుడును, పరమపురుషః = పరమపురుషుడును, పురాణపురుషో
త్తమః = పురాణ పురుషులగు బ్రహ్మవిష్ణుదులకన్న నుత్తముడును

నిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తి సత్యపరమానంతాద్యయపరిపూర్ణః, నిత్య = నాశము లేని, శుద్ధ = మాయాసంబంధములేని, బుద్ధ = బోధస్వరూపమైన, ముక్తి = అవిద్యారహితమైన, సత్య = కాలత్రయాంబాధితమైన, పరమానంద = అతిశయ ప్రేమస్వరూపమైన, అనంత = అంతములేని (దేశ కాల వస్తుపరిచ్ఛేదములేని) అద్యయ = అద్వితీయమైన, పరిపూర్ణః = అంతట నిండియుండు స్వరూపముగలవాడును, పరమాత్మా = పరమాత్ముడును, బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమునగు, రామపన = రాముడే, అహమస్మి = నేనగుచున్నాను.

తా. శ్రీరామ పరబ్రహ్మలకు అభేదమును బోధించుచు నుపాసించువాడే రాముడని ఈవాక్యము చెప్పుచున్నది.

“త్రిషుధామసుయవోభ్యం భోక్తాభోగ్యశ్చయన్మవేత్.” ౧౧

“తేభ్యోవిలక్షణస్సాక్షీ చిన్మాత్రోహంసదాశివః.” ౧౨

(కృ-య-౧౨ కైవల్య.)

టీ. త్రిషు = మూడైన, ధామసు = స్థానములందు, యత్ = ఏది భోజ్యం = భోజ్యమో, భోక్తా = భోక్తయును, భోగ్యశ్చ = భోగ్యమును, భవేత్ = అగునో, తేభ్యః = వానికంటె, విలక్షణః = వేరైనవాడును, సాక్షీ = వానికి సాక్షియు, అహం = నేను, చిన్మాత్రః = చిన్మాత్రుడను, సదాశివః = నిత్యమంగళస్వరూపుడను.

తా. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులందు భోజ్య భోక్త భోగస్వరూపముగ నేదియుండునో దానికి నేను వేరైనవాడను. వానివృత్తుల నెరిగెడి సాక్షిని. చిన్మాత్రుడను. నిత్యమంగళస్వరూపుడను. శరీరత్రయమునకు విలక్షణమైన అతను.

“మయ్యేవసకలంబాతంమయిసర్వంప్రతిష్ఠితం.” ౧౩

“మయిసర్వంలయంయాతితద్భిన్నోద్యయమస్మ్యహం.” ౧౪

(కృ-య-౧౨ కైవల్య.)

టీ. మయ్యేవ=నాయండే, సకలం=సమస్తమును, జాతం=పుట్టి నది. మయి=నాయండే, సర్వం=సమస్తమును, ప్రతిస్థితం = సురక్షిత ముగనున్నది. మయి=నాయండే, సర్వం=సమస్తమును, లయం=నాశ మును, యాతి=పొందుచున్నది. అద్వయం=అద్వితీయమైన, తద్బ్రహ్మ= ఆబ్రహ్మము, అహం=నేను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అద్వితీయబ్రహ్మమే నేను. సముద్రమందుపుట్టుచు నందే లయించుచు నందేయుండు బుద్బుదముల విధమున నాయండే జగము లుత్పత్తిస్థితిలయముల నొందుచున్నవి.

“నిర్వాణోస్మినిరీహాస్మినిరంశోస్మినిరీప్సితః” ౧౫

(సామ-౬౫ నన్యాస-అ ౨.)

“చిదాత్మాస్మిః నిరీశోస్మిపరాపరవివర్జితః” ౧౬

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨ ౫.)

టీ. నిర్వాణోస్మి=కై వల్య స్వరూపుడ నగుచున్నాను, నిరీహః= ఇచ్ఛలేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. నిరంశోస్మి=స్వగతభేదములేని వాడనగుచున్నాను, నిరీప్సితః = కోరికలేనివాడును, చిదాత్మాస్మి = చిద్రూపుడనైన ప్రత్యగాత్మనగుచున్నాను. నిరీశోస్మి = ఈశ్వరుడులేని వాడనగుచున్నాను. పరాపరవివర్జితః=జీవాత్మ పరమాత్మ భేదములేని వాడను.

తా. నేను కై వల్య స్వరూపుడను నిరీహుడను భేదత్రయము లేనివాడను. నాకును నియామకుడగు నీశ్వరుడులేడు. జీవాత్మ పర మాత్మభేదములేని శుద్ధ బ్రహ్మమును అగుచున్నానని తాత్పర్యము.

“బ్రహ్మైవాహంసర్వవేదాంతవేద్యం నాహంవేద్యంవ్యోమవా తాదిరూపం.”

“రూపంనాహంనామనాహంనకర్మబ్రహ్మైవాహంసచ్చిదానంద
రూపం.”

౧౭

(శు-య-౩౩ సర్వసార)

టీ. అహం = నేను, సర్వవేదాంత = సమస్తోపనిషత్తులచేత, వేద్యం = తెలియదగిన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే, వేద్యం = ఇంద్రియములచే తెలియతగిన, వ్యోమవాతాదిరూపం = ఆకాశము నాయువు మొదలైనవానిరూపము, నాహం = నేనుగాను. రూపం = రూపము, నాహం = నేనుగాను, నామ = పేరు, నాహం = నేనుగాను. నకర్మ = కర్మముగాను. అహం = నేను, సచ్చిదానందరూపం = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయిన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే.

తా. ఉపనిషత్తులే బ్రహ్మమును ప్రతిపాదించుచున్నవో ఆ బ్రహ్మమునే నేను. నేనుభూతాది రూపమునుగాను. నాకు నామరూపములులేవు. నేను కర్మముగాను. సచ్చిదానందరూపుడను.

“నిత్యశ్శుద్ధోబుద్ధము క్తస్వభావ స్సత్యసూక్ష్మస్సద్విభుశ్చ
ద్వితీయః”

౧౯

“ఆనందాభిర్యవరఃసోహమస్మిప్రత్యగ్భాతుర్నాత్రసంశీతిరస్తి”
(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ ౧)

టీ. నిత్యః = నాశములేనివాడును, శుద్ధః = మాయాసంబంధము లేనివాడును, బుద్ధము క్తస్వభావః = బుద్ధ = బోధరూపముగల, ముక్త = బంధములేని, స్వభావః = స్వభావముగలవాడును, సత్యః = కాలత్రయాభాద్యుడును, సూక్ష్మః = సూక్ష్మరూపుడును, సత్ = సత్తారూపుడును, విభుశ్చ = సర్వవ్యాప్తుడును, అద్వితీయః = రెండవది లేనివాడును, ఆనందాభిః = ఆనందసముద్రుడనై, యః = ఎవడు, పరః = పరమాత్మయై యున్నాడో, సః = వాడే, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను. ప్రత్య

గ్ధాతుః=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడను, అత్ర=ఇక్కడ, సంశీతిః = సం దేహము, నాస్తి=లేదు.

తా. స్పష్టము.

“ ద్వైతభావవిముక్తోస్మి సచ్చిదానందలక్షణః ” ౨౧

“ శుద్ధబోధస్వరూపహం కేవలహంసదాశివః ” ౨౨

టీ. ద్వైతభావవిముక్తః= ద్వైతభావ = ద్వైతధర్మమునుండి, విముక్తః=విడువబడినవాడను, అస్మి = అగుచున్నాను. సచ్చిదానంద లక్షణః=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను, అహం = నేను, శుద్ధబోధస్వ రూపః=స్వచ్ఛమైనబోధమే స్వరూపముగాగలవాడను, అహం=నేను, కేవలః=అద్వితీయుడను, సదాశివః=నిత్యమంగళస్వరూపుడను.

తా. జగజ్జీవేశ్వరాది ద్వైతజ్ఞానము నశించినవాడనైతిని. సచ్చిదానందస్వరూపమైన యాత్మనైతిని. కేవల బోధస్వరూపమగు పరబ్రహ్మము నేనే అయ్యున్నానని భావము.

“ సోహమర్కఃపరంజ్యోతిరర్కజ్యోతిరహంశివః ” ౨౩

“ ఆత్మజ్యోతిరహంశుక్రస్వర్వజ్యోతిరసావహః ” ౨౪

(అధర్వ-౯.౨ మహావాక్య.)

టీ. పరంజ్యోతిః = ఘోర ప్రపంచమునకు జ్యోతిరూపముగ, అర్కః=నూర్పుడై నట్టియు, అర్కజ్యోతిః=నూర్పునకు జ్యోతిస్వరూప మైనట్టియు, సః=ఆపరమాత్మయే, అహం=నేను, శివః=మంగళస్వరూ పుడను, అహం=నేను, శుక్రః=స్వచ్ఛమైనవాడను, ఆత్మజ్యోతిః=బుద్ధికి జ్యోతియైనవాడను, స్వర్వజ్యోతిః= సమస్తమునకు జ్యోతియైనవాడను, రసావహః=ఆనందానుభవము నిచ్చువాడను.

తా. స్థూలప్రపంచమునకు సూర్యరూపమునను సూర్యునకు జ్యోతిరూపముగనున్న పరమాత్మయే నేను. నేను బుద్ధిని సర్వమును ప్రకాశింపజేయువాడను. మంగళస్వరూపుడను. ఆనందానుభవము గలుగజేయువాడను.

“నిష్క్రియోన్మ్యవికారోస్మినిర్గుణోస్మినిరాకృతిః ” ౨౧

“నిర్వికల్పోస్మినితోన్మ్యనిరాలంబోస్మినిర్ద్వయః ” ౨౨

(సామ-౨౪ కుండిక.)

టీ. నిష్క్రియోన్మ్య=క్రియలేనివాడ నగుచున్నాను, అవికారోన్మ్య=నిర్వికారుడ నగుచున్నాను, నిర్గుణోన్మ్య=నిర్గుణుడనగుచున్నాను, నిరాకృతిః=ఆకారములేనివాడను, నిర్వికల్పోన్మ్య=నిర్వికల్పుడనగుచున్నాను, (ఎడతెగకుండువాడ నగుచున్నాను) నితోన్మ్య=నాశములేనివాడ నగుచున్నాను, నిరాలంబోన్మ్య=ఆధారములేనివాడనగుచున్నాను, నిర్ద్వయః=అద్వితీయుడను.

తా. కర్మేంద్రియములు లేమి క్రియలేనివాడను. మనస్సు లేమి నిర్వికారుడను. ప్రకృతిలేమి త్రిగుణములు లేనివాడను. దేహములేనందున నాకారము లేనివాడను. అద్వైతజ్ఞానమున నిర్వికల్పుడను. నాశములేనివాడను. సకలాధారుడను గాన నాధారము లేనివాడను. అద్వితీయుడను.

“కేవలాఖండబాధాహం న్వానందోహంనిరంతరః ” ౨౩

(సామ-౨౪ కుండిక)

“సత్యంజ్ఞానమనంతం యత్పరబ్రహ్మహమేవతత్ ” ౨౪

(కృ-య-౯౮ వరాహ)

టీ. అహం=నేను, కేవలాఖండబోధః=కేవలము సఖండమైన జ్ఞానమునే, అహం=నేను, స్వానందః=పరమాత్మానందస్వరూపుడను, నిరంతరః=అంతరములేనివాడను, యత్=ఏది, సత్యంజ్ఞానంఅనంతం=సత్యజ్ఞానానంతమైన, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమో, తదేవ=ఆపరబ్రహ్మమే, అహం=నేను.

తా. స్వప్రము.

“ కేవలంసచ్చిదానందం బ్రహ్మైవాహంజనార్దనః ” ౨౯

(కృ-య-౯౮ వరాహ)

“ అశుభశ్శుభసంకల్ప స్సశాంతోస్మినిరామయః ” ౩౦

(శు-య-౬౫ సన్యాస-అ ౨)

టీ. కేవలం=అద్వితీయమైన, సచ్చిదానందబ్రహ్మైవ=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనబ్రహ్మమే, అహం=నేను, జనార్దనః=జనార్దనుడను, అశుభః=శుభములేనివాడను, శుభసంకల్పః=శుభసంకల్పముగలవాడను, సశాంతః=శాంతముతో గూడినవాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, నిరామయః=రోగములేనివాడను.

తా. శుభాశుభవిహీన పరమశాంత నిరోగజనార్దన కేవల సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము నేనే అగుచున్నాను.

“ నష్టేష్టానిష్టకలన స్సచ్చిన్మాత్రపరోస్త్వహం ” ౩౧

(శు-య-౬౫ సన్యాస-అ ౨)

“ అంతర్యామ్యహమగ్రాహ్యానిర్దేశ్యోహమలక్షణః ” ౩౨

(కృ-య-౮౦ బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. అహం=నేను, సప్తేష్టానిష్ఠకలనః= సప్త=సశించిన, ఇష్టానిష్ఠకలనః = ఇష్టానిష్ఠ వ్యవహారము కలవాడను, సచ్చిన్మాత్రపరోస్మి=సత్యజ్ఞానస్వరూపముగు పరమాత్మ నగుచున్నాను, అహం=నేను, అంతర్యామి=అంతర్యామియైన ఈశ్వరుడను, అగ్రాహ్యః=గ్రహింపబడనివాడను, అనిర్దేశ్యః=నిర్దేశించుటకు శక్యముగానివాడను, అలక్షణః=లక్షణములేనివాడను.

తా. ' ఇష్టమైనది యనిష్టమైనది ' యను వ్యవహారములేనివాడను సత్యజ్ఞాన స్వరూపుడనగు పరమాత్మను, సమస్త భూతములందుండు సంతర్యామిని, విషయములవలె గ్రహింపబడువాడనుగాను, అవాఙ్మానసగోచరుడ నగుటచే ననిర్దేశ్యుడను, అలక్షణుడను, నిరుపాధికబ్రహ్మను.

“ అద్వైతోహం ప్రపూర్ణోహం అభాహ్యోహమనంతరః ”

“ అద్వయానందవిజ్ఞాన ఘనోన్మయహమవిక్రియః ” ౩౪

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, అద్వైతః=ద్వైతమైన జగజ్జీవాదిభేదములేనివాడను, అహం=నేను, ప్రపూర్ణః=పర్వపరిపూర్ణుడను, అహం=నేను, అభాహ్యః=భాహ్యప్రదేశములేనివాడను, అనంతరః= అంతరములేనివాడను, అద్వయానంద విజ్ఞానఘనః=అద్వితీయానంద ఘనుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, అహం=నేను, అవిక్రయః = వికారము లేనివాడను.

తా. నేను ద్వైతజ్ఞానములేనివాడను, చిదానందఘనుడను, భావవికారములు లేనివాడను.

“ అవిద్యాకార్యహీనోహమవాఙ్మానసగోచరః ” ౩౫

“ అత్కృదైతన్యరూపోహమహమానందచిద్గుణః ” ౩౬

టీ. అహం=నేను, అవిద్యాకార్యహీనః = అవిద్యాకార్యమైన సంసారములేనివాడను, అవాఙ్మోసనగోచరః=వాక్కులకు మనస్సునకు దెలియబడనివాడను, అహం=నేను, ఆత్మా=ఆత్మను, చైతన్యరూపః=చైతన్యస్వరూపుడను, ఆనందచిద్భవః=ఆనందచిద్భవుడను.

తా. స్పష్టము.

“ఆప్తకామోహమాకాశా త్పరమాత్మేశ్వరోస్మ్యహం ” ౩౨

“చిదానందోస్మ్యహంచేత్తా చిద్భవశ్చిన్మయోస్మ్యహం ” ౩౩

(కృ-య ; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, ఆప్తకామః=పొందబడినకోరికగలవాడను, ఆకాశాత్=ఆకాశముకన్నను, పరమః=ఉత్కృష్టమైన, ఆత్మా=ఆత్మను, ఈశ్వరోస్మి = సర్వభూతములకు నియామకుడనగుచున్నాను, అహం=నేను, చిదానందోస్మి=చిదానందుడనగుచున్నాను, చేత్తా=చైతన్యస్వరూపుడనగుచున్నాను, చిద్భవః=జ్ఞానస్వరూపుడను, చిన్మయః=జ్ఞానమయుడను, అహం=నేను అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. ఆత్మస్వరూపము తెలియుటచే నితరమైన కోరికలులేక పొందబడిన కోరికలుగలవాడనైతిని. ఘనీభవించిన జ్ఞానమే స్వరూపము గలవాడను.

“జ్యోతిర్మయోస్మ్యహంజ్యాయాన్ జ్యోతిషాంజ్యోతిరస్మ్యహం”

౩౪

“నిత్యోహంనిరవద్యోహంనిష్క్రియోస్మి నిరంజనః” ౪౪

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా.)

టీ. అహం=నేను, జ్యోతిర్మయః=ప్రకాశరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, జ్యాయాన్ = క్షేప్తః=ఉడను, జ్యోతిషాం=సూర్యాదిజ్యోతి

స్వరూపములకు, అహం=నేను, జ్యోతిరస్మి = జ్యోతియగుచున్నాను, అహం=నేను, నిత్యః=నాశములేనివాడను, నిరవద్యః=నిందలేనివాడను నిష్క్రియోస్మి=క్రియలేనివాడనగుచున్నాను, నిరంజనః=దేని నంటని వాడను.

తా. నేను సూర్యాదులను వెలిగించు వెలుగును ; సర్వము నకు నాదియగుటచే బెద్దవాడను. మాయాసంబంధములేమిచే నిరవద్యుడను. నిరంజనుడనని భావము.

“నిర్మలోనిర్వికల్పోస్మి నిరాఖ్యాతోస్మినిశ్చలః” ర౧

“నిర్వికారోనిత్యపూతోనిర్గుణోనిస్పృహోన్మృతహం” ర౨

(కృ-య-రం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, నిర్మలః = స్వచ్ఛమైనవాడను, నిర్వికల్పః = నిర్వికల్పుడను, అస్మి=అగుచున్నాను, నిరాఖ్యాతః = ప్రకటితుడను గాను, (ప్రసిద్ధుడనుగాను) నిశ్చలః=సంకల్పములేనివాడను, నిర్వికారః=భావవికారములు లేనివాడను, నిత్యపూతః = నిత్యపవిత్రుడను, నిర్గుణః= నిర్గుణుడను, నిస్పృహః = దేనియందును స్పృహలేనివాడను అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అవిద్యామాలిన్యము తొలగినందున స్వచ్ఛమైనవాడను, నిర్వికల్పుడను, శరీరవిలక్షణుడను అగుటచే భావవికారములేని వాడను నిత్యపవిత్రుడను.

“నిరింద్రయోని యంతాహం నిరపేక్షోస్మినిష్కలః” ర౩

“పురుషఃపరమాత్మాహం పురాణఃపరమోన్మృతహం” ర౪

(కృ-య ; రం బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, నిరింద్రియః=ఇంద్రియములు లేనివాడను, నియంతా=బుద్ధింద్రియముల నడుపువాడను ; నిరపేక్షః=విషయా

పేక్ష లేనివాడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను, నిష్కలః= అంతరిం ద్రియశశేంద్రియ పంచప్రాణములను పోడశశలలు లేనివాడను ; పురుషః=నూత్రాత్మ స్వరూపుడను ; అహం=నేను ; పరమాత్మా=పరమాత్మను ; పురాణః = అనాదిసిద్ధమైనవాడను ; పరమః=ఉత్కృష్టుడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

“ పూర్ణానందైకబోధోహం ప్రత్యగేకరసోస్మ్యహం ” ౪౫

“ ప్రజ్ఞతోహం ప్రశాంతోహం ప్రకాశః పరమేశ్వరః ” ౪౬

(కృ-య ; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను ; పూర్ణానందైకబోధః=పూర్ణానందముతో నూడిన ముఖ్యమైనబోధన. స్వరూపముగా గలవాడను ; అహం=నేను ; ప్రత్యగేకరసః=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను ; ప్రజ్ఞాతః = అన్నిటిని దెలిసికొనువాడను ; అహం=నేను ; ప్రశాంతః=శాంతుడను ; అహం=నేను ; ప్రకాశః=స్వప్రకాశుడను ; పరమేశ్వరః=పరమేశ్వరుడను.

తా. స్పష్టము.

“ ఏకధాచింత్య మానోహంద్వైతాద్వైతవిలక్షణః ” ౪౭

“ శుద్ధోస్మి శుక్రశ్శాంతోస్మి శాశ్వతోస్మి శివోస్మ్యహం ” ౪౮

(కృ-య ; ౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను ; ఏకధా=ఒక్కరీతిగనే ; చింత్యమానః=చింతించబడువాడను, ద్వైతవిలక్షణం = ద్వైతాద్వైత వ్యవహారములేనివాడను ; శుద్ధోస్మి=పరిశుద్ధుడనగు చున్నాను ; శుక్రః=స్వచ్ఛుడను ; శాంతోస్మి=శాంతుడనగుచున్నాను ; శాశ్వతోస్మి=శాశ్వతుడనగుచున్నాను ; శివోస్మి-మంగళస్వరూపుడనగు చున్నాను.

తా. నేనే బ్రహ్మమును జ్ఞానముచేతనే చింత్యమానుడనుగాని మఱియొకవిధమున చింతింపబడువాడనుగాను. అద్వైతమని ద్వైతకాలమున బోధకొఱకు చెప్పబడునుగాని పరమార్థమున సద్వైతమను వ్యవహారములేదు కావున బ్రహ్మము ద్వైతాద్వైత విలక్షణమైనది. ఆబ్రహ్మమే నేను.

“అహంసకృద్విభాతోస్మి స్వమహిమ్ని సదాస్థితః” ౪౯

“సచ్చిదానందమాత్రోహంస్వప్రకాశోస్మిచ్ఛిచ్ఛినః” ౫౦

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా)

టీ. అహం=నేను, సకృద్విభాతః=సదసద్వృత్తులులేక యొక్కమాటుగఁ బ్రకాశించువాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, సదా=ఎల్లపుడు, స్వమహిమ్ని = స్వకీయమైన మహిమయందే, స్థితః=ఉన్నవాడను, స్వప్రకాశోస్మి=స్వప్రకాశుడ సగుచున్నాను, చిచ్ఛినః=జ్ఞానఘనుడను.

తా. ఇతరప్రకాశము నపేక్షింపక స్వప్రకాశుడ సగుచున్నాను. ఎల్లపుడు పరమార్థ మహిమయందే యున్నవాడ సగుచున్నాను. సదాదితివృత్తులులేక ఏకరూపముగ నెల్లపుడు బ్రకాశించువాడను.

“మానావమానహీనోస్మి నిర్గుణోస్మిశివోస్మ్యహం” ౫౧

“ద్వైతాద్వైతవిహీనోస్మిద్వంద్వహీనోస్మిసోస్మ్యహం” ౫౨

(సామ-౨౯ మైత్రేయ.)

టీ. అహం=నేను, మానావమానహీనః=మానము నవమానము లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, నిర్గుణః=గుణరహితుడను, అస్మి=అగుచున్నాను, శివః=శివుడను, అస్మి=అగుచున్నాను, ద్వైతాద్వైతహీనః=ద్వైతాద్వైత వ్యవహారములు లేనివాడను, అస్మి=అగు

చున్నాను, ద్వంద్వహీనః=చుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములు లేనివాడను, సః=ఆపరమాత్మను, అహం=నేను, అస్మి-అగుచున్నాను.

తా. శరీరత్రయములేమిచే మానావమానములులేనివాడను. నిర్గుణుడను. ద్వంద్వములు లేనివాడను. సత్త్వరజస్తమో గుణములు లేనివాడను అగుచున్నాను. కేవల పరమాత్మ నగుచున్నాను.

“ భావాభావవిహీనోస్మి భాషాహీనోస్మి భాస్వహం ,, ౧౩

“ శూన్యాశూన్యవిహీనోస్మి శోభనాశోభనోస్మహం ” ౧౪

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ ౩.)

టీ. అహం=నేను ; భావాభావవిహీనః= విషయనిర్విషయములు లేనివాడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; భాషాహీనోస్మి=వాగాదీంద్రియములు లేని వాడనగుచున్నాను, : స్మి=ప్రకాశ రూపమగుచున్నాను ; అహం=నేను, శూన్యాశూన్యవిహీనః=శూన్యమైన సుషుప్తియనశూన్యములైన జాగ్రత్స్వప్నములును లేనివాడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను ; శోభనాశోభనోస్మి = శోభనాశోభనములు లేనివాడనగుచున్నాను.

తా. విషయనిర్విషయములు లేనివాడను. అవస్థాత్రయవిలక్షణుడను, అసంగుడనగుటచే శుభాశుభములు లేనివాడను వాగాదీంద్రియములు లేనివాడను నిర్గుణపరబ్రహ్మమునని తాత్పర్యము.

“ సదసద్భేదహీనోస్మి సంకల్పరహితోస్మహం ” ౧౫

“ నానాత్మభేదహీనోస్మి హ్యఖండానందవిగ్రహః ” ౧౬

(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ ; అ ౩)

టీ. అహం=నేను ; సదసద్భేదహీనః=సదసద్భేదములేనివాడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; సంకల్పరహితోస్మి= మనస్సు లేనందున

నిస్సంకల్పఁడనగుచున్నాను ; నానాత్వభేదహీనోస్మి=మాచూద్యుపా
ధులులేనందున నానాత్వభేదములేని వాఁడనగుచున్నాను ; అఖండఁ
నందవిగ్రహః=పరిపూర్ణానంద స్వరూపుఁడను. హి=నిశ్చయము.

తా. స్పష్టము.

“బంధమోక్షవిహీనోస్మి శుద్ధంబ్రహ్మస్మిసోస్మ్యహం” ౫౭

“చిత్తాదిసర్వహీనోస్మి పరమోస్మిపరాత్పరః” ౫౮

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-౮-౩)

టీ. అహం=నేను; బంధమోక్షవిహీనః=బంధమోక్షములులేని
వాఁడను; అస్మి=అగుచున్నాను; శుద్ధం=శుద్ధమైన; బ్రహ్మ=బ్రహ్మము;
అస్మి=అగుచున్నాను; సోస్మి=ఆపరమాత్మనగు చున్నాను; చిత్తాది=
చిత్తముమొదలైన; సర్వహీనః=సమస్తములేనివాఁడను; అస్మి=అగు
చున్నాను; పరమోస్మి=సర్వోత్కృష్టుడనగుచున్నాను; పరాత్పరః=
పరమాత్మ నగుచున్నాను.

తా. కర్తృత్వములేకయుండుటచే బంధమోక్షములేనివాఁడ
ను; నిస్సంగుఁడనగుటచే శుద్ధుఁడను భేదత్రయములేమిచే చిత్తాదు
లులేనివాఁడను.

“సదావిచార రూపోశ్చినిర్విచారోస్మి సోస్మ్యహం” ౫౯

“ధ్యాతృధ్యాన విహీనోస్మిధ్యేయోహి నోస్మిసోస్మ్యహం” ౬౦

(సామ; ౩౦ మైత్రేయ-౮-౩)

టీ. అహం=నేను, సదా=ఎల్లప్పుడు, విచారరూపోస్మి=బ్రహ్మ
విచారస్వరూపుఁడ నగుచున్నాను, నిర్విచారోస్మి=బ్రహ్మమగుటవలన
విచారములేనివాఁడనగుచున్నాను, సోస్మి=ఆపరమాత్మనగుచున్నాను,
ధ్యాతృధ్యానవిహీనః = ధ్యాతయును ధ్యానమునులేనివాఁడను, అస్మి=

అగుచున్నాను, ధ్యేయహీనోస్మి=ధ్యేయము లేనివాడనగుచున్నాను, సః=అపరమాత్మను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“లక్ష్మ్యాలక్ష్మ్యవిహీనోస్మి లయహీనరసోస్మ్యహం” ౬౧

“మాతృమానవిహీనోస్మి మేయహీనశ్శివోస్మ్యహం” ౬౨

(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ-అ ౩)

టీ. లక్ష్మ్యాలక్ష్మ్య విహీనః = లక్ష్మ్యాలక్ష్మ్యములు లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, అహం=నేను, లయహీనరసోస్మి=నాశములేని యనుభవస్వరూపుడనగుచున్నాను. అహం=నేను, మాతృమానవిహీనః=ప్రమాతృప్రమాణములు లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, మేయహీనః=మేయములేనివాడను, శివః= పరమాత్మను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. కూటస్థునితోగూడిన బుద్ధియందలి చిదాభాసుడు ‘ప్రమాత’ యనబడును, చిదాభాసునితోగూడిన మనోవృత్తి ‘ప్రమాణ’ మనబడును. ఘటాది విషయము ప్రమేయమనబడును. ప్రమేయముతోగూడిన ప్రమాణమందు విషయాకృతి గలుగుచున్నది. ఆ విషయమును ప్రమాతగ్రహించును. ప్రమేయమును ప్రమాణమును నిశ్చయించును.

“సర్వేంద్రియవిహీనోస్మి సర్వకర్మకృదప్యహం” ౬౩

“ముదితాముదితాభ్యోస్మి సర్వమానఘోస్మ్యహం” ౬౪

(సామ ; ౨౯ మైత్రేయ-అ ౩)

టీ. అహం=నేను, సర్వకర్మకృదపి=సమస్తకర్మములు చేయుచున్నవాడనై నను, సర్వేంద్రియవిహీనోస్మి=సమస్తేంద్రియములు లేని వాడనగుచున్నాను, ముదితాముదితాభ్యః=‘ముదిత’ ‘అముదిత’

యను నామములు గలవాడను, సర్వమానఫలః=సమస్తమానముల యొక్కఫలము, అస్మి=అచుచున్నాను.

తా. ఆత్మజ్ఞానులకు ముదితాస్వరూపముగను అజ్ఞానులకముదితా స్వరూపముగనుండును. సర్వేంద్రియవృత్తి విముఖములైయుండుటయే సర్వమానము. ఆ సర్వమానఫలమే నేనగుచున్నాను.

షడ్వికారవిహీనోస్మి షట్కోశరహితోస్మ్యహం ” ౬౫

దేశకాలవిహీనోస్మి దిగంబరసుఖోస్మ్యహం ” ౬౬

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ ౩)

టీ. అహం=నేను, షడ్వికారహీనోస్మి = షడ్భావవికారములు లేనివాడనగుచున్నాను, షట్కోశరహితోస్మి = షట్కోశములులేని వాడ నగుచున్నాను, దేశకాలవిహీనోస్మి=దేశకాలవిశేషములు లేని వాడనగుచున్నాను, అహం=నేను, దిగంబరసుఖః=దిగంబరచుఖముగల వాడను, అస్మి=అచుచున్నాను.

తా. అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణమతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి, ఇవి షడ్భావవికారములు. ఇవిలేనివాడను. త్వక్కు, మాంసము, రుధిరము, స్నాయువు, మజ్జ, అస్థి, ఇవి షట్కోశములు. ఇవి లేనివాడను. దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేమిచే ననంతుడను. దిగంబరునకు దేహాభిమానముండమి సుఖమెక్కువగ నుండును. ఆచుఖమే నేనగుచున్నాను.

“అఖండాకాశరూపోస్మి హ్యఖండాకారమస్మ్యహం. ” ౬౭

“ప్రపంచము క్తచిత్తోస్మి ప్రపంచరహితోస్మ్యహం. ” ౬౮

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, అఖండాకాశరూపః = చిదాకాశస్వరూపుడను, అస్మి=అగుచున్నాను; హి=నిశ్చయము, అఖండాకారం=అనంతస్వరూపు, అస్మి=అగుచున్నాను. ప్రపంచ=ప్రపంచవాసనచే, ముక్త=విడువబడిన, చిత్తఃఅస్మి = చిత్తముగలవాడ సగుచున్నాను. అహం=నేను, ప్రపంచరహితః=ప్రపంచములేనివాడను, అస్మి= అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“ సర్వప్రకాశరూపోస్మిచిన్మాత్రజ్యోతిరస్మ్యహం.” ౧౯

“ కాలత్రయవిహీనోస్మికామాదిరహితోస్మ్యహం.” ౨౦

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, సర్వప్రకాశరూపః=అన్నిటియొక్క ప్రకాశమేస్వరూపముగా గలవాడను, (నూర్వాదిఘటాంత ప్రకాశస్వరూపుడను) అస్మి=అగుచున్నాను, చిన్మాత్రజ్యోతిః=చిన్మాత్రమైన ప్రకాశస్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, కాలత్రయవిహీనః = మూడుకాలములు లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. అహం=నేను, కామాదిరహితః=కామాదులు లేనివాడను, అస్మి= అగుచున్నాను.

తా. సూర్యుడుమొదలు ఘటముదాకగల వస్తువులయొక్క ప్రకాశమే నేను. నేను కేవల చిన్మాత్రుడను. కాలత్రయమున నేకరీతిగ నుండువాడను. కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము, ఈ ఆరుగుణములు లేనివాడను.

“ ముక్తిహీనోస్మిముక్తోస్తి మోక్షహీనోస్మ్యహంసదా.” ౨౧

“ గంతవ్యదేశహీనోస్తిగమనాదివివర్జితః.” ౨౨

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, సదా=ఎల్లప్పుడు, ముక్తిహీనః = ముక్తి లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, ముక్తః=ముక్తుడను, అస్మి = అగుచు

న్నాను. మోక్షహీనో స్థి=మోక్షములేనివాడ చగుచున్నాను, గంశ వ్యదేశహీనో స్థి=పోవుటకు తగిన దేశము లేనివాడనగుచున్నాను, గమ నాదివివరితః=గమనాదులు లేనివాడను.

తా. స్వతస్స్థిధముగ బద్ధుడనుగాను కావున ముక్తిలేనివాడను. అవిద్యాకాంతమై పిదప నా త్తేజానమున నవిద్య తొలగెనుగావున ముక్తుడను. ఏయవస్థయు లేనివాడను గావున మోక్షమును లేని వాడను. పరిపూర్ణుడనుగావున పోవుటకు చోటులేదు. నిరవయపుడను గావున గమనాదిక్రియలు లేనివాడను.

“సర్వదా సమరూపో స్థిశాంతో స్థి పురుషోత్తమః” 23

(సామ-౨౯ మైత్రేయ-౨౩.)

“చిక్షురోహంసతోహంవాసుదేవోఽజరోఽమరః” 24

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. అహం=నేను, సర్వదా=ఎల్లపుడు, సమరూపః=సమరూపుడను, అస్థి=అగుచున్నాను శాంతః=శాంతుడను, పురుషోత్తమః=పురుషోత్తముడను, అస్మి=అగుచున్నాను, చిత్=జ్ఞానస్వరూపుడను, అక్షరః=కూటస్థుడను, అహం=నేను, సత్యః=కాలత్రయాభాద్యుడను, వాసుదేవః=వాసుదేవుడను, అజరః=జరలేనివాడను, అమరః=నాశములేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. తనయందు సమస్తభూతములును సమస్తభూతములందు తాను వసించువాడని వాసుదేవశబ్దమున కర్థము.

తా. స్పష్టము.

అహమేకాక్షరంబ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమద్వయం” 25

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివాచక-౨-౩.)

పరబ్రహ్మస్వరూపోహం పరమానందమస్మ్యహం” 26

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. అహం=నేను. ఏకాక్షరం=ఓంకారస్వరూపమైన, బ్రహ్మ= బ్రహ్మమును, అన్వయం=అద్వితీయమైన, వాసుదేవాఖ్యం=వాసుదేవ నామమైన, పరబ్రహ్మస్వరూపః=పరబ్రహ్మ స్వరూపుడను, అహం= నేను, పరమానందం=పరమానందస్వరూపుడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“ కేవలంజ్ఞానరూపోహం కేవలం పరమోస్మహం ” ౨౭

“ కేవలంశాంతరూపోహం కేవలంచిన్మయోస్మహం ” ౨౮
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, కేవలం=ముఖ్యముగ, జ్ఞానరూపః=చిద్రూపుడను. అహం=నేను, కేవలం=ముఖ్యముగ, పరమోస్మి = ఉత్కృష్టుడ నగుచున్నాను, అహం=నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, శాంత రూపః = శాంతాకారుడను, అహం=నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, చిన్మయోస్మి=చిన్మయుడ నగుచున్నాను.

తా. నేను కేవల ప్రత్యగాత్మను గావున, చిద్రూపుడను, శాంతుడను, పరముడను, చిన్మయుడను.

“ కేవలం నిత్యరూపోహం కేవలం శాశ్వతోస్మహం ” ౨౯

“ కేవలంసత్యరూపోహమహం త్యక్తా హమస్మహం ” ౩౦
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు ; అ ౩.)

టీ. అహం=నేను, కేవలం=ముఖ్యముగ, నిత్యరూపః=నాశము లేని రూపముగలవాడను, అహం = నేను, కేవలం = ముఖ్యముగ, శాశ్వతోస్మి=ఎప్పుడు నుండువాడ నగుచున్నాను, కేవలం=ముఖ్యముగ, అహం= నేను, సత్యరూపః= కాలత్రయాబాధ్యమైన రూపము గలవాడను, అహం=నేను, త్యక్త=విడువబడిన, అహమస్మి = అహమస్మిగలవాడను.

తా. ప్రత్యేకాత్మస్వరూపుడనగు నేను నిత్యుడను. శాశ్వతుడను. సత్యుడను, అహంభావములేనివాడను. (ఇచ్చట నింకొక “అహం” ఎక్కువపడద)

“కేవలంతుర్యరూపోస్మి తుర్యాతీతోస్మి కేవలం” ౮౧

“కేవలకారరూపోస్మి శుద్ధరూపోస్మ్యహంసదా” ౮౨
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, సదా=ఎల్లప్పుడు, కేవలం = ముఖ్యముగ, తుర్యరూపోస్మి=తురీయస్వరూపుడనగుచున్నాను, కేవలం = ముఖ్యముగ, తుర్యాతీతః=తుర్యాతీతుడను, అస్మి=అగుచున్నాను, కేవలకారరూపోస్మి అద్వితీయాకారిమే రూపముగాగలవాడ నగుచున్నాను. శుద్ధరూపోస్మి శుద్ధరూపుడనగుచున్నాను.

తా. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకు సాక్షి నగుటచే దురీయుడను. కేవల పరబ్రహ్మనగుటచే దురీయాతీతుడను. అద్వితీయుడనగుటచే తను నిస్సంగుడను. అందుచే బరిశుద్ధుడను.

“నిర్వికల్పస్వరూపోస్మి నిరోహాస్మి నిరామయః” ౮౩

“అపరిచ్ఛిన్నరూపోస్మి హ్యనంతానందరూపవాన్” ౮౪
(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ 3.)

టీ. నిర్వికల్పస్వరూపః=నిర్వికల్పస్వరూపుడను, అస్మి = అగుచున్నాను, నిరోహాస్మి = ఇచ్ఛలేనివాడ నగుచున్నాను, అపరిచ్ఛిన్నరూపః=అక్రమింపబడని రూపముగలవాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. అనంతానందరూపవాన్=అనంతానంద రూపవంతుడను.

తా. స్పష్టము.

“ఆత్మారామస్వరూపోస్మి హ్యహమాత్మానదాశివః” ౧౫

“ఆదిమధ్యాంతశూన్యోస్మి హ్యేకాశసదృశోస్మ్యహం” ౧౬

(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ 3.)

టీ. అహం=నేను, ఆత్మారామస్వరూపః=ఆత్మయం దేరమించు
రూపముగలవాడను, అస్మి=అగుచున్నాను. ఆత్మా = ప్రత్యగాత్మను,
సదాశివః=సదాశివుడను. ఆదిమధ్యాంతశూన్యః=ఆదిమధ్యాంతములు
లేనివాడను, అస్మి=అగుచున్నాను, అహం = నేను, ఆకాశసదృశః=
ఆకాశతుల్యుడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. స్పష్టము.

“నిత్యశుద్ధచిదానంద స్సత్తామాత్రోహ మవ్యయః” ౧౭

“నిత్యశుద్ధవిశుద్ధైక సచ్చిదానంద మస్మ్యహం” ౧౮

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3)

టీ. అహం=నేను ; నిత్యశుద్ధచిదానందః, నిత్య=నాశములేని
శుద్ధ=స్వచ్ఛమైన ; చిదానందః=జ్ఞానానంద స్వరూపుడను ; సత్తామా
త్రః=సద్రూపుడను ; అవ్యయః=నాశములేనివాడను ; అహం=నేను
నిత్యశుద్ధ=మాయాయోగములేనందున నెప్పుడు బరిశుద్ధమైన ; విశు
ద్ధ=అవిద్యనశించినందున స్వచ్ఛమైన ; ఏక=ముఖ్యమైన ; సచ్చిదానం
దం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. అవిద్యనశించినందున సచ్చిదానంద స్వరూపమైన ప్రత్య
గాత్మనగుచున్నాను. అని తాత్పర్యము.

“భూమానంద స్వరూపోహం భాషాహీనోస్మ్య హంసదా” ౧౯

“సర్వాధిష్ఠాన రూపోస్మి సర్వదా చిగ్గనోస్మ్యహం” ౨౦

(కృ-య; 32 తేజోబిందు ; అ 3)

టీ. అహం=నేను ; భూమానంద స్వరూపః=సాంద్రానంద
స్వరూపుడను ; అహం=నేను ; సదా=ఎల్లప్పుడును ; భాషాహీనో
స్మి=వాగాదీంద్రియములు లేనివాడనగు చున్నాను ; సర్వాధిపాన
రూపః=సకలజగత్తున కధిపానమైనవాడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.
అహం=నేను ; సర్వదా=ఎల్లప్పుడును ; చిద్దశః=జ్ఞానమునుడును ;
అస్మి=అగుచున్నాను.

“ చి త్రవృత్తివిహీనోహం చిదాత్మైకరసోస్త్వహం.. ” ౯౦

“ అహంబ్రహ్మైవ సర్వం స్యాదహంచైతన్యమేవహి ” ౯౧

(కృ-య; 32 తేజోబిందు ; అ 3 ;)

టీ. అహం=నేను ; చి త్రవృత్తివిహీనః = చి త్రవృత్తులులేని
వాడను ; అహం=నేను ; చిదాత్మ=జ్ఞానస్వరూపముగు నాత్మయొక్క ;
ఏక ముఖ్యమైన ; రసః=అనుభవముగలవాడను ; అస్మి=అగుచున్నాను
అహం=నేను ; సర్వం=సమస్తమును ; బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే ; స్యాత్=
అగుదును ; అహం=నేను ; చైతన్యమేన=చైతన్యమే.

తా. ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, నిద్ర, స్మృతి
యని చి త్రవృత్తు లయిదువిధములు. ప్రత్యక్షము, అనుమానము,
శబ్దము, అని ప్రమాణము మూడువిధములు. ఒకరుచెప్పినను చెప్ప
కయున్నను, దనంతటదనకు వస్తుస్వరూపముతోచుట ప్రత్యక్షము.
(ఇంద్రియార్థసన్నికర్షజన్యజ్ఞానము ప్రత్యక్షము. ఇంద్రియార్థసంయో
గమువలన పుట్టిన జ్ఞానము ప్రత్యక్షము) పొగనుచూచి యగ్నిజూ
డకయున్నను నగ్నిగలదని నిశ్చయించినట్లు కార్యమునుబట్టి కారణము
న్నది అని యెఱుఁగుట అనుమానము (వ్యాప్తివిశిష్టపక్షధర్మతా
జ్ఞానము పరామర్శము). “ పరామర్శజన్యజ్ఞానమనుమితిః ” పరా
మర్శవలన గలిగినజ్ఞాన మనుమితి. “ అనుమితీకరణమనుమానం ”
తత్కరణ మనుమానము. పర్యతమండలి పొగనుచూచి పర్యతమగ్ని

గలదనుట యనుమానము.) వేదవాక్యము, గురువాక్యము మొదలైనవానిని నమ్ముట శబ్దము. (“ఆప్తవాక్యంశబ్దం” “ఆప్తస్తుయథార్థవక్తా” ఆప్తవాక్యముశబ్దము. ఆప్తుడుయథార్థవాది) ఇది యంతయు బ్రమాణవృత్తి ‘విపర్యయోమిథ్యాజ్ఞాన మతద్రూపప్రప్థితం’ అను పతంజలిసూత్రమున ద్రాడు జూచి పామనుకొనునట్లొక దాని జూచి మఱియొకటియని తలచుట విపర్యయము ‘శబ్దజ్ఞానానుపాతీ వస్తుశూన్యోవికల్పః’ అను సూత్రమున శబ్దజ్ఞానానుపాతమైనను వస్తుశూన్యమగుట వికల్పము. రాయ నవ్వెననునపుడు శబ్దార్థమువలన బోధపడినను నిజముగ నట్లులేదు, ఇట్టిబోధయే (వృత్తియే) వికల్పము ‘అభావప్రత్యయాలంబనావృత్తిర్నిద్రా’ అనునట్లు విషయజ్ఞానములు లేక సర్వేంద్రియములు ముకుళించుట నిద్ర ‘అనుభూతవిషయాసంప్రమోషస్మృతిః’ అనుభవించిన విషయములను స్మరణమునకుదెచ్చి కొనుట స్మృతి. ఈవృత్తులు వైరాగ్యమునను బ్రహ్మజ్ఞానమునను నశించును. నే నీవృత్తులు లేనివాడనని యభిప్రాయము.

“అహమేవాహమేవాస్మిభూమాకారస్వరూపవాన్” ౯౩

“అహమేవమహానాత్మాహ్యహమేవపరాత్మరః” ౯౪

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౩.)

టీ. అహం=‘అహం’ శబ్దవాచ్యమైన జీవునిగాఁదోచు నేను, అహమేవ=‘అహం’ శబ్దలక్ష్యమైన పరమాత్మనే (ప్రత్యగాత్మనే) అస్మి=అగుచున్నాను, భూమాకారస్వరూపవాన్=పరమాకార స్వరూపవంతుడను, అహమేవ=నేనే, మహా=ఘనమైన, ఆత్మా=ఆత్మను, అహమేవ=నేనే, పరాత్మరః=పరమాత్మను.

తా. స్వప్నము.

“అహమన్యవదాభూమిహ్యహమేవశరీరవాన్” ౯౫

“అహంశిష్యవదాభూమిహ్యహం లోకత్రయాశ్రయః” ౯౬

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; ౨ 3.)

టీ. అహం = ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడనగు నేను, అన్యవత్ = చిదాభూయఃడైన జీవునివలె, ఆభామిహి = తోచుచున్నాను, అహమేవ = ప్రత్యగాత్మనగు నేనే, శరీరవాన్ = ఘటమువంటి శరీరముగల వాడను, అహం = గురుస్వరూపుడనగు నేనే, శిష్యవత్ = ముముక్షువగు శిష్యునివలె, ఆభామి = తోచుచున్నాను, అహం = నేను, లోకత్రయాశ్రయః, లోకత్రయ = మూడు లోకములకు, ఆశ్రయః = ఆధారమైన స్థానమును.

తా. ఒక్క యాకాశమే మహాకాశమనియు, మేఘాకాశమనియు, ఘటాకాశమనియు, జలాకాశమనియు, నాలుగు విధములుగ నుపాధులబట్టి చెప్పబడునట్లు, బ్రహ్మమే బ్రహ్మమనియు, నీశ్వరుడనియు, కూటస్థుడనియును, జీవుడనియు, నుపాధులబట్టి నాలుగు విధములుగఁ జెప్పబడును. అంతటను వ్యాపించి యనంతమై యున్నది యాకాశము. అట్టిదే బ్రహ్మమును. మేఘమండలమందు ఘనీభవించిన నీట బ్రతిఫలించిన యాకాశము మేఘాకాశము. అట్టివాఁడీ శ్వరుడు. మాయయందు ప్రతిబింబించిన బ్రహ్మము. ఘటమందున్న మహాకాశము ఘటాకాశ మనబడును. అట్టివాఁడు కూటస్థుడు (ఘటమువంటి స్థూలసూక్ష్మాత్మకమైన శరీరమున కాధారుడు) అగుఁడే ప్రత్యగాత్మయని యుఁ జెప్పబడును. ఘటమంతలి నీట బ్రతిబింబించు నాకాశము జలాకాశ మనబడును. అట్టివాఁడే జీవుడు (కూటస్థునియందు నవిద్యచే గల్పింపబడిన యంతఃకరణమున బ్రతిబింబించిన కూటస్థచైతన్యము) నీటివలన ఘటాకాశమును మఱుగుపఱచి జలాకాశము తానే పైకి కనుపడునట్లు తన కాధారుడైన కూటస్థుని విడిచి యంతఃకరణ వృత్తులతో జీవుడే నేను నేనని పైకి గనపడుచున్నాడు.

కూటస్థుఁడు మఱుగుపడుటయు జీవుఁడుపైకి గనుపడుటయు నన్యోన్య థ్యాసమనఁబడును. వాస్తవమున జలాకాశ మసత్యమై ఘటాకాశము సత్యమైనను జలాకాశమే కనుపడునట్లు సత్యమైన 'యహం' శబ్దలక్ష్యమైన కూటస్థుఁడు మఱుగుపడి యసత్యమైన 'యహం' శబ్దవాచ్యుడైన జీవుఁడుపైకి గనబడుటచే 'అహమన్యవదాభామి' యని చెప్పఁబడెను. అజ్ఞానికికూటస్థుఁడు తోచకయుండుట యవిద్య. కూటస్థుఁడుకలఁడని విద్వాంసులు చెప్పినను, దోచకయందుట 'యావృత్తి' తాను జీవుడని తోచుట 'విక్షేపశక్తి' ఈ యవిద్య తత్వజ్ఞానికుండదు కావున, నతనికి జీవత్వము మిథ్యగను దాను కూటస్థుఁడనియందోచును. అట్లుతోచుటయే, విద్యయనియు జ్ఞానమనియు జెప్పఁబడును. అట్టిజ్ఞానమున నవిద్య నశించునుగాని, ఇతరములైన కర్మాదులు నశింపవు. ఈజ్ఞానము పరోక్షమనియు నపరోక్షమనియు రెండువిధములు. గురుబోధమునను యుక్తిని గూటస్థుఁడుగలఁడని యెఱుంగుట పరోక్షజ్ఞానము. తానే కూటస్థుఁడని యెఱుగుట యపరోక్షజ్ఞానము. అపరోక్షజ్ఞానికి తెలియదగినది యింక యుండదు. పొందఁదగిన లాభము మఱియుండదు. అపరోక్షజ్ఞానమున నవిద్య నశింపగ మోక్షము గలుగుచున్నది.

“ అహంకాలత్రయా తీతోహ్యహంవేదైరుపాసితః ” ౯౭

“ అహంశాస్త్రీణ నిర్ణీతోహ్యహంచిత్రేవ్యవస్థితః ” ౯౮

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౩)

టీ. అహం = కూటస్థబ్రహ్మమగు నేను ; కాలత్రయాతీతో హి=మూడుకాలముల కతీతుఁడను ; అహం=నేను, వేదైః=వేదములచేత ; ఉపాసితః=ఉపాసింపబడువాఁడను ; అహం=నేను, శాస్త్రీణః=శాస్త్రముచేత, నిర్ణీతోహి=నిర్ణయింప బడువాఁడను ; అహం=నేను, చిత్రే=చిత్రమందు ; వ్యవస్థితః=ఉండువాఁడను.

తా. కూటస్థచైతన్యమగు నేను, మూడుకాలముల కతీతుఁ

డను. వేదములచే నుపాసింప బడువాడను, చిత్తవృత్తిసాక్షిగనున్న వాడను.

“ ఆనందఘనపవాహం అహంబ్రహ్మస్మి కేవలం ” ౯౯

“ ఆత్మనాత్మని తృప్తోస్మిహ్యరూపోహ్యహమవ్యయః ” ౧౦౦

(కృ-య; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఆనందఘనపవ = ఆనంద ఘనుడనే ; అహం=నేను ; బ్రహ్మస్మి=బ్రహ్మనగుచున్నాను ; కేవలం=ముఖ్యము గ ; ఆత్మనా=ఆత్మచేత ; ఆత్మని=ఆత్మయందు ; తృప్తోస్మివా=తృప్తి బొందిన వాడనగుచున్నాను ; అరూపఃహి=రూపములేనివాడను ; అహం=నేను ; అవ్యయః=నాశములేనివాడను.

తా. సుషుప్తియందలి యానందమితర విషయములతోమి శ్రమముగాక యున్నందున నానందఘనమనబడును. (ఘనీభవించిన యానందము) ఆ యానంద ఘనమేనేను. నిత్యతృప్తుడను. కేవల బ్రహ్మమును.

“ ఆకాశాదపినూత్నో హమాద్యంతాభావవానహం ” ౧౦౧

“ సత్తామాత్ర స్వరూపోహంశుద్ధమోక్ష స్వరూపవాన్ ” ౧౦౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఆకాశాతే=ఆకాశముకన్నను ; సూక్ష్మః= సూక్ష్మమైనవాడను ; అహం=నేను ; ఆద్యంతాభావవాన్=ఆద్యంత ములులేనివాడను ; అహం=నేను ; సత్తామాత్ర స్వరూపః=సమస్త వస్తువులకు సత్తను ; శుద్ధమోక్షస్వరూపవాన్=కేవలమోక్ష స్వరూపుడను.

తా. స్పష్టము.

“సత్యానందస్వరూపోహం జ్ఞానానందఘనోస్మ్యహం” ౧౦౩

“నామరూపవిముక్తోహం మహామానంద విగ్రహ” ౧౦౪

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3)

టీ. అహం=నేను ; సత్యానందస్వరూపః=సత్యానంద స్వరూపుఁడను ; అహం=నేను ; జ్ఞానానందఘనః = చిదానందఘనుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను ; నామరూపవిముక్తః=నామరూపములనుండి విడువబడినవాఁడను ; అహం=నేను ; ఆనందవిగ్రహః=ఆనందస్వరూపుఁడను.

తా. స్పష్టము.

“ఆదిచైతన్యమాత్మోహ మఖండైకరసోస్మ్యహం” ౧౦౫

“సర్వత్రపూర్ణరూపోహం పరామృతరసోస్మ్యహం” ౧౦౬

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం=నేను ; ఆదిచైతన్యమాత్మః = మాయాజృంభణమునకు ముందున్న బ్రహ్మమును ; అహం=నేను ; అఖండైకరసః=అఖండ బ్రహ్మనుభవము గలవాఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను ; అహం=నేను ; సర్వత్రపూర్ణరూపః=అంతటను నిండియున్న స్వరూపముగలవాఁడను ; అహం=నేను ; పరామృతరసః=ఉత్కృష్టమైన కై వల్య స్వరూపుఁడను ; అస్మి=అగుచున్నాను.

తా. నేను శుద్ధబ్రహ్మమును , సర్వవ్యాపకుఁడను, అమృత స్వరూపుఁడను, అఖండ బ్రహ్మనుభవము గలవాఁడను.

“ఏకమేవాద్వితీయం సద్బ్రహ్మైవాహంనసంశయః” ౧౦౭

“అహమేవపరంబ్రహ్మ హ్యహమేవగురోద్ధరుః” ౧౦౮

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహం = నేను ; ఏకమేవ = ఒక్కటియేయైనదియును ; అద్వితీయం = రెండవదిలేనిదియునగు, సత్ = సద్వస్తువైన ; బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే ; నసంశయః = సంశయములేదు ; అహమేవ = నేనే, పథం = ఉత్కృష్టమైన, బ్రహ్మహి = బ్రహ్మమును, అహమేవ = నేనే, గురోః = గురువునకు, గురుః = గురువును.

తా. సృష్టికిముందు సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేని సద్వస్తువైన యే బ్రహ్మముగలదో, యా బ్రహ్మమే నేను; ఎల్లవారికిని గురువు బ్రహ్మముగావున “సర్వేషామపిగురుః కాలేనానవచ్ఛదాత్” అను సూత్రమువలన నేనే గురువులకు గురువును.

“ సర్వజ్ఞానప్రకాశోస్మిముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః ” ౧౦౯

“ తుర్యాతుర్యప్రకాశోస్మితుర్యాతుర్యవివర్జితః ” ౧౧౦

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ గీ.)

టీ. సర్వజ్ఞానప్రకాశః, సర్వజ్ఞాన = సర్వజ్ఞత్వముచేత, ప్రకాశః = ప్రకాశించువాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, ముఖ్యవిజ్ఞానవిగ్రహః, ముఖ్య = ముఖ్యమయిన, విజ్ఞాన = ఆత్మానుభవజ్ఞానమే, విగ్రహః = రూపముగలవాడను, తుర్య = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకు విలక్షణమైన స్థితియందు ; అతుర్య = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులందును, ప్రకాశః = ప్రకాశించువాడను, అస్మి = అగుచున్నాను, తుర్యాతుర్యవివర్జితః = తుర్యాతుర్యములు లేనివాడను.

తా. తుర్యమందునతుర్యమందు బ్రకాశించువాడను. తుర్యాతుర్యములు లేనివాడను ; దేహేంద్రియములులేమిచే తుర్యములేనివాడను; తుర్యములేమిచే నతుర్యములేనివాడను.

“ దృశ్యహాపం గగనోపమం పరం సకృద్విభాతం త్వజమేకమక్షరం ” ౧౧౧

“ అలేపకంసర్వగతం యదద్వయం త దేవచాహం సకలం
విముక్తం ” ౧౧౨

(శు-య; ౧౦౮ ముక్తిక; అ ౨.)

టీ. దృశిన్వరూపం=దృగ్రూపమైనదియు, గగనోపమం-ఆకాశమువంటిదియు, పరం = ప్రకృతికిపరమైనదియు, సకృద్విభాతంతు = సదాదిత్రివృత్తులులేక ప్రకాశించునదియు, అజం = పుట్టుక లేనిదియు, ఏకం=ఒక్కటియైనదియు, అక్షరం = నాశములేనిదియు, అలేపకం=నిరంజనమైనదియు, సర్వగతం=సమస్తముననున్నదియును, అద్వయం=అద్వితీయమైనదియు, యత్=ఏబ్రహ్మమో, సకలం=సమస్తరూపమైనదియు, విముక్తం = మాయాముక్తమునగు, తదేవచ = ఆబ్రహ్మమే అహం=నేను.

తా. సర్వసాక్షియునక్షరము నిరంజనమునగు బ్రహ్మమే నేను.

“ అహంబ్రహ్మస్మిమంత్రో”యం జన్మపాపంవినాశయేత్ ” ౧౧౩

“ అహంబ్రహ్మస్మిమంత్రో”యం భేదబుద్ధింవినాశయేత్ ” ౧౧౪

(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు; అ ౩.)

టీ. అహంబ్రహ్మస్మి=‘ అహంబ్రహ్మస్మి ’ యను, అయంమంత్రః=ఈమంత్రము, జన్మపాపం=జన్మమునకు హేతువైన కర్మస్వరూపముగు పాపమును, వినాశయేత్ = నశింపజేయును, అహంబ్రహ్మస్మి=‘ అహంబ్రహ్మస్మి ’ యను, అయంమంత్రః=ఈమంత్రము, భేదబుద్ధిం=జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధిని, వినాశయేత్=నశింజేయును.

తా. ‘ అహంబ్రహ్మస్మి ’ యను మంత్రము సమస్తకర్మములను నశింపజేయును గాన నా మంత్రోపాసనమున జన్మ రాహిత్యముగును. జగజ్జీవేశ్వరాది భేదము నశించునుగాన నా మంత్రోపాసనమున సమస్తమును బ్రహ్మమని తోచును. సమత్వము గలుగును.

“ అహంబ్రహ్మస్మి మంత్రోయం కోటిదోషం వినాశదోహ్ ”

“ అహంబ్రహ్మస్మి మంత్రోయం జ్ఞానానందం ప్రయచ్ఛతి ”

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. అహంబ్రహ్మస్మి మంత్రోయం = ‘అహంబ్రహ్మస్మి’ యను నీమంత్రము, కోటిదోషం = కోటిదోషములను, వినాశదోహ్ = నశింప జేయును, జ్ఞానానందం = జ్ఞానానందస్వరూప కై వల్యమును, ప్రయచ్ఛతి = కూర్చును.

తా. స్పష్టము.

“ సర్వమంత్రాన్ సముత్సృజ్య ఏతస్మంత్రం సమభ్యసేత్ ” ౧౧౭

“ సర్వోమోక్షమవాప్నోతి నాస్తి సందేహ మఅన్యథి ” ౧౧౮

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ 3.)

టీ. సర్వమంత్రాన్ = సమస్తమంత్రములను, సముత్సృజ్య = విడిచి, ఏతస్మంత్రం = ఈమంత్రమును, సమభ్యసేత్ = అభ్యసింపవలెను, సద్యః = వెంటనే, మోక్షం = మోక్షమును, అవాప్నోతి = పొందుచున్నాడు, సందేహం = సంశయము, అన్యథి = అన్యమంత్రమైనను, నాస్తి = లేదు.

తా. చిత్తభ్రమకారకములైన యితరమంత్రము లన్నిటిని విడిచి, ఈ యహం బ్రహ్మస్మియను మంత్రము నుపాసించినవెంటనే మోక్షము గలుగును సందేహము కొంచెమునులేదు. తానే బ్రహ్మమనునపరోక్షజ్ఞానము గలుగుటచే యీమంత్రజపము. తాను బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మలక్షణము లన్నియు ననకే గలిగెనని స్వానుభూతి వాక్యముల జెప్పబడెను. చెప్పినదానినే మఱల జెప్పటచే బున రుక్తిదోష మనరాదు. ఈవాక్యము లొక్కొక్క యుపనిషత్తునుండి

గోర్పఱచి వ్రాయబడినవి. కావున, సర్వోపనిషత్తు లిట్లేకీభవించినవని తెలియవలెను.

ఇతిసార్థాంతికస్వానుభూతి వాక్యాన్వయప్రదేశోత్తరశతం.

ఇట్లు సార్థాంతికస్వానుభూతి వాక్యములు సూటపదు నెనిమిది.

ఇతి నవమప్రకరణం సమాప్తం.

ఇట్లు శ్రీమద్భగవద్ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః

౧౦ సమాధివాక్య ప్రకరణము.

“ జీవాత్మపరమాత్మైక్యావస్థాత్రిపుటిరహితా
పరమానందస్వరూపాశుద్ధచైతన్యాత్మికాసమాధిః ” ౧
(అధర్వ ; ౧౫ తాండిల్య ; అ ౧.)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మైక్యావస్థా=జీవాత్మపరమాత్మ లిద్వయితకు
నైక్యమగునవస్థయు, త్రిపుటిరహితా=ధ్యానము, ధ్యేయము, ధ్యాన,
యను త్రిపుటలేనిదియు, పరమానందస్వరూపా = ఉత్కృష్టానందమే
స్వరూపముగాగలదియు, శుద్ధచైతన్యాత్మికా = మాయావికల్పసంబం
ధములేని శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనదియు, సమాధిః = సమాధియన
బడును.

తా. ధ్యానసమయమున నిది ధ్యానము. నేను ధ్యానించు
చున్నాను. ఇది ధ్యానింపబడునది, యను భేదజ్ఞానములేని స్థితిసమాధి.
అట్టి సమాధియందు జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధియుండదు. ఇంద్రియసం
బంధముగాని యుత్కృష్టానందము గలుగును. సుషుప్తియందే జీవే
శ్వరభేదబుద్ధిలేకయుండుట, దుఃఖములేనికేవలసుఖమే స్ఫురించుట,
యెల్లవారికి దెలిసియున్నది. ఇక తురీయమైనసమాధిదశయందుజెప్ప
నేల? అనుభవజ్ఞులకే దెలియవలయునని తాత్పర్యము.

“ ధ్యాతృధ్యానేవిహాయనివాతస్థితిదీప వద్ధ్యైకగోచరంచిత్రం
సమాధిః ” ౨

(శు-ను; ౧౯ పైంగల; అ ౩.)

టీ. ధ్యాత్వధ్యానే=ధ్యానించువానినిధ్యానమును, విహాయ = విడిచి, నివాతస్థితదీపవత్, నివాతస్థిత=వాయుప్రచారములేనిస్థలమున నున్న, దీపవత్ = దీపమువలె, ధ్యేయైకగోచరం = ధ్యానింపబడుచున్న బ్రహ్మమేముఖ్యముగ గోచరముగనున్న, చిత్తం=చిత్తము, సమాధిః= సమాధియనబడును.

తా. ధ్యానము, ధ్యాత, యను వృత్తిలేక ధ్యేయమైన బ్రహ్మ స్వరూపమొందినచిత్తమే సమాధి. భ్రమరకీటన్యాయమున ధ్యానిం పఁగ జిత్తమే బ్రహ్మకారమొందును. అదియే సమాధియనబడును.

“మనఃప్రచారశూన్యం పరమాత్మనిలీనంభవతి” 3

(శు-య; ౪౮ మండలబ్రాహ్మణ; బా 3.)

టీ. ప్రచారశూన్యం=కామాదివికారములేని, మనః=మనస్సు, పరమాత్మని=పరమాత్మయందు, లీనం=విక్రము, భవతి=అగుచున్నది.

తా. మాలిన్యములేని యుష్పగడ్డనీట నైకకృమానట్లు కామా దివికారములేని స్వచ్ఛమైన మనస్సు, పరమాత్మయందైక్యమగుచు న్నది. ఆ యైక్యమే సమాధియనబడును.

“ప్రాప్తేజ్ఞానేనవిజ్ఞానే జ్ఞేయేచపరమాత్మని
హృదిసమ్యక్స్థితేదేహేలబ్ధశాంతిపదంగతే
తదాప్రభామనోబుద్ధి శూన్యంభవతి” ౪

(శు-య; ౫౮ పైంగల; అ ౪)

టీ. జ్ఞానేన=శాస్త్రజ్ఞానముచేత, విజ్ఞానే = అనుభవజ్ఞానము, ప్రాప్తే=ప్రాప్తించుచుండఁగా, జ్ఞేయేచ = తెలియదగిన పరమాత్మ, హృది=హృదయమందు, సమ్యక్స్థితే= స్ఫుటముగనుండఁగ, దేహే= దేహము, లబ్ధశాంతిపదంగతే=అభిమానము విడువఁగా గలిగినశాంతి

“ యదాపంచావత్తిష్ఠన్తే జ్ఞానానిమనసాసహ ” ౭

“ బుద్ధిశ్చనవిచేష్ఠంతి తామాహుఃపరమాంగతిం ” ౮

(కృ-య; ౩ కఠ; ౨ ౨; వల్లి ౭.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, మనసాసహ=మనస్సుతోగూడ, పంచ జ్ఞానాని=జ్ఞానేంద్రియములై దును, బుద్ధిశ్చ=బుద్ధియును, నవిచేష్ఠంతి=తమపనులుచేయనివై, అవతిష్ఠంతి=స్వస్వరూపముగ నున్నవియగునో, తాం=అట్టిస్థితిని, పరమాం=ఉత్కృష్టమైన, గతిం=గతినిగా (సమాధియని) ఆహుః=చెప్పుదురు.

తా. బుద్ధి యశాంకారమును విడచి మనస్సు సంకల్పములను విడచి, ఇంద్రియములు విషయములకు బోవుట విడిచి ఎప్పుడు పరమాత్మయందు లీనమగునో యాస్థితియే సమాధి యనబడును. అభేదజ్ఞానమున దేహేంద్రియాదులు తానను సభిమానమును విడచుట సమాధి.

“ నశాంతసర్వసంకల్పా యాశిలావదవస్థితిః ” ౯

“ జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్తా సాస్వరూపస్థితిఃపరా ” ౧౦

(సామ-౭౧ మహా-౨ ౧-౨౯ మైత్రీయ-౨ ౨.)

టీ. జాగ్రన్నిద్రావినిర్ముక్తా = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు లేనిదియును, నశాంత=శాంతముతోగూడిన, సర్వసంకల్పా=సమస్త సంకల్పములుగలది (సంకల్ప శూన్యమైనది) శిలావత్ = రాయివలె, అవస్థితిః=ఉండుట, యా=ఏదియో, సా=అదియే, పరా = ఉత్కృష్టమైన, స్వరూపస్థితిః=పరమాత్మ స్వరూపము.

తా. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులులేని స్థితియే, పరమాత్మస్వరూపము, అదియే సమాధి. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు శానిదనంగా మర

౧౦ మూర్ఖాదులని యర్థము జేయరాదు. కేవల తురీయస్థితి యని తెలియ వలయును.

“మారుతే మధ్యసంచారే మనస్థైర్యంప్రజాయతే” ౧౧

“యోమనస్సుస్థిరీభావః సైవావస్థామతోన్మనీ” ౧౨

టీ. మారుతే=వాయువు, మధ్యసంచారే=పార్శ్వసంచారమును విడిచి మధ్యసంచారము గలదియగుచుండఁగా, మనస్థైర్యం=మనస్సునకు స్థిరత్వము, ప్రజాయతే=కలుగుచున్నది, మనస్సుస్థిరీభావః-మనస్సు యొక్క స్థిరీభావము, యః = ఏదియో, సైవావస్థా = ఆస్థితియే, ఉన్మనీ=ఉన్మనీనమాధి, మతా=అగును.

తా. పార్శ్వములనఁగ నిడఁపింగళులు, మధ్యయనఁగా సుషుమ్న, ముక్కుయొక్క కుడిరంధ్రము ‘పింగల’ యనియు, నూర్యనాడి యనియుఁ జెప్పబడును. ఎడమరంధ్రము ‘ఇడ’ యనియు, చంద్రనాడి యనియు చెప్పబడును. ఈ రెండు మార్గములను విడిచి (రేచకపూరకములను విడిచి) బ్రహ్మనాడియైన సుషుమ్న మార్గమున వాయువు చరించుచుండఁగా, (కుంభకస్థితి) మనస్సు చాంచల్యమును విడిచి స్థిరత్వము నొందును. ఆ స్థిరత్వమే-ఉన్మనీ.

“సరూపోసామనోనాశో జీవన్ముక్తస్యవిద్యతే” ౧౩

“నిదాఘూరూపనాశస్తు వర్తతేఽదేహముక్తికే” ౧౪

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౪.)

టీ. నిదాఘ=ఓ నిదాఘుఁడా, అసౌ=ఈ, మనోనాశః=మనోనాశము, సరూపః=రూపముతోఁగూడినదై, జీవన్ముక్తస్య=జీవన్ముక్తునకు, విద్యతే=ఉండును, అరూపనాశః=రూపములేని నాశముతోఁగూ

డినదై, అదేహముక్తికే=విదేహముక్తియందు, వర్తతే=వర్తించుచున్నది.

తా. సరూపనాశమనియు, సరూపనాశమనియు, మనోనాశము రెండు విధములు. మొదటిది జీవన్ముక్తున కుండును. రెండవది విదేహముక్తియందుండును. వేచబడిన విత్తనము రూపముతో నున్నను, వృక్షమునకు కారణముగాని యట్లు మనస్సున్నను వృత్తితేనందున సంసారమునకు హేతువుగాక యుండుటచే, సరూపనాశ మనబడును. కర్పూరదీపనాశమువలె వృత్తియును రూపమును నశించుట యరూపనాశము. ఈ రెండునాశములును సమాధియే. సరూపనాశమున ప్రాకృతబుద్ధి పర్యంతమును స్థూలశరీరముండును. అరూపనాశమున మూడు దేహములునునశించును. ఇదియే విదేహముక్తి యనబడును.

“ చిత్రేచై త్యదశాపీనే యాస్థితః. ఊచేతసాం ” ౧౭

“ సోచ్యతే శాంతకలనా జాగ్రత్స్వేషు పితా ” ౧౮

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౨;)

టీ. ఊచేతసాం=ఊచించినచిత్తముగల యోగులయొక్క, చిత్రే=చిత్తము ; చైత్యదశాపీనే=చిత్తవృత్తులులేని దాచుండగా, యాస్థితః=స్థితికలదో, సా=అస్థితి, జాగ్రత్స్వేష=జాగ్రదవస్థయందే, సుషుప్తితా=సుషుప్తిత్వమనియు, శాంతకలనా=శాంతస్వరూపసమాధియనియు, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. యోగుల చిత్తము వృత్తులులేకయుండును. జాగ్రదవస్థయైనను, చిత్తవృత్తిలేనిస్థితి నుషుప్తిత్వమనియు సమాధియనియు చెప్పబడును.

“ వై శిజ్ఞాగ్రన్నై నస్వప్నంసంకల్పనామ భావనాత్ ” ౧౯

“ సుషుప్తిభావోనాప్యేతద భావాజ్జడతాస్థితే ” ౨౦

(అధర్వ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౪.)

టీ. సంకల్పానాం-సంకల్పములయొక్క, అభావనాత్=అభావనమువలన, ఏతత్=ఈ సమాధిస్థితి, నజాగ్రత్=జాగ్రదవస్థకాదు, నై వస్వప్నం=స్వప్నావస్థకాదు, ఏతత్=ఈసమాధి, జడతాస్థితీః=జడత్వస్థితియొక్క, అభావాత్=లేమివలన, సుషుప్తిభావోపి=నిద్రావస్థయును, న=కాదు.

తా. బ్రహ్మకారముగ మనస్సుపరిణమించుటచే, నితరసంకల్పములు లేకయుండుటచే, నీ సమాధిస్థితి వస్థకాదు. జాగ్రదవస్థకాదు. జడత్వములేకయుండుటచే నిద్రావస్థకాదు. కేవలతురీయమై జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి మూర్ఛావ్యవస్థలకు విలక్షణమైయున్నది.

“ సత్త్వావబోధపవాసా వాసనాత్మణాపావకః ” ౧౯

“ ప్రోక్తస్సమాధిశబ్దేన సత్సూక్ష్మీమవస్థితీః ,, ౨౦

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ర.)

టీ. వాసనాత్మణాపావకః=వాసనలను గరికపోచ కగ్నిహోత్రమైన, అసా=ఈ, సత్త్వావబోధః=బ్రహ్మజ్ఞానము, సమాధిశబ్దేన=సమాధిశబ్దముచే; ప్రోక్తః=చెప్పబడుచున్నది, తూక్ష్మీమవస్థితీః=ఊరకయుండుట, న=కాదు.

తా. అసత్త్వములైన జగజ్జీవేశ్వరాది భేదమును నిరసించి, సత్త్వమైన బ్రహ్మజ్ఞానము నెఱుంగుట సత్త్వావబోధము. సత్త్వమనగా సద్ధర్మము తానే బ్రహ్మమని యితరమెద్దియును లేదని యెఱుంగుట యనెడు నీసత్త్వావబోధము ‘సమాధి’ యగును. ఇది సమస్తవాసలనలను నశింపజేయును. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను, ఆలస్యము మొదలయిన వానివలన నూటకయుండుటయును సమాధికాదు. శరీరమును మఱచుట సమాధికాదు. కర్తృత్వాద్యభిమానములేక తానే బ్రహ్మమని నిశ్చయించుట సమాధి.

“ నిర్వికారతయావృత్త్యా బ్రహ్మకార తయాపునః ” ౨౧

“ వృత్తివిస్మరణంసమ్యక్ సమాధిరభిధీయతే ” ౨౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు.)

టీ. నిర్వికారతయా=వికారత్వములేని, వృత్త్యా=వృత్తిచేను, పునః=ఇంకను, బ్రహ్మకారతయా=బ్రహ్మకారత్వముచేతను, వృత్తివిస్మరణం=చిత్తవృత్తులను మఱచుట, సమ్యక్=లెస్సగ, సమాధిః=సమాధియని, అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. చిత్తముబ్రహ్మధ్యానమున, బ్రహ్మకారముగ, నిర్వికారముగ జేయుచు జత్తవృత్తులను గుఱగనియకయుండుట ‘సమాధి’ యని చెప్పబడును.

“ దృశ్యాసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవే ” ౨౩

“ రత్తిర్బలోదితాయా సాసమాధిరభిధీయతే ” ౨౪

(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ర.)

టీ. దృశ్యాసంభవబోధేన=దృశ్యమువలనసంభవించని బోధచే (దృశ్యా)పమైన బ్రహ్మబోధముచే రాగద్వేషాది = రాగద్వేషాదుల యొక్క, తానవే = తీరించుటయందు, యారతిః = ఏబ్రహ్మసక్తి, బలోదితా=లెస్సగనుడగుంచునదియగునో, సా=ఆబ్రహ్మసక్తి, సమాధిః=సమాధియని, అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. నా శరహితమైన బ్రహ్మబోధమున రాగద్వేషాదులు నశింపఁగా బ్రహ్మమందే యాసక్తి కలుగునో యదియే సమాధి యనఁబడును. రాగద్వేషాదులున్నపుడు బ్రహ్మమందాసక్తి యుండదు. అప్పుడు దృశ్యములయిన విషయములందే బోధముండును. విషయాను రాగమున సమాధి సిద్ధింపడు.

“ అహమేవపరంబ్రహ్మ బ్రహ్మహమితిసంస్థితిః ” ౨౧

“ సమాధిస్సత్తువిజ్ఞేయ స్సర్వవృత్తినిరోధకః ” ౨౨

(శు-య ; ౪౪ త్రిశిఖిబాగ్వాణ.)

టీ. అహమేవ=నేనే, పరంబ్రహ్మ= పరబ్రహ్మమును, బ్రహ్మ= బ్రహ్మమే, అహమితి=నేనను, సంస్థితిః=జ్ఞానము, సర్వవృత్తి నిరోధకః= చిత్తముయొక్క సమస్తవృత్తులను నిరోధించునది యగును, సత్తు= ఆజ్ఞానమే, సమాధిః=సమాధియని, విజ్ఞేయః= తెలియదగినది.

తా. నేనే బ్రహ్మము. బ్రహ్మమే నేనని, అన్యమిశలేదను నీ దృఢాపరోక్ష జ్ఞానము, చిత్తవృత్తుల నన్నిటిని నశింపజేయును. చిత్తవృత్తులను నశింపజేయు దృఢాపరోక్ష జ్ఞానమే సమాధియగును.

“ సమాధిస్సంవిదుత్పత్తిః పరజీవైకతాంప్రతి ” ౨౩

(సామ ; ౯౦ దర్శన ; ౪౦ ౧౦) (అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౫.)

“ ధ్యానస్యవిస్మృతిస్సమ్యక్ క్షమాభరభిధీయతే ” ౨౪

(శు-య ; ౪౪ త్రిశిఖిబాగ్వాణ.)

టీ. పరజీవైకతాంప్రతి = జీవబ్రహ్మముల నైక్యమునుగూర్చి, సంవిదుత్పత్తిః=జ్ఞానోదయమే, సమాధిః=సమాధియగును, ధ్యానస్య= ధ్యానముయొక్క, విస్మృతిః=మఱపు, సమ్యక్=శ్రేష్ఠమైన, సమాధిః= సమాధియని, అభిధీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. బ్రహ్మధ్యానము జేయునపుడు డిత్తరసంకల్పము లేక నేను ధ్యానము జేయుచున్నానను వృత్తి లేకయుండుట సమాధి. మఱియు ను జీవబ్రహ్మముల నైక్యముగూర్చు జ్ఞానమే (జీవుడు బ్రహ్మము నొకటియని తెలియుట) సమాధి యనబడును.

“ సమాహితానిత్యత్వప్తా యథాభూతార్థదర్శినీ ” ౨౯

“ బ్రహ్మస్వమాధిశబ్దేన పరాప్రజ్ఞాచ్యతేబుధైః ” ౩౦

(అధర్వ-2౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౧.)

టీ. సమాహితా=బ్రహ్మముకన్న నన్యమెద్దియును లేదని స్వస్థ చిత్తమున నుండుట, నిత్యత్వప్తా = నిత్యత్వప్తి స్వరూపమైనదియును, యథాభూతార్థదర్శినీ=యథార్థజ్ఞాన స్వరూపమైనదియును, పరా=ఉత్త్రాప్తమైనదియునగు, ప్రజ్ఞా=ప్రజ్ఞయే, బ్రహ్మ=ఓనిదాఘుడా, బుధైః=పండితులచేత, సమాధిశబ్దేన = సమాధియను పదముచేత, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. సమాహితత్వము, నిత్యత్వప్తి, యథార్థజ్ఞానము, నివిప్రజ్ఞా లక్షణములు. ఇట్టిప్రజ్ఞయలవాడు స్థితవజ్ఞుడు. అప్రజ్ఞయే సమాధియని చెప్పబడుచున్నది.

“ అక్షుభానిరహంకారా ద్వంద్వేష్వసనుపాతినీ ” ౩౧

“ బ్రహ్మన్ సమాధిశబ్దేన మేరోస్థిరతరాస్థితిః ” ౩౨

(అధర్వ; 2౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౧)

టీ. బ్రహ్మన్=ఓనిదాఘుడా, అక్షుభా=త్వోభింపబడనిదియు, నిరహంకారా=అహంకారములేనిదియు, ద్వంద్వేష్వ = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములగుదు. అనను పాతినీ=పడనిదియును, మేరో=మేరుపర్వతముకన్నను, స్థిరతరా=మిక్కిలిస్థిరమైన, స్థితిః=స్థితియే, సమాధిశబ్దేన=సమాధిశబ్దముచే జెప్పబడెను.

తా. అహంకారశూన్యమై సుఖాదిద్వంద్వములచే బాధింపబడనిదై విషయముల వలన త్వోభింపబడనిదైయుండు మనస్థితిమేరువు పర్వతముకన్నను మిక్కిలి స్థిరముగానుండును. అట్టిస్థిరమైన స్థితియే సమాధియనబడును.

“ నిశ్చితావిగతాభీష్టా సేయోపాదేయవర్జితా ” ౩౩

“ బ్రహ్మన్ శ్చమాధిశబ్దేన పరిపూర్ణామనోగతిః ” ౩౪

(అధర్వ; ౭౦ అన్నపూర్ణ; అ ౧.)

టీ. నిశ్చితా=స్వవేదాంతశ్రవణ మననములచే నిశ్చయింపఁబడినదియును, విగతాభీష్టా=కోరికలులేనిదియును, సేయ=విడువఁదగినదియును, ఉపాదేయ=గ్రహింపఁదగినదియును, (ఈరెంటితో) వర్జితా లేనిదియునైన, పరిపూర్ణా=పరిపూర్ణమైన, (సమమైన); మనోగతిః=మనోవృత్తి, బ్రహ్మన్=ఓనిదాఘుఁడా, సమాధిశబ్దేన=సమాధిశబ్దముచే జెప్పఁబడుచున్నది.

తా. ‘అహం బ్రహ్మస్మి’ యను జ్ఞానమున నిశ్చయమైనదియు, గోరికలేనిదియు, నిదివిడువఁదగినది యిదిగ్రహింపఁదగినది, యను వృత్తిలేనిదియునగు మనోవృత్తిగో సమాధియనఁబడును.

“ సలిలే సైంధవం యద్యత్సామ్యం భజతి యోగతః ” ౩౫

“ తథాత్మమనసోరై క్యం సమాధరభిధీయతే ” ౩౬

(ఋ; ౧౦గి సాభాగ్యలక్ష్మీ); (కృ-య; ౬౮ వరాహ; అ౨)

టీ. సలిలే=నీటియందు, సైంధవం=ఉప్పుగడ్డ, యద్యత్=ఏప్రకారము, సామ్యం=నీటిసామ్యమును, భజతి=పొందుచున్నదో, తథా=అట్లే=యోగతః=ధ్యాతృయోగమువలన, ఆత్మమనసోః=ఆత్మమనస్సులయొక్క, ఐక్యం=ఏకత్వము (కలుగుట), ‘సమాధి’ యని, అభిధీయతే=చెప్పఁబడుచున్నది.

తా. ఉప్పుగడ్డ నీటఁబడి యెట్లు నీరగునో యట్లే ధ్యానయోగమున మనస్సు పరమాత్మయందు గలిసి యేకత్వమొందుట ‘సమాధి’ యనఁబడుచున్నది.

“యత్సమత్వంతయోర్యత్ర జీవాత్మపరమాత్మనోః” 32

“సమస్తసంకల్పః సమాధిరభిధీయతే” 3౮

(ఋ ; ౧౦౫ సౌభాగ్యలక్ష్మీ.)

టీ. యత్ర = ఎక్కడ, తయోః = ఆ, జీవాత్మ పరమాత్మనోః = జీవాత్మ పరమాత్మలకు, యత్సమత్వం = ఏ సమత్వము కలుగుచున్నదో, సమస్తసంకల్పః = సమస్తసంకల్పములు నశించిన యాసమత్వము, సమాధిః = ‘సమాధి’ యని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా. సమస్త సంకల్పములు నశింపఁగా జీవాత్మ పరమాత్మ లకు గలుగు సమత్వమే ‘సమాధి’ లక్షణావృత్తిచే నుపాధులను విడువఁగా శేషించు సామ్యమే బ్రహ్మము. దాని నల్లెఱుఁగుట సమాధి యనఁబడును.

“ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యం నిరామయం” 3౮

“సర్వశూన్యం నిరాభాసం సమాధిరభిధీయతే” ౪౦

(ఋ ; ౧౦౫ సౌభాగ్యలక్ష్మీ.)

టీ. ప్రభాశూన్యం = జాగ్రదవస్థ లేనిదియును, మనశ్శూన్యం = స్వప్నావస్థ లేనిదియును, బుద్ధిశూన్యం = సుషుప్త్యవస్థ లేనిదియును, నిరామయం = రోగహీనమైనదియును, సర్వశూన్యం = సమస్తవృత్తులును లేనిదియును, నిరాభాసం = మిథ్యాత్వము కానిదియునగు స్థితి, సమాధిః = ‘సమాధి’ యని, అభిధీయతే = చెప్పబడుచున్నది.

తా. సమస్త సంకల్పములు నశింపఁగా జీవాత్మ పరమాత్మ లకు గలుగు సమత్వమే, ‘సమాధి’ యనఁబడును. మిథ్యాత్వముఁ గాక యథార్థ (సత్య) మైనదియును, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు కానిదియును, రోగహీనమైనదియు నగు స్థితిసమాధి యనఁబడును.

“బ్రహ్మకారమనోవృత్తి ప్రవాహోయంకృతింవినా” ర౧

“సంప్రజ్ఞాతసమాధిస్సన్య ధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః” ర౨

(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక ; అ ౨.)

టీ. ధ్యానాభ్యాసప్రకర్షతః=ధ్యానాభ్యాసాతిశయమున, అహంకృతింవినా = అహంకారములేని; బ్రహ్మకార మనోవృత్తిప్రవాహః=బ్రహ్మకారముగ బరిణమించిన మనోవృత్తిప్రవాహమే, సంప్రజ్ఞాతసమాధిస్సన్య=సంప్రజ్ఞాత సమాధియగును.

తా. అహంకారమునువిడిచి ధ్యానాభ్యాసమునబ్రహ్మకారము నొందిన మనోవృత్తి ‘సంప్రజ్ఞాతసమాధి’ యనబడును. అగ్నిసంతప్తమైన యినుపగుండగ్ని రూపమున నున్నటులహంకారమును విడిచి, ధ్యానయోగమున మనస్సు బ్రహ్మకారమును బూనియుండుట ‘సంప్రజ్ఞాతసమాధి’ యనబడును ఇందు ధ్యానస్వరూపమగు వృత్తి యుండును. అది తనకు దెలియును. ఇతర వృత్తులుండవు. ఆహేతువుచే ‘సంప్రజ్ఞాత’ మనబడును.

“ప్రశాంతవృత్తికం చిత్తం పరమానందదీపకం” ర౩

“అసంప్రజ్ఞాతనామాయం సమాధిర్వోగినాం ప్రియః” ర౪

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-అ ౨)

టీ. ప్రశాంతవృత్తికం=వృత్తి శూన్యమైనదియు, పరమానందదీపకం=బ్రహ్మనందము నుద్దీపింపజేయునదియనగు, చిత్తం=చిత్తము, అసంప్రజ్ఞాతనామ=అసంప్రజ్ఞాతమను పేరుగలది, అయంసమాధిః = ఈయసంప్రజ్ఞాతసమాధి, యోగినాం = యోగులకు, ప్రియః=ప్రియమైనది.

తా. బ్రహ్మనంద దీపకమై వృత్తిశూన్యమైన యీ యసంప్రజ్ఞాతసమాధియోగుల కత్యంతప్రియమైనది. ఈ సమాధియందు వృత్తి

యుండదు. ధ్యానము, ధ్యాత, ధ్యేయమునను త్రిపుటియుండదుగావున
నసంప్రజ్ఞాత మనబడును.

“స్వానుభూతి రసావేశాద్దృశ్యశబ్దాప్రపేక్ష్యతు” ౪౫

“నిర్వికల్పసమాధిస్వాస్తి నివాశస్థితదీపవత్” ౪౬

(కృ-య-౧౦౬ సరస్వతీరహస్య.)

టీ. స్వానుభూతిరసావేశాత్ = బ్రహ్మను భవాతిశయమువలన,
దృశ్యశబ్దాప్రపేక్ష్య = దృశ్యానువిధ శబ్దానువిధ స్వరూపమైన సవికల్ప
సమాధిసావేషక, నివాతస్థితదీపవత్ = వాయుప్రసారములేని స్థల
మందున్న (చాంచల్యములేక తిన్నగవెలుగు) దీపమువలె, నిర్వికల్ప
సమాధిః = నిర్వికల్పసమాధి, స్వాత్ = అగును.

తా. సమాధి రెండువిధములు. సంప్రజ్ఞాత సమాధియనియు,
నసంప్రజ్ఞాత సమాధియనియును యోగులు వ్యవహరించెదరు. నిర్వి
కల్ప సమాధియనియు, సవికల్పసమాధియనియును వేదాంతములు వ్యవ
హరించెదరు. ‘వితర్కవిచారానందాస్మితా రూపానుగమాత్సంప్రజ్ఞా
తః’ అని, సంప్రజ్ఞాత సమాధిలక్షణము పతంజలిచేనిర్ణయింపబడెను.
వితర్కము. విచారము, ఆనందము, అస్మిత, యీ నాలుగింటితో
గూడినది సంప్రజ్ఞాతసమాధి. యోగమతమున, ప్రకృతి, జీవుడు,
ఈశ్వరుడును, శాశ్వతములు, పంచభూతములు, జ్ఞానేంద్రియములు,
కర్మేంద్రియములు, పంచతన్మాత్రలు, అంతఃకరణ చతుష్టయమునను
నిలువదినాలుగు తత్వములు జడతత్వములు ప్రకృతి యనబడును.
ఇటువదియైదవవాఁడైన చిన్మాత్రుఁడగు పురుషుడు జీవుడనియు,
నజడతత్వమనియు, జెప్పబడును. ఈ యిటువది నాలుగు తత్వ
ములందును, బగచమహా భూతములు, కర్మేంద్రియములును,
స్థూలవిషయములు పంచతన్మాత్రలు (శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములు)
అంతఃకరణ చతుష్టయమును, సూక్ష్మవిషయములు. తతోపాసనయ

నియు, నీశ్వరోపాసనయనియును భావన రెండువిధములు. జడతత్వములను భావించుచుండుటయే 'సంప్రజ్ఞాతసమాధి' స్థూలభూతములను భావించుచుండుట 'వితర్కము' సూక్ష్మవిషయములను భావించుచుండుట 'విచారము' స్థూలసూక్ష్మవిషయజ్ఞానము గలిగినవానినివిడిచి చిత్తమందలి సత్త్వగుణమును విచారించుట యానందము. ఈసత్త్వగుణమున కొంచెము రజస్తమోగుణములుండు గావున నిది మలిన సత్త్వమనఁబడును. చిత్తముయొక్క కేవలశుద్ధ సత్త్వమును భావింపుచునంతర్ముఖమైన సుఖమొందుట 'యస్మిత' 'విరామప్రత్యయాభ్యాస పూర్వసంస్కార శేషస్యః' అని యసంప్రజ్ఞాత సమాధి లక్షణము పతంజలిచే జెప్పఁబడెను. వితర్కవిచారాస్మితా నందములులేక నిర్వితర్కనిర్విచార నిరానందనిరస్మితా స్వరూపముగా నుండునది యసంప్రజ్ఞాతము సంప్రజ్ఞాతసమాధిగల వానికి తానుచిన్మాత్రుడైన పురుషుడనియు, బ్రథానమిదియనియు, నీశ్వరుడు పరమాత్మ యనియు దెలియదు. అసంప్రజ్ఞాత సమాధిగలవానికి తత్త్వభావన యుండదు. ఈశ్వరతత్త్వము తెన్నగ దెలియఁబడును. తెలియఁదగిన తత్త్వమిఁకనుండమిచే నసంప్రజ్ఞాత సమాధియనఁబడును. చిత్తమందితరవృత్తులను రాసీయక తానుచిన్మాత్రుడైన పురుషుడగునుండుట యసంప్రజ్ఞాతము. సంప్రజ్ఞాత మునఁ దెలియదగిన తత్త్వములుండుట వలన జిత్తవృత్తులుండును. అసంప్రజ్ఞాతమున నుండవు. శమదమాదిమట్కు సంపన్నుడైన యధికారి గురుముఖంబున వేదాంతవాక్య శ్రవణమననంబుల జేయుచు దాను బ్రహ్మమని బోధింపఁబడుట సవికల్పసమాధిబోధస్వరూపముగాన నీసవికల్పసమాధి దృశ్యానువిధశబ్దాను విధమైయుండును. తానే బ్రహ్మమని యనుభవమునను స్వవిచారమున గలిగిన యుక్తులవలనను నెఱింగి యఖండాకారవృత్తిగనుండుట 'నిర్వికల్పసమాధి' బ్రాహ్మణకు తానేమిచేయుచున్నను, తాను బ్రాహ్మణుడని యెడితెగ యెట్లుతోచునో తూద్రుడనియెట్లుతోచవో యట్లేతాను దేహేంద్రియాదికము గాడనియు

గేవల బ్రహ్మమేయనియు జగన్నిరసన పూర్వకముగ గలుగు నపహా
క్షజ్ఞానమే నిర్వికల్ప సమాధి ఈజ్ఞానమెడతెగక యుండుగావున నిర్విక
ల్పమనఁబడెను.

“ప్రభాశూన్యం మనఃశూన్యం బుద్ధిశూన్యం చిదాత్మకం ” ౪౭

“అతద్వాప్యవృత్తిరూపోసా సమాధిర్మునిభావితః ” ౪౮

(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక ; ౨౨)

టీ. మునిభావితః=మునిభావితమైన, అసౌసమాధిః=ఈనిర్విక
ల్పసమాధి, ప్రభాశూన్యం=చక్షురాది బాహ్యేంద్రియములచే బూర్ణ
ప్రభతోన్యవహరించుచున్న యహంకారములేనిది ; మనశ్శూన్యం=
సంకల్పములుచేయు మనస్సులేనిది, బుద్ధిశూన్యం=వృత్తికిబీజమై బుద్ధి
రూపమున ముకుళించియున్న యహంకారములేనిది, చిదాత్మకం=
కేవలజ్ఞాన స్వరూపమైనది, అతద్వాప్యవృత్తిరూపోః = బ్రహ్మముకన్న
నన్యమగు జగజ్జీవేశ్వరాదికమును నిరసించుటయు రూపముగాగలది.

తా. ఈనిర్వికల్ప సమాధిమూడు విధములైన యహంకారము
లేనిది. జ్ఞానస్వరూపమైనది. బ్రహ్మవ్యతిరిక్త జగజ్జీవేశ్వరాదులను
మిథ్యయని నిరసించుటే రూపముగాగలది. పూర్ణప్రభతో జాగ్రదవస్థ
యందును అర్థప్రభతో స్వప్నమనో రాజ్యాదులందును ముకుళీభూత
మై సుషుప్తిమూర్ఛాదులందును అహంకారముండును. కావున ప్రభ
యనియును ‘మనస్స’ నియును ‘బుద్ధి’ యనియు నహంకారము
మూడువిధములుగా నున్నది. తత్బ్రహ్మము అతత్బ్రహ్మముకాని
జగజ్జీవేశ్వరాదికమైన మాయాకార్యము, వ్యావృత్తి నిరసనము అత
ద్వాప్యవృత్తియనగా బ్రహ్మతిరిక్త మాయాతత్కార్యనిరసనము.

“ఉర్ధ్వపూర్ణమధః పూర్ణం మధ్యపూర్ణంశివాత్మకం ” ౪౯

“సాక్షాద్విధిముఖోహ్యేష సమాధిః పారమార్థికః ” ౫౦

(శు-య ; ౧౦౮ ముక్తిక ; ౨౨)

టీ. పారమార్థికః=పరమార్థస్వరూపమైన (సత్యమైన) ఏషసమాధిః=బ్రహ్మస్వరూపమైన యీనిర్వికల్ప సమాధి, ఊర్ధ్వపూర్ణం=అవిద్యా పాదమైన ప్రపంచముయొక్క మీదిభాగమున నిండియున్నది, అధఃపూర్ణం=క్రిందిభాగమున నిండియున్నది, మధ్యపూర్ణం=మధ్యభాగమున నిండియున్నది, శివాత్మకం=మంగళస్వరూపమైనది, సాత్వాత్=ప్రత్యక్షముగ, విధిముఖః=బ్రహ్మముఖమున బ్రకటింపబడినది. (వేదమువలనఁజెప్పబడినది)

తా. సమాధియనఁగా బ్రహ్మస్వరూపము గావున ననంతమైన బ్రహ్మమందొక పాదమున మాయాకార్యమైన జగత్తుతోఁచఁగా నాజగత్తున కూర్ధ్వమధ్యాధో భాగములందు నీసమాధియున్నదని భావము. 'పాదోన్యవిశ్వభూతాని త్రిపాదస్తిన్వయంప్రభః ఇత్యేకదేశవృత్తిత్వం మాయాయావదతిశ్రుతిః' అనంతమైన బ్రహ్మమునందొక దేశమున మాత్రముననే మాయాకార్యమైన జగత్తుతోఁచుచున్నదనియును దక్కినది 'శుద్ధబ్రహ్మ' మనియు, మాయకేకదేశవృత్తిత్వమే శ్రుతిచెప్పుచున్నదని విద్యారణ్యులు చెప్పుచున్నారు.

ఇది సార్థాంతిక సమాధివాక్యాని పంచాశత్
ఇట్లుసార్థాంతికసమాధి వాక్యములు యే బది

ఇతి దశమప్రకరణసమాప్తం.

ఇట్లు పదియవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గుర వేదము:

అష్టవిధ స్వరూపవాక్యములు.

౧౧ నానాలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

“శ్రోత్రస్యశ్రోతం మనసో మనోయ ద్వాచోహవాచంస ఉప్రాణస్యప్రాణః ”

(సామ; కేన ; ౪౦౧-౨)

టీ. యత్ = ఏది, శ్రోత్రస్య = శ్రోత్రేంద్రియమునకు (చెవికి), శ్రోతం = చెవియో, మనసః = మనస్సుకు, మనః = మనస్సో, వాచః = వాగింద్రియమునకు, వాచం = వాకోక్తి, ప్రాణస్య = ప్రాణమునకు, ప్రాణః = ప్రాణమో, సః = అది, (యాత్మ్య), ఉ = అవును గదా.

తా. జడమైన శ్రోత్రేంద్రియమునకు తైత్తర్యము గలుగజేసి గ్రహించుటకు సామర్థ్యమేది యిచ్చుచున్ననో యది యాత్మకావున, యది చెవికి చెవియై, మనసునకు మనస్సై, ప్రాణమునకు ప్రాణమై యున్నది. ఆత్మచైతన్యతేజమున నింద్రియములు పనులుచేయుచున్నవి. ఆచైతన్యము లేక యుండిన నవి జడములైయుండును. కావున నాత్మ్యచేవికి జెవియని యీ క్రమమున జెప్పబడెను.

‘యోవైభూమాతత్సుఖం’

(సామ ; ౯ ఛాందోగ్య ; ప్ర-2 ; ౪౦ ౨3)

టీ. యోవై = ఏయాత్మ, భూమా = విస్తారమైన, తత్సుఖం = బ్రహ్మనంద స్వరూపమైనదో.

తా. ఆత్మ బ్రహ్మనంద స్వరూపమైనది.

‘యోవై భూమాతదమృతం’

3

(సామ ; ఛాందోగ్య ; ప్ర 2 ; ఖం ౨౪)

టీ. యోవై=ఏయాత్మ, భూమా=అనంతమైన, తదమృతం=విదేహైకై వల్య స్వరూపమైనదో.

తా. ఆత్మ యమృత స్వరూపమైనది.

‘నేతి నేతి న స్థే తస్మాదితి నేత్యన్యత్పర మస్త్యధనామధేయం సత్యన్యసత్యమితి పాణ్డవై సత్యం తేషామేవ సత్యం’

౪

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౪; బా 3.)

‘రాతేరాతుః పరాయణం’

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక; అ ౫; బా ౧౯.)

టీ. (ఆయాత్మ) నేతి=విశ్వవిరాట్స్వరూపమగు నూలప్రపంచముగాదు, నేతి=జైజన హిరణ్యగర్భస్వరూపమగు నూత్మప్రపంచముగాదు, నేతిహి = పాణ్డవై సత్యం స్వరూపమగు కారణప్రపంచముగాదు, అన్యత్పరం=కారణముకన్న నన్యమైన తురీయాంశమును, నేతి=కాదు, అధ=ఇక నేమనగ, ఏతస్మాత్=ఇందువలన, (నిషేధాధికరణత్వమువలన); నామధేయమస్తి=పేరుమాత్రము గలదు, సత్యమేవ = సన్వస్తువైన బ్రహ్మమే, సత్యన్యః=జాగ్రత్ప్రపంచమునకు, సత్యం=సత్యమైనది (ఆధారమైనది), పాణ్డహి=పాణ్డములై యున్నది, తేషాం=ఆపాణ్డములకు, సత్యం=సత్యమైయున్నది, (ఆధారమైనది), ఇతి=ఈ ప్రకారమున్నది, రాతేః=(బ్రహ్మవ్యతిరేకమైన ప్రపంచమును) ధనము యొక్క, దాతుః=దానముజేయువానికి (ప్రపంచమును విడుచువానికి), పరాయణం=ఉత్తమగతియై యున్నది.

తా. ఆత్మస్వరూపమును నిశ్చయించుటకు శక్యముగాదు. ఇది కాదిది కాదని సమస్తదృశ్య సముదాయమును నిషేధింపగా, నెక్కడ మనోవాక్కులు చెలియఁజాలక ‘యతోవాచో నివర్తంతే అపా’

ప్రవృత్తసాసహ) అనుతైత్తిరియ వాక్యములచే మఱుచున్నవో యా పైది యాత్మయని నిశ్చయింప వలయును. అట్టి పరతత్వమునకు నాత్మ మొదలైన నామములు వ్యవహారార్థము కల్పింపఁ బడినవి. కాని పారమార్థికమున నామరూపము లాత్మకులేవని యెఱుంగవలయును. బ్రహ్మము జాగ్రత్ప్రపంచమున కాధారమై యున్నది. అధిష్ఠానమైన దని యెఱుంగవలెను. ప్రాణములై యున్నది. ఆ ప్రాణముల కాధారమైనది. ప్రాణములనఁగా, స్వప్న సుషుప్తి ప్రపంచము సూచింపఁ బడినది అని తెలియవలయును. ద్వైతస్వరూపమైన 'జగద్బుద్ధి' యను ధనమును త్యాగము గావించిన దాత కుత్తమగతియై యున్నది. జగజ్జీవేశ్వరాది భేదబుద్ధిలేని జీవన్ముక్తునకు వాని స్వరూపము సాక్షాత్కారమగుచున్నదని తాత్పర్యము.

“సపర్యగాచ్ఛక్రమకాయమవ్రణ మస్నావివరంశుద్ధమపాపవిధం”
(శు-య ; ౧ ఈశావాస్య.)

టీ. సః = ఆ పరమాత్మ, పర్యగాత్ = సర్వవ్యాపకమైనది, శుక్రం=స్వచ్ఛమైనది, అకాయం=దేహములేనిది, అవ్రణం = వ్రణములులేనిది, అస్నావిరం=ప్రేగులు నరములులేనిది, శుద్ధం=పరిశుద్ధమైనది (మాయానంబంధము లేనిది), అపాపవిధం=పుణ్యస్వరూప మైనది.

తా. ఆపరమాత్మసర్వవ్యాపకమైనది. స్వతస్సిద్ధముగ స్వచ్ఛమైనది. షడ్భావవికారములులేనిది. మాయాయోగము లేక శుద్ధమైనది. పుణ్యపుంజ స్వరూపమయినది.

“ప్రణవోహిపరంబ్రహ్మ ప్రణవశ్చపరస్స్మృతః” 2
(అధర్వ; ౬ మాండూక్య, శ్రీగౌడపాదీయకారికా.)

టీ. ప్రణవః=టంకారము, పరంబ్రహ్మహి=నిశ్చయముగ పరబ్రహ్మము, ప్రణవశ్చ=ప్రణవమే, పరః=పరమాత్మయని, స్మృతః=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ప్రణవమే బ్రహ్మము. ప్రణవమే పరమేశ్వరుడు. ఈశ్వరునకు ప్రణవమే వాచకమని, 'తస్య వాచకః ప్రణవః' అనిపతంజలిచే జెప్పబడెను. ప్రణవోపాసనము నిగ్గుతోపాసన గావున నయ్యుపాసనము సేయవలయును.

‘ననిరోధోనచోత్పత్తిర్నబద్ధోనచసాధకః’

౮

“నముముక్షుర్నవైముక్త ఇత్యేషాపరమార్థతా”

౯

(అధర్వ; ౮౦ త్రిపురాతాపనీ;-అధర్వ; ౭౬ ఆశ్మ)

(కృ-య; ౭౯ అవధూత;-కృ-య; ౨౦ అమృతబిందు)

టీ. నిరోధః=రాశము, న=లేదు, ఉత్పత్తిః=పుట్టువు, న=లేదు, బద్ధః=సుఖముఃఖాది ధర్మసంతుఁడు, న=కాదు, సాధకః=శ్రవణ, మనన, నిగి ధ్యానలుసేయువాఁడును, న=కాదు, ముముక్షుః = శమదమాది షట్కసంపన్నుడైన మోక్షేచ్ఛగలవాఁడును, న=కాదు, ముక్తః=అవిద్యారాశమున ముక్తనొందిన వాఁడును, న=కాదు, ఇతి=ఇట్లు, ఏషా=ఈ, పరమార్థతా=పారమార్థికముండును.

తా. జననము, మరణము, బద్ధుఁడు, సాధకుఁడు, ముముక్షువు, ముక్తుఁడు, సనుభేదము వ్యావహారికము గాని పారమార్థికముగాదు. సత్యముగాదు. బ్రహ్మముకన్న నన్యముమిథ్య.

‘అఖండైకరసంశాస్త్ర మఖండైకరసాశ్రయీ’

౧౦

(కృ-య; 32 తేజోబిందు; అ ౨;)

టీ. శాస్త్రం=శాస్త్రము, అఖండైకరసం=అఖండబ్రహ్మస్వరూపము, శ్రయీ=వేదములు, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మమును బోధించుశాస్త్రములు వేదములు బ్రహ్మస్వరూపమని తెలియవలెను.

“ అఖండై కరసాదేహ అఖండై కరసంమనః ” ౧౧

“ అఖండై కరసంసూత్ర మఖండై కరసంవిరాట్ ” ౧౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ-౨)

టీ. దేహః = దేహము, అఖండై కరసః = అఖండబ్రహ్మము, మనః = మనస్సు, అఖండై కరసః = అఖండబ్రహ్మము, సూత్రం = సూత్రాత్మ (హిరణ్యగర్భఁడు), అఖండై కరసం = అఖండబ్రహ్మము, విరాట్ = విరాడాత్మ, అఖండై కరసం = అఖండ బ్రహ్మము.

తా. వస్తువిచారమున రజ్జువునందాగో పింపబడిన సామెల్లు రజ్జువగునో యట్లే మాయాకల్పితమైన దేహమనస్సూత్రాత్మ విడాత్మ లు తత్వజ్ఞానమున నధిష్ఠానమైన బ్రహ్మమేయగును గాని యాధారములుగావు ఇట్లేవత్సమాణవాక్యములకు నెఱుంగవలయును.

“ అఖండై కరసావిద్యా అఖండై కరసావ్యయః ” ౧3

“ అఖండై కరసంగోప్యం అఖండై కరసశ్యశీ ” ౧౪

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ-౨.)

టీ. విద్యా = అవిద్యనుదొలగించువిద్య, అఖండై కరసా = అఖండబ్రహ్మము, అవ్యయః = అక్షరుండై నకూటస్థుఁడు, అఖండై కరసః = అఖండబ్రహ్మము, గోప్యం = రహస్యమైన బ్రహ్మోపదేశము, అఖండై కరసం = అఖండబ్రహ్మము, శశీ = చంద్రుఁడు, అఖండై కరసః = అఖండబ్రహ్మము.

తా. స్వప్నము.

‘ అఖండై కరసాస్తారా అఖండై కరసారవిః ’ ౧5

‘ అఖండై కరసోజ్ఞాతా అఖండై కరసాస్థితిః ’ ౧౬

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ-౨)

టీ. తారాః = నక్షత్రములు, అఖండై కరసాః = అఖండబ్రహ్మ స్వరూపములు, రవిః = సూర్యుఁడు, అఖండై కరసః = అఖండబ్రహ్మము

జ్ఞాతా=జీవుడు, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము, సితిః=స్వస్థమైన చిత్తవృత్తి, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

“ అఖండైకరసానూతా అఖండైకరసఃపితా ” ౧౭

“ అఖండైకరసోరాజా అఖండైకరసంపురం ” ౧౮

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ ౨.)

టీ. మాతా=తల్లి, అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము, పితా=తండ్రి, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము, రాజా=రాజు, అఖండైకరసః=అఖండ బ్రహ్మము, పురం=నగరము, అఖండైకరసః = అఖండ బ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

“ అఖండైకరసంత్రైతం అఖండైకరసాక్షమా ” ౧౯

“ అఖండైకరసంతారం అఖండైకరసోజపః ” ౨౦

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు ; అ ౨.)

టీ. త్రైతం=భూభాగమైన త్రైతము (శరీరము), అఖండైకరసం అఖండబ్రహ్మము, షమా=భూమి (ఓట్టు), అఖండైకరసా=అఖండబ్రహ్మము, తారం = ఓంకారము, అఖండైకరసం = అఖండ బ్రహ్మము, జపః=జపము, అఖండైకరసః=అఖండబ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

“ సర్వవర్జితచిన్మాత్రం త్వత్తామతాచచిన్మయం ” ౨౧

“ ఆదిరంతంచచిన్మాత్రం గురుశిష్యాదిచిన్మయం ” ౨౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు-అ ౨.)

టీ. సర్వవర్జిత చిన్మాత్రం=సమస్తసృశ్యములుకాని చిన్మాత్రమైనది, త్వత్తా=నీవనుధర్మము, వాత్తాచ = నీవనుధర్మమును, చిన్మయం=బ్రహ్మము, ఆదిః=మొదలును, అంతంచ=తుదయును, చిన్మాత్రం=జ్ఞానమాత్రము, గురుశిష్యాది=గురుశిష్యాది వ్యవహారము, చిన్మయం బ్రహ్మమయము.

తా. సమస్తమును బ్రహ్మమని యెఱుంగ వలయును.

“దృగ్దృశ్యంయది చిన్మాత్రం అస్తిచే చిన్మయంసదా” ౨౩

“సర్వాశ్చర్యంచచిన్మాత్రం దేహశ్చిన్మాత్రవిగ్రహః”, ౨౪
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు , అ ౨)

టీ. దృక్=ద్రుగ్నిరూపము, చిన్మాత్రం. చిద్రూపమే, దృశ్యం=దృశ్యము, యద్యస్తిచేత్=ఉండనేని, సదా=ఎప్పుడును, చిన్మయం=బ్రహ్మమయమే, సర్వాశ్చర్యంచ=సమస్తాశ్చర్యమును, (చోగ్యస్వరూపమగుమాయ), చిన్మాత్రం=బ్రహ్మమే, దేహః=దేహమును, చిన్మాత్రవిగ్రహః=బ్రహ్మరూపమే,

తా. బ్రహ్మము దృశ్యరూపమైనది. దృశ్యములేదు. ఉన్నట్లు గనబడు నేనినదియును బ్రహ్మమే. గానిని బ్రహ్మమని తలఁపవలయును.

“అహంశ్వంచైవచిన్మాత్రం మూర్తామూర్తాదిచిన్మయం” ౨౫

“పుణ్యంపాపంచచిన్మాత్రం జీవశ్చిన్మాత్రవిగ్రహః” ౨౬
(కృ-య ; 32 తేజోబిందు, అ ౨)

టీ. అహం=నేను. త్వంచ=నీవును, చిన్మాత్రమేవ=చిద్రూపమైన బ్రహ్మమే, మూర్తామూర్తాది, మూర్తామూర్త=మూర్తామూర్తములు, ఆది=మొదలైనది, చిన్మయం=బ్రహ్మమయము, పుణ్యం=పుణ్యమును, పాపంచ=పాపమును, చిన్మాత్రం=చిద్రూపము, జీవః=జీవుడు, చిన్మాత్రవిగ్రహః=చిన్మాత్రస్వరూపుడు.

తా. కనఁబడుచున్న పృథివ్యస్తేజస్సులు, మూర్తములనఁబడును. కనఁబడని వాయ్వాకాశకాలమున ఆదులు, అమూర్తములు. నమస్తమును బ్రహ్మమే.

“ దేహత్రయవిహీనత్వా త్కాలత్రయవివర్జనాత్ ” ౨౭

“ జీవత్రయగుణాభావా త్తాపత్రయవివర్జనాత్ ” ౨౮

“ లోకత్రయవిహీనత్వా త్పరమాత్మేతి శాసనాత్ ” ౨౯

“ చిత్తాభావాచ్చింతనీయం దేహాభావాజ్జరానచ ” ౩౦

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు)

టీ. దేహత్రయ విహీనత్వాత్ = నూలనూత్నకారణశరీరముల లేమివలనను, కాలత్రయ వివర్జనాత్ = భూతభవిష్యత్స్వర్తమానములను కాలములు లేమివలనను, జీవత్రయగుణాభావాత్ = విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ సత్వరజస్తమో గుణములు లేమివలనను, తాపత్రయవివర్జనాత్ = ఆధ్యాత్మికాధి భౌతికాది దైనతములను తాపములు లేమివలనను, లోకత్రయవిహీనత్వాత్ = స్వర్గమర్త్యపాతాళములు లేమివలనను, పరమాత్మేతి = పరమాత్మయని, శాసనాత్ = (పరమాత్మకన్న నన్యములేదని) శ్రుతిశాసనముచలనను, చిత్తాభావాత్ = చిత్తములేమివలనను, నచింతనీయం = పరమాత్మ యిట్టిదని చింతించుటకు శక్యముకాదు, దేహాభావాత్ = దేహము లేమివలన, జరా = ముదిమి న = లేదు.

తా. చిత్తము లేమివలనను, సర్వదృశ్యములు లేమివలనను, పరమాత్మ చింతించఁబడుటకు శక్యముకానిది. నేతినేతివాక్యములఁ దెలిసినంతదానిని నిషేధింపఁగా, నవాఙ్మనసగోచరమై యేది శేషించునో యది బ్రహ్మము.

“ పాదాభావాద్గతిర్నాస్తి హస్తాభావాత్ప్రియానచ ” ౩౧

“ మృత్యుర్నాస్తిజన్యభావాత్ బుద్ధ్యభావాత్సూక్ష్మాదికం ” ౩౨

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు)

టీ. పాదాభావాత్ = పాదములులేమి, గతిర్నాస్తి = గమనములేదు; హస్తాభావాత్ = చేయిలేమి, క్రియా = కర్మ, నచ = లేదు, జన్యభావాత్ = పుట్టవులేమి, మృత్యుఃకరణము, గాస్తి = లేదు, బుద్ధ్యభావాత్ = బుద్ధిలేమి, సుఖాదికం = సుఖము మొగ్గునది, నాస్తి = లేదు.

తా. నిరవయవుడు ననంగుడు నగు ప్రత్యగాత్మ్యం, గమనములేదు, కర్మములేదు, మరణములేదు, బంధమోక్షములకు సేతువునై న బుద్ధ్యాదులులేమిచే బంధమోక్షములులేక నిరతిశయసుఖస్వరూపుడై యున్నాడు.

ఇతి సార్థాంతిక నానావింగస్వరూపవాక్య నిద్వాత్రిశంత్
ఇట్లు సార్థాంతిక నానావింగస్వరూపవాక్యములు ముప్పదిరెండు
ఇత్యేకాశశప్రకరణం సమాప్తం.

ఇట్లు నడునొకండవప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గుర వేదము.

౧౨ పుంలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

“సప్తాక్షోమృతః”

౧

(అధర్వ; ౪ ప్రశ్న; ప్ర ౬)

టీ. సప్తాక్షః=అక్షరములు, అక్షరః=అక్షరములు లేనివాడు, అమృతః=నాశము లేనివాడు.

తా. స్వప్రము.

“నాంతఃప్రజ్ఞం నబహిఃప్రజ్ఞంనోభయతఃప్రజ్ఞం నప్రజ్ఞానఘనం
నప్రజ్ఞంనాప్రజ్ఞం అన్యశ్యమవ్యవహార్య మగ్రాహ్యములక్షణ
మచింత్యమవ్యవదేశ్య మైకాత్మ్యప్రత్యయసారం ప్రపంచోప
శమంశాంతంశివమద్వైతంచతుర్థమన్యస్తేనాత్మసవిజ్ఞేయః”

అధర్వ; ౬ మాండూక్య ౨-అధర్వ ౫ రామోత్తరతాపనీ;

(అధర్వ ౨౨ నృసింహతాపనీ; ౪౦ ౪)

టీ. నాంతఃప్రజ్ఞం=అంతఃప్రజ్ఞకానివానిని, నబహిఃప్రజ్ఞం=బహిఃప్రజ్ఞకానివానిని, నోభయతఃప్రజ్ఞం=అంగర్యాహ్యములందుండును భయప్రజ్ఞకానివానిని, నప్రజ్ఞానఘనం=ప్రజ్ఞానఘనముకానివానిని, నప్రజ్ఞం=ప్రజ్ఞకానివానిని, నాప్రజ్ఞం=అప్రజ్ఞకానివానిని, అన్యశ్యం=న్యశ్యముగానివానిని, అవ్యవహార్యం=వ్యవహరించదగనివానిని, అగ్రాహ్యం=గ్రహించదగనివానిని, అలక్షణం=లక్షణముకానివానిని, అచింత్యం=చింత్యముగానివానిని, అవ్యవదేశ్యం=విదేశించదగినముగానివానిని, ఐకాత్మ్యప్రత్యయసారం=ఏకాత్మజ్ఞానసారము, ప్రపంచోపశ్రమం=ద్వైతప్రపంచమును శమింపజేయువానిని, శాంతం=శాంతస్వరూపుని,

శివం=మంగళస్వరూపుని, అద్వైతం=ద్వైతముగానివానిని, చతుర్థం=జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులకు విలక్షణమైనవానిని, మన్యంతే=తలచుచున్నారో, సః=ఆతురీయుడు (చతుర్థుడు) ఆత్మా=ఆత్మ, సః=ఆయాత్మ, విక్షేయః=తెలిసికొనఁదగినవాడు.

తా. అంతఃప్రజ్ఞయనఁగ దైజనుడనుజీవుడు. బహిఃప్రజ్ఞయనఁగా విశ్వుడుఅనుజీవుడు, ఉభయతఃప్రజ్ఞయనఁగా జాగ్రత్స్వప్నములయొక్క సంధికాలమందుండు జీవుడు (జ్ఞాతయగుజీవుడు) ప్రజ్ఞానమనఁగా సుషుప్తియందుండు ప్రాజ్ఞుడనుజీవుడు, ప్రజ్ఞయనఁగా సమస్తము నొక్కమారుగ దెలిసికొనుజ్ఞాత (జీవుడు) అప్రజ్ఞయనఁగా కేవలజడమైనపదార్థము, గ్రాహ్యమనఁగ విషయము. ఇట్టి దేదియు నాత్మగాదు. పరమాత్మస్వరూపము శాంతము. శివము అద్వైతము. ద్వైతప్రపంచోపశమము తురీయమునైనది ఇట్లెఱిగి పండితులూత్మధ్యానము చేయుదురు. ఆయాత్మస్వరూపమే దెలిసికొనఁదగినది. అన్యము విడువదగినది.

“అమాత్రత్పతుర్థో వ్యవహర్యశ్చివోద్వైతః.”

3

(అధర్వ; ౬ మాండుక్య ౧౨)

టీ. అమాత్రః=అకారోకార మకారములను మాత్రత్రయములేనివాడు (కానివాడు), చతుర్థః=నాల్గవదియైన కేవలనాదబ్రహ్మమే స్వరూపముగా గలవాడు, అవ్యవహర్యః=వ్యవహరింప శక్యము కాని వాడు, శివః=శుభస్వరూపుడు, అద్వైతః=అద్వితీయుడు

తా. ఆత్మప్రణవముయొక్క మూడు మాత్రలుగాక నాదాత్మకమైనవాడు ఇంద్రియములచే వ్యవహరింపఁ దగినవాడు కాదు అద్వితీయ శుభస్వరూపుడు.

“యత్రనాన్యత్పశ్యతినాన్యచ్ఛ్రవోతి నాన్యద్విజానాతినభూమా.”

౪

(సామ; ౩ ఛాందోగ్య ప్ర2; ౧౦, ౨౪;)

టీ. యత్ర=ఏ స్వరూపముందు, అన్యత్=దానికంటెనితరమును, నవశ్యతి=చూడఁజో, అన్యత్=ఇతరము, నశ్యతోతి=వినఁజో, అన్యత్=ఇతరమును, నవిజానాతి=ఎఱుఁగఁజో, సః=ఆయాత్మయే, భూమా=గొప్పవాఁడు.

తా. పరమాత్మకన్న సన్యములేదు కావున పరమాత్మ స్వరూపమెఱిగినవానికి సదితరము కనబడదు. ఇతరము వినఁబడదు. తెలిసికొనుట కితరములేదు. అట్టి ఆత్మయే భూమాకారుఁడు.

“సషషనేతిసేత్యాత్మా గ్రాహ్యోనగృహ్యతేశీర్వోనహిశీర్యతే
సంగోనహిసంజ్ఞతే శీతోనవ్యధతేన హృష్యతి”

(శు-య; బృహదారణ్యక; అ ౧; బ్రా ౯)

టీ. సషషనేతిసేత్యాత్మా=నేతి, నేతి, వాక్యములచే సర్వమును నిషేధించఁగ శేపించిన యీ యాత్మ, అగ్రాహ్యః=విషయములవలె గ్రహింపఁదగినవాఁడు కాఁడు, నగృహ్యతే=గ్రహింపఁబడఁడు, అశీర్వః=శశీరమువలె నశింపఁదగినవాఁడు కాఁడు, నహిశీర్యతే=నశింపఁబడఁడు, అసంగః=సంగములేనివాఁడు (కూఁడుకొనువాఁడుకాఁడు.) అశీతః=శీతాదులులేనివాఁడు, సవ్యధతే=వ్యధనొందఁడు, నహృష్యతి=నంతోపించుడు.

తా. ఆత్మ గ్రహింపఁదగిన రూపముగలవాఁడుకాఁడు. గ్రహింపఁబడఁడు. నిస్సంగుఁడు, సంగమునకు గూర్చఁదగినవాఁడుకాడు. సుఖదుఃఖములు లేనివాఁడు శశీరరహితుఁడు.

“రసఘనవృత్తైవం వారేయమాత్మానం తిరోబాహ్యాకృత్స్నః
ప్రజ్ఞానఘనవృత్త”

(శు-య; ౧౦ బృహదారణ్యక, అ ౬-బ్రా ౧)

టీ. అరే=ఓమైత్రీయా ! అయమాత్మా=యాయాత్మా, ఏవం= యాప్రకారము, రసఘనఏవ=అనందరసఘనుడే, అనంతరః=అంతరము లేనివాడు. అబాహ్యః=బాహ్యములేనివాడు, కృత్స్నః=పరిపూర్ణుడు, ప్రజ్ఞానఘనః=బ్రహ్మజ్ఞానఘనుడు.

తా. పరిపూర్ణుడగుటచే నాత్మబాహ్యంతరములు లేనివాడు, ప్రజ్ఞానఘనతయే స్వరూపముగా గలవాడు, అనందరసఘనుడు,

“ తస్మాన్మనోవిలీనేమనసిగతే సంకల్పేవికల్పే ద్ధృష్టపుణ్యపాపే సదాశివః ” ౭

“ ఓంశక్త్యాత్మకస్సర్వత్రావస్థితస్వయం శాశ్వతశ్చ నిత్యో నిరంజనశ్శాంతతమఃప్రకాశయతి ” ౮

(శు-య ; ౧౫ మాస)

టీ. తస్మాత్=ఆయాత్మజ్ఞానమున, మనః=మనస్సు, విలీనే=లీనమగుచుండగా, మనసి=మనసునందు, గతే=పొందియున్న, సంకల్పే=సంకల్పమును, వికల్పే=వికల్పమున, పుణ్యపాపే=పుణ్యపాపములును, ద్ధృష్టే=దృఢమగుచుండగా, సదాశివః=సదాశివస్వరూపుడును, శక్త్యాత్మకః=శక్తిస్వరూపుడును, సర్వత్ర=అంతటను, అవస్థితః=ఉన్నవాడును, స్వయంజ్యోతిః=తనంతట్రకాశించువాడును, శుద్ధః=నిర్మలుడును, నిత్యః=నాశములేనివాడును, నిరంజనః=దేని నంటనివాడును (దోషరహితుడును) శాంతతమః=అత్యంత శాంతస్వరూపుడనై, ప్రకాశయతి=ప్రకాశించుచున్నాడు, (సమస్తమును బ్రకాశింపజేయుచున్నాడు.)

తా. అత్యంతమున మనస్సు నశించగ దాని భాగములైన సంకల్ప వికల్పములు నశించును. పిదప దత్కార్యమైన పుణ్యపాపస్వరూపము కర్మము దృఢమగును. పిదప మేఘావరణ వినిర్మూలంబగు

తానుబింబము చందమున నిర్మలుడును, నిత్యుడును, సర్వపరిపూర్ణుడును, స్వయంప్రకాశమానుడు వగు నాత్మ ప్రకాశించుచుండును.

“ఏషశుద్ధఃపూతః శూన్యశ్శాంతో ప్రాణోసిశాత్మానంతోఽక్షయ్యఃస్థిరశ్శాశ్వతోఽస్వతంత్ర స్వేమహిమితివ్రతి” ౯

(సామ; ౨౪ మైత్రాయణి; ప్ర ౨)

టీ. ఏషః=యాయాత్మ, శుద్ధః=మాయాసంబంధములేమి శుద్ధుడు, పూతః=శరీరములేమిపవిత్రుడు, శూన్యః=ఇంద్రియములులేనిశూన్యుడు, శాంతః=అంతరింద్రియములులేమి శాంతుడు, అపాణః=ప్రాణములేనివాడు, అసిశాత్మా=స్వతంత్రుడు, అనంతః=అపరిచ్ఛిన్నుడగుటచే ననంతుడు, అక్షయ్యః=నశింపజేయ శక్యముగానివాడు, స్థిరః=స్థిరమైనవాడు (నిశ్చలుడు), శాశ్వతః=నిత్యుడు, అః=జన్మములేనివాడు, స్వతంత్రః = సర్వేశ్వరుడనై, స్వే = తన, మహిమి=మహిమయందే, తివ్రతి=ఉండుచున్నాడు.

తా. ఆత్మశుద్ధుడై, పవిత్రుడై, శాంతుడై, యప్రాణుడై, నిర్వికారుడై, సర్వతంత్రస్వతంత్రుడై, యసంగుడై తన మహిమయందే యుండుచున్నాడు.

“చక్షుషోద్రష్టా శ్రోత్రస్యద్రష్టా మనసోద్రష్టా వాచోద్రష్టా బుద్ధేర్ద్రష్టా ప్రాణస్యద్రష్టా తమసోద్రష్టా సర్వస్యద్రష్టా తతస్సర్వస్మాదన్యోవిలక్షణః సద్ధనోయంచిద్ధన ఆనందఘనవీనై కరసోఽవ్యవహార్యః” ౧౦

(అధర్వ; ౨౭ నృసింహాత్మతాపిని; ఖం ౨)

టీ. చక్షుషః=నేత్రేంద్రియమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, శ్రోత్రస్య=శ్రవణేంద్రియమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, మనసః=మనస్సునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, వాచః=వాగింద్రియమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, బుద్ధేః=బుద్ధికి, ద్రష్టా=సాక్షి, ప్రాణస్య=ప్రాణమునకు, ద్రష్టా=సాక్షి, తమసః=అజ్ఞాన

మునకు, బ్రహ్మ=సాక్షి, సర్వస్య=సర్వమునకు, బ్రహ్మ=సాక్షి, తనః= అందువలన, సర్మస్మాత్=అన్నిటికంటెను, అన్యః=పరుడు, విలక్షణః= వానిలక్షణములు లేనివాడు, అయం=ఈయాత్మ, సద్వనః=సత్తామా త్రుడు, చిద్వనః=చిద్రూపుడు, ఆనందఘనవనః=ఆనందఘనఁడే, ఏక రసః=కేవలానుభవస్వరూపుడు, అవ్యవహార్యః=వ్యవహరింపనశక్యడు

తా. ఆత్మ నేత్రవృత్తికి ప్రోత్రవృత్తికి మనోవాగుష్ఠి ప్రాణా జ్ఞానవృత్తులకు సాక్షి. సమస్తమునకు సాక్షి. ఇంద్రియప్రాణాజ్ఞానముల కంటె నన్యమైనవాడు. వాని న్యాపారములేనివాడు. ఆత్మనిస్సంగుఁ డనియును నిర్వికారుఁడనియును నిరవయపుడనియు నభిప్రాయము.

‘సన్మాత్రోనిత్యశుద్ధో బుద్ధోనిరంజనో’.

విభురద్వితీయానందః పరఃప్రత్యగేకరసః.

౧౧

(అధర్వణ ; ౨౭ న్యసింహోత్తరతాపిని ; ౪౦౯)

టీ. సన్మాత్రః = సన్మాత్మఁడు, నిత్యః = నాశములేనివాడు, శుద్ధః=నిర్మలుడు, బుద్ధః=బోధస్వరూపుడు, ముక్తః=అవిద్యాము క్తుడు, నిరంజనః=అలేపుడు, విభుః=సర్వవ్యాపకుడు, అద్వితీయానం దః=ద్వైతదుఃఖములేమి, కేవలానంద స్వరూపుడు, పరః=పరమా త్మఁడు, ప్రత్యగేకరసః=ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపుడు.

తా. ఆత్మకాశ్వతుడు, సదూపుడు, నిర్మలుడు, బోధస్వ రూపుడు, నిరంజనుడు, ప్రత్య గాత్మ స్వరూపుడు, అద్వితీయుడు. (తనకన్న నితరము లేనివాడు)

అదృష్టోఽవ్యవహారోఽప్యల్పనాల్పః సాక్ష్యవిశేషఃసర్వజ్ఞో నంతోభిన్నోఽద్వయోవిది తావిదితాత్పరః

అద్వైతపరమానందోవిభు ర్నిత్యోనిష్కలంకో నిర్వికల్పా నిరంజనో, నిరాఖ్యాతశుద్ధో దేవవీరోనారాయణో నద్వితీయోఽపికల్మషే

౧౨

(అధ్యాయ : ౨౨ నృసింహోత్తర తాపిని ; ౪౦౯ ; అధ్యాయ- ౧౨

మహానారాయణ- ౧)

టీ. అదృష్టః=కనబడనివాడు, అవ్యవహార్యః=స్వవహరింపశక్యముకాని వాడు, అల్పోపి=అణువువలె నల్పుడైనను, నాల్పః=అల్పుడుగాడు (గొప్పవాడు) సాక్షీ=సమస్తమునకు ద్రుగూ)వుడు, సాక్ష్యవిశేషః = సాక్షీశ్వధర్మముగలవాడు, అవిశేషః=గుణములు లేనివాడు, సర్వక్షః=అన్నిటి నెఱుంగువాడు, అనంతః=అపరిచ్ఛిన్నుడు, అభిన్నః= స్వగతినజాతీయవిజాతీయభేదములేని వాడు, విదితావిదితాత్ =విదితమైన దృశ్యముకన్నను అవిదితమైన యదృశ్యముకన్నను, పరః=అన్యుడు (జ్ఞానముచే నెఱుంగబడినవానికన్న నెఱుంగబడనివానికన్ననాత్మ అన్యుడు), అద్వైతః=అద్వితీయమైన, పరమానందః=ఉత్కృష్టానందమే స్వరూపముగాగలవాడు, విభుః = వ్యాపకుడు, నిత్యః=శాశ్వతుడు, నిష్క్రలంకః=నిర్మలండు, నిర్వికల్పః=వికల్పము లేనివాడు (ఎడతెగకయుండువాడు), నిరంజనః = దేనినంటనివాడు (నిర్దోషుడు), నిరాఖ్యాతిః = ఇట్టివాడని జెప్పశక్యము కానివాడు, శుద్ధః=పరిశుద్ధుడు, దేవః=దేవుడు, ఏకః=ఒక్కడు, నారాయణః=నారాయణుడు, ద్వితీయః=రెండవవాడు, కశ్చిత్=ఒకడును, నాస్తి=లేడు.

తా. అద్వితీయ పరమానందస్వరూపుడు సర్వేశ్వరుడు. శాశ్వతుడు నిర్వికల్పుడునగు నారాయణస్వరూపుడైన యాత్మ యొక్కడే యున్నాడు. ఆత్మకన్న నన్యుడులేడు. ఆత్మకన్న నన్యముగ దోచు జగజ్జీవేశ్వరాదులు మిథ్యయని తెలియవలెను.

“అచక్షుర్విశ్వతశ్చక్షురకణ్ణోవిశ్వతఃకర్ణ అపాణోవిశ్వతః పాద అపాణోవిశ్వతః పాణిరశిరావిశ్వతశ్శిరా విద్యామూత్రైక సంక్రయో విద్యాహుః”

౧౩

(అధ్యాయ : ౨౨ భస్మభాటల.)

టీ. అచక్షుః = నేత్రములు లేనివాడు, విశ్వతశ్చక్షుః = అంతట గన్నులుగలవాడు, అకర్ణః = చెవులులేనివాడు, విశ్వతఃకర్ణః = అంతట చెవులుగలవాడు, అపాదః = పాదములు లేనివాడు, విశ్వతఃపాదః = అంతట బాదములుగలవాడు, అపాణిః = చేతులులేనివాడు, విశ్వతఃపాణిః = అంతట జేతులుగలవాడు, అశిరాః = నరములు లేనివాడు, విశ్వతశ్శిరాః = అంతటను నరములుగలవాడు, (అశిరః = శిరస్సు లేనివాడు, విశ్వతఃశిరాః = అంతటను శిరస్సులుగలవాడు), విద్యామాత్రైకసంశ్రయః, విద్యామాత్ర = విద్యకే, ఏక = ముఖ్యమైన, సంశ్రయః = ఆశ్రయమైనవాడు, విద్యారూపః = జ్ఞానస్వరూపుడు.

తా. ఆత్మనిరవయపుడయ్య నుపాధిచే విరాడ్రూపుడగునంతట నవయవములు గలవాడయ్యెను. విద్యచే నాశ్రయపడగినవాడు (జ్ఞానస్వరూపుడు).

“వివోహ్యమూర్తః పురుషోహ్యబాహ్యంభ్యంతరోహ్యజః” గర
(అధర్వ ; ౫ ముండక ; ముం-౨)

టీ. దివ్యః = బ్రహ్మశింశువాడు, అమూర్తః = ఆకారము లేనివాడు, పురుషః = పురుషుడు, అబాహ్యభ్యంతరః = బాహ్యంతరములు లేనివాడు, అజః = పుట్టువులేనివాడు.

తా. ఆయాత్మ పరిపూర్ణుడగుటచే బాహ్యంతరములులేనివాడు ఉపాధియందుండుటచే బురుషుడయ్యెను. పుట్టువులేనివాడు.

“అపాణిహ్యమనాశ్చభోహ్యక్షరాత్పరతఃపరః” గగి
(అధర్వ ; ౫ ముండక ; ముం ౨.)

టీ. అపాణిః = పాణిములేనివాడు, అమనాః = మనస్సు లేనివాడు, శుభ్రః = స్వచ్ఛుడు, అక్షరాత్ = అవిద్యా ప్రతిబింబిత, కూటస్థునికన్నను, పరతః = మాయాప్రతిబింబిత ఈశ్వరునికన్నను, పరః = అన్యుడు.

తా. ఆయాత్మప్రాణములేనివాడు అమనస్కుడు మాయా సంబంధములేమిచే బరిశుభ్రుడు ప్రత్యేకాత్మ ఈశ్వరులకన్న నన్యమైన శుద్ధబ్రహ్మము.

“ అద్వైతస్వరూపావానాం దేవస్తుర్వోవిభుస్త్వతః ” ౧౬

“ అపూర్వోనంతరోబాహ్యో నపరఃప్రణవోవ్యయః ” ౧౭

(అధర్వ ; ౬ మాండూక్య, గౌడపాదకారి కాంతర్గతం)

టీ. సర్వభావానాం=సమ స్తజ్ఞానములలో, అద్వైతః=అద్వైత జ్ఞానమైనవాడు, దేవః=దేవుడు, తుర్యః=అవస్థాత్రయసాక్షి, విభుః=ఈశ్వరుడు, అపూర్వః=తనకుపూర్వము (కారణము) లేనివాడు, అనంతరః=అనంతరము లేనివాడు, అబాహ్యః=బాహ్యములేనివాడు, నపరః=తనకన్న నన్యములేనివాడు, ప్రణవః=ఓంకారస్వరూపుడు, అవ్యయః=నాశము లేనివాడునని, స్త్వతః=చెప్పబడుచున్నాడు.

తా. సమ స్తజ్ఞానములలో నుత్కృష్టమైన యద్వైతజ్ఞానమైన వాడు తనకు గారణములేనివాడు, తనవలననైన కార్యములేనివాడు (జగత్తులేనివాడు) ప్రణవస్వరూపుడు, పూర్ణుడని చెప్పబడును.

“ అమాత్రోనంతమాత్రశ్చ ద్వైతస్యోపశమశ్శివః ” ౧౮

(అధర్వ ; ౬ మాండూక్య, గౌడపాదీయకారికాంతర్గతం)

టీ. అమాత్రః=మాత్రకానివాడు, అనంతమాత్రః=అనంత మాత్రాస్వరూపుడు, ద్వైతస్య=ద్వైతప్రపంచమునకు, ఉపశమః=శాంతి నిజేయువాడు, శివః=మంగళస్వరూపుడు (పరమాత్మ)

తా. స్పష్టము.

“ కర్మాధ్యక్షస్వరూపాథివాసస్సాక్షిచే తాకేవలోనిబుణశ్చ ” ౧౯

(కృ-య; ౧౧బ్రహ్మ ; ౧౮ శ్వేతాశ్వతర)

“అఖండైకరసోవాహ మానందోస్మితి వర్జితః” ౨౭

(కృ-య; 32 తేజోబిందు. అ ౫)

“దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః కేవలమలరూపవాన్” ౨౮

(సామ-౬౧ మహా-అ ౬)

టీ. అహం=నేను, అఖండైకరసః=అఖండానుభవ, స్వయాపుడను ఆనందోస్మి=ఆనందరూపుడనగుచున్నాను, ఇతి=అనునట్టి జ్ఞానముచేత, వర్జితః = విడువబడినవాడు, దృశ్యదర్శననిర్ముక్తః = చూడబడునది చూపు వీనినుండి విడువబడినవాడు, కేవల=అద్వితీయమైన, అమల=స్వచ్ఛమైన, రూపవాన్ =రూపముగలవాడు.

తా. తానే బ్రహ్మముగావున నేను బ్రహ్మమునై తినునువాడు బ్రహ్మము నెఱిగినవాడుకాడు అట్టిజ్ఞానముండు సంతవరకును బ్రహ్మైక్యములేదని తెలియవలయును. సరమార్థమున దానే బ్రహ్మమైయున్నాడు ఈపేతువుచే మహావాక్యార్థాదులకు బ్రహ్మదూరము.

“నిత్యోదితోనిరాభాసో ద్రష్టాసాక్షీచిదాత్మకః” ౨౯

“నవవదితాదన్యస్త దైవాదితాదసి” 3౦

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౬)

టీ. నిత్యోదితః=సదూపుడౌటచే నెల్లపుడును స్ఫురించువాడును, నిరాభాసః=అంతఃకరణములేమిచే నాభాసస్వరూపమైన జీవత్వములేనివాడు, ద్రష్టా = జీవస్వరూపమున వ్యప్తిప్రపంచముజూచువాడు, సాక్షీ=అంతర్యామియైన మప్తిప్రపంచమునుజూచువాడు, చిదాత్మకః=చిదూపుడు, నవవ=అయాత్రే, విదితాత్=జ్ఞానముచే దెలియబడుదానికన్న, అన్యః=ఇతరమైనవాడు, తదైవ=అట్లే, అవిదితాదసి=జ్ఞానముచే నెఱుగబడనిదానికన్నను, అన్యః=ఇతరమైనవాడు.

తా. సత్తామాత్రుడౌటచే నెల్లప్పుడు స్ఫురించువాడు బ్రహ్మ
మెఱిగితి ననువానికిని బ్రహ్మ మెఱుగ ననువానికిని డెలియబడనివాడు
(కేవల సంవిద్రూపుడౌటవలన.)

ఇతి సార్థాంతిక పులింగస్వరూప వాక్యానిశ్చింత.

ఇల్లు సార్థాంతిక పులింగవాక్యములు ముప్పది

ఇతి ద్వాదశప్రకరణం సమాప్తం

ఇల్లు పండ్రెండవప్రకరణము సమాప్తము.

(శ్రీ)

సద్గురవేనమః.

౧౩ స్త్రీలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

“అతాకికపరమానంద లక్షణాఖండామిత తేజోరాశిః”

(అధర్వ-గీ. ౨ మహానారాయణః అ ౧)

టీ. అతాకిక = లోకసంబంధముగాని, పరమ = ఉత్కృష్టమైన, ఆనంద = ఆనందమే, లక్షణా = లక్షణముగాగలది, అఖండ = పరిపూర్ణమైనదియును, అమిత = మితముకానిదియునగు, తేజోరాశిః = తేజఃపుంజమైనది.

తా. పరబ్రహ్మమయిన సంవిత్సంవిషయసంబంధముకాని నిరతిశయ ప్రేమస్వరూపమైనది. అఖండతేజోరూపమయినది.

“భావాభావకలావినిర్ముక్తా చిద్విద్యాబ్రహ్మసంవిత్తిస్సచ్చి” ౧

“దానందలహరీమహాత్రిపురసుందరీబహిరంతరనుప్రవిశ్యస్వయమేకైవిభాతి” ౨

(ఋ ; ౧౦౭ బృహ్మదశ.)

టీ. బ్రహ్మసంవిత్తిః = బ్రహ్మస్వరూపిణీయైన సంవిత్తి, భావాభావకలావినిర్ముక్తా = భావాభావసంబంధములైన షోడశకలలులేనిది, చిద్విద్యా = జ్ఞానస్వరూపిణి, సచ్చిదానందలహరీ = సత్యజ్ఞానానంద ప్రవాహస్వరూపిణి, మహాత్రిపురసుందరీ = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను మూడుపురములందు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున నున్నదియునై, బహిరంతరనుప్రవిశ్య = బాహ్యంతరముల బ్రవేశించి, స్వయం = తనంతదాను, ఏకైవ = అద్వితీయుడై, విభాతి = ప్రకాశించు చున్నది.

తా. శ్రోత్రాదీందియ గాగ్ర్యములైన శబ్దాదులు భావములు. మన ఆదిగాగ్ర్యములైన సంకల్పాదు లభావములు. సంవిత్తు షోషడశకలావికారములు లేక జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను మూడు పురముల సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున బాహ్యంతరములందు దనంత దానద్వితీయయై ప్రకాశించు చున్నది ఆసంవిత్తు బ్రహ్మము.

“సర్వసంకల్పరహితా సర్వసంజ్ఞావివర్జితా”

౩

(సామ; ౬౧ మహా; అ గె.)

టీ. సర్వసంకల్ప రహితా=సమస్త సంకల్పములు లేనిది, సర్వ సంజ్ఞావివర్జితా=సమస్త సంజ్ఞలు లేనిది.

తా. అంతఃకరణము గాక దానికి నాక్షరరూపమున నున్నందున సంవిత్తు సంకల్పములు లేనిది. నామరూపములు లేమిని సంవిత్తు నకు సంజ్ఞలులేవు. సంవిత్తుని బోధకై వ్యహరింపబడెనని తెలియవలెను.

“సైసాదినవినాశాత్మా సాత్మేత్యాదికృతాభిదా”

౪

(సామ; ౬౧. మహా; అ గె.)

టీ. సైసా=ఆయాసంవిత్తు; చిత్=జ్ఞానస్వరూపమైనది; అవినాశాత్మా=నాశములేనిది (సద్రూపమైనది) సా=ఆసంవిత్తే; ఆత్మేత్యాది=ఆత్మయనుమొదలైన పదములచే; కృతా=చేయబడిన; అభిదా=పేరుగలది.

తా. ఆసంవిత్తు జ్ఞానస్వరూపమైనది-నాశములేనిది-ఆసంవిత్తే ఆత్మ-బ్రహ్మము ఈమొదలైన పేరులుగలది.

“ఆకాశశతభాగాచ్ఛాత్మ మనిష్ఠులయాపిణీ”

౫

“నాస్తమేతివచోదేతి నోత్తిష్ఠతినతిష్ఠతి”

౬

(సామ; ౬౧ మహా; అ గె.)

టీ. ఆకాశశతభాగా = ఆకాశముననూరవవంతుది (మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది) అచ్చా=స్వచ్ఛమైనది, అజ్ఞేషు=జ్ఞానులుకానివారియందు (మూఢులందు), నిష్కలరూపిణీ=ఫలమునిచ్చునదికానిది, నాస్తమేతి=నాశముబొందదు, నచోదేతి=ఉదయమునొందదు, నోత్తిష్ఠతి=లేవదు, నతిష్ఠతి=నిలువబడదు.

తా. ఆకాశముకన్నను యీసంవిత్తు మిక్కిలి సూక్ష్మమైనది. మూఢులకు నిష్ప్రియోజనమైనది. స్వచ్ఛమైనది. కాలత్రయమందు నుత్పత్తివినాశములులేక పరిపూర్ణమై నిశ్చలమైయున్నది.

“నచయాశినచాయాశి నచనేహనచేహచిత్” 2

“నైషాచినమలాకారా నిర్వికల్పానిరాస్పదా” ౩

(సామ; ౬౧ మహా; అ ౫.)

టీ. నైషా = ఈసంవిత్తు; నచయాశి=పోదు; నచాయాశి=రాదు; నచనేహ=ఇక్కడలేనిదికాదు; నచేహ=ఇక్కడలేనిది; చిత్ = స్వప్రకాశస్వరూపమైనది; చినమలాకారా = జ్ఞానముననిర్మలాకారమైనది; నిర్వికల్పా=వికల్పములేనిది; నిరాస్పదా=ఆధారములేనిది.

తా. సంవిత్తు నిరవయమైనదిగావున నొకచోటికిబోదు, ఒకచోటనుండిరాదు, సర్వపరిపూర్ణమైనదికావున నిక్కడనున్నది నిక్కడలేనిది యను వ్యవహారములేనిది. నిర్మలజ్ఞానరూపమైనది. నిర్వికల్పమైనది. సర్వాధారమైనది. తనకాధారములేనిది.

“మహాచిచ్ఛేకేహస్తి మహానత్రైతియోచ్యతే” ౪

“నిష్కలంకాసమాశుద్ధా నిరహంకారరూపిణీ” ౧౦

(అధర్వ; 2౦ అన్నపూర్ణ; అ ౫.)

టీ. యా=సంవిత్తు, మహానత్రైతి=మహానత్రయని, యోచ్యతే=చెప్పబడుచున్నదో, ఇహ=ఈ జగమందు, ఏకైకా=ఒక్కటి యొక్కటి

యై, (ప్రతిదేహమం దుండుటచే నొక్కటి యొక్కటియై కనబడుచు),
 మహాచిత్ = చిద్రూపమున (జ్ఞానరూపమున) అస్తి = ఉన్నదో, సా = ఆసం
 విత్తు, నిష్కలంకా = కలంకములేనిది, సమా = సర్వసమత్వము గలది,
 శుద్ధా = స్వచ్ఛమైనది, నిరహంకారనూర్తి = అహంకారములేని స్వరూప
 ముగలది.

తా. 'సదేవసామ్యే నమగ్రఆరీత్' అను శ్రుతిప్రకారము
 సృష్టికి ముందు సద్రూపముననే తత్వముగలదో ఆసత్తే యీ జగము
 న నుపాధులందు చిద్రూపమున (జ్ఞానరూపమున) ప్రత్యేకమున్నట్లు
 కనబడుచున్నది. అదియే సంవిత్తు (తెలివి) అది యొక్కటియే గాని
 భిన్నముగాదు. నిష్కలంకమైనది. శుద్ధమైనది. నిరహంకార స్వరూప
 మైనది.

“ సకృద్విభాతావిమలానిత్యోగయవతీసమా ” ౧౧

“ సాబ్రహ్మపరమాత్మేతి నామభిఃపరిగీయతే ” ౧౨

(అథర్వ ; ౭౧ అన్నపూర్ణ ; అ గ.)

టీ. సకృద్విభాతా = సదాది తివృత్తులులేక ప్రకాశించునది,
 విమలా = నిర్మలమైనది, నిత్యోగయవతీ = ఎల్లప్పుడు జిద్రూపమున స్ఫు
 రించునది, సమా = సమత్వమే స్వరూపముగాగలది, సా = ఆసంవిత్తే,
 బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును, పరమాత్మేతి = పరమాత్మయునను, నామభిః = నామ
 ములచేత, పరిగీయతే = వర్ణించబడుచున్నది.

తా. సంవిత్తే ఆత్మ, బ్రహ్మము, యీ మొదలైనవేల్లచే వ్యవ
 హారిక బడుచున్నది. శ్రీలింగములైన సంవిదాది శబ్దములచే బ్రహ్మ

ము జోధింపబడుచున్నది కావున వాక్యములు స్త్రీలింగ స్వరూపము
లనబడును.

ఇతి సార్థాంతిక స్త్రీలింగ స్వరూప వాక్యాని ద్వాదశీ.
ఇట్లు సార్థాంతిక స్త్రీలింగ స్వరూప వాక్యములు పండెందు.
ఇతి త్రయోదశ ప్రకరణం సమాప్తం.
ఇట్లు పదమూడవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సమర వేనమః.

౧౪ నపుంసకలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము.

“అన్యదేవతద్వివితాదభో అవివితాదభి”

౧

(సామ; ౨ కేన.)

టీ. తత్ = ఆబ్రహ్మము, విదితాత్ = తెలియబడినదానికన్నను, అవిదితాత్ = తెలియబడనిదానికన్నను, అన్యదేవ = ఇతరమైనదే.

తా. బ్రహ్మము తెలియబడుచున్న జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిస్థితికన్నను తెలియబడని తురీయస్థితికన్నను నన్యమైనదే. ఇట్లునుటవలన తెలియబడినది తెలియబడనిది బ్రహ్మముకాదు. తెలిసికొను తెలివియే బ్రహ్మము.

“యత్తద్ద్రదేశ్యమగ్రాహ్యమగోత్ర మనర్థమచక్షుశ్శ్రోత్రంతద పాణిపాదం”

౨

(అధర్వ; ౫ ముండక; ముం ౧; ౪౦ ౧.)

టీ. యత్ = ఏది, అద్రదేశ్యం = అదృశ్యమైనదియో, అగ్రాహ్యం = విషయమువలె గ్రహింపరానిదో; అగోత్రం = దేహములేమి గోత్రము లేనిదియో, అనర్థం = వర్ణములేనిదియో, అచక్షుశ్శ్రోత్రం = కన్నలు చెవులు మొదలైన యింద్రియములులేనిదియో, అపాణిపాదం = చేతులు కాళ్లు లేనిదియో, తత్ = అది, తత్ = తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మమింద్రియముల కగోచరమైనది. వర్ణములేనిది. గోత్రములేనిది. జ్ఞానేంద్రియములు కగ్నేంద్రియములు, సంతఃకరణమునులేనిది, గ్రహంపరానిది.

“ సదేవసౌమ్యైకమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయం ” 3

(సామ; సా ఛాందోగ్య; బ్ర ౬; ఖం ౨.)

టీ. సౌమ్య=సౌమ్యుడవైనయోశ్వేతకేతూ, అగ్రే=సృష్టికముందు, ఇదం=ఈజగత్తు, ఏకమేవ=ఒక్కటేయైన, అద్వితీయం=రెండవదిలేనిదియున్నది, సదేవ=సత్యుడైన, (సద్వస్తువైనబ్రహ్మమై) ఆసీత్=ఉండెను.

తా. త్రాడునందుభ్రాంతినిచేసిన సాము తోచకముందే త్రాడైయున్నట్లు సృష్టికి ముందీజగత్తు సద్వస్తువైన బ్రహ్మముగ నున్నది. సద్వస్తువున నామరూపాత్మకమగు జగత్తు కల్పింపబడినదిగాని వాస్తవముగాదనియు నామరూపములు తోచుటకు సృష్టియనియు నామరూపములు మిథ్యాభూతములనియు, నామరూపములు పొందుట కాధారమైన (అధిష్ఠానమయిన) సప్తే కాలత్రయాబాధ్యమై యున్నదనియు, దెలియవలెను; ఏకమేవాద్వితీయమనువాక్యమున “ఏక”మని నందున సత్తుకు స్వగతభేదము లేదనియును, “ఏవ” అనినందున సజాతీయభేదము లేదనియును “అద్వితీయ” మనినందున విజాతీయభేదము లేదనియును తెలియవలయును. స్వగతభేదమనగా;—తనయందుగలభేదము. సత్తున కవయవసఖకేళరూపాదులు లేనందున స్వగతభేదములేదు, సజాతీయభేదమనగా;—తనజాతియందున్న భేదము. ఈసత్తువంటి మఱియొకసత్తు లేదు. కావున సజాతీయభేదమునులేదు, విజాతీయభేదమనగా;—తనకు స్వతిరేకమైన జాతియందుండుభేదము. సత్తునకు స్వతిరేకమైనది లేదుకావున విజాతీయభేద

మును లేదు. సత్తనగా నున్నది. అసత్తనగా లేనిది సత్తునకు విజాతీయమన న్నెగును. అసత్తుండు పట్టు? కావున సత్తునకు వ్యతిరేకమైనది లేదు. 'ఘట' మున్నది, 'పట' మున్నది యను వ్యవహారమున ననేక సత్తులున్నవని శంక తోచవచ్చును. ఉపాధిభేదమున నొకసత్తే భిన్నములుగానున్నట్లు గనబడుచున్నది. ఘటపటాద్యుపాధులద్రోయగా నుండు టొక్కటియేగాని భిన్నములుగావు. కావున సత్తువంటిది సత్తేగాని మఱియొకసత్తు లేదు. అందుచే సజాతీయభేదములేదు. వృక్షమునకు పత్రపుష్పఫలాదులవలన స్వాతంత్ర్యమును, మఱియొక వృక్షమువలన సజాతీయభేదమును శిల మొదలైనదానివలన విజాతీయభేదమును గలుగుచున్నవి. భేదత్రయమిట్లు సర్వత్ర తెలియవలయును. భేదత్రయముననే భేదమున్నను మిథ్యయని తెలియవలెను. దానినిపేర్చువున బ్రహ్మవిద్యయే దేవతాస్వరూపమును, మనుష్యాదికమును, జగత్తును, గాలక్రయమందును బాధ్యమై మిథ్యయగుచున్నది. కొండ తిమతప్రకారము సర్వేశ్వరుండు కరచరణాద్యనయనములు గలవాడని వాడుకొనబడుచున్నాడు. ఆవానము యుక్తివిధురము, అనుభవవిరుద్ధము. అట్లు గల యీజగత్తునకు గతియేమనిన నది యచింత్యమైన నూయారచనాత్మకము. ఇంద్రజాలమువంటిది. మిథ్య యంతియేకాని యదార్థముకాదు. సదస్త్వమైన బ్రహ్మముకన్న నన్యమెదియును లేనిదే.

“అస్థూలమనన్యప్రాప్త్య మద్భిరమణోహితమస్నేహా
మచ్ఛాయమతిమో వాయునాకాశమసంగమరస
మగంధమచక్షుష్కమక్రిత మవాఙ్మనోలేజన్య
మప్రిణమముఖ మమాత్రమసంతరమబాహ్యం”

“ నిత్యంశుద్ధంబుద్ధము క్తంసశ్యంసూక్ష్మంపరిపూర్ణంఅద్య
యానంఽచిన్మాత్రం పురతస్సువిభాతం ” ౫

(అధర్వ; ౨౭ సృసింహోత్తరతాపిన్; ఖం ౯.)

టీ. అన్మూలం=స్థూలము కానిదియును, అనన్మూ=అన్మూపుకానిది
యును, అన్మ్రస్త్వం=పూట్టిదికానిదియును, అదిర్గం=పొడుగుకానిదియును,
అచోహితం = ఎటుపు మొనలైన రంగులులేనిదియును, అన్నేహం =
రాగము మొనలైనది లేనిదియును, అచ్ఛాయం = ఛాయకానిదియు
(ఛాయయనఁగాఁ బ్రతిబింబితమైన దీప్తుడు మొనలైనది), అతమః =
చీకటి (అజ్ఞానము) కానిదియు, అనాకాశం = ఆకాశము కానిదియు,
అచాయం=వాయువు కానిదియు, అనంగం=సంగములేనిదియు, అరసం=
రసముకానిదియు (జహ్వేంద్రియముచే గ్రహించ బడనిదియు), అగం
ధం=గంధము కానిదియు (ఘ్రాణేంద్రియముచే గ్రహించబడనిదియు),
అచక్షుష్మం=నేత్రము గానిదియు, అన్త్రిత్రం శ్రవణేంద్రియము గాని
దియు, అవాద్యనః=వాద్యనస్సులు లేనిదియు, అతేజస్యం = తేజస్సు
కానిదియు, అప్రాణం=ప్రాణము కానిదియు, అముఖం=ముఖాద్యవ
యవములు కానిదియు, అమాశ్రం=మత్రకానిదియు, అసంతరం=
అంతరములేనిదియు, అబాహ్యం = బాహ్యము లేనిదియు (పరిపూర్ణ
మైనది), నిత్యం=నాశము లేనిదియు, శుద్ధం = మాయానంబంధము
లేమిని శుద్ధమైనదియు, బుద్ధం=బోధస్వరూపమైనదియు, ముక్తం=స్వత
స్సిక్తముగ ముక్తిమైనదియు, సత్యం = కాలత్ర యాబాధ్యమైనదియు
నూక్ష్మం=నిరవయవ మగుటచే నూక్ష్మమని వ్యవహరింపబడునదియు,
పరిపూర్ణం=అంతటను నిండియున్నదియు, అద్యయానంఽచిన్మాత్రం=
అద్వితీయమైన జ్ఞానానందమే స్వరూపముగాగలదియునై, పురతః=సృ
ష్టికిముందు, సువిభాతం=లేన్యగ బ్రకాశించునదియునై యుండెను.

తా. నామరూపాత్మకమైన స్పష్టికిముగచు ననుతీయపితృతీయ స్వగతభేదములులేనిదియై దేహేంద్రియములు గానిదియై, దేహేంద్రియములు లేనిదియై, దేహేంద్రియగ్రాహ్యమైన విషయముగానిదియై సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమై, పరిపూర్ణమై బ్రహ్మము ప్రకాశించుచుండును.

“అవిభాతమద్వైతమనిత్యమలింగం స్వప్రకాశ మానందఘనం” ౬

(అధర్వ: ౨౭ నృసింహాత్మరతాపిన్; ఖం ౬.)

టీ. అవిభాతం=సూర్యాదులచే ప్రకాశింపబడనిది, అద్వైతం=అద్వితీయమైనది, అచింత్యం=చింతింపశక్యముగానిది, అలింగం=చిహ్నములేనిది, స్వప్రకాశం=ఇతరప్రకాశ మసేషింపక (దీపమువలె) తన ప్రకాశముగలది, ఆనందఘనం=ఆనందఘనమైనది.

తా. బ్రహ్మము సూర్యాదులను ప్రకాశింపచేయును గాని యా సూర్యాదులచే ప్రకాశింపబడదు. ద్వైతమైన జగత్తులేనిది చింతించుటకు శక్యముగానిది, విలక్షణము లేనిది, స్వప్రకాశమునది, ఆనందఘనమైనది.

“ఏతద్భవజ్జమస్పృశకమ రూపమ రసమ గంధమ వ్యక్తవ్యమ దాతవ్యమ గంతవ్యమ విసర్జయితవ్యమ నానందయితవ్యమ మంతవ్యమ బోధవ్యమ నహంక ర్యయితవ్యమ ప్రాణయితవ్యమ నింద్రియమ విషయమ కరణమలక్షణమ నంగమ గుణమ విక్రియమ మాయమ భయమాపనిషదం సువిభాతంసకృద్విభాతం పురతోస్మాత్సర్వస్మాత్సువిభాతమన్వయం” ౭

(అధర్వ: ౨౭ నృసింహాత్మరతాపిన్; ఖం ౭)

టీ. పతాకం = ఈనద్యస్తునైన బ్రహ్మము. హి=నిశ్చయముగ, అశబ్దం=శబ్దముకానిదియు, అస్పర్శం=స్పర్శముకానిదియు, అనూపం=రూపముగానిదియు, అనసం=రసముగానిదియు, అగంధం=గంధముగానిదియు (జ్ఞానేంద్రియపంచకమున వ్యవహరింపరానిది), అనక్తవ్యం=చెప్పరానిదియు, అదాశేవ్యం=ఇవ్వరానిదియు, అగత్తవ్యం=పోరానిదియు. అవిసర్జయత్యవ్యం = విడువరానిదియు, అనానందయత్యవ్యం=ఆనందింపరానిదియు, (కర్మేంద్రియపంచకమున వ్యవహరింపరానిది), అమంతవ్యం=మననముచేయరానిదియు, అభాగ్యవ్యం=తెలియరానిదియు, అసహంకరయత్యవ్యం = అహంకరింపరానిదియు, (మనోబుద్ధ్యహంకారములచే వ్యవహరింపరానిది) అప్రాణయత్యవ్యం = ప్రాణముచే వ్యవహరింపరానిదియు, అనింద్రియం = ఇంద్రియములు కానిదియు, అవిషయం = విషయములు కానిదియు, అకరణం=అంతఃకరణముకానిదియు, అలక్షణం=లక్షణముగానిదియు, అసంగం=సంగములేనిదియు. అగుణం=సత్త్వరజస్తమో గుణములు లేనిదియు, అవిక్రియం=షడ్భావవికారములు లేనిదియు, అమాయం=మాయలేనిదియు, అభయం=భయములేనిదియు, బౌద్ధవిషయం=ఉపనిషత్ప్రతిపాదితమైనదియు, సువిభాతం=అస్సగతనంతటప్రకాశించునదియు, సకృద్విభాతం=పదాన్తిత్రివృత్తులులేక ఏకాకృతిగ ప్రకాశించునదియునై, పురతః=సృష్టికిముందున్నది, అస్మాత్ = ఈ హేతువువలన, సర్వస్మాత్ = సమస్తముననునది, సువిభాతం = అస్సగతప్రకాశించునది అద్యయం=అద్వితీయమైనది.

తా. ఇంద్రియములు గలదిగాక, ఇంద్రియములుగాక, విషయములుగాక, గుణములుగాక, గుణిగాక, షడ్భావవికారములులేక, భేదశ్రయములేక నామరూపాత్మకమైన సృష్టికిముందు సర్వస్మైవైన బ్రహ్మము ప్రకాశించుచుండెను.

“అనిర్వచనీయ జ్యోతిస్సర్వవ్యాపకం నిరతిశయానం”
 లక్షణం పరమాకాశం”

౮

(శు-య-బ-౮ మండలబ్రాహ్మణ)

టీ. అనిర్వచనీయజ్యోతిః=నిర్వచించుటకు శక్యముకాని జ్యోతిస్వరూపమైనది. సర్వవ్యాపకం=అంతట వ్యాపించియున్నది, నిరతిశయానం=లక్షణం=నిరతిశయానం=మే చిహ్నముగాగలది (అంతస్సు నక్కువానం=ములేమి నిరతిశయానం=ము) పరమాకాశం=చిదాకాశస్వరూపమైనది.

తా. వస్తుస్వరూపము ఏవిధముననైన మిగులకుండ తెలియు నట్లు స్పష్టముగ చెప్పట నిర్వచనము. ఒకవస్తువుస్వరూపము నిర్వచించినదానికి నింక సవరణ యుండరాదు. అట్లు చెప్పటయే నిర్వచించుట అనగా సతివ్యాప్తి అవ్యాప్తి అసంభవము అను దోషములు లేకుండ చెప్పవలయునని తాత్పర్యము. గోవెట్టిదనిన కొమ్ములుగలది యని చెప్పిన నీలక్షణము లక్ష్యమైన గోవునందేగాక తక్కినజంతువు లందును వర్తింతును. ఇది యతివ్యాప్తియను దోషము. సల్లనిది గోవనిన తెల్లని యెర్రని గోవులున్నందున లక్ష్యమందు లక్షణము సరిగా వర్తింపదు. ఇది యవ్యాప్తియను దోషము. కోరలుగలది గోవనిన నీలక్షణము గోవను లక్ష్యమందు వర్తింపదు. ఇది యసంభవమునదోషము. ఈదోషములు లేకుండ చెప్పట నిర్వచించుటయగును గళకంబళముగలది గోవనిన సతివ్యాప్తి అవ్యాప్తి అసంభవమునను దోషత్రయము గలుగదు. గళకంబళమునగా మెడక్రిందుగ వ్రేలాడు చర్మవిశేషము. ఇట్లు దోషత్రయము లేకుండ బ్రహ్మమును చెప్పలేము గావున సనిర్వచనీయమనబడును. వేదాంతశాస్త్రమున మాయానిర్వచనీయమని చెప్పబడెను. బ్రహ్మము నట్టిదేయనిన బ్రహ్మముకు మాయకు భేదమేమియనిన బ్రహ్మము దృశ్యముకానిది (తెలియబ

టీ. సత్యం=సద్రూపమును, విజ్ఞానం=చిద్రూపమును, ఆనందం=ఆనందరూపమును, నిష్క్రియం = క్రియలేనిదియు, నిరంజనం=నిర్దోషమైనదియు, సర్వగతం=సమస్తముననున్నదియు, సుసూక్ష్మం=శరీరములేమి సూక్ష్మమని వ్యవహరింప బడుచున్నదియు, సర్వతోముఖం=అంతట ముఖములు గలదియు, అనిర్దేశ్యం=చెప్పట కశక్యమైనదియు, అమృతం=నాశరహితమైనదియు, నిష్కలం=పోడశకళలులేనిదియు, యత్=ఏదియో, తత్=అది, బ్రహ్మము.

తా. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైన ప్రత్యేకాత్మ రూపమున బ్రహ్మమున్నదని తాత్పర్యము.

“ ఏకమద్వైతం నిష్కలం నిష్క్రియం శాంతినిరతిశయ
మనామయంచతుర్థం బ్రహ్మవిష్ణుదాతీయ మశాస్యం” ౧౨
(అధర్వ-౮? ఉన్మజాబౌల.)

టీ. ఏకం= స్వగతనిజాతీయ భేదములేనిది, అద్వైతం=ద్వైతముగానిది, నిష్కలం=పోడశకళలులేనిది, నిష్క్రియం=నైష్కర్మ్యము చేపొంద తగినది, శాంతం=శాంతమైనది, నిరతిశయం=తనకన్ననతిశయమైనదిలేనిది, అనామయం=హోగములేనిది, చతుర్థం=జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకు విలక్షణమైనది. బ్రహ్మవిష్ణుదాతీయం=త్రిమూర్త్యతీతమైనది, ఆశాస్యం=సర్వమును శాసించునది (కోరదగినది.)

తా. సర్వశాసకము బ్రహ్మము. ఆశాస్యమనగా కోరదగినది. చతుర్థకానుముఖ అనాశాస్యములు (కోరదగినవికానివి.) మోక్షము=కోరదగినది, మోక్షమనగా బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మము ఆశాస్యమని వ్యవహరింప బడుటకు సందేహములేక మైన నుండదని భావము.

౧౪ నపుంసకలింగస్వరూపవాక్య ప్రకరణము. ౨౨౧

“ అవ్యయమనాద్యంతమశేష వేదవేదాంతవేద్య
మనిర్దేశ్యమనిరుక్తమప్రచ్యవమాశాస్యమవ్యయం
సర్వాధారమనాధారమనిరీక్ష్యం ”

౧౩

(అధర్వ-౨౭ భస్మజాబాల-౨౨)

టీ. అవ్యయం = అద్వితీయము, అనాద్యంతం = ఆద్యంతములు లేనిది, అశేషవేద వేదాంతవేద్యం = సమస్తవేద వేదాంతములచే తెలియబడునది, అనిర్దేశ్యం = నిర్దేశించశక్యముగానిది, అనిరుక్తం = నిశ్చయింప శక్యముగానిది, అప్రచ్యవం = చ్యుతములేనిది, ఆశాస్యం = సర్వమును శాసించునది, అవ్యయం = నాశములేనిది, సర్వాధారం = సమస్తమున కాధారమైనది. అనాధారం = తనకాధారములేనిది, అనిరీక్ష్యం = చూడశక్యముగానిది.

తా. బ్రహ్మము సర్వమున కాధారమగుటచే సనాధారమైనది.

“ అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథాననిత్యమగం

ధవచ్చయత్ ”

౧౪

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-౨ ౨) (కృ-య-౨౬ యోగకుం
ఁద్రీ) (కృ-య-౩౧౪-౨ ౧వ) (౩ శు-య-౫౯ పైంగల ౨ ౩)

టీ. అశబ్దం = శబ్దముగానిది, అస్పృశం = స్పర్శముగానిది, అరూపం = రూపముగానిది, అవ్యయం = నాశముగానిది, తథా = అట్లు, అరసం = రసముగానిది, నిత్యం = నిత్యమైనది, అగంధవత్ = గంధవంతముగానిది, యత్ = ఏదియో, (అదిబ్రహ్మము.)

తా. జ్ఞానేంద్రియములచే నెరుగదగిన విషయమేదియు బ్రహ్మముకాదు.

“ పరంవిజ్ఞానాద్యద్వరిష్టం ప్రజానాయదర్శిమద

బుభ్యో-బుయచ్చ ”

౧౫

(అధర్వ-౫ ముండక; ముం ౨.)

టీ. విజ్ఞానాత్=విజ్ఞాన కోశముకన్న, యత్=ఏది, పరం=పరమైనదో, వర్జ్యం=శ్రేష్ఠమైనదో, యత్=ఏది, ప్రజానాం=ప్రజలకు, అర్చిత=పూజ్యమైనదో, యత్=ఏది, అణుభ్యః=అణువులకన్న, అణు=అణువైనదో, (అది బ్రహ్మము.)

తా. విజ్ఞానమయ కోశముకన్న పరమైనదియును శ్రేష్ఠమైనదియైనై ముముక్షువులకు పూజ్యమై బ్రహ్మమున్నది.

“బృహచ్చయద్దివ్యమచింత్య రూపసూక్ష్మాచ్చ తత్సూక్ష్మతరంవిభాతి” గ౯.

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం 3; ఖం ౧.)

టీ. యత్=ఏది, బృహచ్చ=మిక్కిలి గొప్పదియో, దివ్యం=ప్రకాశ రూపమైనదియో, అచింత్యరూపం=చింతింప శక్యముగానిదో, సూక్ష్మాచ్చ=సూక్ష్మమైన పరమాణువుకన్నను, సూక్ష్మతరం=మిక్కిలి సూక్ష్మమై, విభాతి=ప్రకాశించు చున్నదో, తత్=అది బ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మమనంతమైనది యచింత్యమైన స్వరూపముగలది.

“ఏతద్జ్ఞేయం నిత్యమేనాత్మసంస్థం నాతఃపరం వేదితవ్యంహి కించిత్” గ౧౨

(అధర్వ-౪౩ నారదపరివ్రాజక) (శు-య-౧౪ శ్వేతశ్వతర.)

టీ. ఏతత్=ఈబ్రహ్మము, జ్ఞేయం=తెలిసికొనదగినది, నిత్యమేవ=నాశములేనిదేనో, ఆత్మసంస్థం=తనయందేయున్నది, అతఃపరం=దీనికన్ననన్యము, వేదితవ్యం=తెలిసికొనదగినది, కించిత్=మరియొకటి కొంచమును. నహ=లేదు.

తా. బ్రహ్మమే తెలిసికొనదగినది. దీనిన్న మరియొకటి తెలిసికొనదగినదిలేదు. తనయందే తానై బ్రహ్మమున్నది. బ్రహ్మమెరుగుటకు తీర్థాదులగుబోవ బనిలేదు.

౧౪ నపుంసకలింగస్వరూపనాక్య ప్రకరణము. ౨౨౩

“ అఘోషమవ్యంజనమస్వరంచ అతాలుకంఘోష్ఠమనాసికంచ
యత్ ” ౧౮

“ అరేఘజాతముభయోష్ఠ్యవర్జితం యక్షరం నక్షర తేకథం
చిత్ ” ౧౯

(కృ-య-౨౧ అమృతాః)

టీ. అఘోషం = ఖఘమొత్తైస ఘోషాక్షరములుకానిది, అవ్యంజనం = కకారాదివ్యంజనములుగానిది, అస్వరం = అకారాదిస్వరములుకానిది, అతాలుకఘోష్ఠం = ఇచ్చవర్ణయశలు (తాలువులు) కానిది- అకవర్గహ (కంఠ్యములు) కానిది, ఉఊపఘభమవ (ఓష్ఠ్యములు) కానిది, అనాసికం = వర్ణపంచమాక్షరములు కానిది, అరేఘజాతం = రేఘజాతికానిది, ఉభయోష్ఠ్యవర్జితం = సంయుక్తాక్షరములు శవసలుగానిది, కిథంచిత్ = ఏవిధముననైనను, యక్షరం = ఏయక్షరము, నక్షరతే = నశింపగో, (అయక్షరము బ్రహ్మము.)

తా. ఓంకారమేయక్షరమైన పరబ్రహ్మము ఆయోగకారము సర్వాక్షర విలక్షణమైనది.

“ అగోచరంమనోవాచామనఘాతాదిసంస్థవం ”

(సామ-౨౯ మైత్రేయ; అ ౧)

టీ. మనోవాచాం = మనోవాక్కులకు, అగోచరం = తెలియబడనిది, అవధూతాదిసంస్థవం, అవధూతాది = అవధూతాదులకు, సంస్థవం = సంసారసాగరమును తరింపజేయుటకు సాధనమైన యోగ్యమైనది.

తా. స్పష్టము.

“ సత్తామృతప్రకౌశైక ప్రకాశంభావనాతిగం ” ౨౦

“ అహేయమనుసాదేయమ సామాన్యవిశేషణం ” ౨౧

(సామ-౨౯ మైత్రేయ; అ ౧)

టీ. సత్తామాత్రప్రకాశైక ప్రకాశం, సత్తామాత్రప్రకాశం=న
ద్రూపమైన ప్రకాశమే, ఏకముఖ్యమైన, ప్రకాశం=ప్రకాశముగాగలది,
భావసాతిగం= భావనకతీతమైనది, అహేయం = విమనదగినదికాదు.
అనుపాదేయం=గ్రహింపదగినది, అసామాన్యవిశేషణం=సామాన్యమై
న విశేషణములు గలది కాదు.

తా. ఎన్నిధమైన విశేషములను చెప్పట కశక్యమైనది బ్రహ్మ
ము. బ్రహ్మమిట్టిగని చెప్పటకు విశేషణములు లేవు కేవల నిర్విశేషణ
మునది (విశేష్యస్వరూపమైనది)

“ ధ్రువంస్త్రిమితగంభీరంనతేజఃసతమస్తతం ” ౨౩

(సామ-౨౯ మైత్రేయ; అ ౧.)

“ నిష్కలంనిర్మలం శాంతంనర్వాతీతంనిరామయం ” ౨౪

(కృ-య-౪౧ యోగతత్త్వ.)

టీ. ధ్రువం=నిశ్చయమైనది, స్త్రిమితగంభీరం= శాంతముతో
గూడిన గాంభీర్యము గలది, నతేజః=తేజస్సుకానిది. సతమః=చీకటి
కానిది, తతం=పరిపూర్ణమైనది, నిష్కలం=ఘోడశకశలులేనిది, నిర్మ
లం=స్వచ్ఛమైనది, శాంతం= శాంతమైనది, నర్వాతీతం=సమస్తదృ
శ్యములకు సతీతమైనది. నిరామయం=రోగహీనమునది.

తా. బ్రహ్మము ఉష్ణస్పర్శగల తేజస్సుకానిది ఆ ఘోకాభావ
మును చీకటికాదు. నిష్కలమైనది. శాంతమైన గంభీరస్వరూపమైనది.
(తరంగహీన సముద్రము చందమున నిశ్చలమై గంభీరమై యున్నది.)

“ నశూన్యంనాపిచాకారి నదృశ్యం నాపివశకానం ” ౨౫

“ చిన్మాత్రంచైత్యరహితం అనంతమజరంశివం ” ౨౬

(సామ-౩౧ మహా; అ ౨.)

(29) ౧౪ సప్తంసకలింగస్వరూపావకృత ప్రకరణము. ౨౨౫

టీ. సహస్రము = సహస్రముకానిది, ఆకారము = ఆకారముగలది.
చ = కాదు. సప్తశ్రింగ = సప్తశ్రింగముకాదు, సశకానం = చూచుటయును, న =
కాదు, చిన్మాత్రం = జ్ఞానరూప్రమైనది, చైతన్యరహితం = చిత్తవృత్తులు
లేనిది, అనంతం = అనంతములేనిది, అకారం = ముఖములేనిది, శివం = మంగళ
స్వరూపమైనది.

తా. బ్రహ్మము సశకానముకానిది. సప్తశ్రింగముకానిది. చిత్తవృత్తు
లేనిది. ఆకారము గలదికాదు. చూచుటమైనది కాదు.

చైతన్యానుపాతరహితం సామాన్యేనచ సర్వగం ” ౨౭

అనామయమనాభావం అనామకమకారణం ” ౨౮

(సామ. ౬౦ మహా-అ ౫.)

టీ. చైతన్యానుపాతరహితం = చిత్తవృత్తులతో సంబంధము
లేనిది, సామాన్యేనచ = సామాన్యముగ, సర్వగం = అంతటనున్నది,
అనామయం = రోగములేనిది, అనాభావం = ఆభావములేనిది, అనామ
కం = చేరు లేనిది, అకారణం = తనకు సోతువులేనిది.

తా. లేనిది యన్నట్లు కనబడుట అనాభావము. బ్రహ్మము
అనామరూపము లేనిది. సర్వవ్యాపకమయినది. తనకు నితరమెద్దియు
కారణములేనిది. స్వయముగానున్నది. సర్వకారణమైనది.

“ మనోవచోభిరగ్రాహ్యం పూర్ణాత్పూర్ణంసుఖాత్సుఖం ” ౨౯

“ ద్రష్టుదశకాన దృశ్యాదివర్జితంశదిదంపదం ” ౩౦

(సామ. ౬౦ మహా-అ ౫.)

టీ. మనోవచోభిః = మనోవాక్కులచే, అగ్రాహ్యం = గ్రహింప
బడనిది, పూర్ణాత్ = పూర్ణముకన్నను, పూర్ణం = పూర్ణమయినది,
సుఖాత్ = సుఖముకన్నను, సుఖం = సుఖమైనది, ద్రష్టుదశకానదృశ్యాది

వర్జితం=చూచువాడు చూపుచూడబడునదియను త్రిపుటిలేనిదియు
నైన, ఇదంపదం=ఈస్థానము, (అనగా ఋత్విసితి) తత్=అబ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మము పూర్ణమైన యాకాశముకన్న పూర్ణమయినది.
సుఖమనియెంచబడు విషయానుభవముకన్న సుఖమైనది. ద్రష్టృశక్త
నదృశ్యములను త్రిపుటిలేనిది. అగ్రాహ్యమైనది.

“ శుద్ధంసూక్ష్మంనిరాకారం నిర్వికారంనిరంజనం ” ౩౦

“ అప్రమాణమనిర్దేశ్యం అప్రమేయమతీంద్రియం ” ౩౧

(కృ-య-౬౩ యోగశిఖ-అ ౨-౩.)

టీ. శుద్ధం=శుద్ధమైనది, సూక్ష్మం-సూక్ష్మమని వ్యవహరింపబ
డుచున్నది. నిరాకారం=వికారములేనిది, నిరంజనం=నిర్దోషమగునది,
అప్రమాణం=ప్రమాణ్యోచరమగు ప్రమాణముగానిది, అనిర్దేశ్యం=
నిర్దేశింపబడనిది, అప్రమేయం=ప్రమాణ్యోచరమగు ప్రమేయముకా
నిది, అతీంద్రియం=ఇంద్రియాతీతమయినది.

తా. సాధిష్ఠానబుద్ధిస్థచిదాభాసుడు ప్రమాతయనబడును. కూ
టస్థసహితమైన బుద్ధితోగూడిన జీవుడు ప్రమాతయనియర్థము. ప్రమా
తవలన ప్రమాణము పుట్టుచున్నది. సాభాసాంతఃకరణవృత్తి ప్రమా
ణము. జీవునితోగూడిన మనోవృత్తి ప్రమాణమని యర్థము. ఈప్ర
మాణమువలన ప్రదోయము తెలియబడుచున్నది. ప్రమేయమనగా
ఘటాదివిషయము. ప్రమేయముతోగూడుటవలన ప్రమాణమందు
విషయాకృతిలుగుచున్నది. ఆవిషయాకృతిని ప్రమాతగ్రహించుచు
న్నాడు, కావున సమస్త విషయములు ప్రమాణముననున్నవి. మనస్సే
సమస్తవిషయస్వరూపమని ఈహేతువుచే చెప్పబడెను. బ్రహ్మము
ప్రమాతప్రమాణప్రమేయములు కాదని తెలియవలయును.

నిర్దేశకనిరసాయం కూటస్థమచలధృవం ” ౩౩

(కృ-య-౬౩ అధ్యాయ.)

“సద్ధనంచ్ఛనంత్యమానం ఘనమన్వయం” ౩౪

(శు-య 23 అధ్యాయము.)

టీ. నిర్దేశకం=నిరంజనమైనది. ఘనపాయం = అపాయములేనిది
కూటస్థం=ప్రత్యగ్యాత్మ స్వరూపమయినది. అచలం = విశ్వలమైనది
ద్ఘనం=విశ్వయమయినది. సఘనం=సఘనమైనది. చిద్ధనం=జ్ఞానఘన
మైనది. నిత్యం=నాశములేనిది. ఆనంతఘనం = ఆనంతఘనమైనది.
అన్వయం. అద్వితీయమైనది.

తా. బ్రహ్మము నిస్సంగమైనది. ప్రత్యగ్యాత్మ స్వరూపమయినది. సత్యజ్ఞానానంత ఘనమైనది. అద్వితీయమైనది.

“పరిత్యగేకరసంపూర్ణమనంతం విశ్వతోముఖం” ౩౫

“అహేయమనుపాదేయమనాధేయమనాశ్రయం” ౩౬

(శు-య-23 అధ్యాయము.)

టీ. ప్రత్యగేకరసం = ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూపమయినది.
పూర్ణం=అంతటనిండియున్నది. అనంతం=దేశ కాలవస్తుపరిచ్ఛేదము
లేనిది. విశ్వతోముఖం=విరాడ్రూపమున సంతటముఖముగ లభి.
అహేయం=విడువఁగనిది. అనుపాదేయం=గ్రహింపరానిది. అనాధే
యం=ఆధేయముకానిది (ఆధారముకలదికాదు) అనాశ్రయం=ఆశ్ర
యములేనిది. (ఒకదానిని ఆశ్రయించియుండనిది.)

తా. పరిచ్ఛేదత్రయములేని చాటచే బ్రహ్మమనంతమైనది. ఆశ్రయములేనిది ఆధారములేనిది. సర్వపరిపూర్ణమయినది. అద్వితీ
యమయినది.

“శుద్ధంబుద్ధంనదాముక్తం అనామకమరూపకం” ౩౭

(కృ-య-32 తేజోబిందు ; అ ౨)

టీ. శుద్ధం=శుద్ధమైనది. బుద్ధం=బోధస్వరూపమైనది. సదా
ముక్తం=ఎల్లప్పుడును ముక్తమయినది. అనామకం = నామములేనిది.
అరూపకం=రూపములేనిది.

తా. స్వప్రము.

“సంకల్పసంక్షయవశాద్గలితేషు చిత్తే సంగారమోహ

మిహికాగభిక్షాగ్నివంతి.”

3౮

“స్వచ్ఛంవిభాతిశరదీవ భూమాగతానాంచినృత్తి

మేకపదమాన్యమనంతిమంతం.”

3౯

(గ్రామ-౬౦ మహా-౨౭ గె.)

టీ. సంకల్ప సంక్షయవశాత్ = సంకల్పములు నశించుటవలన,
చిత్తే = చిత్తము, గలితేషు = జారిన వగుచుండగా, సంగారమోహ
మిహికాః = సంగార మోహమును మంచుపెల్లలు, గలితాః = జారిన
వగుచున్నవి. శరది = శరత్కాలము, అగతానాం = వచ్చిన తొచుం
డగా, స్వచ్ఛం = నిర్మలమైన, భూమివ = అకాశమువలె, చిన్మత్రం = జ్ఞాన
మాత్రమును, ఏకం = ఏకైకమును. అజం = పుట్టుపులేనిదియును,
అన్యం = సమస్తమునకు మొకటియు, అనంతం = అంతములేనిదియును,
అంతం = సర్వము సంతము చేయనిదియును (అన్నిటిని ఆశీక్రమించి
యందునదియును) అగు బ్రహ్మము, విభాతి = ప్రకాశించుచున్నది.

తా. మంచు నశింపగా నాకాశము స్వచ్ఛమైనట్లు సంకల్ప
ములతో గూడిన మనస్సు నశించుచుండగా నిర్మలమైన సత్యజ్ఞానా
సంద స్వరూపమగు బ్రహ్మము ప్రకాశించు చుండును.

ఇతి సాష్ట్రంజీక సమంసకలింగ స్వరూప వాక్యన్యోక్
సచత్వారింశత్.

ఇట్లు సాష్ట్రంజీక సమంసకలింగ స్వరూపవాక్యములు ముప్పా
తిండ్లి.

ఇతి చతుర్దశ ప్రకరణం సమాప్తం.

ఇట్లు పదునాలుగవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సమర వేనము.

౧౫ ఉత్తస్వరూపవాక్యములు.

“ఆకాశోహై నామ నామరూపయోర్నివకపాహితాతే
యంతరాత్ప్రప్తాత్తమృతంసతత్త్వమ్”

(సామ. ఛాందోగ్య-ప్ర-౨-౪౦ ౧౪.)

అ. ఆకాశోహై నై నామ - ఆకాశమెట్టిదిని, నామరూపయోర్ని
వకపాహితా = నామరూపములను నిర్వహించునదియగు, తే = ఆ నామ
రూపములను, యత్ = ఏది, అంతరా = అంతరమగునట్లుచేయునో, తత్
= అది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అమృతం = నాశములేనిది, సతత్త్వం = అది
యాత్మ.

తా. శబ్దగుణమును గలిగియున్నందున ఆకాశమును రూపము
గల భూతిమువలె వ్యవహరింప బడుచున్నది. ఆకారణమున నామ
రూపములు ఆకారముగల ఆకాశము మాయాకార్యమే బ్రహ్మము
నిష్కణముకావున నామరూపములు లేనిది.

“ఇహంసర్వం యయమాత్మా”

(అధర్వ-౨౭నృసింహోత్తరతాపి. శు-య-౧౦బృహదారణ్య
క-అ ౪-బ్రా-౪-అ ౬-బ్రా ౫) శు-య-౪౨ మండలబ్రాహ్మణ.

అ. యత్ = ఏది, ఇహంసర్వం = ఈసర్వమో, (అది) అయమా
త్మా = ఈ ఆత్మయో.

తా. విసర్గరూపముగానేది యీ జగత్తుగాగనబడుచున్ననో
యనినా యీ ప్రత్యగాత్మిస్వరూపముననున్నది.

“ చిదేకరసోహ్యయమాత్మా ” ౩

“ ఓతోహ్యయమాత్మా ” ౪

(అధర్వ-౨౧ సృసింహోత్తరతాపిన్)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ, చిదేకరసఃపి=చిదేకరసమైనవాడు, అయమాత్మా=ఈయాత్మ, ఓతిః=పోడువుమొకలైనవాని స్వరూపమైనవాడు, హి=నిశ్చయము.

తా. స్పష్టము.

“ అనుజ్ఞాతాహ్యయమాత్మా ” ౫

“ స్యనుజ్ఞైకరసోహ్యయమాత్మా ” ౬

(అధర్వ-౨౨ సృసింహోత్తరతాపిన్.)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ, అనుజ్ఞాతాహి=అనుజ్ఞనిచ్చువాడు, అయమాత్మా=ఈయాత్మ, అనుజ్ఞైకరసఃపి. అనుజ్ఞా స్వరూపుడు.

తా. ఆజ్ఞ యిచ్చువాడు ఆజ్ఞయు యాత్మ యని తాత్పర్యము.

“ అవికల్పహ్యయమాత్మా ” ౭

(అధర్వ-౨౩ సృసింహోత్తరతాపిన్.)

“ దేహదేహతరత్వా బ్రహ్మైవ పరమాత్మా ” ౮

(శు-య-౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. అయమాత్మా=ఈయాత్మ, అవికల్పఃపి=నిర్వికల్పుడు, దేహదేహః=దేహేంద్రియాదికమునకు, తరత్వాత్=పరముడగుట వలన, పరమాత్మా=పరమాత్మ యనబడును, బ్రహ్మైవ=ఆ పరమాత్మ బ్రహ్మమే.

తా. ఆత్మ నిర్వికల్పుడు. దేహేంద్రియములకు పరుడగుటచే పరమాత్మ యనబడును. ఆ పరమాత్మనే బ్రహ్మము.

“అఖండైక రసాహ్వయమాత్మా”

౯

“స్వీణస్సక్షీభూత్ నిష్క్రియో నిరవయనోయమాత్మా” ౧౦

(అధర్వ-౭౬ ఆశ్వా.)

టీ. అయమాత్మా=ఈ యాత్మ, అఖండైకరసఃహ = అఖండ నంద స్వరూపుడు, స్వీణః=గుణరహితుడు, సాక్షీభూతః=బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియైనవాడు, అయమాత్మా=ఈ యాత్మ, నిష్క్రియః=క్రియ లేనివాడు (నైష్కర్మ్యమున బంధపడినవాడు), నిరవయవః=స్వగత భేదము లేనివాడు.

తా. ఆత్మ స్వగతభేదములేక ఏకాన్యతి గలవాడు. పశుపక్షి మనుష్య దేవతాదుల కున్నట్లు శరీరములేనివాడు. సర్వేంద్రియ సాక్షి. అఖండనంద రూపుడు.

“విరజఃపర ఆకాశానజ ఆత్మానుహాక ధ్రువః”

౧౧

(శు-య-౧౦ బృహ బారణ్యక; అ ౬; శా ౪.)

టీ. ఆత్మ=ఆత్మ, విరజః=రజోగుణములేనివాడు, ఆకాశాత్=ఆకాశముకన్నను, పరః=పరుడు, మహాక=గొప్పవాడు, ధ్రువః=నిశ్చయమైనవాడు, అజః=పుట్టువు లేనివాడు.

తా. ఆత్మపరిశుద్ధుడు పుట్టువులేనివాడు. ఆకాశతత్త్వముకన్న పరమైనవాడు.

“ఏనోదేవస్సర్వభూతేషుగూఢస్సర్వవ్యాపీసర్వభూతాంతరాత్మా” ౧౨

(శు-య-౧౪ శ్వేతాశ్వాతర-౪౪-య ౧౧ బ్రహ్మ.)

టీ. ఏకః = ఒక్కఁడును, దేవః=దేవుడును, సర్వభూతేషు=సమస్తభూతములందు, గూఢః=పైకిస్ఫురింపక కూటస్థస్వరూపముగ

నున్నవాడు, సర్వవ్యాపీ = సర్వవ్యాపకము. సర్వభూతాంతర్యామి = సమస్తభూతములకు అంతర్యామియైన ఈశ్వరుడు.

తా. ఆత్మయేదేవుడు, సమస్తభూతములందు ప్రత్యేకాత్మ స్వరూపమున గూఢముగనున్నవాడు. కూటస్థావుల కన్యోన్యభావముగలిగినందున కూటస్థుడుగూఢముగ నున్నవాడు. కిచ్చునున్నకి గనబడుచున్నాడు ఆత్మయే యంతర్యామిగ నున్నవాడు.

‘నిశ్శబ్దంపరమంబ్రహ్మ పరమాత్మాసమీనుతే’ ౧౩
(ము-౩౮ నాదబిందు.)

“సకలేష్మలేభ లే సర్వత్రాత్మావ్యవస్థితః” ౧౪
(కృ-య-౩౯ ధ్యానబిందు.)

టీ. ఆత్మ=ఆత్మ, నిశ్శబ్దం=శబ్దములేనిదియు, పరమం=ఉత్కృష్టమగుచదియు, బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమనియు, పరమాత్మా=పరమాత్మయనియు, సమీనుతే=చెప్పబడుచున్నది. సకలేభ లేః=మోడశకలాయుతమైన ఇంద్రియమనః ప్రచారసమయమంగ, నిష్కలే=కారహీనమైన తునీయమంగ, సర్వత్ర=అంతట, వ్యవస్థితః=ఆత్మయన్నది.

తా. ఆత్మనిర్విషయముగావున నిశ్శబ్దమనబడును. శబ్దములే కున్న సక్కిన స్పర్శరూపరస గంధములును నుండవు. భూమియందా శబ్దస్పృశ రూపరస గంధములును, జలమునందు గంధేతరములగున నాలుగు విషయములును, అగ్నియందు రసగంధేతరములైన మూడు విషయములును, వాయువునందు రూపరసగంధేతరములైన రెండు విషయములును, ఆకాశమున నొక్కశబ్దమును నున్నవి. ఆత్మయందు శబ్దముసూలేదుగావున ఆత్మనిర్విషయ మనబడును. అదియే బ్రహ్మను నియు పరమాత్మయనియు చెప్పబడును. ఆయాత్మజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయములందు నున్నది.

“ సర్వదాసర్వకృత్సర్వః పరమాత్మేత్యుదాహృతః ” ౧౫
(సామ-౬౧ మహా-౮ ర.)

“ అనాద్యంతోవభాసాత్మా పరమాత్మేహవిద్యతే ” ౧౬
(అధర్వ-౩౦ అన్నపూర్ణ-౮ ౨.)

టీ. సర్వదా=ఎల్లపుడును, సర్వకృత్ = సర్వమునుచేయువాడు, సర్వః=సర్వస్వరూపుడు, పరమాత్మేతి=పరమాత్మయసి, ఉదాహృతః=చెప్పబడెను. అనాద్యంతః=ఆద్యంతములులేని, సరమాత్మా=సరమాత్మయో, ఇహ=ఈలోకమందు, (ఈదేహమునందు) అవభాసాత్మా=జీవాత్మయై, విద్యతే=కనబడుచున్నాడు.

తా. పరమాత్మయైన కూటస్థుడేయంతఃకరణోపాధిని ప్రతిబింబించి జీవుడుగానున్నాడు.

“ నిత్యస్పర్శితోహృత్త్వా కూటస్థోదోషవర్జితః ” ౧౭
(సామ-౯౦ దశశాన-౫౦౧౦. అధర్వ-౩౦ అన్నపూర్ణ-౮౫.)

“ తత్పరఃపరమాత్మాచ శ్రీరామఃపురుషోత్తమః ” ౧౮
(శు-య-౯౧ తారసార.)

టీ. ఆత్మా=ఆత్మ, నిత్యః=నాశములేనివాడు, సర్వతఃపి=అంతటనున్నవాడు, దోషవర్జితః=దోషమేమియులేనివాడు, కూటస్థః=ప్రత్యగాత్మ, తత్పరః=తత్పదవాచ్యమైన ఈశ్వరునికిపరుడు. కావున, పరమాత్మా=పరమాత్మ, శ్రీరామః=బ్రహ్మవిద్యయందుక్రీడించువాడు (శ్రీరాముడు) పురుషోత్తమః=పురుషుడైనహిరణ్యగర్భునికన్న నుత్తముడు.

తా. ఆత్మయే పరమాత్మయనియు కూటస్థుడనియు పురుషోత్తముడనియు చెప్పబడును. భగవద్గీత ౧౫ వ అధ్యాయములో

ద్వావిమాపురుషౌలోకే అను ౧౬ స్లోకముమొదలుగ ౪ స్లోకముల వలన పురుషోత్తముడు సర్వభూతములు కూటసుడు అను నిష్ఠరు పురుషులకంటె అన్యుడగున పరమాత్మయని కనుబడుచున్నది. హిరిణ్యగర్భునికంటె నన్యుడను యర్థముకనబడును.

“సర్వకారణకార్యాత్మా కార్యకారణవర్జితః” ౧౯

“సర్వాతీతస్వభావాత్మా నాదాంతర్జ్యోతిరేవసః” ౨౦

(కృ-య-౩౬ తేజోబిందు-౨ గ.)

టీ. సః=ఆయాత్మ, సర్వకారణకార్యాత్మా = సమస్త కారణకార్యస్వరూపుడు, కార్యకారణవర్జితః=కార్యకారణధర్మములు లేనివాడు, సర్వాతీతస్వభావాత్మా = సమస్తము సతిక్రమించు స్వభావముగలవాడు, నాదాంతర్జ్యోతిరేవ = నాదాంతమును ప్రకాశించువాడు.

తా. ఆత్మయైన బ్రహ్మమే మాయాభేదములయిన యుపాధులనుబూని కారణస్వరూపుడైన ఈశ్వరుడుగను కార్యస్వరూపమైన జగత్తుగను పోచుచున్నది. ఉపాధి సూత్రమున కార్యకారణధర్మములు లేనిది సమస్తమునకు నతీతమైనది.

“నిర్వికల్పస్వరూపాత్మా నవికల్పవివర్జితః” ౨౧

“సదాసమాధిశూన్యాత్మా ఆదిమధ్యాంతవర్జితః” ౨౨

(కృ-య-౩౬ తేజోబిందు; అ ౪.)

టీ. నిర్వికల్ప స్వరూపాత్మా=నిర్వికల్ప స్వరూపుడైన యాత్మ, నవికల్ప వివర్జితః=వికల్పము లేనివాడు. సదా=ఎల్లప్పుడును, సమాధిశూన్యాత్మా=సమాధి లేనివాడు, ఆదిమధ్యాంతవర్జితః=ఆదిమధ్యాంతములు లేనివాడు.

తా. ఆత్మ నిర్వికల్పముగాని నవికల్పముగాను. అవస్థాత్రయము లేనివాడు గావున సమాధి లేనివాడు. అవస్థాత్రయ మున్నగున

సమాధి వ్యవహరింపబడుచున్నది. అవస్థాత్రయములేకుండిన నిత్యము ఎప్పుడు సమాధియో అనినను నట్టిపేరుచే వ్యవహరింపబడదు. సమాధి కన్న నితరములేదు కావున నట్టికట్టికనిచెప్ప శక్యముగాని కేవల సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మము వ్రతాశించు చున్నది.

“ ప్రజ్ఞానవాచ్యహీనాత్మా అహంబ్రహ్మస్మివర్జితః ” ౨౩

“ తత్త్వమస్యాదిహీనాత్మా అయమాత్మావివర్జితః ” ౨౪

(కృ-య-౩౨ తేజోబిందు-అ ర.)

టీ. ప్రజ్ఞానవాచ్యహీనాత్మా=ఆత్మప్రజ్ఞానమును శబ్దముచే చెప్పబడువాడుకాదు (అంతఃకరణ వృత్తులతోగూడి ఇంద్రియముల ద్వారమున విషయముల నెరుంగునిది ప్రజ్ఞానము పరమార్థమున సం తఃకరణములు ఇంద్రియములు మిథ్యలగుటచే తెలిసికొనుట యుం డదు. కావున ప్రజ్ఞాననామమున కవకాశములేదు. బోధకొరకు ప్ర జ్ఞానము బ్రహ్మయని చెప్పబడెను. వాస్తవముననేమియు లేదు. ఉపాధులనుబట్టి యాత్మకు బోధార్థము ఆయా పేరులు గలిగెను. అట్లే తక్కినవాక్యములకు నూహింపవలెను.) అహం బ్రహ్మస్మివర్జితః= అహం బ్రహ్మస్మియను వాక్యమునకు వాచ్యుడుగాడు తత్త్వమస్యా దిహీనాత్మా=తత్త్వమసియను వాక్యమునకు వాచ్యుడుగాడు, అయ మాత్మా వివర్జితః=‘అయమాత్మా’ యను దానికి వాచ్యుడుగాడు.

తా. స్పష్టము.

“ ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః ” ౨౫

“ సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మా విశ్వాత్మావిశ్వహీనకః ” ౨౬

(కృ-య ; ౩౨ తేజోబిందు ; అ ర.)

టీ. ఓంకారవాచ్య హీనాత్మా=ఓంకారవాచ్యుడుగాడు, సర్వ వాచ్య వివర్జితః=ఏశబ్దమునకును వాచ్యుడుగాడు, సర్వత్రపూర్ణ రూపా

త్వా=తనయండు కల్పింపబడిన మాయాకార్యమైన జగత్తున నిండి యున్నవాడు, విశ్వాత్మా=సమస్తమునకును ఆత్మయైనవాడు, విశ్వహీన కః=మాయాతిరోభావమున తత్కార్యమైన జగత్తు లేనివాడు.

తా. ఆత్మస్వరూపమును తెలియజేయు శబ్దములు లేవనియు నా శబ్దములకు ఆత్మవాచ్యము గాదనియు కేవలనుభవ వేద్యమైన స్వరూపము గలదనియు తాత్పర్యము.

“ శుద్ధచైతన్యరూపాత్మా సర్వసిద్ధివివర్జితః ”

౨౭

“ శూన్యాత్మానూక్మరూపాత్మా సర్వతాత్మావశేషకః ”

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. ఆత్మా=ఆత్మ, శుద్ధచైతన్య రూపాత్మా - శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనది (ఉపాధిరహితమైన చైతన్యము), సర్వసిద్ధి వివర్జితః= అణిమాద్యష్టసిద్ధుల వికారములేనిది, శూన్యాత్మా=నూయావికారము లేమియులేనిది, నూక్మరూపాత్మా=శరీరములేమినూక్మముగ నున్నట్లు వ్యవహరింపబడునది, సర్వత్ర=అంతటను, ఆవశేషకః = మిగిలియుండునది.

తా. సర్వోపాధి విరహితమైన చైతన్యము శుద్ధచైతన్య మనబడును. అదియే శుద్ధమనియు వ్యవహరింపబడును. నేతి నేతి వాక్యముల సమస్తము నిపేధింపగ నాత్మనే శేషించును.

“ ఆనందాత్మాప్రియోహృత్మా మోక్షాత్మాబంధవర్జితః ”

౨౮

“ సత్తామాత్రస్వరూపాత్మా నాన్యత్కించిత్తగచ్ఛయం ”

(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. ఆనందాత్మా=ఆనందస్వరూపమైనది. ప్రియఃపి=ప్రేమ స్వరూపమైనది. మోక్షాత్మా=మోక్షస్వరూపమైనది. బంధవర్జితః= అవిద్యాబంధములేనిది, సత్తామాత్ర స్వరూపాత్మా=సత్యనే స్వరూప

ముగా గలది. అన్యత్=ఆత్మకన్ననితరమైనదగు, జగద్భయం=మిథ్యయగు జగద్భయము, కించిత్=కొంచెమును, స=సేరు.

తా. ఆత్మనిత్య ముక్తస్వరూపమైనది. అవిద్యాబాధములేనిది. సత్తామాత్రమైనది. నిరతిశయప్రేమస్వరూపమైనది.

“ సాక్ష్యానాక్షీ విహీనాత్మా కించిత్కించిత్య కించన ” ౩౦

“ ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా ముక్తాముక్తవివర్జితః ” ౩౧

(కృ-య-౩౧ తేజోబిందు; అ ౪)

టీ. సాక్ష్యసాక్షీ విహీనాత్మా=సాక్ష్యత్వమును సాక్షీయులేనిది, కించన=కొంచమును, కించిత్కించిత్య=కొంచము కొంచమును (ఈ దేహమందు కొంచెము నాదేహమందు కొంచముగ నుండునది.) స=కాను. ముక్తాముక్తస్వరూపాత్మా=ముక్తస్వరూపమైనది. అముక్తస్వరూపమైనది. (వివేచితే ముక్తస్వరూపమైనది. యవిద్యచే నముక్తస్వరూపమైనది) ముక్తాముక్తవివర్జితః=నిగుపాధికనుగుటచే ముక్తాముక్త ధర్మములులేనివి.

తా. స్వశ్యములేనిది గావున సాక్ష్యసాక్షీ ధర్మములులేనిది. నిగుపాధికము గావున బంధమోక్షములులేనిది. అవిద్యచే బంధమును పొందినట్లును నవిద్యానాశమున ముక్తిమయునట్లును మూలములకు గనబడుచున్నది.

“ అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా అణుస్థూలాదివర్జితః ” ౩౨

“ నామరూపవిహీనాత్మా పరసంవిత్సుఖాత్మకః ” ౩౩

(కృ-య-౩౨ తేజోబిందు.)

టీ. అపరిచ్ఛిన్నరూపాత్మా=దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేనిది, అణుస్థూలాది వర్జితః=శరీరములేమి అణుస్థూలాదులులేనిది, నామరూపవిహీనాత్మా=నామరూపములులేనిది. పరసంవిత్ = బుద్ధివృత్తులకు పరమైనజ్ఞాన స్వరూపము, సుఖాత్మకః=నిరతిశయసుఖ స్వరూపము.

తా. దేశ కాలవస్తు పరిచ్ఛేదములేమిచే నాత్మయనంతమైనది. శరీరత్రయములేమిచే నణుస్థూలాదులులేనిది. నామరూపములులేనిది. చిద్రూపమునది. సుఖస్వరూపమునది.

“ ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మాద్వైతాద్వైతవివర్జితః ” ౩౫

“ నిష్కలాత్మనిర్మలాత్మా బుద్ధాత్మపునఃసాత్మకః ” ౩౬

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-అ ౪.)

టీ. ద్వైతాద్వైతస్వరూపాత్మాద్వైతాద్వైతస్వరూముగనున్నది. ద్వైతాద్వైతవివర్జితః=ద్వైతాద్వైతస్వరూములులేనిది, నిష్కలాత్మా=నిష్కలమునది, నిర్మలాత్మా=మాలిన్యములేనిది, బుద్ధాత్మా=బోధస్వరూపమైనది, పునఃసాత్మకః=పునఃస్వరూపకమైనది. ఈపురుషబ్రహ్మమునకు ప్రీతిన్నత్యమర్థముకాదు.

తా. అజ్ఞానికినానాత్వమైన ద్వైతముగను తత్త్వజ్ఞానికి నభిన్నమయినయద్వైతముగను గనబడును. ఈయవిద్యాజ్ఞానములు పరమార్థమునలేవుగాననాత్మద్వైతాద్వైతములులేనిది. ఆత్మనెరిగిన పిదపవేరుఫలములేదుగావున నిష్కలమైనది. నిర్మలమైనది. శరీరములను పురుషులందుండుటచే పురుషుడనబడును.

“ ఆత్మేతిశబ్దహీనోయం ఆత్మశబ్దార్థవర్జితః ” ౩౭

“ సచ్చిదానందహీనోయ ఏషైవాత్మాననాతనః ” ౩౮

(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. అయం=ఈయాత్మ, ఆత్మేతిశబ్దహీనః=ఆత్మయనుశబ్దములేనివాడు, ఆత్మశబ్దార్థవర్జితః=ఆత్మయనుశబ్దముయొక్క అర్థములేనివాడు, యః=సత్య, సచ్చిదానందహీనః=సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుడను వ్యవహారికములేనివాడో, ఏషైవాత్మా=ఈఆత్మయో, సనాతనః=అనాదిస్థిరమైనవాడు.

తా. మాయాకార్యమైన జగత్తు అన్యతదుఃఖస్వరూపమైయున్నది గావున జగదన్యతరేకమయిన మాత్మ సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమని చెప్పబడెనుగాని మాయాతత్వార్థములులేని పరమామార్గదశయందు ఆత్మసత్యజ్ఞానానందస్వరూపమని చెప్పబడు కవకాశములేదు. అన్యతజగదుఃఖమైన జగత్తెవరికి దోచునో, వారికి జగత్తు మిథ్యయనియు నాత్మసత్యజ్ఞానానందస్వరూపమనియు చెప్పబడెను.

“యస్యకించిదృహిర్నాస్తి కించినంతఃకియచ్ఛనః” ౩౯

“యస్యలింగప్రపంచంవా బ్రహ్మైవాత్మాననంశయః” ౪౦
(కృ-య ; ౩౭ తేజోబిందు.)

ఆ. యస్య=పరిపూర్ణమైన ఆత్మాత్మకు, కించిత్ = కొంచెమైనను, బహిః=బాహ్యము, నాస్తి=లేదో, కించిత్ = కొంచెమైనను, అంతః=లోపలిభాగమును, (నాస్తి=లేదో), యస్య=ఏయాత్మకు, కియచ్ఛ=ఏమాత్రమును, లింగం=చిహ్నమును, ప్రపంచంవా=ప్రపంచమును, న=లేవో, ఆత్మా=ఆత్మాత్మ, బ్రహ్మైవ=పరబ్రహ్మే, ననంశయః=సందేహములేదు.

తా. ఆత్మ పరిపూర్ణము గావున అంతర్బాహ్యములు లేనిది. ఏ చిహ్నమును లేని ప్రత్యగాత్మయైన నదిగో పరబ్రహ్మము. సందేహములేదు.

ఇతి సార్థాంతికాత్మస్వరూప వాక్యానిచత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతిక ఆత్మస్వరూప వాక్యములు నలుబది.

ఇతి సంచదశ ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు పదునేవల ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సమమవేనమః.

౧౬ సర్వస్వరూపవాక్యములు.

“ఓంకారమేవేనంసర్వం”

౧

(సామ-ఛాందోగ్య-ప్ర-౨-౨౦ ౨౨.)

టీ. ఇనంసర్వం=ఈజగత్తులంతయు, ఓంకారమేవ=ఓంకారమే.

తా. ఈశ్వరశ్రయము, ఉపశ్రయము, ప్రత్యేగాత్మ, పరమాత్మయనుభేదము మాయచేగలిగెను. ఈయెనిమిదియంగములు, అకారోకారమకారార్థ మాప్రభు చతుష్కాయములు, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు త్రిభావములు, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర, సుబ్ర, సదాశివులను పంచదేవతలతోగూడిన జగత్తు. ఇహయోగకారము. దీనినెగురువాడు బ్రాహ్మణుడు.

“సపవధస్తాత్మ ఉపరిస్తాత్మ పశ్చాత్మ పురస్తాత్మ యక్షణశ

స్య ఉత్తరతస్య ఏవేంసర్వం”

౨

(సామ-ఛాందోగ్య-ప్ర-౨-౨౦ ౨౩)(అధర్వ-గౌ-శాండిల్య-౨ ౩)

టీ. సః=ఆయోంకారమే, అధస్తాత్=క్రిందుభాగముననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, ఉపరిస్తాత్=మీదుభాగముననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, పశ్చాత్=పనుకభాగముననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, పురస్తాత్=ముందుగానున్నది, సః=ఆయోంకారమే, యక్షణతః=కుడివైపుననున్నది, సః=ఆయోంకారమే, ఉత్తరతః=ఎడమభాగముననున్నది, సపవ=ఆయోంకారమే, ఇనంసర్వం=ఈజగత్తులంతయును.

తా. ఈ జగమంతయు నోంకారమే. ఓంకారమే సర్వభావములనున్నది.

“అహమేవాధస్తాత్ అహముపరిష్టాత్ అహంపశ్చాదహం పురస్తాదహం దక్షిణాశోహముత్తరత అహమేవేదం సర్వం” ౩

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౩-ఖం ౨౫.)

టీ. అహమేవ=నేనే, అధస్తాత్ = క్రిందుగా నున్నవాడను, అహం=నేను, ఉపరిష్టాత్ =మీదుగా నున్నవాడను, అహం = నేను, పశ్చాత్ = వెనుకగా నున్నవాడను, అహం=నేను, పురస్తాత్ =ముందుగా నున్నవాడను, అహం=నేను, దక్షిణతః = దక్షిణముగా నున్నవాడను, అహం=నేను, ఉత్తరతః=ఉత్తరముగా నున్నవాడను, అహమేవ=నేనే, ఇదంసర్వం=ఈ జగమంతయు.

తా. పరిపూర్ణమగు నేనే ఈ సమస్తమును.

“ఆత్మైవాధస్తాత్ ఆత్మోపరిష్టాత్ ఆత్మాపశ్చాత్ ఆత్మా పురస్తాత్ ఆత్మాదక్షిణతః ఆత్మోత్తరతః ఆత్మైవేదంసర్వం” ౪

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౩-ఖం ౨౫.)

టీ. ఆత్మైవాధస్తాత్ = ఆత్మయే క్రిందుగానున్నది, ఆత్మోపరిష్టాత్ = ఆత్మయే మీదుగానున్నది, ఆత్మాపశ్చాత్ = ఆత్మయే వెనుకగా నున్నది, ఆత్మాపురస్తాత్ = ఆత్మ ముందుగానున్నది, ఆత్మాదక్షిణతః = ఆత్మయే అపసవ్యముగా నున్నది, ఆత్మాఉత్తరతః = ఆత్మయే సవ్యముగా నున్నది, ఇదంసర్వం=ఈ జగమంతయు, ఆత్మైవ=ఆత్మయే.

తా. ఈ జగమంతయు ఆత్మ. ఆత్మకన్న నితరము లేదని తాత్పర్యము.

“ఆత్మైవే మమృతమిదం బ్రహ్మేదంసర్వం” ౫

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక ; అ-౪-౫) ౫.)

టీ. ఇదం=ఈ జగమంతయు, అబ్రహ్మ=అబ్రహ్మ, ఇదం=ఈ జగమంతయు, అమృతం=నాశన రహితమైన పరమాత్మ, ఇదంసర్వం=ఈ జగమంతయు, అబ్రహ్మ-పరబ్రహ్మ.

తా. తాడునం దారోపింపబడిన పాము తాడునకు విరుద్ధమైనది యెట్లుకానో, అట్లే సర్వస్థువున కిల్పింపబడిన జగత్తు సర్వస్థువున న్యతిరేక మగునది కాదు. మిథ్య.

“ ఏతద్భిక్షాతత్సర్వం ” ౬

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని.)

“ నారాయణ ఏ నారం సర్వం ” ౭

(కృ-య ; ౧౫ నారాయణ.)

టీ. ఏతత్సర్వం=మిథ్యానూసమైన ఈ జగమంతయు, ఏతత్ అబ్రహ్మ=పరమార్థముసర్వస్థువైన అబ్రహ్మ, ఇదంసర్వం=ఈసర్వము, నారాయణఏవ=నారాయణస్వరూపమే (సరసంబంధమైన బుద్ధియందు సేవించుటచే నారాయణుడనబడును.) సరస్వత్యం=నారం, ననునిసంబంధమైనంతఃకరణము నారం=కారము ఈయంతఃకరణ, అయనం=స్థానము, ఎవనికోనాడు(నారాయణుడు) సరస్వత్యం కారం, కారంఅయనం యస్యసఃనారాయణః ఇతివృద్ధసంనానశ్చాయతే.

“ సచ్చిదానందనూపదంసర్వం ” ౮

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని-ఖం ౬.)

“ సత్తామాత్రంహేదంసర్వం ” ౯

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని-ఖం ౯)

టీ. ఇదంసర్వం=ఈజగమంతయు. సచ్చిదానందనూపదం=జ్ఞాన దృష్టిచే సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనది, ఇదంసర్వం=ఈజగమంతయు. సత్తామాత్రంహే=సదాశాసనమైనది.

తా. ఆరోపితమైనజగత్తు వస్తువిచారమున మిథ్యయై యధిష్ఠానబ్రహ్మమే యగుచున్నది. కావున సత్యమై సచ్చిదానందరూపమని చెప్పబడుచున్నది.

“ సత్స్వరూపమేవేనసర్వం ” ౧౦

“ సవినసర్వం యద్యాతేయచ్ఛభవ్యంసనాతనం ” ౧౧

(కృ-య-౧౨ శ్లోవల్య)

శ్లో. ఇహసర్వం=ఈయూపత్తును, సత్స్వరూపమేవ=సదూపమే యద్యాతే=ఏదిఅయినదో, యచ్ఛభవ్యం=ఏదికాతగినదో, సవిన=అదిగో, సనాతనం=ప్రాచీనమైనది.

తా. సత్తునకభావములేదు. అసత్తునకుభావములేదు. ఉన్నది ప్రకాలములందున్నదే. లేనిది కాలత్రయమందులేనిదే. మిథ్యయనగా మంతకుముంది లేక సర్వాది లేక స్వకాలముననున్నట్లు గనబడునది.

“ స్వయంబ్రహ్మోస్వయంవిష్ణు స్వయమింద్రస్వయంశివః ” ౧౨

“ స్వయంవిశ్వమిహసర్వం స్వస్మాదవ్యంనకించన ” ౧౩

(శు-య-౨౩ అధ్యాయ.)

శ్లో. స్వయం=పరిమాణ్యస్వరూపుడగుతానే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, (చతుర్ముఖుడు) స్వయం=తానే, విష్ణుః=విష్ణువు, స్వయం=తానే, ఇంద్రః=ఇంద్రుడు, స్వయం=తానే, శివః=శివుడు, స్వయం=తానే, ఇదంసర్వంవిశ్వం=ఈసమస్తమయినజగత్తును, స్వస్మాత్ =సర్వపరిపూర్ణుడగు తనకంటె, అవ్యం=ఇతరము, కించన=కొంచమును, న=లేదు.

తా. పుష్టము.

“ మరుభూమా జలంసర్వం మరుభూమాత్రమేవతత్ ” ౧౪

“ జగత్త్రయ మిహసర్వం చిన్మాత్రంస్వవిచారతః ” ౧౫

(కృ-య-౨౪ వరాహ) (సామ-౬౧ మహా-౨౪.)

టీ. మరభూమా = నీరులేనిస్థలమందు, (ఎండ మావులందు,) సర్వం=సమస్తమున, తజ్జలం=(ఆరోపించబడిన) అనీరు, మరభూమాత్రమేవ=ఎండమావి మాత్రమే, (కాని,నీరుకాదు) ఇదంసర్వం=ఈ సమస్తమయిన, జగత్త్రయం=ముజ్జగమును, స్వవిచారతః=ఆత్మ విచారమున, చిన్మాత్రం=అధిష్ఠానమయిన చిద్వస్తువేయగును.

తా. మృగత్పృష్ఠయం దారోపించబడినది నీరుగాక మృగత్పృష్ఠయో యెట్లగునో చిద్వస్తువైన బ్రహ్మమున నధ్యస్తమయినజగత్తు జగత్తుగాకబ్రహ్మమేయగును.

“ భావవర్జితచిన్మాత్రం సర్వంచిన్మాత్రమేవహి ” ౧౬

“ యత్కించిద్యన్నకించిచ్ఛ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి ” ౧౭
(కృ-య-3౭ తేజోబిందు.)

టీ. భావవర్జితచిన్మాత్రం = నిర్విషయచిన్మాత్ర మయినది, సర్వం=సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మమే, యత్=ఏది, కించిత్=కొంచెమో, యత్=ఏది, నకించిత్=కొంచెముగాదో, సర్వం = ఆసమస్తము, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమైన బ్రహ్మమే.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమే. ఆబ్రహ్మము చిన్మాత్రమైనది. నిర్విషయమైనది. బ్రహ్మముకన్న నన్యమెడియును లేదు.

“ అఖండైకరసంసర్వం యద్యచ్ఛిన్మాత్రమేవహి ” ౧౮

భూతంభవ్యంభవిష్యచ్ఛ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి ” ౧౯
(కృ-య-3౭ తేజోబిందు.)

టీ. సర్వం=సమస్తమును, అఖండైకరసం = అఖండబ్రహ్మస్వరూపము, యద్యత్=ఏదేదిగలదో, చిన్మాత్రమేవహి=అదియంతయు చిన్మాత్రమే, భూతం=జరిగినది, భవ్యం=కాదగినది, భవిష్యచ్ఛ=కాబోవునది, సర్వం=సమస్తమును చిన్మాత్రమేహి=చిద్రూపమైనబ్రహ్మమే.

తా. భూతభవిష్యద్వర్తమానములు బ్రహ్మమే. ఏదేదిగలదో దాని నధిష్ఠానమైన బ్రహ్మముగ నెంచవలెను.

“జ్ఞాతాచిన్మాత్రరూపశ్చ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి ” ౧౦

“యచ్చయావచ్చదూరస్థం సర్వంచిన్మాత్రమేవహి ” ౨౧

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు)

టీ. జ్ఞాతా=జీవుడు, చిన్మాత్రరూపః = చిద్రూపుడే, సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రస్వరూపమే, యచ్చ=ఏదియో, యావచ్చదూరస్థం = ఎంతదూరముననున్నదియు, సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిద్రూపమే.

తా. మనోవాక్కుల కగోచరమైనవంతయు నధిష్ఠానమయిన బ్రహ్మమే. జీవుడు బ్రహ్మమే.

“చిన్మాత్రాన్నాస్తిలక్ష్యంచ సర్వంచిన్మాత్రమేవహి ” ౨౨

“ఆత్మనోన్యగతిర్నాస్తి సర్వమాత్మమయంజగత్ ” ౨3

(కృ-య-32 తేజోబిందు)

టీ. చిన్మాత్రాత్ = చిన్మాత్రమయిన బ్రహ్మముకన్న, లక్ష్యంచ = ఇతరమైన లక్ష్యము, నాస్తి = లేదు. సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రమేవహి = చిన్మాత్రమే, ఆత్మనః = తనకన్న, అన్యగతిః = ఇతరమైనగతి, నాస్తి = లేదు, సర్వంజగత్ = సమస్తజగత్తును, ఆత్మమయం = ఆత్మమయము.

తా. బ్రహ్మముకన్న ఇతరమైన లక్ష్యములేదు. బ్రహ్మముకన్న సర్వమైనగతిలేదు. జగమంతయు బ్రహ్మమయము.

“ఆత్మనోన్యత్తమన్నాస్తి సర్వమాత్మమయంజగత్ ” ౨౪

“సర్వమాత్తైవశుద్ధాత్మా సర్వచిన్మాత్రమద్వయం ” ౨౫

(కృ-య ; 32 తేజోబిందు అ గ)

టీ. యత్ = ఏది, ఆత్మనః = ఆత్మకన్య, అన్యత్తు = ఇతరమైననో
యది, నాస్తి = లేదు, సర్వంజగత్ = సమస్తజగత్తును, ఆత్మమయం =
ఆత్మమయము, సర్వం = సమస్తమును, ఆత్మైవ = ఆత్మయే, శుద్ధాత్మా =
కేవలాత్మయే, సర్వం = సమస్తమును, అన్వయం = అద్వితీయమైన,
చిన్మాత్రం = చిద్రూపబ్రహ్మము.

తా. ఆత్మకన్య నితరమైనది లేనిదే ఈ జగమంతయు తత్త్వ
కృష్టిని కేవలాత్మయే యగును. గాని యన్యముగాదు. సమస్తమును
నద్వితీయమైన చిద్రూపబ్రహ్మమే.

“సర్వంచఖర్విదం బ్రహ్మనిత్యం చిద్భవమక్షతం” ౨౬
(సామ - ౬౦ - మహా - ఆ ర.)

“సమస్తంఖర్విదం బ్రహ్మసర్వమాత్మైదమాతతం” ౨౭
(సామ - ౬౦ - మహా - ఆ ర.)

టీ. ఇదంసర్వంచ = ఈసమస్తమును, నిత్యం = నాశనరహితము
నదియు, చిద్భవం = చిద్భవమైనదియు, అక్షతం = వికారములేనిదియు, (చిద్భవ
బ్బలేనిదియు) నగు, బ్రహ్మఖలు = బ్రహ్మమే, ఇదంసమస్తం = ఈసమస్త
జగమును, బ్రహ్మఖలు = బ్రహ్మమే, ఇదంసర్వం = ఇదంతయు, ఆతతం =
సర్వవ్యాపకమైన, ఆత్మా = ఆత్మయే.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమున గారోపింపబడినది. గావున వాస్త
వమున సంతయుబ్రహ్మమే.

“సత్త్వనాహంచనా న్యద్వాసర్వం బ్రహ్మైవకేవలం” ౨౮

“సతదస్తి నయతాహం సతదస్తి నతన్మయం” ౨౯
(కృ - య - ౩౭ తేజోబిందు - ఆ ర.)

“కిమన్యమభివాంఛామి సర్వంచిన్మయంతతం” ౩౦
(సామ - ౬౦ - మహా - ఆ ర.)

టీ. సర్వం=నివులేవు, నాహంచ=నేనుచులేను, నాస్యద్వా=అస్య
మైనదియులేదు, సర్వం=సమస్తమును, కేవలంబ్రహ్మైవ=ఒక్కటియైన
బ్రహ్మమే, సతకస్తి=అదిలేదు, యత్ర=ఎక్కడను, నాహం=నేనులేనో
అక్కడను, సతకస్తి=అదియునులేదు, సతస్మయం=నాని సంబంధమును
లేదు, కిమస్యం=ఇతరమైనదేనిని, అభివాంఛామి = కోరుచున్నాను,
సర్వం=సమస్తమును, తతం=పరిపూర్ణమైన, సచ్చిస్మయం = సత్యజ్ఞాన
మయమైన బ్రహ్మమే.

తా. నేనులేను. నివులేవు, ఇతిరమైనది లేదు, ఇతరవస్తు సంబం
ధమైనదిలేదు. సమస్తము సత్యజ్ఞానానందమును బ్రహ్మమే. ద్వైత
మయిన జగత్తు విధి. తత్త్వి మిట్లుండగా దేనిని జ్ఞాని కోరును?
సర్వము బ్రహ్మమని నిశ్చయము గావున దేనిని గోరడు.

“భ్రాంతిరభ్రాంతిగా స్త్యవ సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం” ౩౧

“న దేహానచ కర్మాణి సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం” ౩౨

(కృ-య-32 తేజోవింగు.)

టీ. భ్రాంతిః=భ్రమయును, అభ్రాంతిః = అభ్రమయును, నా
స్త్యవ=లేనేలేదు. సర్వం=సమస్తమును, కేవలం=అద్వితీయమైన, బ్ర
హ్మైవ=బ్రహ్మమే, న దేహాః=దేహములేదు, నచ కర్మాణి=కర్మలులేవు
సర్వం=సమస్తమును, కేవలం=అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే.

తా. వాస్తవమున అద్వితీయమయిన బ్రహ్మమేయున్నది.
గాని భ్రాంతియు నభ్రాంతియును లేవు. దేహమునులేదు. కర్మములేదు.
అద్వితీయమైన బ్రహ్మమే సమస్తము. దానికన్న నితరమగునది ఏదీయు
నులేదు. ముఖగుచ్ఛటకు నందు లేక నిండియున్నది.

“అక్షణాత్రియవిజ్ఞానం సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం” 33

(కృ-య-32 తేజోవింగు.)

“జగన్నామ్నాచిదాభాతి సర్వంబ్రహ్మైవకేవలం” 34
(శు-మ-౬౩ యోగశిఖా. అ ర.)

.టీ. లక్షణాత్రయ విజ్ఞానం=జహగజహ ద్భావలక్ష్మణాత్రయ మున గలుగుజ్ఞానము, సర్వం=సమ స్తమును, కేవలం=ఒక్కటియగు, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, జగన్నామ్నా = జగత్తునుపేసచే, చిదాభాతి = చిత్తే ప్రకాశించుచున్నది. సర్వం = సమ స్తమును, కేవలం=అద్వితీయ మైన బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే.

తా. లక్షణాత్రయ విజ్ఞానము బ్రహ్మమే, మన్నేకుండరూప మున ప్రకాశించునట్లు చిత్తే జగద్రూపమున ప్రకాశించుచున్నది, బ్రహ్మముకన్న సస్యమైనదిలేదు.

“బ్రహ్మమాత్రమిదంసర్వం బ్రహ్మమాత్రమిదన్నహి.” 35
(శ్మ-య-౨౦ శేషోబిందు.)

“బ్రహ్మమాత్రంవ్రతంసర్వ బ్రహ్మమాత్రంరసంసుఖం.” 3౬

.టీ. ఇదంసర్వం = ఈ జగమంతయు, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమాత్ర ము, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మమాత్రము, అసత్ = శూన్యము, సహి = కాదు, అసత్ = బ్రహ్మేశ్వరమైన యనత్తు, సహి = లేదు. వ్రతంసర్వం = సమ స్తవ్రతములు, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమే, రసం=అనుభవమును, సుఖం=సుఖమును, బ్రహ్మమాత్రం=బ్రహ్మమాత్రమే.

తా. సమ స్తవ్రతములు సమస్తానుభవములు సమ స్తసుఖ ములు కేవల పరబ్రహ్మమేగాని ఇతరముగాదని తెలియుడు,

“బ్రహ్మమాత్రంశృతంసర్వం స్వయంబ్రహ్మైవకేవలం” 3౭

బ్రహ్మైవసర్వచిత్తాత్రం బ్రహ్మమాత్రంజగత్త్రయం” ౩౮

టీ. శ్రుతం = సమస్త వేదాంత శ్రవణమును, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మమాత్రము, స్వయం = తాను, కేవలం = అద్వితీయమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, సర్వం = సమస్తమును, చిన్మాత్రం = చిన్మాత్రమైన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే. జగత్త్రయం = ముజ్జగమును, బ్రహ్మమాత్రం = బ్రహ్మస్వరూపము.

తా. సమస్తము బ్రహ్మము.

“సర్వప్రశాంతమజమేక మనాదిమధ్యమాభాస్వరం

స్వదనమాత్రమచైత్యచిహ్నం”

౩౯

“సర్వప్రశాంతమితీశబ్రమయీచదృష్టిర్బోధార్థమేవ

హిముద్ధైవతనోమితీదం”

౪౦

(సామ-౬౧ మహా-అ ర.)

టీ. సర్వం = సమస్తమును, ప్రశాంతం = అత్యంత శాంతమును, అజం = పుట్టుపులేనిదియును, ఏకం = అద్వితీయమైనదియును, అనాదిమధ్యం = ఆదిమధ్యములు లేనిదియును, ఆభాస్వరం = అంతట ప్రకాశించునదియు, స్వదనమాత్రం = అనుభవమాత్రమైనదియు, అచైత్యచిహ్నం = చిత్తవృత్తి లేకుండుటచే చిహ్నమైనదియు, (బ్రహ్మమే) సర్వం ప్రశాంత మితీశబ్రమయీచదృష్టిః = సమస్తము శాంతము అజమునను శబ్దజ్ఞానము, బోధార్థమేవ = బోధకొరకే, ముద్ధైవ = బ్రహ్మస్వరూపమును శబ్దములచెప్పట వృధయే, (చెప్పశక్యముగాదు) ఇదం = ఈజగమంతయు, తనోమితీ = బ్రహ్మస్వరూపమైన ఓంకారమని తెలియవలెను.

తా. బ్రహ్మమిట్టిదని శబ్దములచే చెప్పట శిష్యునకు బోధకొరకే గాని పరమార్థమున బ్రహ్మమే శబ్దవాచ్యమును గానిది అనుభవైక వేద్యమని తెలియవలెను.

ఇతి సార్థాంతిక సర్వస్వరూపవాక్యాని చత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతిక సర్వస్వరూప వాక్యములు నలుబది.

ఇతి షోడశప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు పదియొరవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గుణ వేదము.

౧౭ బ్రహ్మస్వరూప వాక్యములు.

“సర్వం హ్యేకమబ్రహ్మ”

(అధర్వ-౯ మాండూక్య-౨౭ సృసింహుర్వాత్వతాపరంభం గ.)

టీ. ఏతత్సర్వం = ఈ జగదంతయు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, హ = నిశ్చయము.

తా. జగత్తు బ్రహ్మముయొక్క వివర్తిముగానె వాస్తవముగ బ్రహ్మమే. ఆరింభవాదమనియు, పరిణామవాదమనియు, వివర్తనామనియు, సృష్టివిషయమై మూడువాదములు గలవు. కుమ్మరి కుండలనుచేయునట్లు పరిమేశ్వరడు జగత్తు సృష్టించెననుట యారింభినాదము. మన్ను కుండలయనట్లు పరిమేశ్వరడే జగత్తుగానయ్యెననుట పరిణామవాదము, భ్రాంతిచేత్రాడు హముగా తీచినట్లు మాయచే బ్రహ్మమే జగత్తుగాతోచుననుట వివర్తనాదము. ఈమూడువాదములందు సృష్టికి హేతువైన యొకవస్తువున్నది గావున దివి యూస్తికనాదములయ్యెను. ఇట్లు జగత్కరిణమునకు వస్తువునుజెప్పట నూస్తికవాదమనబడును. నిస్సంగుడు నద్వితీయుడునగు సీశ్వరకు జగదారింభమును జగత్తుండుటయుగూడదు. విరవయవునకు నిర్వికారనకు పరిణామముకూడదు. ఆహేతువుచే వివర్తనవాదమనుసరించి త్రాడుభ్రాంతిచే సర్పముగ విన నునుగునల మాయచే బ్రహ్మము జగద్రూపముగ విన నునుగునను. హావున భ్రాంతి కల్గితమైన సర్పము యథార్థజ్ఞానమున నశించి సంపూర్ణముగ త్రాడేప్పురించుచున్నట్లు యథార్థమగు బ్రహ్మజ్ఞానమున మాయ కల్గితమైన జగన్నిరసనపూర్వక

ముగ కేవల బ్రహ్మమే యవశేషించునుగాన సర్వము బ్రహ్మమని యీవాక్యమునచెప్పబడెను.

“అయమాత్మాబ్రహ్మ” ౨

(అధ్య-౬ సూం-౪-౧౪: ౨౨ సృసింహపూర్వతాపిని-ఖం ౪)

టీ. అయమాత్మా=ఈప్రత్యగాత్మా, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. ప్రత్యగాత్మా బ్రహ్మమే యని తాత్పర్యము.

“సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ” 3

(కృ-య-౨ పై పీఠీయ-ఆనందవల్లి.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సత్యం=సత్యమైనది, జ్ఞానం=జ్ఞానమైనది
అనంతం=అనంతమైనది.

తా. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైనది. కాలత్రయా
కాధ్యమై యుండుట సత్యము. (నత్తు) ఒకదానిచే తెలియబడక
ఇతర సాహాయ్యములేక సర్వమును తెలిసికొనుచు దీపమువలె స్వయ
ముగ ప్రకాశించుట జ్ఞానము (చిత్తు) దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదము
లేకుండుట అనంతము ఇహనందీది బ్రహ్మము తనయందు మాయచే
గల్గింపబడిన యుపాధులతోనుండుటచే బ్రహ్మమునకే కూటస్థుడని
(ప్రత్యగాత్మయని) సేసి వ్యవహారకాలమున గలిగెను. కూటమనగా
నాస్తవముగానికృత్రిమము కూటమైన స్థూలసూక్ష్మశరీరములకు అధి
పానమైయుండుటచే బ్రహ్మముకూటస్థుడనబడెను నాస్తవమున కూట
స్థుడు బ్రహ్మమేగావున బ్రహ్మలక్షణములైన సత్యజ్ఞానానందత్వములు
గలిగియున్నాడు. ఇట్లుకలిగియుండుట జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందు
అనుభవమున తెలియనగును, ఆయవస్థలందు వృత్త్యములు సత్యములై
తెలియబడునవియై జడములయిన్నవి. నాని నెఱుంగునవిత్తు (తెలివి)
సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైయున్నది. ఆ తెలివియే కూటస్థతత్వము.

ఉపాధులనుండగా వస్తుపరిచ్ఛేదము గలుగుచుండగా ననంతస్వభావ మెట్లుగలుగునని శంకగలుగును. సూర్యకాంతి అద్వములయందును అద్వములమధ్య భాగములందును నేకతీరుగనే యున్నది. అద్వమునగు నున్నది. సూర్యప్రతిబింబమునకు హేతువగుచున్నది. అద్వములనడుమ నున్నది ప్రతిబింబములకు హేతువుగానున్నది. సూర్యకాంతియనంత ముగ నద్వములవలన బాధింపబడకనే యున్నది. అట్లేపరిపూర్ణ బ్రహ్మమును, బుద్ధులందును (లింగ దేహము స్థూలదేహము) బుద్ధులనడుమను అనంతమైయున్నది. బుద్ధియందున్నది. కూటస్థుడు, (చిదాభానుడైన జీవుడు) గలుగుటకు హేతువగుచున్నది. ఇతరత్రనున్నది జీవులు గలుగుటకు హేతువుగానున్నది. కావున దేశకాల వస్తుపరిచ్ఛేదములేక యనంతమైయున్నదని తెలియవలయును. ఉపాధినాశమున కూటస్థుడైన తన్మయము, ఆపేనుపోయి, శుద్ధచైతన్యమే యగును. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమయినది. దానికి వ్యతిరేకమైనది. అన్యతజడమైనది. అన్యతమెట్లు సత్యమగును. కావున జగత్తు మిథ్యయని నిశ్చయముగా తెలియవలెను.

“ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ”

౪

(ము-౮ ఐతరేయ అం. ము-౪౨ ఆత్మబోధ)

“తదేతన్స్పృహ్య అపూర్వమన పరమనంతరను బాహ్యమయ మాత్మా బ్రహ్మసర్వానుభూః,”

౫

(శు-యం౦ బృహదారణ్యక అ ౪-౫౧ ౫)

టీ. ప్రజ్ఞాప్రజ్ఞ, (నిర్వికల్పమైన చిన్మాత్రమగు వృత్తి ప్రజ్ఞయనియు ప్రజ్ఞానమనియు చెప్పబడును) ప్రతిష్ఠా=సర్వమునకు స్థానమైనది. (ఆధారమైనది.) ప్రజ్ఞానం = జ్ఞానమయినది. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము ఏతత్=ఇది. తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మమే అపూర్వం=పూర్వములేనిదియు (పూర్వమనగా కారణము. తనకుకారణములేనిది) అనపరం=పరము

లేనిది. (పరమనా తన తరువాత గలిగినది. తనవలననైన కార్యరూపమైన జగత్తులేనిది, అనంతరం=అంతరములేనిది. అబాహ్యం=బాహ్య ప్రదేశములేనిది. (పరిపూర్ణముగాఘన బాహ్యంతరములు లేనిదియు) సర్వానుభూతి=సమస్త బ్రహ్మవిమలకు అనుభవ స్వరూపమైన, అయ మాత్మా=ఈప్రత్యగాత్మ, బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమే.

తా. ప్రజ్ఞాస్వరూపమున ప్రజ్ఞానమే సమస్తమునకు నాధారమైనది. అదిగో బ్రహ్మము. కార్యకారణములు లేనిదియు, పరిపూర్ణమైనదియు, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందేకాకృతిగ సమస్తబ్రహ్మవిమలకు ననుభవైకవేద్యమైయున్నదియునగు నీప్రత్యగాత్మ కేవలపరబ్రహ్మమే. కార్యకారణములులేనిదగుటచే నిస్సంగమమనదని యభిప్రాయము.

“ విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ ”

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౫-బ్రా-౯.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, విజ్ఞానం = అనుభవస్వరూపమైనది అనంగం=అనందస్వరూపమునది.

తా. అనుభవజ్ఞాన మమనస్కుఁ గావున బ్రహ్మమమనస్కుఁ మైనది యనంతస్వరూపమయినది.

“ అజోమరోఢయో మృతోబ్రహ్మ అభయంవైబ్రహ్మ ” ౭

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ ౬-బ్రా-౯.)

“ సర్వభూతస్థమేకం నారాయణం కారణపునఃపం అకారణం పరంబ్రహ్మం ”

(కృ-య-౧౦ నారాయణ.)

“ స్వయంప్రకాశం స్వయంబ్రహ్మ ”

౯

టీ. అజరః = ముదిమిలేనియు, అమరః = మరణములేనియు, అభయః = భయములేనియు, అమృతః = కైవల్యస్వరూపమైనట్టి ప్రత్య గాత్మ్యం. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అభయం = భయము లేనిది, సర్వభూత స్థం = సమస్తభూతములందున్నది, ఏకం = ఏకాకృతీయమునది, సాధారణం = సాధారణస్వరూపమైన, కారణపురుషం = కారణపురుషాత్మకమ యైనది, అకారణం = తనకుకారణము లేనిది, సత్యం = ప్రకృతికి పరమైనది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఓం = ఓంకారమైనది, స్వయంప్రకాశం = ఇతరప్ర కాశ మపేక్షింపక తనంతప్రకాశించునది, స్వయం = తానైయున్నదియై, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమైనది.

తా. శరీరములేదుగావున నజరమనియు, అమృతమనియు నిట్లు చెప్పబడెను. బ్రహ్మము భయముకలుగ నీయునదికాదు. బ్రహ్మము భయముకిలిగినదికాదు. జ్ఞానులభయమును పోగొట్టునుగావున సభయ మనబడును. నేను స్వయముగ చూచుచున్నను, నీవుస్వయముగ చూచితివి, వాడు స్వయముగబోయెననుచో స్వయంశబ్దము మూల భూతమయందు వర్తించుచున్నది. ఆవిధమున అహంశబ్దము సశబ్దము నను, సశబ్దము త్వంశబ్దముననువర్తించుటలేదు, కావున స్వయంశబ్ద ము సాధారణమైనది. బ్రహ్మము స్వయంశబ్దవాచ్యమగునది. ఇతర సాహాయ్యమపేక్షింపక తనంతనున్నది కావున స్వయంశబ్దవాచ్య మయ్యెను.

“తదేతద్యయంస్వయం ప్రకాశమహంనందాత్మైవ

తదమృతమభయమేతద్బ్రహ్మ”

౧౧

(అధర్వ-౨౭ నృసింహాత్మరతాపినీ; ఖం ౮.)

టీ. ఏతత్ = ఈ కూటస్థచైతన్యము, తత్ = తత్త్వదలక్ష్మ్యమైన బ్రహ్మము; అద్యయం = అద్యతీయమయినది, స్వయంప్రకాశ మహంనం దాత్మైవ = తనంతప్రకాశించు మహానందరూపమైన యాత్మయే, ఏత

ప్రహ్లా = ఈ బ్రహ్మము, తత్ = ఆకూటస్థ సైతన్యమే, అమృతం = శాశ్వతము లేనిది, అధయం = ధయము లేనిది.

తా. బ్రహ్మమే సైతన్యగూర్త. సైతన్యగూర్త బ్రహ్మము.

“ సదేవపురస్తాత్త్వేన బ్రహ్మ ”

౧౧

(అధర్వ-౨౭ స్మృతిహోతృతాపిని ; ౪౦ ౯.)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మమైన, సదేవ = సదస్వస్తివే, పురస్తాత్ = స్పృష్టకి ముందు, స్థితి = ఉన్నది.

తా. స్పృష్టకి ముందున్న వస్తువే బ్రహ్మము. అందు సమస్త మునకు అధిపానమయ్యెను.

“ ఆకాశవహ్నుక్ష్మం కేవలసత్తామాత్రస్వభవం ”

పరంబ్రహ్మ ”

౧౨

టీ. పరం = సమస్తమునకు పరమైన, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, ఆకాశ వహ్ = ఆకాశమునది, నాక్ష్మం = నిరవయవమగుటచే సూక్ష్మమని వ్య వహరింప బడుచున్నది. కేవల సత్తామాత్ర స్వరూపం, కేవల = అన్య ధర్మము లేకుండుటయు, సత్తామాత్ర = సత్తుగా నుండుటయు, స్వభావం = స్వభావముగా గలది.

తా. స్పష్టము.

“ అద్వితీయమఖ్యోపాధి వినిష్క్రుక్తం తత్సకలశక్త్యుప

బృంహితమనాద్యసంతం శివం శాంతం నిర్గుణం ఇత్యాదివా

చ్యమనిర్వాచ్యం సైతన్యం బ్రహ్మ. ”

౧౩

(శు-య-౩౪ నిరాలంబ.)

టీ. బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అద్వితీయం = విజాతిభేదములేనిది, అఖ్యోపాధివినిష్క్రుక్తం = మాయావిద్యాని సకలభోపాధులు లేనిది, తత్సక

లశక్తుప బృంహితం=అమాయావిద్యామ్యపాధి శక్తులచే న్యాప్తమయినది, అనాద్యంతం=అద్యంతములు లేనిది, శివం=మంగళ స్వరూపమైనది, శాంతం=శాంతమైనది, నిర్గుణం=నిర్గుణములేనిది, ఇత్యాదివాచ్యం=శాంతమునిర్గుణమును నీ మొదలయిన శబ్దములకు వాచ్యమైనది (బోధార్థము వాచ్యమైనది) అనిర్వాచ్యం=అనుభవైక గమ్యమగుటచే నిట్టిదనిమాటలచే చెప్పరానిది, చైతన్యం=శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనది.

“ ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ ”

౧౪

(అధ్యాయ-౧-౨ మహా-అ ౩)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఏకం=ఏకాన్యశ్చియైనది. (నిరవయవమైనది) ఏవ=(ఒక్కటియే) తనవంటిది మరయొకటిలేనిది., అద్వితీయం=తెండనది లేనిది (తనకంటె వ్యతిరేకమైనది మరయొకటిలేనిది)

తా. ఏకమనుశబ్దము స్వగతభేదమును లేమిని తెలియచేయుచున్నది. ఏవయనునది సజాతీయభేదములేమిని తెలియచేయుచున్నది. అద్వితీయమును శబ్దము విజాతీయభేదములేమిని తెలియచేయుచున్నది. బ్రహ్మము సజాతీయవిజాతీయ స్వగతభేదములు లేనిదని యీ వాక్యము తెలియజేయుచున్నది.

“ సర్వదానవచ్ఛినం బ్రహ్మ ”

౧౫

(సామ-౪౬ యోగచూడఁమణి)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సర్వదా = ఎప్పుడును, అనవచ్ఛిన్నం=ఆవరింపబడనిది.

తా.—దేశకాల వస్తువులచే నావరింపబడనిది గావున ననంతమని బ్రహ్మము చెప్పబడును.

“ సచ్చిదానందతేజః కూటస్థరూపంతారకంబ్రహ్మ ”

౧౬

(శు-య-౧౮ మండలశాస్త్రా. శా¹) ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సచ్చిదానందతేజః=సత్యజ్ఞానానందప్రకాశమైన, కూటస్థసూపం=ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము, తారకం=సూర్యచంద్రాగ్నిమండల మధ్యమున హిరణ్యమయి నీవారశూకమువంటి సూక్ష్మరూపముగనున్న తేజసు

తా. షణ్ముఖీ, భూచరీ, శాంభవీ మొదలయిన ముద్రలచే స్థిర దృష్టిని జూడ నానావిధములయిన చిత్కళలు మొదట గనబడును. పిదప నగ్నిమండలము, దాని యంతరమున సూర్యమండలము, దాని నడుమ చంద్రమండలమును గనబడును. ఆ చంద్రమండల మధ్యమందు నీలమేఘమందలి విద్యుల్లేఖవలె నీవారశూకమువలె సూక్ష్మమయిన తేజస్సు హిరణ్యమై గనబడును. అదియే త్రిమూర్తులు. (తారకము.)

“తన్నిత్యము క్తమవిక్రియం సత్యజ్ఞానానంతానంద

పరిపూర్ణం సనాతనమేకమేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ” ౧౭

(శు-య-౧౯ పైంగల.)

టీ. తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, నిత్యము క్తం=ఎప్పుడును ముక్తమయియున్నది. అవిక్రియం-వికారములులేనిది. సత్యజ్ఞానానంతానంద పరిపూర్ణం=సత్యమైనది. జ్ఞానమయినది. అసంతమైనది, ఆనందమైనది, పరిపూర్ణమైనది, సనాతనం=అనాదిసిద్ధమైనది, ఏకమేవ=ఒక్కటియేయైనది, అద్వితీయం=రెండవదిలేనిది.

తా. సూర్యుడు మేఘావరణతోగూడినవాడైనను నెట్లు తా ధింపబడలేదో యట్లే మాయావిద్యాద్యుపాధులచే గూడినను బ్రహ్మము నిత్యము క్తమే-మరియు బ్రహ్మము నిర్వికారమయినది. సత్యజ్ఞానానంతానంద పరిపూర్ణమయినది-సనాతనమైనది - యేభేదములేనిది (భేదత్రయములేనిది.)

“ చిత్స్వరూపనిరంజనం పరం బ్రహ్మ ”

౧౮

(అధర్వ-౫౨ మహానారాయణ-౮ ౭)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, చిత్స్వరూపనిరంజనం=జ్ఞానస్వరూపమైనది దేనినంటనిది (నిర్వోషమయినది), పరం=సమస్తమునకు పరమైనది.

తా. సూర్యుడు సమస్తమును వెలిగించుచు వానివ్యాపారము తాను బొందక నిరంజనుడగునట్లు ప్రత్యగాత్మస్వరూపబ్రహ్మము సమస్తదృశ్యములకు సాక్షియై వానివృత్తులను బొందక యుండుటచే నిరంజనుడయ్యెను.

“ తత్త్వం పదలక్ష్మ్యం ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మ ”

౧౯

(శు-య-౫౯ పైంగల-౮ ౩)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, తత్త్వంపదలక్ష్మ్యం=తత్పదమునకును త్వంపదమునకును లక్ష్మ్యమైన పరమాత్మయును ప్రత్యగాత్మయును స్వరూపముగాగలిది, ప్రత్యగభిన్నం=ప్రత్యగాత్మకంబు భిన్నముగానిది.

తా. తత్పదలక్ష్మ్యమైన పరమాత్మయు, త్వంపదలక్ష్మ్యమైన ప్రత్యగాత్మయు, బ్రహ్మమే - మాయావిద్యోపాధులనుబట్టి యాపేరులు గలిగెను.

“ అఖండార్థం పరం బ్రహ్మ ”

౨౦

(ఋ-౧౦౭ బహ్యుచ)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అఖండార్థం=అంతరములులేక పరిపూర్ణమయినందున నఖండమైనది, పరం=శ్రేష్ఠమైనది, ప్రకృతికి నతీతమైనందున పరమని శ్రేష్ఠమని చెప్పబడుచున్నది.

తా. అఖండార్థమునగా భేదములేక యఖండార్థముగలిది. తత్త్వమస్మాదివాక్యములయొక్క సంసర్గార్థముగాని విశిష్టార్థముగాని లేక యఖండార్థముగలిది సంసర్గోవా విశిష్టోవా వాక్యార్థోనాత్రనమ్మ

తః! అఖండాత్మకబోధస్సు వాక్యార్థోవిదుషాంమతః అని శంకరాచార్యులవారు.

“ సర్వకాలానాధితం బ్రహ్మ ”

౨౧

(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ-౮ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సర్వకాలానాధితం=కాలత్రయానాధ్యమయినది.

తా. సత్యమైనదని తాత్పర్యము.

“ సగుణనిర్గుణస్వరూపకం బ్రహ్మ ”

౨౨

(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ-౮-౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సగుణనిర్గుణస్వరూపకం=సగుణనిర్గుణస్వరూపకమైనది.

తా. వ్యవహారదశయందు బ్రహ్మమే మాయోపాధికమై ఈ శ్వరుడనబడి జగత్సృష్టిస్థితిలయములు చేయుచుండుటచే సగుణమనబడును, మాయలేని పరమార్థదశయందు నిర్గుణమనబడును.

“ ఆదిమధ్యాంతశూన్యం బ్రహ్మ ”

౨౩

(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ-౮-౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఆదిమధ్యాంతశూన్యం=ఆదిమధ్యాంతములులేనిది, సత్యమైనది.

తా. స్పష్టము.

“ మాయాతీతం గుణాతీతం బ్రహ్మ ”

౨౪

(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ-౮ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, మాయాతీతం=మాయకతీతమయినది, గుణాతీతం=గుణములకతీతమైనది.

తా. నిస్సంగమైనది, నిర్గుణమైనది. బ్రహ్మము శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనది.

“ అనంతమప్రమేయం అఖండం పరిపూర్ణంబ్రహ్మ ” ౨౧

(అధర్వ-౧౬౨ మహానారాయణ-౮౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అనంతం=దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదము లేనిది. అప్రమేయం=ఏప్రమాణములచే తెలియబడువిషయముగానిది, అఖండం=ఖండముగానిది. పరిపూర్ణం = ఖండముగామి పరిపూర్ణమైనది.

తా. పరిస్ఫుటమై యున్నదని సమ్మతి.

“ అద్వితీయపరమానంద నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్త
సత్యరూపవ్యాపకాభిన్నా పరిచ్ఛిన్నంబ్రహ్మ ” ౨౬

(అధర్వ-౧౬౨ మహానారాయణ-౮౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వితీయ = అద్వితీయమై, పరమానంద=పరమానందమై, నిత్య=నాశనరహితమై, శుద్ధ=నిస్సంగమగుట చేపరిశుద్ధమై, బుద్ధ=బోధస్వరూపమై, ముక్త=అవిద్యాముక్తమయి, సత్యరూప=కాలత్రయాబాధ్యమైన రూపమై, వ్యాపక=సర్వవ్యాపకమై, అభిన్న=సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములు లేనిదై, అపరిచ్ఛిన్నం=దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛిన్నముగాని యనంతము.

తా. స్పష్టము.

“ సచ్చిదానంద స్వప్రకాశంబ్రహ్మ ” ౨౭

(అధర్వ-౧౬౨ మహానారాయణ-౮౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సచ్చిదానంద స్వప్రకాశం = సత్యజ్ఞానానంద స్వప్రకాశరూపమయినది.

తా. స్పష్టము.

“ మనోవాచామగోచరం బ్రహ్మ ” ౨౮

టీ. మనోవాచాం=మనోవాక్కులకు, అగోచరం=గోచరముగానిది. బ్రహ్మ=బ్రహ్మ.

తా. స్వప్తము.

“ అఖిలప్రమాణా గోచరంబ్రహ్మ ”

౨౯

(అధర్వ-గీ.౨ మహానారాయణ అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అఖిలప్రమాణా గోచరం=సమస్తప్రమాణముల కగోచరమైనది. ఏప్రమాణముచేతను తెలియబడనిది.

తా. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము, ఉపమానము, అర్థాపత్తి, అనువలబ్ధి, సంభవము. ఐతీహ్యము నని ప్రమాణము లెనిమిదివిధములు. బ్రహ్మము తెలియబడునది (దృశ్యము) కామిచే నీప్రమాణముల కగోచరమైనది. ఒకరుచెప్పినను చెప్పకున్నను తనంతవస్తుస్వరూపమును తెలిసికొనుట ప్రత్యక్షము. ఉదాహరణము అగ్నిని ముట్టి యది వేడిగనుండునని తెలిసికొనుట. కారణమును జూడకున్నను కార్యమునుబట్టి కారణమున్నదని యెరుంగుట యనుమానము. ఉదాహరణము-పోగవచ్చుచుండనగ్నిని జూడకయే యగ్నిగలదని నిశ్చయించుట. ఈయనుమానప్రమాణమున నిశ్చయించినది ప్రత్యక్షముగ మున్నెప్పుడైనను తెలిసియే యుండుననియు ౨ది ప్రత్యక్షములోచేరినది యేయనియు చార్వాకులుచెప్పుదురు. వారికి ప్రత్యక్షమొక్కటియే ప్రమాణము. తక్కినవిలేవు. ఆస్తవాక్యమునుగాని వేదాదిగ్రంథవాక్యములనుగాని విశ్వసించుట శబ్దప్రమాణము. ఉదాహరణము—అన్నదానముచేసినవానికి స్వర్గముగలుగునను శాస్త్రవాక్యమును విశ్వసించి యట్లుచేయుట. ఒకవస్తువువంటి మరియొకవస్తువునువిని (రెండు వస్తువులకు కొన్నిధర్మములు సమానముగనుండవలయును) యావస్తువుదీనివలెనుండుననుట యుపమానము. ఉదాహరణము-స్త్రీముఖము చంద్రునివలెనున్నదని విని చంద్రునిజూచి యట్లేగుండ్రముగను మనోహరముగను స్త్రీముఖమున్నదని యెరుంగుట. కొన్నిలక్షణములను బట్టి యీవస్తువు ఇట్లుండవచ్చునని యెరుగుట యర్థాపత్తి. ఉదాహరణము—ఒకడు రామాయణమును జదువకున్నను రామకథబాగుగ

నెరిగియున్నాడని వినినప్పుడు, వాడుచదువకున్నను రామకథ బాగుగ వినియుండవచ్చునని-పదార్థము లేకపోవుట తెలిసికొనుటయే యనుప లభి. ఉదాహరణము—తనకుచదువురానప్పుడు చదువురా లేదని తెలిసి కొనుట. మొత్తమునందు దాని భాగములున్నవని యెరుంగుట సంభ వప్రమాణము. ఉదాహరణము — మొత్తమయిననూటిలో దానిభాగ మైన యెదున్నదని యెరుంగుట. ఈభాగములెప్పుడును నామొత్తము కన్న నెక్కు-చగాజాలవు. ఒకడొకమాటచెప్పిన విని ప్రత్యక్షముగ దానినిగూర్చి భయాదులనుబొందుట ఐతిహ్యము. ఉదాహరణము— ఒక చెట్టుమీదదయ్యమున్నదని విని యాచెట్టుదగ్గరకుబోయి యామా టజ్ఞాపకముంచుకొని భయమునొందుట. దీనికి శబ్దప్రమాణమునకు భేదమాయనిన ప్రత్యక్షముగ జూడక విశ్వసించుటయే శబ్దప్రమా ణము గావున దీనికిని శబ్దమునకును భేదమున్నదని తెలియవలయును.

“ దేశతఃకాలతోవస్తుతః పరిచ్ఛేదరహితంబ్రహ్మ.” 3౦

(అధర్వ-గీ-౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, దేశతః=దేశమునను, కాలతః=కాల మునను, వస్తుతః=వస్తువునను, పరిచ్ఛేదరహితం=పరిచ్ఛేదము (ఆవర ము) లేనిది అనంతమైనదని యర్థము.

తా. స్పష్టము

“ తురీయం నిరాకారమేకం బ్రహ్మ ” 3౧

(అధర్వ-గీ-౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. తురీయం=అవస్థాత్రయాతీతమైనది, నిరాకారం=ఆకారము లేనిది. ఏకం=అద్వితీయమయినది.

తా. స్పష్టము.

“ అద్వైతమనిర్వాచ్యం బ్రహ్మ ” 3౨

అధర్వ-గీ-౨ మహానారాయణ-అ ౧)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వైతం = ద్వైతిముకానిది, అని
ర్యాచ్యం=ఇట్టిదనిచెప్పరానిది.

తా. స్పష్టము.

“ శివంప్రశాంత మమృతంపరంబ్రహ్మ ” ౩౩

(అధర్వ-గౌ శాండిల్య-అ ౨)

“ యదేకమక్షరం నిష్క్రియంశివం సన్మాత్రపరంబ్రహ్మ ” ౩౪

(అధర్వ-గౌ శాండిల్య-అ. ౩)

టీ. యత్ = ఏది, శివం = మంగళ స్వరూపమైనదో, ప్రశాం
తం=శాంతమయినదో, అమృతం=నాశరహితమైనదో, పరం=ప్రకృతి
కిపరమైనదో, ఏకం=అదిత్యతయమైనదో, అక్షరం=నశించనిదో, నిష్క్రి
యం = నిష్క్రియమైనదో, శివం=శుభమైనదో, సన్మాత్రపరం = స
ద్రూపమున నుత్కృష్టమైనదో, అది బ్రహ్మము.

తా. స్పష్టము.

“ అసావాదిత్యోబ్రహ్మ ” ౩౫

(అధర్వ-౭౧ సూర్య.)

టీ. అసా=ఈ, అదిత్యః=సూర్యుడు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. బ్రహ్మము ఈ సూర్యుడు “ జ్యోతిషాంరవిరంశుమాన్ ”
అనుగీతావాక్యము చొప్పున ప్రకాశించువస్తువులందు సూర్యుడే చివర
వాడు గావున ప్రకాశస్వరూపమైనదని చెప్పుట కుపమానములో
సూర్యునిమించిన పదార్థములేమి సూర్యుడే బ్రహ్మమనిచెప్పబడెను.
బ్రహ్మమిట్టి స్వప్రకాశ స్వరూపమైన యుక్తృప్లవస్తువని యెఱుంగ
వలయును.

“ ఓమిత్యేతదక్షరం బ్రహ్మ ” ౩౬

(అధర్వ-౨౩ అధర్వశిఖ) (శు-య-౯౧ తారసార)

టీ. ఓమితి=ఓంకారమను, ఏతదక్షరం=ఈయక్షరము, బ్రహ్మ=
బ్రహ్మము.

తా. ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మయను గీతానాక్యము (౮-౧౩)
చోప్పన ఓంకారమే బ్రహ్మమని తెలియవలయును.

బ్రహ్మైవేనమమృతం పురస్తాద్బ్రహ్మ పశ్చాద్బ్రహ్మ దక్షి
ణతశ్చోత్తరేణ ”

32

(అధర్వ-గీ ముండక-ముం-౨-ఖం ౨)

టీ. ఇదం=ఈజగత్తు, అమృతం=నాశనరహితమగున, బ్ర
హ్మైవ=బ్రహ్మమే, పురస్తాత్=ముందును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ప
శ్చాత్=వెనుకను, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, దక్షిణతః=దక్షిణమునను, ఉ
త్తరేణచ=ఉత్తరమునను, బ్రహ్మమే. సర్వపరిపూర్ణముబ్రహ్మమనితాత్ప
ర్యము.

తా. స్వప్తము.

“ అధశ్చోర్ధ్వంచ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేగం విశ్వమిదం
వరిష్ఠం ”

3౮

(అధర్వ-గీ ముండక-ముం-౨-ఖం ౨)

టీ. ఇదం=ఈ, అధశ్చ=క్రిందుభాగము, ఊర్ధ్వంచ=మీదు
భాగమును, ప్రసృతం=వ్యాప్తమయిన, ఇదంవిశ్వం = ఈవిశ్వము,
వరిష్ఠం=శ్రేష్ఠమగున, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమని తాత్పర్యము.

“ తదేనవిష్కృళం బ్రహ్మానిర్వికల్పం నిరంజనం ”

3౯

“ చైతన్యమేకం బ్రహ్మతఃప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి ” ౪౦
(శు-య-౨౦ అమృతబిందు)(అధర్వ-౮౦ త్రిపురతాపినీ-ఉగీ)

టీ. తద్బ్రహ్మైవ=ఆబ్రహ్మమే, నిష్కృళం=పోడశకశలులేనిది,
నిర్వికల్పం=వికల్పములేనిది, నిరంజనం=దేనినంటనిది, ఏకం=సమస్తభూ
తములందు నేకాకృతిగనున్న, చైతన్యం=చైతన్యము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మ
ము, అతః=ఆకారణమువలన, మయ్యపి=నాయందునున్న, ప్రజ్ఞానం=
ప్రజ్ఞానముకూడా, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. సమస్తభూతములందున్న చైతన్యమే (బ్రహ్మమే) మాయాభేదములయిన యుపాధులనుబట్టి, సర్వజ్ఞత్వ కించిజ్ఞత్వాది గుణ విశిష్టములైన ఈశ్వరత్వ జీవత్వముల నొప్పుచుండు గావున నాయందు కించిజ్ఞత్వవిశిష్టమై యున్న చైతన్యముబ్రహ్మమే, అవిద్యోపాధిచే కించిజ్ఞత్వముగలిగెను.

“బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకం” ర౧

“ఏతద్భావ వినిర్ముక్తం తద్బ్రహ్మ బ్రహ్మతత్పరం” ర౨
(కృ-య-32 తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మశబ్దేన=జగత్తునకధిష్ఠానమైన వస్తువు బ్రహ్మశబ్దమున చెప్పబడును. గాన తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, స్వప్రకాశాత్మరూపకం=స్వప్రకాశ స్వరూపమైన ప్రత్యగాత్మ్యం యగును, ఏతద్భావ=స్వాతిరిక్తమయిన యీ జగద్భావమునుండి, వినిర్ముక్తం=విడువబడినది, (జగద్భావములేనిది) బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, తత్ బ్రహ్మ=తత్పదలక్ష్యమైన బ్రహ్మ, తత్పరం=తత్పదవాచ్యుడయిన ఈశ్వరునకు పరమైనది.

తా. సృష్టికిముందున్న బ్రహ్మమే సృష్టియైన తగువార శిష్యునకు తెలియుటకు సృష్టికంటె విలక్షణమైనదని తత్తనుపదమున చెప్పబడెను. తత్తనిచెప్పట వలన నింక ప్రత్యక్షముగాలేదని తెలియవలయును.

“చిన్మాత్రాత్పరమం బ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నస్తికోపిహ” ర౩

“అఖండైకరసంబ్రహ్మ చిన్మాత్రాన్నహివిద్యతే” ర౪

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. చిన్మాత్రాత్=చిద్రూపముగా నుండుటవలన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పరమం=ఉత్కృష్టమైనది, చిన్మాత్రాత్=చిన్మాత్రముకన్న,

కోపివా=ఎవడును, నాస్తి=లేదు, అఖండాకరసం = అఖండానుభవమై నది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, చిన్మాత్రాత్ = చిద్రస్తువుకన్న, సహివిద్యతే=ఏదియనులేదు.

తా. చిత్సాన్నిధ్యముననే జడముచైతన్యమును వహించిపనిచేయుచున్నది. చిద్రస్తువులేని యడను సర్వము మృతమై జడమై యుండును. బ్రహ్మముచిద్రస్తువగుటచే సర్వోత్కృష్టమైనది. కావున చిత్తుకంటె నితరమైనదిలేదు.

“సదోదితంపరంబ్రహ్మ జ్యోతిషాముషయోయతః” ౪౧

(ఋ-౩౮ నాదబిందు)

“యస్మిన్సంవీయతే శబ్దస్తత్పరబ్రహ్మగీయతే” ౪౨

(కృ-య-౪౦ బ్రహ్మవిద్యా ౮-౨)

టీ. జ్యోతిషాం=స్వప్రకాశ స్వరూపులైన సూర్యాదులకు, యతః=దేనివలన, ఉదయః = ఉత్పత్తియగుచున్నదో, యస్మిన్=దేనియందు, శబ్దః=శబ్దము, సంవీయతే=లయించుచున్నదో, తత్=అది, సదోదితం=ఎల్లపుడుప్రకాశించునదియు, పరంబ్రహ్మ=ఉత్కృష్టమైనబ్రహ్మయై, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మమని, గీయతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ప్రకాశస్వరూపులగు సూర్యాదులకు కారణమైనందున బ్రహ్మము సదోదితమనబడును. నిర్విషయమైనందున పరమనబడును. శబ్దము లయించిన తక్కిన నాలుగువిషయములు లయించును గాన బ్రహ్మము నిర్విషయమైనది. అఖండప్రకాశస్వరూపమైనది.

“సర్వశక్తిపరం బ్రహ్మనిత్యమా పూర్ణమద్వయం” ౪౩

“సత్తాసర్వపదార్థానాం గమ్యం బ్రహ్మగీడంపరం” ౪౪

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సర్వశక్తిపరం=సర్వశక్తియు క్రమయు న ప్రకృతికి పరమైనది, నిత్యం=నాశనరహితమయినది, ఆపూర్ణం=పరిపూర్ణమైనది, అద్వయం=అద్వితీయమైనది, సర్వపదార్థానాం=సమస్తపదార్థములకు, సత్తా=సత్తమైనది, (సద్గుణమైనది) బ్రహ్మభేదం=బ్రహ్మమనుపేరనొప్పు, షణ్మం=స్థానము, గమ్యం=పొందదగినది.

తా. ఘటమున్నది పటమున్నది యనుచో నాయుండుటయే సత్తయనబడును. అదియే బ్రహ్మంశము. ఈబ్రహ్మంశము సర్వపదార్థములనున్నది. బ్రహ్మమున తోచిన మాయయందు మాయాంశమైన మిథ్యాత్వమును, బ్రహ్మంశమయిన సత్తయును గలవు. మాయయున్నదనుచోట బ్రహ్మంశము యధార్థముగా లేకపోవుట (మిథ్యాత్వము) మాయవలన గలిగిన యాకాశమున బ్రహ్మంశమును, మాయాంశమును వాకాశాంశమును గలవు. ఆకాశమున్నదనుట బ్రహ్మంశమయిన సత్త శబ్దము ఆకాశగుణము వాస్తవమున నుండదు గావున మిథ్యాత్వమయిన మాయాంశము నున్నది. ఇట్లే యాకాశమునుండి గలిగిన వాయువునందు వాయుగుణమయిన స్పృశమును వాకాశాంశమయిన శబ్దమును మాయాంశమయిన మిథ్యాత్వమును బ్రహ్మంశమయిన సత్తయును గలవు. ఇట్లేనమస్తపదార్థములు నూహింపవలయును. బ్రహ్మంశమైన సత్తనువిడువగా నమస్తపదార్థములును మిథ్యాత్వమును మిథ్యాభూతములైన గుణములును మిగిలియుండు గావున మిథ్యలగుచున్నవి. గావున బ్రహ్మ వ్యతిరిక్తమగు సర్వమును మిథ్యయనబడును. మిథ్యయనగా సత్యముననుండక యున్నట్లు కనబడుటగాని శూన్యముగాదు. మిథ్యాభూతమున కధిష్ఠానమై నత్తుండును. సూన్యమున కధిష్ఠానముగాని మిథ్యాహాపమునకు శూన్య. మధిష్ఠానముగాగాని యుండదు. ఈహేతువుచే మిథ్యయైన సృష్టికి ముందు సత్తైన బ్రహ్మమున్నదని యెరుగవలెను.

“ పరంబ్రహ్మపరం తత్త్వంసచ్చిదానందలక్షణం ” ౪౯
(శు-య-౬౩ యోగశిఖ-అ ౨.)

“ అక్షరంపరమాబ్రహ్మ నిర్విశేషంనిరంజనం ” ౫౦
(కృ-య-౬౩ యోగశిఖ-౩.)

టీ. పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, పరంతత్వం=పరతత్త్వమైనది, సచ్చిదానందలక్షణం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమునది. అక్షరం=నశింపనిది, పరమం=ఉత్కృష్టమైనది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమైనది. నిర్విశేషం=గుణములులేనిది. (తనకన్నమిగిలినది మరియొకటిలేనిది.) నిరంజనం=చేనినంటక పరిశుద్ధమైనది.

తా. బ్రహ్మమనంగము. సచ్చిదానందస్వరూపము.

“ బ్రహ్మైవైకమనాన్యంతమబ్ధి వత్ప్రవిజృంభతే. ” ౫౧
“ నకించిద్భావనాకారం య త్తద్బ్రహ్మపరంవిదుః ” ౫౨
(అధర్వ-౬౦ అన్నపూర్ణ-అ ౫.)

టీ. ఏకం=అద్వితీయమైన, అనాన్యంశం=ఆన్యంశములులేని, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, అబ్ధివత్=సముద్రమువలె, ప్రవిజృంభతే=మాయవలన విజృంభించుచున్నది. యత్=ఏది, భావనాకారం=భావించుటకు తగిన యాకారము, నకించిత్=కొంచెమునుగాదో, తత్=అది, పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము అని, విదుః=పెద్దలు తెలియుదురు.

తా. మాయాశక్తివలన సముద్రమువలె బ్రహ్మమేవిజృంభించినరవప్రపంచ రూపమయ్యెను. అవాఙ్మానన గోచరమైనదానిని బ్రహ్మమని పెద్దలు తెలియుదురు.

“ ఏకమేవాద్యయం బ్రహ్మశేషానానాస్తికించన ” ౫౩
(అధర్వ ౫౨ మహావారాయణ -అ ౩)

“ బ్రహ్మైవవిద్యతే సాత్మాత్ వస్తుతో వస్తుతోపిచ ” ౫౪
(అధర్వ-౨౨ పాశుపతబ్రాహ్మణ.)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఏకమేవ = ఒక్కటియేయైనది, అద్యయం=అద్వితీయమైనది, ఇహ=ఈ బ్రహ్మమునందు, నానా=భేదప్రకారము, కించన=కొంచెమును, నాస్తి=లేదు, సాత్మాత్=ప్రత్యక్షముగ వస్తుతోవస్తుతోపిచ=సదనర్తులచేతను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, విద్యతే=ఉన్నది.

తా. సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములేని బ్రహ్మమున నానాత్వము కొంచెమునులేదు. సత్తనివ్యవహరించినను అసత్తనివ్యవహరించినను బ్రహ్మమేకాని యన్యములేదు.

“ తద్విద్యావిషయం బ్రహ్మ సత్యజ్ఞానసుఖాద్యయం ” ౫౫
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨-౩)

“ శాంతంచ తనతీతంచ పరబ్రహ్మ తదుచ్యతే ” ౫౬
(శ్క-య-౬౩ యోగశిఖ-౨ ౬)

టీ. తద్బ్రహ్మ=తల్పిడలక్ష్యమయిన బ్రహ్మము, విద్యావిషయం=జ్ఞానవిషయమయినది, సత్యజ్ఞానసుఖాద్యయం=సత్యజ్ఞానానంద ద్వితీయస్వరూపమయినది, శాంతంచ=శాంతమును, తనతీతంచ=శాంతమునకతీతమయినదియు, తత్పరబ్రహ్మ=ఆపరబ్రహ్మము, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

తా. ఏకాదశైంద్రియములకు గోచరమగు విషయముగాక బ్రహ్మము శుద్ధబోధవిషయమయినది. బోధార్థము శాంతస్వరూపమని చెప్పబడుచుగాని శాంతమున కతీతమయినది. అద్వితీయమయినది సత్యజ్ఞానసుఖస్వరూపమయినది.

“ అనుభూతిపరం తస్మాత్పరం బ్రహ్మేతికథ్యతే ” ౫౭
(అధర్వ-౨౦-అన్నపూర్ణ-౨-౨)

“ యదిదంబ్రహ్మపుచ్చాఖ్యం సత్యజ్ఞానాద్యయాత్మకం ” ౫౮
(కృ-య-౮౩-క౮)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అనుభూతిపరం=అనుభవమునకు పరమయినది, తస్మాత్=ఆహేతువువలన, సారమితి = సర్వవిలక్షణమై శేషించినదని, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మపుచ్చాఖ్యం=బ్రహ్మపుచ్చమని చెప్పబడిన, ఇదం=ఇది, యత్=ఏదియోఅది, సత్యజ్ఞానాద్యయాత్మకం=సత్యజ్ఞానాద్యతీయస్వరూపమయినది.

తా. ఆనందమయకోశము బ్రహ్మపుచ్చమనబడును. బ్రహ్మమానందస్వరూపము.

“ సద్రూపంపరమం బ్రహ్మ త్రిపరిచ్ఛేదవర్జితం ” ౫౯
“ తద్బ్రహ్మేనంద మద్వంద్వం నిర్గుణం సత్యచిద్వనం ” ౬౦
(కృ-య-౮౩-క౮)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సద్రూపం=సత్యస్వరూపమయినది, పరమం=ఉత్కృష్టమయినది, త్రిపరిచ్ఛేదవర్జితం = దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములేనిది, తద్బ్రహ్మ=ఆబ్రహ్మము, ఆనందం=ఆనందస్వరూపమయినది, అద్వంద్వం=సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది, నిర్గుణం=గుణరహితమయినది, సత్యచిద్వనం=సత్యజ్ఞానఘనమయినది.

తా. చెనరని సత్యజ్ఞానములుస్వరూపముగావున సత్యచిద్వనమనబడెను. వడిగల్లు జలఘనమగు విధముననే పరబ్రహ్మము సచ్చిదానందఘనమని చెప్పబడుచున్నది. కేవల జ్ఞప్తిమాత్రమే బ్రహ్మము.

“ సర్వాధిష్ఠానమద్వంద్వం పరబ్రహ్మసాతనం ” ౬౧
(అథర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-౨-౩, కృ-య-౮౫ సుద్రపాదయ)
“ ప్రజ్ఞానమేవసద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం ” ౬౨
(అథర్వ-౬౧ మహా-౨౮- కృ-య-౮౫ సుద్రపాదయ)

టీ. సర్వాధిష్ఠానం = సర్వమునకు నధిష్ఠానమైన, పరబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, అద్వంద్వం = సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములులేనిది. ననా తనం = అనాదిసిద్ధమైనది, తద్బ్రహ్మ = ఆ బ్రహ్మము, ప్రజ్ఞానమేవ = ప్రజ్ఞానమే, సత్యప్రజ్ఞానలక్షణం = సత్యప్రజ్ఞాన స్వరూపమైనది.

తా. బ్రహ్మమునద్రూపమైనది. చిద్రూపమైనది.

“ అస్తీత్యుక్తే జగత్సర్వం సద్రూపం బ్రహ్మతదభవేత్ ” ౬౩

“ భాతీత్యుక్తే జగత్సర్వం భానం బ్రహ్మైవ కేవలం ” ౬౪

(కృ-య-౧౮ వరాహ)

టీ. జగత్సర్వం = సమస్తజగత్తును, అస్తీత్యుక్తే = ఉన్నదని చెప్పబడుచుండగా, తతే సద్రూపం = ఆ సద్రూపము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము. భవేత్ = అగును, జగత్సర్వం = సర్వజగత్తు, భాతీత్యుక్తే = ప్రకాశించుచున్నదని చెప్పబడుచుండగా, భానం = ఆ ప్రకాశము, కేవలం = అద్వితీయమయిన, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమేయగును.

తా. అస్తీయను సంశయమును భాతీయను సంశయమును బ్రాహ్మమగును. తక్కిన నామరూపములు జగత్తుగును. బ్రహ్మాంశములను విడువగ జగత్తునకు మిథ్యాత్వమే శేషించును. ప్రియము మొదటి రెండు అంశములందే యుండునుగాన నస్తీభాతిప్రియములు బ్రహ్మాంశములు, నామరూపములు జగత్తు-అస్తీభాతిప్రియములనగా సత్యజ్ఞానానందములే.

“ బ్రహ్మమాత్రచిదాకాశం సచ్చిదానంద మద్వయం. ” ౬౫

“ బ్రహ్మణోన్యత్పరంగాస్తి బ్రహ్మణోన్యజగన్నచ ” ౬౬

టీ. బ్రహ్మమాత్ర చిదాకాశం = బ్రహ్మస్వరూపమైన చిదాకాశము, సచ్చిదానందం = సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయినది, అద్వ

యం=అదివ్రతీయమైనది, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్పరం=ఇతరమైనదొకటి, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమైన, జగత్=జగత్తును, న=లేదు.

తా. సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమయిన బ్రహ్మమున కితరమయినది యన్యతదుఃఖస్వరూపమయినదిగావున లేనిది గును.

“బ్రహ్మణోన్యదహం నాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్పరం నహి” ౭౭

“బ్రహ్మణోన్యత్పరం నాస్తి బ్రహ్మణోన్యత్పదం నహి” ౭౮
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, అహం=అఃఁంవృత్తియయిన బుద్ధి, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, ఫలం=ఫలము, నహి=లేదు, బ్రహ్మమును తెలిసికొనుటతప్ప ఇతరకార్యములజేసిన ఫలములేదు. బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరము, త్పరం=త్పరమయినను, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, పదం=పదము, (గతి) నహి=లేదు.

తా. బ్రహ్మముకన్న నితరమయినగతి లేదు. బ్రహ్మేతరమయినది త్పరమయినను లేదని భావము.

“బ్రహ్మణోన్యోగురుర్నాస్తి బ్రహ్మణోన్యదసద్వస్తు” ౭౯

“నిత్యానందమయం బ్రహ్మకేవలం సర్వదా స్వయం” ౮౦
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు)

టీ. బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యః=ఇతరుడైన, గురుః=గురువు, నాస్తి=లేదు, బ్రహ్మణః=బ్రహ్మముకన్న, అన్యత్=ఇతరమయిన, వస్తు=శరీరము, అసత్=లేనిదే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, నిత్యా

నందమయం=నిత్యానందస్వరూపమయినది, కేవలం=అద్వితీయమయినది, సర్వదా=ఎప్పుడును, స్వయం=తానుకక్క నితరములేనిది, స్వతంత్రమయినది.

తా. ఇతరార్థారములేక బ్రహ్మము స్వయముగా నుండును.

“ బీజమాంయావినుర్ముక్తం పరం బ్రహ్మైతికథ్యతే ” ౭౧

“ సద్రూపమవ్యయంబ్రహ్మ ఆదిమథ్యాంతవర్జితం ” ౭౨

(సామ-౧౬ వాసు దేవ)

టీ. బీజమాంయా=మూలప్రకృతినుండి, వినుర్ముక్తం=విడువబడినది, ఇతి=ఇట్లని, పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సద్రూపం=సద్రూపము, అవ్యయం=అద్వితీయమయినది, ఆదిమథ్యాంతవర్జితం=ఆదిమథ్యాంతములు లేనిది.

తా. మూలప్రకృతిలేని శుద్ధచైతన్యము పరబ్రహ్మమనబడును. బ్రహ్మమున కుత్పత్తి వినాశములులేవు.

“ సర్వత్రావస్థితంశాంతం చిద్రప్తస్మాత్కథిధీయతే ” ౭౩

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-౮ ౧)

“ సిద్ధాంతో ధ్యాత్వశాస్త్రాణాం సర్వాపహ్నవపవహి. ” ౭౪

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-౮ ౧)

టీ. సర్వత్ర=అంతట, అవస్థితం=ఉన్నది, శాంతం=శాంతమైనది, చిద్రప్తం=చిద్రూపమైన బ్రహ్మము, ఇతి=అని, అభీధీయతే=చెప్పబడుచున్నది. అధ్యాత్మశాస్త్రాణాం=వేదాంతశాస్త్రములయొక్క, సిద్ధాంతం=సిద్ధాంతము, సర్వాపహ్నవపవహి=సమస్తమునుమిథ్యయని నిషేధించుటయే.

తా. బ్రహ్మసూత్రములు మొదలైన వేదాంతశాస్త్రములయొక్క సిద్ధాంతము, బ్రహ్మముదక్క నితరమైనది మిథ్యయని నిషేధించుటయే.

భించుటయే యగును. జగజ్జీవేశ్వరాదికము మిథ్యయనుటయే వేదాంతసిద్ధాంతము.

“ నావిద్యాస్తీహనోమాయా శాంతంబ్రహ్మేదమస్తిమః ” ౨౧

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨ ౧)

“ స్వాత్మన్యారోపితా శేషా భావస్తునిరాసతః ” ౨౨

(అధర్వ-౨౩ అధ్యాత్మా)

టీ. స్వాత్మని = పరమాత్మయందు, ఆరోపితః = కల్పింపబడిన, అశేషః = సమస్తమయిన, ఆభావస్తు = మిథ్యారూపములయిన వస్తువుల యొక్క, నిరాసతః = నిరాకరణమువలన, ఇహ = ఈబ్రహ్మమునందు, నోమాయా = మాయలేదు, అవిద్యా = అవిద్యయును, నాస్తీ = లేదు, ఇదంబ్రహ్మ = ఈబ్రహ్మము, శాంతం = శాంతస్వరూపమైనది, అక్లమం = శ్రమములేనిది.

తా. బ్రహ్మమునందు మాయచే గల్పింపబడి కార్యరూపములైన సమస్తపదార్థములను నిరాకరించుటవలన వానికిగారణమైనమాయయును నశించును. అహేతువుచే నవిగ్యలేదు. మాయలేదు. త్రాడునందు భ్రాంతిచే గల్పింపబడిన పాము మిథ్యయని తోచగానే దానికి కారణమైన భ్రాంతియును మరికొంతసేపునకు నశించునట్లు కార్యమైన జగద్భావము జీవభావము నశింపగ కారణమైన మాయావిద్యాస్వరూపమును నశించును.

“ స్వయమేవపరంబ్రహ్మ పూర్ణమద్వయమక్రియం ” ౨౩

(అధర్వ-౨౩-అధ్యాత్మా)

టీ. పరంబ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము, స్వయమేవ = తానుగనేయున్నది, పూర్ణం = పరిపూర్ణమయినది, అద్వయం = అద్వితీయమయినది, అక్రియం = క్రియలేనిది.

తా. స్వప్రకాశము.

“ రామఏవపరంబ్రహ్మ రామఏవపరంతపః ” ౭౮

“ రామఏవపరంతత్త్వం శ్రీరామోబ్రహ్మతారకం ” ౭౯

(అధర్వ-౫౪ రామరహస్య.)

టీ. రామఏవ=రాముడే, పరంబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, రామ
ఏవ=రాముడే, పరంతపః= పరంతపుడు, రామఏవ=రాముడే, పరంత
త్త్వం=పరతత్త్వము, శ్రీరామః=శ్రీరాముడే, బ్రహ్మతారకం=తారక
బ్రహ్మము.

తా. శ్రీరామ బ్రహ్మలకభేదా ధ్యవసాయముచేసి బ్రహ్మ
స్వరూపునిగ రాముని నీవాక్యమున వర్ణించిరి. వృష్టిసాంవాసుడే
వోస్మి, పాండవానాం ధనంజయః, అనిగీతలందు (౧౦-౩౭) చెప్పబడి
యున్నది. రామోస్మిధనుర్భృతామని గీతలందు శ్రీకృష్ణభగవానులు
చెప్పినందున రాజులలో ధనుర్ధరులలో శ్రీరాములు పరబ్రహ్మ స్వరూ
పులని యాశయము. యద్యద్విభూతి మత్తత్సత్త్వమని (౧౦-౪౧) చెప్పా
టవలన శ్రీరాములు పరబ్రహ్మమే.

“ చిద్రూపమాత్రంబ్రహ్మైవ సచ్చిదానందమద్యయం ” ౮౦
(కృత్య-౩౭ తేజోబిందు ౨-౩)

“ ఋతంసత్యంపరంబ్రహ్మ సర్వసంసారభేషజం ” ౮౧

(అధర్వ-౭౦ అన్నపూర్ణ-౨౫- సామ-౯౦ దశక-౧)

టీ. బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, చిద్రూపమాత్రం=చిద్రూపమైనది,
సచ్చిదానందం=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమైనది, అద్యయం=అద్వితీయ
మైనది, ఋతం=వ్యావహారికమును, సత్యం=పారమార్థికమును, సర్వసం
సారభేషజం=సంసారమును రోగమున కౌషధమునైనది, పరంబ్రహ్మ=
బ్రహ్మమే.

తా. వ్యవహారికతయంగు యథార్థమయినది ఋతమనబడును.

పారమార్థికము సత్యమనబడును. ఈయుభయమును బ్రహ్మస్వరూపమే, బ్రహ్మమేసత్యజ్ఞానానంద రూపమయినది.

“ బ్రహ్మచిద్బ్రహ్మభువనం బ్రహ్మభూతపరంపరా ” ౧౨

“ బ్రహ్మహంబ్రహ్మచిచ్ఛత్రుద్బ్రహ్మచిన్మాత్రశాంధవాః ” ౧౩
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ-౫)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, చిత్ =జ్ఞానము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, భువనం=లోకము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, భూతపరంపరా=భూతనము దాయము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే; అహం = నేను, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, చిత్ =చిత్తు, శత్రుః=శత్రువు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే, చిన్మాత్రశాంధవాః=చిద్రూపబంధువులు.

తా. స్పష్టము.

“ బ్రహ్మరూపతయాబ్రహ్మ కేవలంప్రతిభాసతే ” ౧౪

“ జగద్రూపం తథాప్యేత ద్బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే ” ౧౫
(అధర్వ-౨౬-ఆత్మ)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, బ్రహ్మరూపతయా=బ్రహ్మరూపము చేతనే, కేవలం=అద్వితీయమయి, ప్రతిభాసతే=ప్రకాశించుచున్నది, తథాపి=అట్లే, ఏతజ్జగద్రూపం=ఈజగద్రూపమున, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, (ప్ర)తిభాసతే=ప్రకాశించుచున్నది.)

తా. బ్రహ్మము బ్రహ్మరూపముగనే ప్రకాశించును. దాని కదియే యుపమానముగాని యన్యములేదు. వివరము మై జగద్రూపముగ బ్రహ్మమే ప్రకాశించుచున్నది. అన్యమేమియునులేదు.

“ నిర్వాణిర్వాణిభేదేన భానిభానిభేదతః ” *

“ గుణశిష్యాదిభేదేన బ్రహ్మైవప్రతిభాసతే ” ౧౬

(అధర్వ-౨౬ ఆత్మ)

* ఈవాక్యమందు బ్రహ్మశబ్దములేదు. కాబట్టి బ్రహ్మస్వరూప వాక్యముగ గ్రహించుటకు వీలులేదని తోస్తుంది. పైగా నొకటివిడి స్త్రీనేతప్ప ఈప్రకరణమందు ౯౩ వాక్యములు కావు. దీనినికూడ లెక్కించిన ౯౪ వాక్యములు అవుతవి. మెట్టుమొత్తమున ౧౦౦౯ వాక్యములు అవుతవి. అట్లవుట మహావాక్యసంఖ్యానియమవిరుద్ధము. మహావాక్యసంఖ్య (౧౦౦౮) అష్టోత్తరనహస్రముఅని సుప్రసిద్ధమే. పై చెప్పినప్రకారముతప్పమరియొక పక్షతిగా సంఖ్యనుతగ్గించుటకు వీలు కనపడలేదు. కాబట్టి ఈవిధముగ తగ్గించి లెక్కించడమైనది. పెద్దలు మరివకవిధమున తగ్గించిన సమ్మతమే. ఏవిధమునైన తగ్గించక మాత్రము తప్పదు.

టీ. విద్యావిద్యాదిభేదేన=విద్యావిద్యాది భేదమునను, భావా భావాది భేదతః = విషయనిర్విషయ భేదముచేతను, గురుశిష్యాది భేదేన=గురుశిష్యాది భేదమునను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, ప్రతిభానతే= ప్రకాశించు చున్నది.

తా. విద్యాయోగమున గురురూపమునను అవిద్యాయోగమున శిష్యరూపమునను విషయయోగమున రాగిగను నిర్విషయయోగమున విరాగిగను నిట్లే సజ్జన దుర్జన రూపముగ నుపాధులను బట్టి చిద్రూపమైన బ్రహ్మమే ప్రకాశించును. చిద్యోగమున త్రిగుణాత్మకమయిన ప్రకృతియే గుణభేదమున చైతన్యము వహించి యాయారూపములుగ పరిణమించుచున్నది. మంచిచెడ్డలకు ప్రకృతిహేతువు. చైతన్యమున వ్యవహరించుటకు చిత్తు హేతువు.

“ ఇదంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మ సత్యంబ్రహ్మప్రభుర్హిసః ” ౮౭

“ కాలోబ్రహ్మకళా బ్రహ్మ సుఖంబ్రహ్మస్వయంప్రభం ” ౮౮
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు-౨ ౬)

టీ. ఇదం=ఈలోకము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పరం=పరలోకము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, సత్యం=సత్యము, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సః=ఆబ్ర

హృదాపమగు నాత్మయే, ప్రభుహి=ఈశ్వరుడు, కాలః=కాలము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, కళా=షోడశకళాన్వరూపము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము సుఖం=సుఖము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, స్వయంప్రభం=స్వప్రకాశస్వరూపమైనది.

తా. సమస్తము బ్రహ్మమని యభిప్రాయము.

“ఏకంబ్రహ్మద్వయం బ్రహ్మమహోబ్రహ్మశమాదికం” ౮౯

“దోషోబ్రహ్మగుణోబ్రహ్మ దమశ్చాంతం విభుఃప్రభుః” ౯౦

(కృ-య-32 తేజోబిందు. అ ౬)

టీ. బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, ఏకం=సజాతీయ విజాతీయస్వగతభేదములేనిది, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, అద్వయం=అద్వితీయమైనది, శమాదికం=శమాదిషట్కనంపత్తియు, దోషః=దోషమును, గుణః = గుణమును, దమః = బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహమును, శాంతః = అంతరింద్రియ నిగ్రహమును, విభుః=తత్త్వావధారణ సమర్థుడును, ప్రభుః=ప్రభువును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే.

తా. శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపరతి, శ్రద్ధ, సమాధానము, ఇది శమాది షట్కనంపత్తి గుణదోషస్వరూపమైన సమస్తమునకు బ్రహ్మమే యధిష్ఠానమని తాత్పర్యము.

“లోకోబ్రహ్మగురుర్బ్రహ్మ శిష్యోబ్రహ్మనదాశివః” ౯౧

“పూర్వంబ్రహ్మపరంబ్రహ్మ శుద్ధంబ్రహ్మశుభాశుభం” ౯౨

(కృ-య-32 తేజోబిందు-అ౬)

టీ. లోకః=మనుష్యుడు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, గురుః=గురువు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, శిష్యః = శిష్యుడును, నదాశివః = నదాశివుడును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పూర్వం=పూర్వము, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, పరం=పరమును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము, శుద్ధం=శుద్ధచైతన్యమును, శుభాశుభం=శుభాశుభస్వరూపమును, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమే.

తా. సర్వము బ్రహ్మమే, చైతన్యము శుద్ధ చైతన్యమనియు, నీశ్వరచైతన్యమనియు, జీవచైతన్యమనియు, ప్రమాతృచైతన్యమనియు ప్రమాణచైతన్యమనియు, ప్రమేయచైతన్యమనియు, ఫలచైతన్యమనియు నేడు విధములుగనుండును. శుద్ధముగాక తక్కిన యారును బ్రహ్మమునకు, నుపాధిభేదమువలన గలిగినవి. మాయోపాధిగల చైతన్యము ఈశ్వరచైతన్యము. అవిద్యోపాధిగల చైతన్యము జీవచైతన్యము. బుద్ధితోగూడిన కూటస్థచైతన్యము ప్రమాతృచైతన్యము. మనోవృత్తితోగూడిన కూటస్థచైతన్యము ప్రమాణచైతన్యము, విషయములందు తెలియబడని చైతన్యము ప్రమేయచైతన్యము, వానియందు తెలియబడుచైతన్యము ఫలచైతన్యము, సకలోపాధి వినిర్మూలమగు చైతన్యము శుద్ధచైతన్యము (శుద్ధబ్రహ్మము)

“జీవవినదాబ్రహ్మ స్వయం బ్రహ్మసనాతనః” ౯౩
(శు-య-౩౭ తేజోబిందు. ౨౬)

టీ. జీవవ=జీవుడే, సదా=ఎల్లపుడు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము యున్నాడు, స్వయం=తాను, సనాతనః=అనాదిసిద్ధమైనవాడు. (ఉత్పత్తిలేనివాడు) బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. త్రాడునందు భ్రాంతిచే దోచినపాము భ్రాంతికి పూర్వమునను భ్రాంతికాలమందును భ్రాంతికితరువాతను వాస్తవముగ పాముగాక యెట్లుత్రాడై యున్నదో యట్లేమిథ్యయై మాయచే గల్పింపబడిన జీవుడు త్రికాలములందును బ్రహ్మముగ వాస్తవమున నున్నవాడు. ఇక్కడ మాయయనగా మాయాభేదమైన యవిద్యయని తెలియవలయును. తానే బ్రహ్మమని ముఖ్యాశయము.

ఇతి సార్థాంతికబ్రహ్మ స్వరూపవాక్యానిత్రినవతిః

ఇట్లు సార్థాంతికబ్రహ్మ స్వరూపవాక్యములు తొంబదిమూడు.

ఇతి సప్తదశ ప్రకరణం సమాప్తము.

ఇట్లు పదునేడవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౮ అవశిష్టస్వరూప వాక్యములు.

“ సర్వవిశేషం నేతినేతివిహాయయగవశిష్యతే తదద్వయం
బ్రహ్మ ”

(శు-య-౧౩ అద్వయతారక)

. టీ. సర్వవిశేషం=సమస్తదృశ్యపదార్థమును, నేతినేతి=నే
తినేతియని (ఇదికాదిదికాదని నేతినేతివాక్యములచే) విహాయ=విడిచి
(విడువగా) యత్=ఏది, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నదో, తత్=అది,
అద్వయం=అద్వితీయమైన, బ్రహ్మ=బ్రహ్మము.

తా. ఏకాదశేంద్రియములచేతను యుక్తులచేతను శాస్త్రము
చేతను తెలియబడు సమస్తదృశ్యములను, ఇది బ్రహ్మముకాదిది
బ్రహ్మముకాదని నిశేధింపగా మనోవాక్కులకందక యేదిశేషించునో
యేది శేషించినదానినుండి మనోవాక్కులు మరలుచున్నవో యది
యే యద్వితీయమైన బ్రహ్మము. బ్రహ్మమును దెలియుట కిచ్చగింప
నందాక మదించిన ఏనుగువలె మనస్సు తనపూర్ణప్రభతో సర్వజ్ఞత్వ
మభినయించి చరించుచు సర్వమును నిశేధించును. బ్రహ్మము
నెరుంగుట కిచ్చగించునపుడు సింహమును చూచిన ఏనుగువలెను పట్ట
పగటి యెండలో దీపమువలెను తనవికారమడగగ బ్రహ్మతేజస్సు క
నుగొనలేక నిశ్చలమైయుండును. ఎక్కడమనస్సు తనచాంచల్యము
మాని నిశ్చలమగుచున్నదో అక్కడనే బ్రహ్మమున్నది. అప్పుడు తా
నుబ్రహ్మమగుచున్నాడు.

“ జీవభావజగదాభివర్యాధేప్రత్యగభిన్నంబ్రహ్మైవావశిష్యతే ” ౨

(శు-య-౧౪ పైంకల)

టీ. జీవరావ=జీవత్వమునకును, జగద్భావ=జగద్భావమునకును, శాధేతిబాధకలుగుచుండగా, ప్రత్యగభిన్నం=ప్రత్యగాత్మకన్నవేరుగాని, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. మేఘావరణ నశింపగ నదివరకున్న సూర్యబింబము స్పష్టముగ ప్రకాశించువిధమున బ్రహ్మమున కల్పింపబడిన మాయాకార్యమైన జగజ్జీవేశ్వరాదిభేదము నశించుచుండగా బ్రహ్మము శేషించి ప్రకాశించుచుండును.

“ పూర్ణమదఃపూర్ణమిదం పూర్ణాత్ పూర్ణమునచ్యతే ” ౩

“ పూర్ణస్యపూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే ” ౪

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-అ 2)

టీ. అదః=పరోక్షముగనున్నదియు, పూర్ణం=బ్రహ్మముచేపూర్ణమయినది, ఇదం=ప్రత్యక్షముగనున్నదియు, పూర్ణం=బ్రహ్మముచేపూర్ణమయినదియు, పూర్ణాత్=పూర్ణముకన్న, (పూర్ణముగానున్నదని యూహించబడిన జగత్తుకన్న) పూర్ణం=పరిపూర్ణమయిన బ్రహ్మము, ఉదచ్యతే=అతిక్రమించుచున్నది, పూర్ణస్య=పూర్ణమైనబ్రహ్మముయొక్క, పూర్ణం=పూర్ణమును, అహంబ్రహ్మస్మియను భావమును, ఆదాయ=గ్రహించి, (పొంది) పూర్ణమేవ=అనంగమైన కూటస్థస్వరూపబ్రహ్మమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. సమస్తము పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమే ఒకపాదముననుండి పూర్ణముగనున్నట్లు గనబడు మాయాకార్యమైన జగత్తు నతిక్రమించుచు బ్రహ్మము పరిపూర్ణముగనున్నది. ఉపాధులు నశింపగ కూటస్థచైతన్యమే పరిపూర్ణబ్రహ్మమై శేషించుచున్నది.

“ కార్యోపాధిరయం జీవః కారణోపాధి రీశ్వరః ” ౫

“ కార్యకారణతాం హిత్యా పూర్ణబోధోవశిష్యతే ” ౬

(శ్మ-య-3౫ శుకరహస్య)

“ ఖేదోల్లాసవిలాసేషు స్వాత్మకర్మతయానయా ” ౧౩

“ స్వసంకల్పేక్షయం యాతే సమతైవావశిష్యతే ” ౧౪

(సామ-౬౧ మహా-౮-౬)

టీ. ఖేదోల్లాసవిలాసేషు = దుఃఖసంతోషవిలాసములందు, అనయా = ఈ, స్వాత్మకర్మతయా = ప్రయత్నరూపమైన తనకర్మత్వముచే తను, స్వసంకల్ప = తనసంకల్పము, క్షయం యాతే = నాశనమునొందుచుండగా, సమతైవ = సమత్వమైన బ్రహ్మే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా. సుఖదుఃఖాదిభేదములచే నానావిధములైన సంకల్పములను నభ్యాసరూపమగు తనప్రయత్నముచే నశింపజేయగా సమత్వమైన బ్రహ్మే శేషించును. (అభ్యాసవైరాగ్యభ్యాంతన్నిరోధః) అను యోగసూత్రముచొప్పున నభ్యాసవైరాగ్యములసంకల్పమునశించును.

“ సమతాసర్వభావేషు యాసౌసత్యవరాస్థితిః ” ౧౫

(సామ-౬౧ మహా-౮-౬)

“ పరమామృతనామ్నా సాసమతైవావశిష్యతే. ” ౧౬

(సామ-౬౧ మహా-౮-౬.)

టీ. సర్వభావేషు = సమస్తవిషయములందును, యాసౌసత్య = ఏసమత్వముగలదో, అసౌ = ఈసమత్వము, సత్యవరాస్థితిః = శ్రేష్ఠమైన సత్యస్థితి, సా = ఆసమత్వమయిన - యాసత్యస్థితి, పరమామృతనామ్నా = పరమామృతయని పేరుగలది, సమతైవ = ఆసమత్వరూపమైన బ్రహ్మే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది.

తా. సమస్త విషయములందు సమభావము గలిగియుండవలెను. ఆసమభావమే సత్యమైన స్థితి. ఆసమభావము సత్యమైనది. సమభావమనగా రాగద్వేషములు లేకుండుట. అట్టిసమత్వమే శేషించును. అదియే బ్రహ్మము. శేషించుట యనగా సమస్తము నశించుచుండగా నిత్యమై ఈవస్తువుండుట.

“కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యా హీనాయాశ్చైత్యబంధనైః” ౧౭

“చిత్తశ్చైత్యముపేక్షిత్ర్యా సమత్వైవావశిష్యతే.” ౧౮
(సామ-౬౫-సన్యాస.)

టీ. కాలత్రయముపేక్షిత్ర్యాః=మూడుకాలముల నపేక్షించు నట్టియు, చైత్యబంధనైః=చిత్తవృత్తులనుబంధములచే, హీనాయాః=హీనమైనట్టియు (చిత్తవృత్తులు లేనట్టియు) చైత్యముపేక్షిత్ర్యాః = చిత్తవృత్తి నుపేక్షించునట్టియు, చిత్తః=చిత్తుయొక్క, సమత్వైవ=సమత్వమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. దేహేంద్రియ వృత్తులు మంచివైనను చెడ్డవైనను వాని నే వికారములు బొందక చిద్వస్తువు సమముగా తెలిసికొనుచున్నది. మంచివృత్తుల నెరుగునపుడు వికసింపలేదు. దుర్వృత్తుల నెరుగునపుడు క్షీణించలేదు. కావున సమముగా నెరుగుచున్నదని తెలియవలయును. ఆచిద్వస్తువు మూడుకాలముల నపేక్షింపక చిత్తవృత్తులు లేక చిత్తవృత్తుల నపేక్షింపక స్వయముగ సత్యమై ప్రకాశించుచున్నది. సమత్వము గలిగిన ఆచిత్తే శేషించుచున్నది.

“సాహివాచామగమ్యత్వా దసత్తామివశాశ్వతీం.” ౧౯

“నైరాత్మ్యసిద్ధాంత దశాముపయాతేవశిష్యతే.” ౨౦
(సామ-౬౫ సన్యాస.)

టీ. సా=ఆసమత్వము, వాచాం=వాక్కులకు, అగమ్యత్వాత్=అగమ్యమగుటవలన, శాశ్వతీం=శాశ్వతమైన, నైరాత్మ్యసిద్ధాంత దశాం = ఆత్మయున్నదని చెప్పుట కవకాశములేని స్థితిని, అసత్తాం=అసత్తునుపొందినట్లు, ఉపయాతే=పొందుచున్నది, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. అసత్వమైన యాస్థితి వాగాదీంద్రియముల కగోచరమైనందున నితరదృశ్యములుగాని నితరజ్ఞానములుగాని లేనందున

కూన్యమువలె నాత్మలేనిస్థితి యట్లుండునుగాని వాస్తవమున నాస్థితి శేషించుచున్నది.

“ యావద్యావన్మునిశ్రేష్ఠ స్వయంసంత్యజ్యతేఘం. ” ౨౦

“ తావత్తావత్పరోలోకః పరమాప్తైవశిష్యతే. ” ౨౧

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ.)

టీ. మునిశ్రేష్ఠ = ఓనిదాఘుడ, యావద్యావత్ = ఎంతయెంత వరకు, స్వయం = తాను, అఘం = సమ స్తమను, సంత్యజ్యతే = విడుచుచున్నాడో, తావత్తావత్ = అంతయంతవరకు, పరమాప్తైవ = పరమాత్మయే, అవశిష్యతే = శేషించుచున్నది, లోకః = అట్లరిగిన మనుష్యుడు, పరః = శ్రేష్ఠుడు.

తా. దృశ్యరూపమే యాత్మయను నితరసిద్ధాంతముల నొకదాని తరువాత నొకదానిని విడువవచ్చును. అట్లు వానిని విడుచుచుండగ నద్వైత సిద్ధాంతోక్తమయిన నిర్గుణబ్రహ్మము విడుచుట కశక్యమై శేషించియుండును. ఇట్లు ఉభయసిద్ధాంతముల నెరిగినవాడే శ్రేష్ఠుడు. అన్నమయకోశమగు స్థూలదేహమే యాత్మయను చార్వాకసిద్ధాంతము. స్థూలదేహము దృశ్యమగుటను స్వప్నావస్థలలో లేకుండుట తెలియుటవలనను విడువవచ్చును. అట్లు వానిని విడుచుచుండగ నద్వైత సిద్ధాంతోక్తమయిన నిర్గుణబ్రహ్మము విడుచుట కశక్యమై శేషించియుండును. ఇట్లే ప్రాణమనో విజ్ఞానానందాదులు ఆత్మయను సిద్ధాంతము విడుచుచుండగా నిర్విశేష బ్రహ్మముమాత్రము శేషించియుండును. అన్వయ వ్యతిరేకములచే దెలియవచ్చును. అన్వయమనగా నర్వాచస్థలందును విడుచుటకు శక్యముగాక ప్రకాశించుచుండుట. వ్యతిరేకమనగా నొక యవస్థయందుండి మరొక యవస్థయందు లేకుండుట, స్థూలదేహము జాగ్రదవస్థయందుండుట యన్వయము. స్వప్నావస్థయందు లేకుండుట వ్యతిరేకము. లింగదేహము (మనస్సు) స్వప్నములోనుండుట యన్వయము, సుషుప్తిలో లేకుండుట

వ్యతిరేకము. కారణశరీరము, (అవిద్య) సుషుప్తియందున్నది. సమాధియందులేదు. ఇట్లు నిర్వికేషబ్రహ్మవరణములైన చార్వాకజ్ఞానప్రాభాకరాది సిద్ధాంతములను విడుచుచుండగా నవస్థాత్రయ సాక్షియై సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమై భేదత్రయ రహితమైన యద్వైతసిద్ధాంతోక్త బ్రహ్మము విడువబడక శేషించియుండును. అట్లెరిగినవాడే బ్రహ్మవిదుడు.

“ అభ్యాసేనపరిస్పృంఢే ప్రాణానాం క్షయమాతే ” ౨౩

“ మనఃప్రశమమాచూతి నిర్వాణమవశిష్యతే ” ౨౪

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౨)

టీ. అభ్యాసేన=ధ్యానయోగాభ్యాసముచే, ప్రాణానాం=ప్రాణములయొక్క, పరిస్పృంఢే=చలనము, క్షయమాతే=క్షయమగుచుండగా, మనః=మనస్సు, ప్రశమం=ప్రశాంతమును, ఆచూతి=పొందుచున్నది, నిర్వాణం=మోక్షరూపమైనసుఖము, అవశిష్యతే=శేషించుచు

తా. దృఢధ్యానమునగాని ప్రాణాయామమునగాని వాయువు చలింపక కుంభకస్థితినుండగ మనస్సు శాంతమునొందును. నిర్వాణము శేషించియుండును. ప్రాణాయామమున సుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు లేక వాయువు నిలుచును. ధ్యానమున ధ్యేయముదక్క నితరముగోచరముకాదు. కనుక శ్వాసములు వచ్చుచున్నవానియెడ స్ఫురణయుండదు. సుషుప్తిస్థితివలెనే యుండును. సుషుప్తియందు శ్వాసములు వచ్చుచున్న నవి పచ్చుచున్నట్లు తెలియుటలేదు. ధ్యానముననుసక్తేయుండగా మనస్సు శాంతించును. నిర్వాణమైబ్రహ్మముశేషించును. సుషుప్తియందు ధ్యేయముగాక యజ్ఞానము శేషించుటచే ధ్యానమునకును సుషుప్తికిని భేదముగలదని తెలియవలయును.

“ త్తేనువస్తుపరిత్యాగే విలయం యాతిమానసం ” ౨౫

“ మానసేవిలయం యాతే కైవల్యమవశిష్యతే ” ౨౬

(అధర్వ-గీ౮ శాండిల్య)

టీ. జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగే=దృశ్యత్యాగమున, (విషయము నవలంబింపనపుడు) మానసం=మనస్సు, విలయం=నాశమును, యాతి=పొందుచున్నది, మానసే=మానసము, విలయంయాతే=లయమునొందుచుండగ, కైవల్యం=కేవలత్వమే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. విషయము నవలంబింపనపుడు సంకల్పరహితమయిన మనస్సు నశించును. మనోజృంభణము లేనపుడు కేవలప్రత్యగాత్ర్యయే శేషించును.

“ యతోవాచోనివతః తే వికల్పకలనాన్వితాః ” ౨౭

“ వికల్పనంత్యయాజ్ఞంతోః పదంతదనశిష్యతే ” ౨౮

(అధర్వ-2౦ అన్నపూర్ణ-అ ౨)

టీ. యతః=ఏబ్రహ్మమునుండి, వికల్పకలనాన్వితాః=అంతరత్వముగలిగిన, వాచః=వాగాదీంద్రియములు, నివతః తే (బ్రహ్మమునెరుంగలేక) మరలుచున్నవో (అకారణమువలన)జంతోః=జంతువునకు, వికల్పనంత్యయాత్=వాగ్వికల్పనాశమున, తత్పదం=బ్రహ్మపదము, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నది.

తా. నిర్వికల్పములుకాని మనోవాక్కులు బ్రహ్మమునెరుంగ ప్రయత్నించి యెరుగలేక నిర్వికల్పబ్రహ్మమునుండి మరలుచున్నవి. వికల్పములైన మనోవాక్కులు నశింప బ్రహ్మము నిర్వికల్పముగాన శేషించును. భిక్షువునుండి యొకప్పుడు లేకుండుట వికల్పము.

“ చిద్యోమై వకీలాస్తీహ వరావర వివర్జితం ” ౨౯

“ సర్వత్రాసంధ వాచైచ్చత్యం యత్కల్పాంతేవశిష్యతే ” 3౦

(అధర్వ-2౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩)

టీ. ఇహ = ఈజగమునందు, కల్పాంతే = కల్పాంతమునందు
యచ్చైతన్యం = ఏచిత్తవ్యాపారము, సర్వత్ర = అంతట, అనంభనాత్ =
సంభవింపమివలన, పరాపరవివర్జితః = జీవేశ్వరవ్యవహారములేని, చి
దోవ్యోమైవ = చిదాకాశమే, అస్తికీల = ఉన్నదిగదా, అవశిష్యతే = చిదా
కాశమే శేషించుచున్నది.

తా. వికల్పమైన చిత్తవృత్తి కల్పాంతమందు (సుషుప్తి
యందు) నశించుచుండగా జగజ్జీవేశ్వరాది భేదములేని చిదాకాశమే
నిర్వికల్పమై శేషించుచున్నది.

“పంచరూపపరిత్యాగా దర్శనరూపప్రహణతః” ౩౧

“అధిష్ఠానంపరంతత్వమేకం సచ్చిష్యతేమహత్” ౩౨

(ఋ-౧౦౭ బహ్వచ.)

టీ. పంచరూప పరిత్యాగాత్ = బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వర రుద్ర
నదాశివరూపములను పరిత్యజించుట వలనను, అర్వరూపప్రహణతః =
అర్వరూపనాశము వలనను, అధిష్ఠానం = భగత్తున కాధారమగు, పరం
తత్త్వం = పరతత్త్వమైన, ఏకం = అద్వితీయమయిన, మహత్ = గొప్పది
యగు, సత్ = సదస్సువు, శిష్యతే = శేషించున్నది.

తా. అర్వమనగ పంచభూతములును వానికార్యమైన జగత్తు
ను, నామరూపాత్మకమైనది, (సృష్టి) యెట్లుగలిగినో యట్లే నశింప
సదస్సులైన బ్రహ్మమే, శేషించుచున్నది. మనోజృంభణము నశింపగ
సాక్షియైన ప్రత్యేగాత్మ కేవలజ్ఞయన్నట్లు మాయాజృంభణము
నశింపజగదధిష్ఠానమైన సదస్సువు కేవలమై ప్రకాశించును. మనో
జృంభణరాహిత్యే యథాసాక్షి నిరాకులః మాయాజృంభణ రాహి
త్యేన తృప్తైవ నిరాకులం. అని విద్యారణ్యవచనము గలదు. బ్రహ్మమే
యేకవ్యప్తిస్థూల లింగాత్మకమయిన శరీరముననుండుటచే ప్రత్యేగాత్మ
యనియు కూటస్థుడనియు చెప్పబడినట్లు మాయయు నావ్యప్తిస్థూలలిం

గాత్రకమైన శరీరముననుండి మనస్సుని వ్యవహరించ బడుచున్నది. కూటస్థ బ్రహ్మములకెట్లు భేదములేదో యట్లే మనస్సునకు మాయకు భేదములేదు. మాయయు తత్కార్యమైన సమస్తమును నశింపనై శేషించును.

“సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం వచ్చియధార్థతః” ౩౩

“స్వయంమృత్యాస్వయంభూత్వాస్వయమేవావశిష్యతే.” ౩౪

(కృ-య-౩ కఠ.)

టీ. సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం = సమస్తోపనిషత్సిద్ధాంతసారమును, యధార్థతః=ఉన్నదియున్నట్లుగ, వచ్చి=చెప్పుచున్నాను, (అదే ట్లనిన) స్వయం=బ్రహ్మమగుతాను, మృత్వా=చచ్చినను, (తనయందు కల్పింపబడిన శరీరములందు ప్రవేశింపగ నాశరీరములు నశించునపుడు తాను నశించునట్లు మూఘులకు గనబడుచున్నను) స్వయం = బ్రహ్మమగుతాను, భూత్వా=పుట్టినను (తనయందు గల్పింపబడినశరీరములు పుట్టుచుండగా తాను పుట్టుచున్నట్లు గనబడుచున్నను) స్వయమేవ=బ్రహ్మమగుతానే, అవశిష్యతే=శేషించుచున్నాడు.

తా. ఘటము పుట్టినపుడును నశించునపుడును ఘటాకాశము పుట్టుచున్నట్లు నశించుచున్నట్లు గనబడుచున్నను వాస్తవమున నెట్లుశేషించియున్నదో యట్లే శరీరములు పుట్టుచుండ నశించుచుండ మూఘులకు తాను పుట్టుచు నశించుచున్నట్లు గనబడునుగాని దేహాత్మబుద్ధిలేని జ్ఞానికి తాను శేషించుటయే తెలియును. “నానతోవిద్యతే భావోనాభావోవిద్యదేవతః అను గీతావాక్యము (౨-౧౬) చొప్పున సద్వస్తువున కెప్పుడును లేకుండుట యుండదు. అసత్తుకుండుట యుండదు. ఇదియే సర్వవేదాంత సిద్ధాంతము.

“అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథానానిత్యమగంధవచ్చయతే.”

౧౮ అవశిష్టస్వరూపవాక్య ప్రకరణము. ౨౯౧

“అనాద్యనంతంమహతః పరంధృవంత దేవశిష్యత్వమలంనిరా
మయం.” 3౬

(శు-య-గో పైంగల-కృ-య-హ౯ యోగకుండలీ.)

టీ. యత్ = ఏది, అశబ్దం = శబ్దముగానిదో, అస్పర్శం = స్పర్శ
ముగానిదో, అహం = రూపముగానిదో, అవ్యయం = నాశముగానిదో,
తథా = అట్లే, అరసం = రసముగానిదో, నిత్యం = నిత్యమయినదో, అగంధ
వత్ = గంధవంతముగానిదో, అనాది = ఆదిలేనిదో, అనంతం = అంతము
లేనిదో, మహతఃపరం = మహత్తత్వమునకు పరమైనదో, ధృవం = నిశ్చ
యమైనదో, అమలం = శుద్ధచైతన్యస్వరూపమైనదో, నిరామయం =
రోగహీనమైనదో, తదేవ = అదియే, శిష్యతి = శేషించుచున్నది.

తా. ఏకాదశేంద్రియము వాని విషయములును నశించుచుం
డగా వాని కన్నిటికిని విలక్షణమైన బ్రహ్మము నిత్యమై శేషించు
చున్నది.

ఇతిసార్థాంతికావశిష్ట స్వరూపవాక్యానిషత్ప్రింతే.

ఇట్లు సార్థాంతికావశిష్టస్వరూప వాక్యములు ముప్పదియారు.

ఇతిసార్థాంతికాప్త విధస్వరూపవాక్యా న్యాహత్యతుద్వా
వింశత్యధికత్రిశతం.

ఇట్లుసార్థాంతికాప్తవిధ స్వరూపవాక్యములు మొత్తం మూడువందల
యిరువదిరెండు.

ఇట్లు పదునెనిమిదవ ప్రకరణము సమాప్తము.

శ్రీ

సద్గురవేనమః.

౧౯ ఫలవాక్యములు.

“సర్వోహవైతత్పరమంబ్రహ్మ వేదబ్రహ్మైవభవతి” ౧

(అధర్వ-౧ ముండక-ముం-౩.)

టీ. సర్వోహవై = సమస్తమును, తత్ = తత్పరలక్ష్యమైనట్టియు, పరమం = ఉత్కృష్టమైనట్టియు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మముగా, వేద = తెలిసికొన్నట్టివాడు, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, భవతి = అగుచున్నాడు.

తా. సమస్తమును బ్రహ్మమని తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మమే అగుచున్నాడు.

“బ్రహ్మవిదాబ్జోతిపరం” ౨

(కృ-య-౨ షైవీయ-ఆనందవల్లి.)

టీ. బ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మవిదుడు, పరం = పరమపదమును, ఆబ్జోతి = పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మజ్ఞుని ప్రకృతికతీతమైన పరమపదమును పొందును.

“బ్రహ్మసంస్థాఽమృతత్వమేతి” ౩

(సామ-౯ భాందోగ్య-ప్ర-౨-ఖం-౨౩)

టీ. బ్రహ్మసంస్థః = బ్రహ్మమునన్నువాడు, అమృతత్వం = నాశనరహితమైన శైవల్యమును, ఏతి = పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మమును తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మసంస్థుడు.

“తరతిశోకమాత్మవిత్” ౪

(సామ-౯ ఛాందోగ్య-ప్ర-౨-౪౦-౧.)

టీ. ఆత్మవిత్ = ఆత్మజ్ఞాని, శోకం = శోకమును, తరతి = దాటుచున్నాడు.

తా. సచ్చిదానంద స్వరూపముగు నాత్మయే తానని తెలిసికొనువాడు అన్యతజడ దుఃఖమైన జగత్తును దాటుచున్నాడు.

“ యఏవం వేదాహం బ్రహ్మస్మృతిసంధం సర్వంభవతి ” ౧

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-(బా-౪)

టీ. యః = ఎవడు, ఏవం = ఈరీతుగ, అహం = నేను, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, అస్మి = అగుచున్నాను అని, వేద = తెలిసికొను చున్నాడో, సః = వాడు, ఇదంసర్వం = ఈసమస్తమును, భవతి = అగుచున్నాడు,

తా. ఎవ్వడు బ్రహ్మమే నేనని తెలిసికొనుచున్నాడో వాడే సర్వాత్మయగుచున్నాడు.

“ నపషవిసుకృతోవిదుష్కృతో బ్రహ్మవిద్వాక్ బ్రహ్మైవాభిప్రేతి. ” ౬

(ఋ-౨౫ కౌషీతకీ బ్రాహ్మణ.)

టీ. సపషబ్రహ్మవిద్వాన్ = ఆఈబ్రహ్మజ్ఞాని, విసుకృతః = పుణ్యములేనివాడై, విదుష్కృతః = పాపములేనివాడై, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమునే, అభిప్రేతి = పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మజ్ఞాని పుణ్యపాప స్వరూపముగు కర్మము నశింపగ నిరంజనుడై బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. పునర్జన్మమునొందడు. పుణ్యకర్మము నొనర్చిన బ్రహ్మలోకాదులకుబోయి మరల జనించును. పుణ్యపాపముల వలన కర్మము అభివృద్ధిచొందును గాని నశింపదు. బ్రహ్మజ్ఞానమున, కర్మక్షయముకాగా మోక్షము నొందుచున్నాడు.

“ యఏవం నిర్భజంవేద నిర్భజవనభవతి ”

టీ. జంతుః=విద్వాంసుడు, యత్ = ఏబ్రహ్మమును జ్ఞాత్వా= ఎరిగి, ముచ్యతే=ముక్తుడగుచున్నవాడై, అమృత త్వంచ=నాశరహితమైన కై వల్యమునుగూర్చి, గచ్ఛతి=పొందుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మము తానేయని యెరిగిన విద్వాంసుడు ముక్తుడై బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు,

“యదాపశ్యఃపశ్యతిరుక్మవర్గం కర్తారమీశంపురుషం బ్రహ్మ యోనిం.” ౧౩

“తదావిద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయనిరంజనః పరమంసామ్యమభ్యుపైతి.” ౧౪

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం-౩-ఖం-౧.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, పశ్యః=చూచువాడు, (జ్ఞాని) రుక్మ వర్గం=బంగారు వర్ణముగలిగినట్టి (స్వయంప్రకాశమానుడగు), కర్తారం=నకలజగత్కర్తయైనట్టియు, పురుషం=పురుషుడగునట్టియు, బ్రహ్మ యోనిం=బ్రహ్మకు కారణమగునట్టియు (వేదమునకు కారణమగునట్టియు) ఈశం=నియామకుడు నంత ర్యామియునగు నీశ్వరుని, పశ్యతి=చూచుచున్నాడో, తదా=అప్పుడు, విద్వాన్=జ్ఞాని, పుణ్యపాపే=పుణ్యపాపములను (కర్మబంధమును) విధూయ=ఎగరగొట్టి, నిరంజనః=నిర్దోషుడై (దేనినంటనివాడై) సామ్యం=సమత్వమైన, పరమం=ప్రకృతికిపరమైన బ్రహ్మమును, అభ్యుపైతి=పొందుచున్నాడు.

తా. జగత్తు ఇంద్రజాలమువంటిది. జగత్కర్తయగు నీశ్వరుడు ఇంద్రజాలకునివంటివాడు. ఇంద్రజాలకుని జూడనంతవరకు నింద్రజాలము సత్యముగ నున్నట్లుండును. మనుష్యుడెప్పుడింద్రజాలకు నెరుగుచున్నాడో యపుడింద్రజాలము మిథ్యయని నిరసించుచు స్తిమితుడగును. అట్లే జగత్తునకు నిమిత్తకారణభూతుడైన ఈశ్వరునెరిగిన జగత్తునందలి వ్యామోహము నశించును. అప్పుడు శుద్ధశాంతమైన బ్రహ్మము నొందుచున్నాడు.

“ ఏతద్యో వేదనిహితం గుహాయామ విద్యాగ్రంథిం వికిరతీమా
సౌమ్యః ”

౧౫

(అధర్వ-౫ ముండక-ముం-౨.)

టీ. సౌమ్య = ఓశ్వేత కేనూ, గుహాయాం = పంచకోశాత్మక
మైన గుహాయందు, నిహితం = ఉన్నట్టి, ఏతత్ = ఈబ్రహ్మమును,
యాః = ఎవడు, వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు, ఇహ = ఈ దేహముందే
అవిద్యాగ్రంథిం = అవిద్యయను చుడిని, వికిరతి = చిమ్ముచున్నాడు.

తా. పంచకోశములకు గుహయనిపేరు. ఆ గుహాయందున్న
బ్రహ్మమునకుంగువాడు అవిద్యాబంధమును తెంచుచున్నాడు. పంచ
కోశాతీతము బ్రహ్మమని తెలియవలయును.

“ భిద్య తేహ్యదయగ్రంథిశ్చ ద్యం తేసర్వసంశయాః ”

౧౬

“ ఓయం తేహస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే ”

౧౭

(సామ-౬౧ మహా-౨౮, అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨౮, కృ-య౧౦౬.)

(సరస్వతీరహస్య, కృ-య-౬౩ యోగశిఖ, అధర్వ-౫ ముండక)

(ముం-౨-ఖం-౨-ఇంకచాలాయున్నది.)

టీ. పరావరే = సర్వోత్కృష్టమైన, తస్మిన్ = ఆబ్రహ్మము,
దృష్టే = తెలియబడిన దగుచుండగా, అన్య = బ్రహ్మమునరిగినట్లైన
యొక్క, హ్యదయగ్రంథిః = హృదయమందుముడివలెనున్నయజ్ఞానము,
భిద్యతే = భేదింపబడుచున్నది, సర్వసంశయాః = సమస్త సందేహములు,
భిద్యంతే = భేదింపబడుచున్నవి. కర్మాణి = సర్వకర్మలు, ఓయంతే =
ఓగించుచున్నవి.

తా. బ్రహ్మమందు దృష్టిగలజ్ఞానికి సందేహములు నశించును.
అజ్ఞానమునశించును. కర్మము నశించును అని తాత్పర్యము.

“యథానద్యస్యందమానా సముద్రే స్తంగచ్ఛంతి నామ
రూపేవిహయః” ౧౮

“తథావిద్యాన్నామ రూపాద్విముక్తః పరాత్పరంపురుషము
పైతిదివ్యం.” ౧౯

(అధర్వ-౧ ముండక-ముం-౩-ఖం-౨)

టీ. యథా=ఏప్రకారము, స్యందమానాన్యః=చలించు, నద్యః=నదులు, నామరూపే=నామరూపములను, విహయ=విడిచి, సముద్రే=సముద్రమునందు, అ స్తంగచ్ఛంతి=లయమునొందుచున్నవో, తథా=అట్లే, విద్యా=జ్ఞాని, నామరూపాత్ = నామనహితమగు రూపము నుండి (జగత్తునుండి) విముక్తః=ముక్తుడై, దివ్యం=ప్రకాశస్వరూపుడైన, పురుషం=పురుషుడైన, పరాత్పరం=పరమాత్మను, ఉపైతి=పొందుచున్నాడు.

తా. నదులు సముద్రమున కలియునపుడు తమ నామరూపములను విడిచి సముద్రమునం దైక్యమునొందునటుల బ్రహ్మజ్ఞుని నామరూపాత్మకమైన జగత్తునుండి ముక్తుడై శరీరత్రయరహితుడై పరాత్పరయందు క్యము నొందును.

“జ్ఞాత్వాతంమృత్యుమత్యేతి నాన్యః పంథాపిముక్తయే” ౨౦

(కృ-య-౧౨ కైవల్య.)

టీ. తం=ఆపరమాత్మను, జ్ఞాత్వా=ఎరిగి, మృత్యుం=మృత్యును, అత్యేతి=అతిక్రమించుచున్నాడు, విముక్తయే = మోక్షముకొరిగి, అన్యః=ఇతరమైన, పంథాః=మార్గము, న=లేదు.

తా. జ్ఞానమున తానే పరమాత్మయని యెరిగినవాడు జననమరణ రహితడగుచున్నాడు. అత్యజ్ఞానము దక్క ముక్తితరమార్గములేదు.

“ తద్రహ్మహమితీజ్ఞాత్వా బ్రహ్మసంపద్యతేధ్వవం. ” ౨౧
(అధర్వ-౮౦ త్రిపుగతాపని-ఉ-గి.)

టీ. అహం=నేను, తద్రహ్మహ్మ=ఆబ్రహ్మమేయని, జ్ఞాత్వా=ఎరిగి, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును, ధ్వవం=నిశ్చయముగ, సంపద్యతే=పొందుచున్నాడు.

తా. నేనే బ్రహ్మమని దృఢముగ నెరిగినవానిచే బ్రహ్మము పొందబడుచున్నది.

“ యత్ర యత్రమృతోజ్ఞానీ పరమాదరవిత్సదా. ” ౨౨
(కృ-య-౮౦ బ్రహ్మవిద్యా.)
“ పరబ్రహ్మణీలీయేతసతస్యోత్కాంతిరివ్యతే. ” ౨౩
(కృ-య-౮౦ యోగతత్వ.)

టీ. సదా=ఎల్లప్పుడు, పరమాదరవిత్=ఉత్కృష్టమైన యాదరణము నెరిగిన (సర్వత్ర సమబుద్ధిగలిగిన), జ్ఞానీ=ఆత్మజ్ఞాని, యత్ర యత్ర=ఎక్కడెక్కడ, మృతః=చచ్చినవాడగునో (అచ్చటచ్చట ఆచచ్చినవాడు) పరబ్రహ్మణీ=బ్రహ్మమునందు, లీయేత=విక్యమునందును (కాని), తస్య=ఆజ్ఞానియొక్క, ఉత్కాంతిః=ప్రాణముపోవుట, నేష్యతే=ఇచ్చగింపబడదు.

తా. జ్ఞాని మృతినొందినట్లుగుపడునపుడు బ్రహ్మమునం దైక్యమునొందునుగాని ప్రాకృతులవలె లోకాంతరములకు బోయి మరల జన్మించదు.

“ యద్యత్సాధిమతంవస్తు తత్త్యజన్మోక్షమశ్నుతే ” ౨౪
(సామ-౬౧ మహా-౮-౪.)

టీ. యద్యత్=ఏదేది, సాధిమతం = తనకిష్టమైన, వస్తు = వస్తువో, తత్=దానిని, త్యజన్=విడుచుచు, మోక్షం=మోక్షమును, అశ్నుతే=పొందుచున్నాడు.

తా. కామాదులను విడిచిన మోక్షముకొందునని యభిప్రాయము.

“ అనంకల్పనశస్త్రేణాభిన్నం చిత్తమిదమయదా. ” ౨౧

“ సర్వంసర్వగతంశాంతం బ్రహ్మసంపద్యతేతదా. ” ౨౨

(సామ-౬౧ మహా-౨-౪.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, అనంకల్పనశస్త్రేణ=అనంకల్పమును ఖడ్గముచేత, ఇదంచిత్రం=ఈచిత్రము, అభిన్నం=భేదించబడునో, తదా=అప్పుడు, సర్వం = సమస్తమును, సర్వగతం = సర్వమందున్నదియు, శాంతం=శాంతమైనదియునగు; బ్రహ్మ=బ్రహ్మచూ, సంపద్యతే=పొందబడుచున్నది.

తా. సంకల్పరహితమై చిత్తమెపుడు నశించునో యపుడు శాంతస్వరూపముగు బ్రహ్మము పొందబడుచున్నది.

“ ప్రియోషుస్వేషు సుకృతమప్రియోషు చదుష్కృతం ” ౨౩

“ విసృజ్యధ్యానయోగేన బ్రహ్మస్యేతిసనాతనం ” ౨౪

(అధర్వ-౪౩ నారదపక్షినిజక.)

టీ. స్వేషు=తన, ప్రియోషు=ప్రియవస్తువులయందు, సుకృతం=సుకృతమును (మంచిపని) అప్రియోషుచ=తనకష్టముకాని వానియందు, దుష్కృతం=దుష్కృతమును (చెడ్డపని) విసృజ్య=విడిచి, ధ్యానయోగేన=ధ్యానయోగముచే, సనాతనం=అనాదిసిద్ధమైన, బ్రహ్మపి=బ్రహ్మమునే, ఏతి=పొందుచున్నాడు.

తా. శాస్త్రసమ్మతముకాని వస్తువు తన కష్టముగనునపు డది మంచిదని దానియందు సుకృతము నానోపించక దానిని విడిచి శాస్త్రసమ్మతిమైన వస్తువు తన కష్టముగానియపు డది మంచిదికాదని దానియందు ద్వేషమువిడిచి ధ్యానమున బ్రహ్మము నొందవలయును. రాగద్వేషముల విడిచి ధ్యానమున బ్రహ్మము పొందవలయును.

“ఘటాకాశమి వాత్మీయ విలయంచేత్తిత త్వితః” ౨౯

“నగచ్ఛతినిరాలంబం జ్ఞానాలోకంసమంతతః” 30

(శు-య-గీ-పైంగల-అ-౪)

టీ. యః=ఎవడు, ఘటాకాశమివ=ఘటాకాశ ముపోలే (ఘటము నశింపగా ఘటాకాశము మహాకాశమున గలియున్లు) అత్మీయవిలయం = ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడైన తనయైక్యము, త త్వితః=త త్వజ్ఞానముచే, వేత్తి=తెలిసికొనుచున్నాడో, నః=వాడు, సమంతతః=అంతటను, జ్ఞానాలోకం=జ్ఞానదృష్టిని, నిరాలంబం=ఆధారములేని బ్రహ్మమును, గచ్ఛతి=పోవుచున్నాడు.

తా. ఘటమునశింపగ ఘటాకాశము మహాకాశమగుననియెరుగునట్లు తత్వజ్ఞానమున నుపాధినశింపగ ప్రత్యగాత్మయగు తాను బ్రహ్మమగునని యెరుగువాడు బ్రహ్మమగు చున్నాడు.

“తృణాగ్రేష్వంబరౌభానౌ సరనాగామరేషుచ” 30

“య త్తిష్ఠతిదేవాహం ఇతిమత్వానశోచతి” 31

(అధర్వ-20 అన్నపూర్ణి-అ-గీ.)

టీ. తృణాగ్రేషు = అతిస్వల్పములయిన తృణాగ్రములందును, అంబరే = అనంతమైన ఆకాశమందును, భానౌ = తేజోరశియగు సూర్యునియందును, సరనాగామరేషుచ = మనుష్యగజాదిజంతు దేవతలయందును, యత్ = ఏబ్రహ్మము, తిష్ఠతి = ఉన్నదో, తదేవ = ఆబ్రహ్మమే, అహమితి=నేనని, మత్వా=తలచి, నశోచతి=శోకింపడు.

తా. సర్వపరిపూర్ణమగు బ్రహ్మమేతానని దేహేంద్రియాదులు తానుగానని లెన్నగ నెరిగి యీ దేహేంద్రియాదులకు గలుగు నుపద్రవములకు తాను శోకింపడు. బ్రహ్మమే తానను జ్ఞానమున తానుగాని దేహేంద్రియాదులకు శోషింపకుండుటయు వ్యామోహము చెందకుండుటయు ఫలము.

“సర్వసాక్షీణమాత్మానం వర్ణాశ్రమవివర్జితం.” 33

“బ్రహ్మరూపతయాపశ్యత్ బ్రహ్మైవధవతిస్వయం.” 34

(కృ-య-౯౮ వరాహ.)

టీ. సర్వసాక్షీణం = సమస్త దేశేంద్రియ వృత్తులకు సాక్షీయు, వర్ణాశ్రమవివర్జితం = వర్ణాశ్రమములు లేనిదియు, ఆత్మానం = ప్రత్యగాత్మ యగు తన్ను, బ్రహ్మరూపతయా = పరబ్రహ్మస్వరూపమున, పశ్యత్ = చూచుచు, స్వయం = తాను, బ్రహ్మైవ = బ్రహ్మమే, ధవతి = అగుచున్నాడు.

తా. సమస్తమునకు సాక్షీయు నిర్ణాశ్రమములు లేనిదియునగు ప్రత్యగాత్మను (తనను) బ్రహ్మముని నిశ్చయించు తాను బ్రహ్మమగును.

“తద్రూప్యం దమన్వంశ్యం నిర్గుణం సత్యచిహ్ననం.” 35

“విసత్వాస్వాత్మనోరూపం నచిభేతి కుతశ్చన.” 36

(కృ-య-౯౮ వరాహ-అ-౨-౮-౩ కథ, సామ-౬౧ మహా-అ-౪.)

టీ. ఆనందం = ఆనందమును, అదన్వంశ్యం = సుఖదుఃఖాది దన్వంశ్యములు లేనిదియు, నిర్గుణం = త్రిగుణరహితమును, సత్యచిహ్ననం = సత్యజ్ఞానఘనమునునగు, తద్రూప్యం = ఆబ్రహ్మము, స్వాత్మనః = తనయొక్క, రూపం = రూపమని, విదిత్వా = తెలిసి, కుతశ్చన = దేనివలనను, నచిభేతి = ధయపడడు.

తా. సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమే తానని జ్ఞానియెప్పుడును ధయపడడు.

“వాసరాంసంపరిత్యజ్యమయి చిన్మాత్రవిగ్రహే.” 37

“య నిష్ఠితిగతస్నేహస్పృహం సచ్చితుస్సఖాత్మకః.” 3౮

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. వాసనాం=చిత్తవృత్తులకు బీజమైన వాసనను, సంపరిత్యజ్య=తెన్నగనువిడిచి, యః=ఎవడు, గతస్నేహః = రాగద్వేషాదికము లేనివాడై, చిన్మాత్రవిగ్రహే=చిన్మాత్ర స్వరూపుడనగు, మయి=నా యందు, తిష్ఠతి=ఉన్నవాడగునో, సచ్చిత్సుఖాత్మకః=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడగు, సః=వాడు, అహం=నేను.

తా. వాసనాశ్రయమును విడిచి వ్యామోహములేక ఎవడు బ్రహ్మమందుండునో సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడగు వాడే బ్రహ్మము.

“దశనాదశనే హిత్యా స్వయంకేవల రూపతః” ౩౯

“యతస్తేకపిశార్దులబ్రహ్మ తద్బ్రహ్మవిత్స్వయం” ౪౦
(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక)

టీ. కపిశార్దుల=కపిశ్రేష్ఠుడవగు హనుమంతుడా, దశనాదశనే=జ్ఞానాజ్ఞానములను (శాస్త్ర)శాస్త్రములను) హిత్యా=విడిచి, స్వయం=తాను, కేవలరూపతః=దృక్స్వయద్వితీయబ్రహ్మ స్వరూపమున, యః=ఎవడు, తస్తే=ఉన్నవాడు, తద్బ్రహ్మవిత్=ఆ బ్రహ్మము నెరుగుజ్ఞుని, స్వయం=తానే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమేయన్నాడు.

తా. విధినిపేదములను విడిచి స్వస్వరూపముననున్న వాడు బ్రహ్మమేయైయుండును. బ్రహ్మజ్ఞానమున సర్వదుఃఖనివృత్తియును బ్రహ్మమగుటయును ఫలమని శైలియవలెను.

ఇతి సార్థాంతిక ఫలవాక్యాని చత్వారింశత్.

ఇట్లు సార్థాంతిక ఫలవాక్యములు నలుబది.

ఇత్యేకోనవింశం ప్రకరణం సమాప్తమ్.

ఇట్లు పందొమ్మిదవ ప్రకరణము.

సమాప్తము.

శ్రీ

నన్దుర వేనమ.

౨౦ విదేహముక్తి వాక్యములు.

“విముక్తశ్చవిముచ్యతే”

౧

“గుహగ్రంధిభ్యోవిముక్తో మృతోభవతి”

౨

(అధర్వ-గి ముండక-ముం-౧-౪౦-౨)

టీ. విముక్తశ్చ=విముక్తుడు, విముచ్యతే=విడువబడుచున్నాడు. గుహగ్రంధిభ్యః = గుహగ్రంధులవల్లనుండి, విముక్తః = విడువబడినవాడు, అమృతోభవతి=నాశనరహితమైన బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

తా. తానుస్వతస్సిద్ధముగ ముక్తుడై యున్నాడుగాన ముక్తుడనబడును. అట్టివాడు అవిద్యావరణచే బంధుడనట్లు గనబడుటచే జ్ఞానమున నవిద్యనశించగా ముక్తుడై నట్లు గనబడుచున్నాడు. పంచకోశములు గుహయనబడును. గ్రంధియనగా ముడి. ఏకోశమందైన నభిమానముగాని యుకోశమేతానని భ్రమనొందుటగా. గుహగ్రంధి. అట్టి గుహగ్రంధినుండి విడువబడినవాడు బ్రహ్మమగుచున్నాడు.

“అథాకామయమానో నిష్కామః పున్తాకామః పున్తాకామో

నతస్య ప్రాణాః త్రామ్యం త్యజేత్ స సమవలీయంతే బ్రహ్మైవ న బ్రహ్మప్యేతి”

౩

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక-౮౬-బ్రా-౪-౪.)

టీ. అకామయమానః=కోరికలను కోరనివాడగుచు, నిష్కామః=కోరిక లేనివాడై, అన్తాకామః = పొందబడిన కోరికగలవాడై, అన్తాకామః=అన్తాయందు కోరికగలవాడగును. తస్య = అబ్రహ్మజ్ఞాని

యొక్క, ప్రాణః=ప్రాణములు, నోత్క్రామ్యంతి=మరియొకచోటికి బోవు, అత్రైవ=ఈశరీరమునం దే, సమవలీయంతే=బ్రహ్మమునందై క్యమును చెందుచున్నవి. సః=అజ్ఞాని, బ్రహ్మ్యేతి=బ్రహ్మమునొందుచున్నాడు, బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

తా. జ్ఞాని నిష్కాముడు అస్తకాముడునై అత్మకాముడగుటచే నతని ప్రాణములు స్వర్గాదిలోకములకు బోక బ్రహ్మమునందై క్యమునొందును. అప్పుడతడు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. నిష్కాముడై యాత్మకాముడుగాక మరియొక దానిని గోరిన బ్రహ్మము నొందక యాయాలోకమునకు బోయి మరల జన్మించును. మరణ కాలమందే దేవతను స్మరించునో యాదేవతాలోకమునకు బోయి యాస్వరూపము నొందునని “యయంవాపిస్తరన్యావంత్యజత్యంతేకశే బరం । తంతమేవైతికాంతేయ సదాగద్యావభావితః” అని గీతావాక్యము (అ-౮-శ్లో-౬) గలదుగావున నాత్మకాముడై యుండవలయును. లేకుండిన “అబ్రహ్మభువనాల్లోకాఃపునరావర్తి నోఽస్తి” అను గీతావాక్యము (అ-౮-శ్లో-౧౬) చొప్పున నేలోకమునకు బోయినను పునర్జన్మము గలుగును.

“తద్యథాహినిర్ణయనీ వల్క్యేకేమృతాప్రత్యస్తా శయితైవ మిదంశరీరం శేతేతథాయమ శరీరోమృతః.”

(శు-య-౧౦ బృహదారణ్యక అ-౬-బ్రా-౮)

టీ. అయం=ఈజ్ఞాని, అశరీరః=శరీరములేనివాడును, అమృతః=నాశసరహితమైన బ్రహ్మమునగుచుండ, ఇదంశరీరం=ఈస్థూలశరీరము, శేతే=పడియుండును (జ్ఞానికి దేహభిమానముండదుగావున శరీరము సంరక్షింపబడక పడియుండుననియు సభిప్రాయము గలదు) తద్యథా=అదియెట్లునిన, మృతా=నిర్జీవమైన, అహినిర్ణయినీ=సాముపార, వల్క్యేకే=పుట్టయందు, ప్రత్యస్తా=ఉంచబడినదై, తథాశయితైవ=పడియుండునట్లే.

తా. పాము తనచేవిడువబడిన పొర యేమగుచున్నను దానిని స్మరింపనట్లు జ్ఞాని తాను బ్రహ్మమని యెరుగక తనశరీర మేమగుచున్నను దానిని స్మరింపడు.

“ అశరీరోనిరింద్రియోఽప్రాణస్సచ్చిదానంద మాత్రస్వస్వరాఢ్యవతి. ”

(అధర్వ-౨౭ నృసింహోత్తరతాపిని-ఖం-౭.)

టీ. అశరీరః=స్థూలదేహములేనివాడును, నిరింద్రియః = ఇంద్రియములు లేనివాడును, అప్రాణః=ప్రాణములేనివాడును, సచ్చిదానందమాత్రః=సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపుడునై, స్వస్వరాట్ = స్వయంప్రకాశమానుడు, ధవతి=అగుచున్నాడు.

తా. విదేహముక్తుడు దేహేంద్రియ ప్రాణములులేనివాడై సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమగుచున్నాడు. దేహేంద్రియ ప్రాణములు లేనివాడనుటచే జాగ్రత్సృష్టసుషుప్త్యవస్థలతోగూడిన స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీరములు లేనివాడని యభిప్రాయము. స్థూల శరీరము జాగ్రదవస్థలోనుండును-ఇంద్రియములు (మనస్సు) స్వప్నవస్థలో నుండును. ప్రాణములు సుషుప్తియందును వృత్తి విడువకండును. విదేహముక్తునకు మూడుశరీరములు నశించునుగాన దేహేంద్రియ ప్రాణములుండవనియును జీవన్ముక్తున కుండవనియు తాత్పర్యము. అయితే జీవన్ముక్తుని కింద్రియార్థముల దగులని ఇంద్రియములును పానసలులేని చిత్తమునుండును.

“ పృథివ్యప్పువలీయతే ఆపాజ్యోతిషివలీయంతేజ్యోతిర్యా
యావలీయతేవాయురాకాశే ఆకాశమింద్రియేష్యింద్రియాః
తన్నాత్రేషుతన్నాత్రాణి భూతాదావలీయంతే భూతాదిర్మహా
రివలీయతేమహానన్యక్తే విలీయతేఽవ్యక్తమక్షతే విలీయతేక్ష
రంతమసివిలీయతే తమఃపరేజీవవీధవతి ”

(శు-య-3౦ సుబాల-ఖం-౨)

టీ. పృథివీ=భూమి, అప్పు=ఉదకములందు, ప్రలియతే=లయించుచున్నది, ఆపః=ఉదకములు, జ్యోతిషు=అగ్నియందు, ప్రలియస్తే=లయించుచున్నది, జ్యోతిః=అగ్ని, వాయూ=వాయువునందు, విలియతే=లయించుచున్నది. వాయుః=గాలి, ఆకాశే=ఆకాశమునందును, ఆకాశః=ఆకాశము, ఇంద్రియేషు = ఇంద్రియములందును, ఇంద్రియాణి=ఇంద్రియములు, తన్మాత్రేషు=పంచతన్మాత్రలందును. తన్మాత్రాణి=తన్మాత్రలు, భూతాదౌ=భూతాదియైన విక్షేపబీజమందును, విలియంతే=లయించుచున్నది, భూతాదిః=భూతాదియగు విక్షేపబీజము, మహతి=మహత్తత్త్వమున, విలియతే=లయించుచున్నది. మహాక=మహత్తత్త్వము, అవ్యక్తే=అవ్యక్తమందు, విలియతే = లయించుచున్నది. అవ్యక్తం=అవ్యక్తము, అక్షరే=కూటస్థునియందు, విలియతే=లయించుచున్నది. అక్షరం=అక్షరము, తమసి=ప్రకృతియందు, విలియతే=లయించుచున్నది, తమః=ప్రకృతి, పరే = సమస్తమునకు పరుడైన, దేవే=దేవునియందు, (చిదానందమైన సద్వస్తువున) ఏకీభవతి=ఐక్యమునందుచున్నది.

తా. స్పష్టము.

“బ్రహ్మాండంతగ్గతలోకాని కార్యరూపాంశ్చ కారణత్వంప్రాపయిత్వాతతస్మాత్కౌగం కర్మేంద్రియాణి ప్రాణాంశ్చజ్ఞానేంద్రియాణి అంతఃకరణచతుష్టయంచై కీకృత్యసర్వాణి భౌతికాని కారణేభూతంచ కే సంయోజ్యభూమింజలేజలంవహ్నావహ్నిం వాయూవాయుమాకాశే చాకాశమహంకారే చాహంకారం మహతిమహదవ్యక్తేఽవ్యక్తం పురుషే క్రమేణవిలియతే విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరా ఉపాధివిలయాత్పరమాత్మ నిలియంతే” ౭

(శు-య-గో. పుంగవ-అ. ౩.)

టీ. బ్రహ్మాండం=బ్రహ్మాండమును, కార్యరూపాంశ్చ=కార్యరూపములుగానున్న, తగ్గతలోకాని=బ్రహ్మాండముననున్న లోకములను, కారణత్వం = కారణస్వరూపమును, ప్రాపయిత్వా = పొందింపజేసి,

తతః=తరువాత, సూక్ష్మంగం = సూక్ష్మశరీరాంగ సముదాయమైన, కర్మేంద్రియాణి=కర్మేంద్రియములను, ప్రాణాంశ్చ = ప్రాణములను, జ్ఞానేంద్రియాణి = జ్ఞానేంద్రియములను, అంతఃకరణ చతుష్టయంచ= అంతఃకరణ చతుష్టయమైన మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములను, ఏకీకృత్య-ఒక్కటిగాజేసి, (లింగ దేహమును నాశముచేసి) సర్వాణి=సమస్తమైన, భౌతికాని=భౌతకార్యములను, కారణే=ఆశౌతికములకు కారణమైన, భౌతపంచకే = భౌతపంచకమునను, (పంచభౌతములందు) భూమిఁ=భూమిని, జలే=జలమునందును, జలం=జలమును, వహ్నిఁ= అగ్నియందు, వహ్నిం=అగ్నిని, వాయుఁ=వాయువునందును, వాయుం= వాయువును, ఆకాశేచ=ఆకాశమునందును, ఆకాశం= ఆకాశమును, అహంకారేచ = అహంకారమునందును, అహంకారం=అహంకారమును, మహతి = మహత్తత్త్వమునందును. మహతో = మహత్త్వము, అవ్యక్తే=అవ్యక్తమందును, అవ్యక్తిం=అవ్యక్తిమును, పురుషే=పరమాత్మయందును, క్రమేణ=క్రమముగా, సంయోజ్య=కూర్చి, విలీయతే= తానైక్యమగుచున్నాడు ఉపాధిహీనయాత్ = ఉపాధినాశమున, విరాట్ = వైశ్వానరుడును, హిరణ్యగర్భః= సూత్రాత్మయును, ఈశ్వరాః=అంతర్యామియును, పరమాత్మని=పరబ్రహ్మమున, లీయంతే = ఐక్యమగుచున్నాడు.

తా. బ్రహ్మాండము తత్కారకములు కార్యరూపములుగావున వానిని వాచికకారణమైన మాయయందు గలిపి మిథ్యగానెంచి లింగాంగభంగముజేసి ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడగు తాను బ్రహ్మమగుచున్నాడు. వాడే విదేహముక్తుడు. స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరభేదముచే బ్రహ్మమే విరాఢ్హిరణ్యగర్భేశ్వరులను నామములవ్యవహరించబడుచున్నది కావున నాయుపాధినాశమున నాయాశ్వరత్రయము నశింపబ్రహ్మమే అవును.

“ప్రారబ్ధక్షయవశాద్దేహత్రయ భంగంప్రాప్యోపాధివినిర్ముక్త
ఘటాకాశవత్పరిపూర్ణతా విదేహముక్తిః.”

(శు-య-౧౦౮ ముక్తిక-౨-౧.)

టీ. ఉపాధి వినిర్ముక్తఘటాకాశవత్, ఉపాధివినిర్ముక్త=ఉపా
ధియైనఘటము నశింపదానినండి విడువబడిన, ఘటాకాశవత్=ఘటా
కాశమువలె (అఘటాకాశము మహాకాశమున గలిసి పరిపూర్ణమై
నట్లు) ప్రారబ్ధక్షయవశాత్=ప్రారబ్ధనాశమున (ఇతరులచే నారోపింప
బడిన ప్రారబ్ధము), దేహత్రయభంగం=స్థూల సూక్ష్మ కారణశరీర
ములయొక్క భంగమును, ప్రాప్య=పొంది, పరిపూర్ణతా= (పొందగా
గలిగిన) పరిపూర్ణత్వము, విదేహముక్తిః=విదేహముక్తియగును.

తా. ఘటసప్తమున ఘటాకాశము మహాకాశమై పరిపూర్ణ
త్వము నొందినట్లు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడగు తాను శరీరత్రయ నాశ
మున బ్రహ్మమై యనంతత్వము నొందును. శరీరత్రయభంగమే విదే
హముక్తియని ముఖ్యాభిప్రాయము.

“యదానర్వేప్రముచ్యంతే కామాగోఽన్యహృద్దిస్థితాః.”

“అథమర్త్యోఽమృతోభవత్యత్ర బ్రహ్మసమశ్నుతే.”

(కృ-య-౨ కఠ-అ-౨-౧-౬.)

టీ. యదా=ఎప్పుడు, అన్య = ఈపురుషునియొక్క, హృద్దిస్థి
తాః=హృదయమునందున్న, యేకామాః = ఏకోరికలు, నర్వే=అన్ని
యును, ప్రముచ్యంతే=విడువబడుచున్నవో, (అప్పుడుఅనగ). అథ=
అనంతరమున, మర్త్యః=ఈపురుషుడు, అమృతః=అమృతుడు, భవతి=
అగుచున్నాడు, అత్ర=ఈదేహమునందే, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును, సమ
శ్నుతే=పొందుచున్నాడు.

తా. సమస్త కామములను విడిచిన యీపురుషుడు ఈదేహము
నందే బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. కామము నశించిన స్వర్గాదులం

దువలె పరోక్షముగ గాక యీ దేహమునందే ప్రత్యక్షముగ ఫలము నని తాత్పర్యము.

“వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాన్పన్నానయోగాద్యతే యశ్చ
శ్ధనత్వాః.” ౧౧

“తే బ్రహ్మలోకేతు పరాంతకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యంతి
నర్వే.” ౧౨

(శ్లో-౧౨ కైవల్య! అధర్వ-౧ ముండక-ముం-౩-ఖం-౨.)

టీ. వేదాంతవిజ్ఞాన = వేదాంతానుభవ జ్ఞానమున, సునిశ్చిత =
తెన్నగ నిశ్చయించబడిన, అర్థాః = విషయము గలవారును,
సన్న్యాసయోగాత్ = సన్న్యాసయోగమువలన (కర్మసన్న్యాసమున), యత
యః = యతులైనవారును, శుద్ధనత్వాః = శుద్ధనత్వప్రధానులును (జగ
త్తుమిత్యగ దలచువాకు), తేనర్వే = వారందరు, బ్రహ్మలోకేతు = బ్రహ్మ
లోకముందు, పరాంతకాలే = ప్రళయకాలమున, పరామృతాత్ =
అమృతస్వరూపమైన బ్రహ్మముగుటవలన, పరిముచ్యంతి నిదేహముక్తు
లగుచున్నారు. శమున.

తా. శుద్ధనత్వగుణ ప్రధానులును కర్మసన్న్యాస, ఈశ్వరాయతు
లైనవారును వేదాంతానుభవజ్ఞానమున తామే బ్రహ్మంతే = శివయ
ముగలవారును నేదేని యొకకారణమున (ఆగామిప్రతిబంధమున)
బ్రహ్మలోకముబొంద కోరికగలవారగుదురేని వారు బ్రహ్మలోకము
నకుబోయి బ్రహ్మలో విదేహముక్తులగుదురుగాని మరల పునర్జన్మమె
త్తరు. ఏరుగాకయితరకర్మములచే బ్రహ్మలోకముపొందువారు మరల
జన్మింతురు. బ్రహ్మజ్ఞాని సత్యలోకముబొంద నిచ్చించిన ముక్తినిబొం
దక బ్రహ్మలోకమునకు బోవుననుటకు “బ్రహ్మలోకాభివాంఛాయాం
సమక్పత్యాంనిరుధ్యతాం విచారయేద్యతత్మానం నతుసాక్షాత్కరోత్య
యం. వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాన్పన్నానయోగాద్యతే బ్రహ్మలోకేకల్పాం
తే బ్రహ్మజ్ఞానహముచ్యతే” అని విద్యారణ్యులును చెప్పుచున్నారు.

ఈవాక్యములకు నీయుపనిషత్తులయందు స్వరములేదు. అయినప్పటికిని తైత్తిరీయబ్రాహ్మణ్యకోప నిషత్తు అను నారాయణమందున్న స్వరము వేయడమయినది.

“ జీవన్ముక్తపదంత్వక్వా స్వదేహేకాలసాత్కృతే. ” ౧౩

“ విశత్వదేహముక్తత్వం పవనోఽస్పందతామిహ. ” ౧౪

(శు-య-౧౯ పైంగల-౨౩ శృ-య-౮౬ యోగకుండలీ.)

(శు-య-౧౦౮ ముక్తికా సామ-౬౧ మహా-౨-౨.)

టీ. స్వదేహే=తనదేహము, కాలసాత్కృతే = మృతినొందుచుండగా. జీవన్ముక్తపదం=జీవన్ముక్తస్థితిని, త్వక్వా=విడిచి, అదేహముక్తత్వం=విదేహముక్తస్థితిని, విశతి = పొందుచున్నాడు. పవనః = అలని ప్రాణవాయువు, ఇహ=ఇక్కడనే, అస్పందతాం = నిశ్చలత్వమును పొందుచున్నది.

తా. స్థూలదేహము నశించుచుండగా జీవన్ముక్తస్థితిని విడిచి విదేహముక్తస్థితిని పొందును. అప్పుడు ప్రాణము బ్రహ్మము నైక్యమగును. జ్ఞాని స్థూలదేహముతోనుండుట జీవన్ముక్తయగును. నిరుపాధి కమై బ్రహ్మమున నైక్యమగుట విదేహముక్తి.

“ తస్మాభిధ్యానాద్యోజనాత్తత్వభావాత్ భూయశ్చాంతేవిశ్వమాయానివృత్తిః. ” ౧౫

(కృ-య-౧౮ శ్వేతాశ్వతార-౨-౧.)

టీ. భూయశ్చ=మాటిమాటికి, అభిధ్యానాత్=దృఢధ్యానము వలనను, యోజనాత్ = జీవేశ్వరైక్యము సంధానమునను, తత్వభావాత్ = బ్రహ్మ సత్యము జగత్తుమిథ్యయను తత్త్వజ్ఞానమునను, తస్య = ఆజ్ఞానియొక్క, విశ్వమాయా = తన కార్యముతోగూడిన మాయయొక్క (మాయయు మాయాకార్యమైన జగత్తును) నివృత్తిః=నాశనమగును.

తా. ఎల్లపుడు తత్త్వవిచారము చేయుచు తానే బ్రహ్మమని యు జగత్తు విభక్తయనియు తలంచుజ్ఞానికి మాయయు మామూకార్యమగు జగత్తును నివృత్తియగును.

“ తతస్సత్సంబధూవా సాయద్గిరామప్యగోచరం ” ౧౬

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩)

టీ. తతః=విదేహము క్రిగల్గిన, తరువాత అసౌ = ఈజ్ఞాని, యత్ = ఏది, గిరామపి = వేదములకును (వాక్కులకును) అగోచరం = తెలియబడనిదో, సత్ = ఆనందస్సువే, సంబధూవ = ఆయెను.

తా. సృష్టికిపూర్వమున భేదత్రయములేనియే సదస్సువుగల దో యానందస్సువే యీవిదేహముక్తుడగు చున్నాడు.

“ యచ్ఛూన్యవాదినాం శూన్యంబ్రహ్మబ్రహ్మ విదాంచయత్. ” ౧౭

“ విజ్ఞానమాత్రంవిజ్ఞానవిదాం యదమలాత్మకం ” ౧౮

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ. యత్ = ఏది, శూన్యవాదినాం = శూన్యమనివాదించువారికి (నాస్తికులకు) శూన్యం = శూన్యమగుచో, యత్ = ఏది, బ్రహ్మవిదాం = బ్రహ్మవేత్తలకు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమో, విజ్ఞానవిదాం = విజ్ఞానవాదులకు, యత్ = ఏది, అమలాత్మకం = నిర్మలరూపమైన, విజ్ఞానమాత్రం = విజ్ఞానమో.

తా. శూన్యవాదులకేది శూన్యమో బ్రహ్మవాదులకేది బ్రహ్మమో విజ్ఞానవాదులకేది విజ్ఞానమోవి దేహముక్తుడనియే.

“ పురుషస్సాంఖ్య దృష్టివాం ఈశ్వరోయోగవాదినాం ” ౧౯

“ శివశ్చైవాగమస్థానాం కాలఃకాలైకవాదినాం. ” ౨౦

(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩)

టీ. సాంఖ్యదృష్టివాం = సాంఖ్యజ్ఞానులకు, పురుషః = పురుషు ధును, యోగవాదినాం = యోగపురుషులకు, ఈశ్వరః = ఈశ్వరుడును.

శైవాగమస్థానాం = శైవమతస్థులకు, శివః = శివుడును, క్తివాక్యవాని
నాం = కాలమేదేవమని వాదించువారికి, కాలః = కాలమును.

తా. సాంఖ్యులకేది పురుషుడో, యోగులకేది యీశ్వరుడో,
శైవులకేది శివుడో, కాలవాదులకేది కాలమో యిదిగో విదేహ
ముక్తుడగు చున్నాడు.

“యత్సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతం యత్సర్వహృదయముగం ౨౦

“యత్సర్వంసర్వగం వస్తు యత్తత్త్వం శతశః స్థితః” ౨౧

(అధర్వ-౩౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩)

టీ. యత్ = ఏది, సర్వశాస్త్ర = ఈశ్వరనిరూపి చెప్పడు సమ
స్తశాస్త్రములయొక్క, సిద్ధాంతం = సిద్ధాంతమో. యత్ = ఏది, సర్వ
హృదయముగం = సమస్తభూత హృదయములనున్నదో, యత్ =
ఏది, సర్వం = సమస్తమో. సర్వగం = అంతటనున్నదో, వస్తు = వా
స్తవమైనదో, యత్ = ఏది, తత్త్వం = జగత్తున నధిపానమైనదో, శతః = అది
గల అంశము, అస్థా = ఈ విదేహముక్తుడు, స్థితః = ఉన్నవాడు.

తా. శూన్యవాదులకేది శూన్యమో బ్రహ్మవాదులకేది
బ్రహ్మమో, సాంఖ్యులకేది పురుషుడో, యోగులకేది ఈశ్వరుడో,
శైవులకేది శివుడో, విజ్ఞానవాదులకేది విజ్ఞానమో, కాలవాదులకేది
కాలమో ఇదిగో సమస్తశాస్త్ర సిద్ధాంతమో ఇది సర్వగతమో
ఇది జగన్ధిపానమో యావస్తువే యీవిదేహ ముక్తుడగుచు
న్నాడు. నాస్తికులు సృష్టికి పూర్వము శూన్యమే (అసత్తే) యన్న
దని చెప్పుదురు. అట్టి శూన్యమునుండి యీజగత్తు గలిగినది వారి
మతప్రకారము చెప్పవలెను. అవ్యచ్ఛిజగత్తును కారణముకన్ప కార్య
మువేగుగా నుండదుగావున శూన్యమై యుండవలయును. జగత్తు
స్పష్ట గనబడుచున్నది గావున శూన్యమని చెప్పరాదు. నాస్తికుల
మతప్రకారము జగత్తు నత్యమనిన ససత్తునుండి సత్తు కలుగుట యసం
భవముగాన నట్లు చెప్పరాదు. జగత్తు విభ్యయనిన నధిపానములే

కుండ త్రాడులేకుండ పాము కనబడనట్లు మిథ్యాపదార్థము లోచను. కావున నట్లును చెప్పరాదు. జగత్తు సత్యమనినను మిథ్యమనినను దానికి కారణముగాని యధిష్ఠానముగాని యుండవలయును. అది యెన్నటికిని శూన్యము గానేరదు. కావున నాస్తికమతము నిష్కర్థమైనది. నాస్తికులు సృష్టికి ముందున్నదేనిని శూన్యమని చెప్పుదురొ (శూన్యమను పేరు సరియైనదిగాదు) దానినే బ్రహ్మవేత్తలు బ్రహ్మమనియు యోగు లీశ్వరుడనియు శైవులు శివుడనియు నిట్లా మామతములచారా మా నామములను చెప్పుదురు. ఆవస్తువే ఈవిదేహముక్తుడగునని తాత్పర్యము. ఇంతకన్న నింక నుత్కృష్టశ్రమరిలేదు. ఇంత సర్వోత్కృష్టదశ నితరమతస్థులు చెప్పును. బ్రహ్మవేత్తలు (అద్వైతులు) సృష్టికి పూర్వమిజగము సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదములులేని సద్వస్తువుగా నున్నదని చెప్పుదురు. ఆసద్వస్తువు (బ్రహ్మము) సత్యజ్ఞానానంత స్వరూపమైనది. అట్టి సద్వస్తువున (త్రాడునందు భ్రాంతిచే సర్పమాగోపింపబడిన విధమున) మాయచే జగత్తు కల్పింపబడెను. అనగా మాయచే బ్రహ్మమే జగత్తుగా కనబడుచున్నదని యభిప్రాయము. ఈమాయ యున్నట్లు కనబడుటచే నసత్తుగాదు. వస్తువిచారమున బాధింపబడుట వలన సత్తుగాదు. సకనత్తుగాదు. ఆపేతువుచే నది యనిర్వచనీయమనబడును. మాయాస్వరూపము నెరిగి యనిర్వచనీయమనిరిగాని యితర మతస్థులనుకొను నట్లు తెలియక చెప్పలేమని యద్వైతులు చెప్పినవారుకాదు. అనిర్వచనీయమను శబ్దముననే దానివిధమును బుద్ధిమంతు లూహింపవచ్చును. అట్టిమాయ సంగీకరించినను బ్రహ్మముయొక్క యద్వితీయత్వమునకు భంగములేదు. మాయాకార్యములగు నుపాధులను బ్రహ్మముండుటచే జీవేశ్వరాది భేదములను పొందెను. ఉపాధులు నశింప బ్రహ్మయొక్కటియే శేషించును. అనంతమై ఉపాధినాశమున నాబ్రహ్మమే యీవిదేహముక్తుడగుచున్నాడు. అహంవృత్తియే బుద్ధియనియు విజ్ఞానమనియు చెప్పబడును. ఈవిజ్ఞానము నిర్మలమయినది.

విజ్ఞానవాదులు బాహ్యప్రపంచము లేదనియు విజ్ఞానమే యాయారూ
పములుగ బరిణమించి బాహ్యప్రపంచముగ గనబడుచున్నదనియు
చెప్పుదురు. ఈవిజ్ఞానము వృత్తి రూపముగ నుండును. వృత్తి పుట్టుచు
నశించుచుండును. గావున విజ్ఞానము క్షణికమయ్యెను. క్షణికమై నశిం
చుచుండుటచే నది యాత్మగాదు. ఆత్మక్షణికమగున యావిజ్ఞానము
నకు సాక్ష్యయైయున్నది. సాంఖ్యుల మతప్రకారము పురుషుడు ప్రకృతి
యని నెంచుపదార్థములు శాశ్వతములు. పురుషుడు చిన్మాత్రుడు.
ప్రకృతి జడమోహకమగునది. ప్రకృతి పురుషయోగమున సుఖదుః
ఖములు గలుగును. ఈప్రకృతి పురుషనికారకు భోగబంధ మోక్ష
ములు గలుగజేయుచున్నది. (గల్పించుచున్నది) ప్రకృతి పురుష
వివేకము గలుగుచుండగ పురుషునికి మోక్షము గలుగుచున్నదని సాం
ఖ్యులు చెప్పుదురు. భార్య తన దోషముల నెరిగిన భర్తముఖము
చూచుటకు సిగ్గుపడి ఎట్లు మరలునో యట్లే తాననంగ చిద్రూపుడ
నియు ప్రకృతి జడమోహకమైనదనియు నెరిగిన పురుషుని నాప్రకృతి
విడుచును. అవిడుచుటయే మోక్షము. ప్రకృతి నిత్యముగావున వివేక
వశయందును బురుషుని విడుచుట కవకాశముండును. మరియు తన
పనినే (నోహింపజేయుట) చేయుచుండును. ఇదియే ఇతరులచే
సీసాంఖ్య మతమున గల్పింపబడిన దోషము. ప్రకృతి విడువక తనపని
చేయుచుండిన మోక్షమున కవకాశములేదు. యోగమతమున ప్రకృతి
జీవుడు నీశ్వరుడునని మూడు పదార్థములు శాశ్వతములు. జీవుడు
నీశ్వరుడు ననంగ చిద్రూపులమునను నీశ్వరుడు క్షేత్రకర్మవిపాకాశయ
ములచే కాలత్రయమునను బాధింపబడనివాడై జీవులకు నిరూమకు
డగుటచే పురుషశ్రేష్ఠు డనబడును. జీవులుమాత్రము ప్రకృతికి వశు
లగుదురు. నాగు పురుషులనబడుదురు. అవిద్యాస్మిత గాగద్వేషాభి
నివేశములు పంచక్షేత్రములు. పుణ్యాపాపమిత్ర స్వరూపమైన క్రిమి
కర్మము. జాత్యాయుగ్యోగములు విపాకము. మలినములై నచిత్తవృత్తు
లారాశయములు. ఇవి ప్రకృతిలోచేరును. ఈశ్వరధ్యానముచే జీవులకు

స్తోత్రాదులవల్లనుండి ముక్తి గలుగుచున్నది. చివర వ్యక్తి నిరోధమైన పురుషుడు చిద్రూపముననుండును. అట్లుండటమే మోక్షము. తాను చిద్రూపుడై యున్న నీశ్వరునేల ధ్యానించవలెననిన తనంత ప్రకాశించు బంగారము మాలిన్యముతో నుడివపుడు నగ్నితప్తమయిన మాలిన్యము విడిచి యెట్లుప్రకాశించునో యట్లే తాను చిద్రూపుడైనను స్తోత్రాదులతో సంబంధము గలిగినందున నీశ్వరధ్యానము చేయగా స్తోత్రాదులు అలగగ పురుషుడు చిన్మాత్రుడగుచున్నాడు. అనంగుడైన ఈశ్వరునకు నిత్యముకత్వము కూడననియు స్తోత్రాదులను విడిచిన జీవులను నీశ్వరుడు పూర్వమువలె నారిని నియమింపచుండుటచే నారికి మోక్షము గలుగనేరవనియు నితని వీరూగమతము నాక్షేపింతురు. స్తోత్రాదులనుండి ముక్తులగున బ్రహ్మ నీశ్వరుడు నియమింపబడినన నీశ్వరుని యాధిక్యము చెడును. ఇక పథకప్రసంగమగును. స్తోత్రులకు శివుడే పరమాత్మ. పార్వతీసహస్రార్చన యతఃనే సృష్ట్యంతిలయముల చేయుచుండును. అతనియందు ధర్మకలిగి పాపములుచేయు యాశాస్త్రాక్రముగ నున్నవారికి మోక్షము గలుగువని స్తోత్రులు చెప్పుదురు. సంఖ్యానాన్నిధ్యముననుండుటచే నూహము, కాలమే యాత్మయనియు కాలమువలననే సమస్తము సృష్టించున్నదినియు వృద్ధి నొందుచున్నదినియు నశించుచున్నదినియు కాలవాచకమే యిదియనియు కాలము జడముగా వున నాత్మికము. ఇదికనహయము లేకుండ కేవల జడమునకు సృష్టి సంతిలయాదుల చేయుట విషకాశములేదు. ఈవిధమున నాయామతములవారా యావిధములుగ చెప్పుదురు. నేను భేదమేగాని పరమార్థమున వస్తుభేదములేదు గావున సృష్టక ముందేదియున్నను దానినెవ్వరిట్లు వర్ణించినను నది యొకటియే. అదియే బ్రహ్మము. ఆబ్రహ్మమే ఈవిదేహ ముద్భవగుచున్నాడు. మరియు నీనాన్యముల నద్వైతిక సర్వమతిమును నది నాతమున నిరంగుడియు లగుటచే నన్నియు సమ్యతమే యని తేల్చియపచ్యుచున్నది.

“తదనుత్తమనిష్పందం దీపకం తేజసానుపి”

“స్వానుభూత్యేకమానంచ యత్తత్త్వంతదసౌస్థితః” ౨౮
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨ 3.)

టీ. తదనుత్తమనిష్పంజం, తదనుత్తమ=దానికన్న నుత్తమ
సదిలేనట్టి, నిష్పంజం=నిశ్చలమైనది, తేజసామపి = తేజస్సులకును,
(సూర్యాదులకు) దీపకం=ప్రకాశము నిచ్చునది, స్వానుభూత్యేకమా
నం=స్వానుభవైకగమ్యమైనదియు, తత్తత్త్వం=ఏతత్త్వమో, తత్=
అతత్త్వమై, అసౌ=ఈవిదేహముక్తుడు, స్థితః=ఉన్నవాడు.

తా. తదనుత్తమమయి సూర్యాదులకు దీపకమై ఏతత్త్వ
మున్నచో యాతత్త్వమే విదేహముక్తుడగుచున్నాడు.

“యదేకంచాప్యనేకించ సాంజనంచ నిరంజనం” ౨౯

“యత్స్వగ్నంచాప్యసర్వంచ యత్తత్త్వంతదసౌస్థితః” ౩౦
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨ 3.)

టీ. యత్=ఏది, ఏకంచాపి=ఒకటియైనను, అనేకంచ=ఉపాధి
భేదములచేననేకముగనున్నట్లు, గనబడుచున్నదో, సాంజనంచ=ఉపాధి
సంబంధము గలిగియున్నను, నిరంజనం. (తామగనుమీది సేతివలె)
దేనినంటక యున్నదో, యత్=ఏది, సర్వమపి=వివిధమున సర్వజగ
ద్రూపమున నున్నవను, అసర్వంచ = విచారమునఈసర్వమును
కానిదో, యత్=ఏది, తత్త్వం=జగత్తున కధిస్థానమైనదో, తత్=అది
యై, అసౌ=ఈవిదేహముక్తుడు, స్థితః=ఉన్నాడు.

తా. ఏదియొక్కటియైన నుపాధిభేదములచే ననేకవిధములుగ
తోచుచున్నచో యుపాధిసంబంధమున్నను, నిరంజనమై యేది
యున్నదోసమస్తజగద్రూపము దోచినను నేదిఈజగత్తుగాక వీనికధిస్థా
నమైయున్నదో, యాతత్త్వమే యీవిదేహముక్తు డగుచున్నాడు.

“విశానంహోషిసానంనః సచ్చాసద్భిబభూవనః” ౩౧

“నచేతనోనచజ్ఞానచైవా సన్నసన్మయః” ౩౨
(అధర్వ-౨౦ అన్నపూర్ణ-౨ 3.)

టీ. సః = ఆవిదేహముక్తుడు, నిరానందోపి = ఆనందములేని వాడైనను (ఉపాధిలేమి) సానందః = ఆనందముతోగూడిన వాడును, సచ్చ = సత్తును, అసచ్చ = అసత్తును, బభూవ = అయ్యెను, వచేతసః = చేతనుడుగాడు, నచజడః = జడుడుగాడు. నచైవాసత్ = అసత్తుగాడు, నసవ్యయః = సద్రూపుడుగాడు.

తా. అద్వితీయుడగుటచే నానందములేనివాడైనను సన్మతజడః దుఃఖ స్వరూపమైన ప్రకృతిచే నానందముగలవాడుగ భేదించబడుచున్నాడు. పరమార్థమున సన్మతదుఃఖజడ స్వరూపమైన సమస్తములేదు గావున వాతడుచేతనుడుగాడు జడుడుగాడు అసత్తుగాడు సత్తుగాడు అని భావము.

“ అజమమరమ హద్యచూఢ్యమేకం పదమమలంసకలంచ

నిష్కలంచ ” ౨౯

“ స్థితఙ్గతినశదానభ స్వరూపాదపి విమలస్థితీరీశ్వరః క్షణేన ” ౩౦
(అధర్వ-౩౦ అన్నపూర్ణ-అ ౩.)

టీ. అజం = పుట్టువులేనిదియును ; అమరం = నాశములేనిదియును, అహద్యం = తనకాదిలేనిదియును, అద్యం = సమస్తమునకు దానాదిమైనదియును, ఏకం = ఒక్కటియును ; పదం = ముక్తులకు బాంసదగిన స్థానమైనదియును ; అమలం = శుద్ధచైతన్య స్వరూపమైనదియు, సకలం = పోడశకళలతోగూడి నదియును, నిష్కలంచ = పోడశకళలు లేనిదియునైన, ఙ్గతి = ఇట్టిబ్రహ్మమందు ; స్థితః = ఉన్నవాడై ; సః = ఆవిదేహముక్తుడు ; తదా = అప్పుడు (దేహాత్రయభంగమున) ; క్షణేన = ఆక్షణముననే ; నభస్వరూపాదపి = ఆకాశస్వరూపము కన్నను ; విమలస్థితీః = వికారములేని స్వచ్ఛస్థితీగలవాడై ; ఈశ్వరః = ఈశ్వరుడేయగును. అంగ నిచ్చట బ్రహ్మమేయగును.

తా. విదేహముక్తుడు సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమున బ్రహ్మమేయగునని తాత్పర్యము. కూటస్థజీవులకునలె నీశ్వర బ్రహ్మ

ములకు, నన్యోన్యధ్యాసమును దెప్పి బ్రహ్మమును భావముతోనే విదేహము క్తుండిశ్వరుడగు చున్నాడని చెప్పబడెను. నాస్తవమున నీశ్వరుడలేడు కావున బ్రహ్మమే యగునని తాత్పర్యము.

“వ్యవగతకలనాకలంక శుద్ధేఃస్వయమమలాత్మని సావనే
పదేసా” ౩౦

“సలిలకణాభవాంబుధౌమహాత్మావిగలిత వాసనమేకతాం
జగాను” ౩౧
(సామ ; ౬౧ మహా ; అ ౨.)

టీ. వ్యవగతకలనాకలంక శుద్ధేః, వ్యవగత=నశించిన, కలనాకలంక=వ్యవహారకలంకమునుండి కలిగిన, శుద్ధేః=పరిశుద్ధివలన ; సావనేపదే=పవిత్రపదమైన ; అమలాత్మని = శుద్ధచైతన్యమందు ; అసామహాత్మా=ఈమహాత్ముడు ; స్వయం=స్వయముగ, అంబుధౌ=సముద్రమందు ; సలిలకణాభవ=నీటికణమువలె ; విగలితవాసనం=వాసననశించునట్లు ; ఏకతాం=బ్రహ్మైక్యమును : జగాను=పొందెను.

తా. సముద్రమున జలబిందువై క్యమగునట్లు జగద్భవేశ్వరాది భేద వ్యవహారనాశమున బరిశుద్ధుడైన బ్రహ్మమున వైక్యమగుచున్నాడు.

“సశాంతదుఃఖమ జడాత్మకమేకసుప్తమానంద మంధరమ
పేతరజస్తమోయత్” ౩౩

“ఆకాశకాశతనవోత్తనవో మహాన్తస్తస్మింస్పదేగలితచిత్త
లవాధవన్తి” ౩౪

(అధర్వణ ; ౭౦ అన్నపూర్ణ ; అ ౪)

టీ. ఆకాశకాశతనవః, ఆకాశ=ఆకాశమువలె ; కాశ=ప్రకాశించుచున్న ; తనవః=శరీరములు గలవారగుటచే, ననగ, అతనవః=శరీరములులేనివారై ; మహాంతః = మహాత్ములగు విదేహముక్తులు ; సశాంతదుఃఖం=శాంతించిన దుఃఖముగలదియు (అధ్యస్తమైన దుఃఖ

ముపోయినదియు); అజడాత్మకం = జడరూపముకానిదియు (చిద్రూపమైనదియు) ఏకం = భేదత్రయములేనిదియు, సద్రూపమైనదియు, సుప్తం = ఏవృత్తియును లేనిదియును (నిర్వికారమైనది); ఆనందమందరం = ఆనందఘనమైనదియు, అపేతరజస్తమః = రజస్తమో గుణములు లేనిదియు; యత్ = ఏదియో; తస్మిన్నదే = అబ్రహ్మపదమందు; గలితచిత్తలవాః = నశించినచిత్తలేశములు గలవాడై, భవంతి = చిక్కమగుచున్నాగు,

తా. మహాత్ములు విదేహముక్తులు శరీరత్రయము లేనివారగుటచే నాకాశమువలె నిర్వికారులై బ్రహ్మమున నైకమగుదురు.

“విదేహముక్తివహసావిద్యతే నిష్కలాత్మకః” 32.

“సమగ్రగ్ర్యగుణాధార మపిసత్త్వంప్రళీయతే” 33.

(అధర్వ; 20 అన్నపూర్ణ; అ 9)

టీ. సమగ్ర = పరిపూర్ణమయిన; అగ్ర్య = ఉత్కృష్టమైన, గుణాధారం = గుణముల కాధారమైన, సత్త్వం = సత్త్వగుణమును, ప్రళీయతే = అపి = లయించుచున్నది, యైనప్పటికిని (లయించుచుండగ) నిష్కలాత్మకః = షోడశకళలు లేనివాడై; అసా = వీడు, విదేహముక్తవ = విదేహముక్తుడై; విద్యతే = ఉన్నాడు.

తా. సమస్తగుణముల కాధారమైన సత్త్వగుణమును లయించుచుండగా షోడశకళలు లేనివాడై యీవిదేహముక్తుడుండును. బ్రహ్మమై త్రిశరీరములు లేకయుండును, పంచప్రాణదశేంద్రియములకరణచతుష్టయము షోడశకళలు.

“విదేహముక్తావిమలేపదే పరమపావన” 32

“విదేముక్తివిషయే తస్మి న్సత్త్వక్షయాత్మకే” 33

“చిత్తనాశేవిరూపాభ్యో నశించిహవిద్యతే” 34

“నగుణానాగుణా స్తత్ర నశీర్నాశీర్నచైకతా” 35

(అధర్వణ-20 అన్నపూర్ణ; అ 8 ;)

టీ. విమలే=నిర్మలమైనది యును. పదే= ములకుగన్యుక్తమును, పరమపావనే= అత్యంతపావనమును, విదేహముక్తివిషయో= విదేహముక్తివిషయమైనదియును; సన్న్యతా నూత్నకే=సన్న్యతాములేనిదియును; చిత్తనాశే=చిత్తములేనిదియును; విరూపాశ్యే=నామరూపములులేనిదియునగు, తస్మిన్=ఆ; విదేహముక్తే=విదేహముక్తియందు; కించిత్=ఇతరమయినది కొంచెమును, ఇహ=ఇచ్చట, సవిద్యతే=లేదు, తత్ర=అముక్తియందు; సగుణాః=గుణములులేవు; సగుణాః=అగుణములులేవు; సత్త్విః=శ్రీలేదు; సాత్త్విః=శ్రీయునులేదు; సత్త్వికతా=వికత్వమునులేదు;

తా. పరమార్థమైన విదేహముక్తిదశయందు మహావాగానంద్రియములును, దృశ్యరూపమయిన జగత్తునులేవు గావున, వ్యవహరించుటకు శ్రీగాని యశ్రీగాని గుణములుగాని యగుణములుగాని సౌకత్యముగాని నానాత్వముగాని లేవు.

“జీవన్నేవసదాముక్తః కృతార్థోబ్రహ్మవిత్తమః” రం

“ఉపాధినాశాత్ సద్బ్రహ్మప్యేతినిర్భయం” ర ౧

(అధర్వణ; ౭౯. ఆత్మ.)

టీ. కృతార్థః=కృతకృత్యుడగు (పాపబడిన విషయముగల) బ్రహ్మవిత్తమః=బ్రహ్మవిదులతో శ్రేష్ఠుడు, జీవన్నేవ=బ్రతికియుండియును, సదా=ఎల్లప్పుడును, ముక్తః=ముక్తుడే, ఉపాధినాశాత్=శరీరనాశమున, నిర్భయం=అభయమైన, సద్బ్రహ్మ=సర్వస్థులైన బ్రహ్మమును, అప్యేతి=పొందుచున్నాడు. బ్రహ్మైవ=బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

తా. కృతార్థుడైన బ్రహ్మవిద్వర్తిష్ఠుడు బ్రతికియుండినను ముక్తుడే. ఉపాధినాశమున ఘటాకాశము మహాకాశమైనట్లు సర్వజ్ఞానానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమగుచున్నాడు. అనియో విదేహముక్తియనబడును.

“శాస్త్రీణానశ్యేష్టరమార్థగృప్తిః కార్యక్షమంసశ్యతిచాప
గోక్షాత్” ర3

“ప్రారబ్ధనాశాత్ప్రతిభాసనాశః ఏవంత్రిధానశ్యతిచాత్మ
మాయా” ర4

(కృ-య; ౯౮ వరాహ.)

టీ. శాస్త్రీణా=శాస్త్రజ్ఞానమున (వ్యక్తజ్ఞానమున) పరచూ
ర్యగృప్తిః=జగత్తు సత్యమనుబుద్ధి నశించును, కార్యక్షమం=
అభిమానపూర్వకమైన వ్యవహారము, అపగోక్షాత్ = అనుభవజ్ఞాన
మున, నశ్యతిచ=నశించుచున్నది, ప్రారబ్ధనాశాత్=ప్రారబ్ధకర్మనాశ
మున, ప్రతిభాసనాశః=శరీరప్రాయజీవిత్యము (మూడు దేహములు) వీని
యొక్క, నాశః=నాశమగును, ఏవం=ఇట్లు, త్రిధా=మూడురీతులుగ,
అత్యమాయాచ=తనమాయయను, నశ్యతి=నశించుచున్నది.

తా. మొదట గుహాపదేశమునను, శాస్త్రమునను గలుగు
జ్ఞానమున జగత్తు సత్యమనుబుద్ధి నశించును. జగత్తు మిథ్యయని తెలి
యును. పిమ్మట ‘అపాంబ్రహ్మస్మి’ యను నపరోక్షజ్ఞానమున నభిమా
నపూర్వకమైన జగదవ్యవహారము నశించును. తాను బ్రహ్మమని
తెలియఁగనే జగదావ్యాపారము వ్యష్టగతవృత్తాంశము ప్రభాధమున
నొందినట్లుండును. అదియే జీవన్ముక్తి. పిగప బారబ్ధనాశమున శరీరము
నశింప ఘటాకాశము మహాకాశమైనట్లు ప్రశ్యగ్తాత్మవ్యయాపుడగు
తాను బ్రహ్మమగును. అదియే విదేహముక్తి యనబడును.

“అహినిర్లయఃసీసర్పనిర్మోహో జీవవర్జితః” ర5

“వల్క్యకే చతిత స్తిష్ఠే తం సర్పినాభిమన్యతే” ర6

(కృ-య; ౯౮ వరాహ.)

టీ. అహినిర్లయః=పాముండనర్థము, జీవవర్జితః=జీవములేనిది
యగు, సర్పనిర్మోహః=పాముపొర, వల్క్యకే=పుట్టయందు, చతితః=పడి

నదై, తిష్ఠేత్ = ఉండును, సర్వః = పాము, తం = ఆనిర్మోకమును, నాభి మన్యతే = తలపడు.

తా. తనచే విడువబడిన పొరపై పామున కభిమానముండదు. అట్లే జ్ఞానికి తాను శరీరనిలక్షణుడని తెలియఁగనే శరీరమం దభిమా నముండదని ముందు వాక్యమున జెప్పబడుచున్నది.

“ఏవం స్థూలంచసూక్ష్మంచ శరీరం నాభిమన్యతే” ౪౭

“ప్రత్యక్షానశిఖిధ్వస్తే మిథ్యాజ్ఞానే సహేతుకే” ౪౮

(కృ-య; ౯౮ వరాహ.)

టీ. సహేతుకే = కారణముతోగూడిన, మిథ్యాజ్ఞానే = మిథ్య యగుజగత్తు, కలఁనుజ్ఞానము, ప్రత్యక్షానశిఖిధ్వస్తే = ఆత్మజ్ఞానమును నన్నిచే ధ్వంసముచేయబడగా, ఏవం = ఈరీతిగ (పాముతనచే విడువబ డిన నిర్మోకమువలచనట్లు) స్థూలంచ = స్థూలమయినట్టియు, సూక్ష్మం చ = సూక్ష్మమయినట్టియు, శరీరం = శరీరమును. నాభిమన్యతే = తలపడు.

తా. పాముతనచే విడువబడిన పొరయేమగుచున్నను దానిద లచనట్లు, జ్ఞానిమామాకార్యమైన జగత్తువిషయమై గలిగిన మిథ్యా జ్ఞాన మాస్మజ్ఞానముని నశింప దాను శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడై స్థూల సూక్ష్మశరీరముల తలపడు. కారణశరీరమయిన యవిద్యమొదట నశిం చెగావున పాత్రజ్ఞానమున గారణశరీరమునుగూర్చి యిక్కడచెప్పలేదు కారణమైన యవిద్యనశించినను దానికార్యమైన సూక్ష్మస్థూలశరీర ములు మరకొంతకాలముండు గావున జ్ఞానివానిసూక్ష్మ చింతింపడు. కారణమునశించి కార్యముమరకొంత కాలమెట్లుండునని శంకకలు గును. కిపాదాన కారణము నశించినను కార్యము త్తణమాత్రముండు నని తార్కికులు చెప్పుదురు. అట్లే వేదాంతశాస్త్రమునను నావృ తిస్వరూపమైన యవిద్యనశించినను నిత్యపరూషమై యవిద్యాకార్య మైన సూక్ష్మస్థూలశరీరములు కొంతకాలముండును. తార్కికులు త్తణకాలమని చెప్పిరిగాని కొంతకాలమని చెప్పలేననిన కొన్నిదినము

లనుండి యన్నతంత్రపులు సశించినక్షణమున వస్త్రమునశించునని తార్కికులుచెప్పుదురు. అనాదినుండియున్నయసిద్ధ్యసశించిన మరొకొంత కాలమునకు విశేషస్వరూపము నశించును. ఇదియనాదికార్యము కావున నట్టిక్షణమే యిక్కడకొంత కాలమనిచెప్పుబడెను. ఇట్టిశంకలే మాపక్షమున విద్యారణ్యులవారు 'ఉపాదానేవిసప్తేఽపిక్షణంకార్యంప్రతీక్ష్యతే, ఇత్యాహుస్తార్కికాస్తద్వ్యపిస్మాకం కింనసంభవేత్, తంతూనాందిన సంఖ్యానాంతస్తద్వ్యక్తక్షణాఃకరితేః | భ్రమస్యాసంఖ్య కల్పస్యయోగ్యః క్షణభిహేష్యతాం " అని సమాధానము జెప్పుచున్నారు.

“ నేతి నేతినివాక్యైశ్చ కరీషిః *భవత్యయం ” - ౯
(కృ-య; ౯౦౦ వసంప;)

టీ. అయం=ఈజ్ఞాని, నేతి నేతినివాక్యైశ్చ = నేతినేతివాక్యములచే సమస్తమును నిశేధించగ పరమాత్మ శేషించిన స్వరూపుడౌటవలన, అశరీరః = శరీరత్రయము లేనివాడు, భవతి = అగుచున్నాడు.

తా. నేతినేతివాక్యములచే సమస్తవ్యవహారములను నిశేధించగ పరమాత్మనే శేషించిన స్వరూపముగలవాడౌటచే, నిజ్ఞానికీరములేని విదేహముక్తుఁడగుచున్నాడు.

“ విశ్వశ్చైవ సత్త్వైవ పృష్ఠాశ్చైవ తేత్రయః ” - ౧౦

“ పరాత్పరశ్చైవ రశ్మిశ్చైవ తేత్రయః ” - ౧౧

“ బ్రహ్మాండం వసిండాండం లోకా భూరాదయః క్రమాత్ ” - ౧౨

“ స్వప్నపాథియాదేన నీయంతే ప్రత్యగాశ్మని ” - ౧౩

(కృ-య ౧౬౦ యోగశంకరి)

టీ. విశ్వశ్చ=విశ్వుడు, సత్త్వైవ = తేజసుడును, ప్రాజ్ఞః చేతిచ=ప్రాజ్ఞుడనను, తేత్రయః=అముగ్గురుతివులును, నిరాట=వైశ్వాన

రుదును, హిరణ్యగర్భశ్చ=సూత్రాత్మయును, ఈశ్వరశ్చేతి=అంతర్యామియునను, తేత్రయః = ఆముగ్గురిశ్వరులును, బ్రహ్మాండంచైవ= బ్రహ్మాండమును (బౌద్ధ్యాప్రపంచము) పిండాండం = పిండాండమును (అంతఃప్రపంచము) భూరావయః = భూమిమొదలనున, లోకాః= లోకములును, క్రమాత్=క్రమముగ, స్వస్త్వాపాధిలయాదేవ=తమతమ యాపాధులు నశింపగానే, ప్రత్యగాత్మని = ప్రత్యగాత్మయందు, నీయంతే = లయించుచున్నవి.

తా. స్థూలసూక్ష్మకారణోపాధికులగు విశ్వతైజసప్రాజ్ఞులను జనులును విరాడ్ధిరణ్యగర్భేశ్వరులను నీశ్వరులను మాయాకార్యమైన బ్రహ్మాండమును సుషూకార్యమైన పిండాండమును భూరాది లోకములును సుపాధులు నశింపగ ప్రత్యగాత్మయందు లయించును. ఉపాధులన్నియును నశింపబ్రత్యగాత్మయే పరమాత్మ స్వరూపమున శేపించుగావున సయాత్మయందే సమస్తమును లయించును.

“తూష్ణీమేవస్థితస్తూష్ణం తూష్ణంసత్యంనశించన” గీ.౪
(కృ-య; ౩౦ తెజోబిందు.)

టీ. తూష్ణం=నిర్వాసనామానమే, సత్యం=కాలత్రయాబాధ్యమైనది. తూష్ణీమేవ = నిర్వాసనామానమే, స్థితః = పరమార్థమున నున్నది. తూష్ణం=నిర్వికల్పముగనున్నది, నశించన=దానికన్ననితరము కొంచెమును లేదు.

తా. పరమార్థమున స్పృశ్యములు మిథ్యలుగావున తూష్ణంభావమేయున్నది. దానికదియేసాటి. అది త్రికాలాబాధ్యము. దానికన్న నన్యముకొంచెమును లేదు.

“నివేశ్య తేతివాక్యేతి వేదాన్తాన్త్యిగర్భంత్యితి” గీ.౫

“ఇదంచైతన్యమేవేతి అహంచైతన్యమిత్యపి” గీ.౬

“ఇతినిశ్చయశూన్యాయో వై దేహీముక్తపవనః” గీ.౭

“బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా బ్రహ్మసందమయస్సుఖి” ౫౦
(కృ-య; ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. జీవేశ్వరేతి = జీవేశ్వరులనియు, వాక్యేతి = వాక్యములనియు, వేదశాస్త్రాః = వేదశాస్త్రములు, కథంత్యేతి = ఎట్లనియు, ఇదం = ఇది, చైతన్యమేవేతి = చైతన్యమేయనియు, అహంచైతన్యమిత్యపి = నేను చైతన్యమనియు, ఇతనిశ్చయశూన్యః = ఇతనిశ్చయములేనివాడు, యః = ఎవడు, సః = వాడు, నైదేహీముక్తః = విదేహముక్తుడు, బ్రహ్మభూతః = బ్రహ్మమైనవాడు. ప్రశాంతాత్మా = శాంతస్వరూపుడు, బ్రహ్మసందమయః = బ్రహ్మసందమయుడు, సుఖః = సుఖవంతుడు.

తా. పొందబ్రయత్నంచు బ్రహ్మము బొందువానికి, పేగు జీవేశ్వరులు, వేదశాస్త్రము లిట్లున్నవి, నేను చైతన్యస్వరూపుడనను నిట్టి తలంపులుండవు. అట్టి తలంపులుగలవాడభ్యాసితాను. బ్రహ్మమైన విదేహ నట్టితలపులుండవు గావునవాడు విదేహముక్తుడు. “వేదశాస్త్రాణి” యనియుండవలయును. వేదశాస్త్రాః అనియు, వాక్యేతియనియు వేదప్రయోగాలని యనుకొనవలెను.

“కాలభేదం వస్తుభేదం దేశభేదం స్వభేదకం” ౫౧
“కించిద్భేదం సతస్త్వాస్తి కించిద్వాపి సవిశ్రే” ౫౦
(కృ-య-౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. తస్య = అవిదేహముక్తునకు, కాలభేదం = కాలభేదమును, వస్తుభేదం = వస్తుభేదమును, దేశభేదం = దేశభేదమును, స్వభేదకం = స్వగతభేదమును, కించిద్భేదం = మరేదైన కొంచెము భేదమును, నాస్తి = లేవు, కించిద్వాపి = అభిమానము మొదలైనది మరియొకటి కొంచె మయినదయును, సవిశ్రే = లేదు.

తా. అనంతమైన బ్రహ్మస్వరూపుడటచే విదేహముక్తునకు దేశకాలవస్తుభేదములుండవు. స్వగతభేదముండదు. ఇతరమైన దేదియు నుండదు.

“స్వచ్ఛరూపామహామాని వై దేహీముక్తవనః” ౬౦

“బ్రహ్మైవాహం చిదేవాహం ఏవం వాచినచింత్యతే” ౬౧

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. వై దేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు, స్వచ్ఛరూపః=శుద్ధ
చైతన్యస్వరూపుడు, మహామానీ=సర్వేంద్రియములు లేమిచే మహా
మానముగలవాడు, సఏవ=అతడే, బ్రహ్మైవాహం=నేనుబ్రహ్మను
చిదేవాహం=నేను చిద్రూపుడను, ఏవంవాచి=ఈప్రకారమునైనను,
నచింత్యతే=చింతింపడు.

తా. శరీరత్రయము వీడుగావున, మహామాని నేను బ్రహ్మ
మని చింతింపజేయువాడు గాడు. కేవల బ్రహ్మమే యతడని యభిప్రాయము.

“చిన్మాత్రేణ వయస్థిష్ఠే దేహీముక్తవనః” ౬౩

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యః=ఎవడు, చిన్మాత్రేణ వ=చిద్రూపముననే, తిష్ఠేత్=ఉండుచున్నాడో, సఏవ=వాడే, వై దేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. శరీరత్రయము నశింప నితరసంబంధములేక కేవల చిన్మాత్రుడుగా నీవిదేహముక్తుడుండును.

“వైతన్యమాత్రసంసిద్ధస్త్వత్కారామస్సుఖాననః” ౬౪

“తుర్యతుర్యః పరానందో వై దేహీముక్తవనః” ౬౫

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. వైతన్యమాత్రసంసిద్ధః=శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడును, స్వాత్కారామః=ఆత్మయందే క్రిడించువాడును, సుఖాననః=నిరతిశయసుఖమే ఆననముగాగలవాడును, తుర్యతుర్యః=తురీయమునకు దురీయమైనవాడును (తురీయాతీతుడు) పరానందః=బ్రహ్మానందస్వరూపుడు నెవడో, సఏవ=వాడే, వై దేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. ఇందుకొన్ని జీవన్ముక్తలక్షణములు చెప్పబడినవి. స్వాత్మారామః, సుఖాననః, ఈమొకలయినవి మోక్షమున జీవన్ముక్త విదేహముక్తులకు భేదములేదు. కావున కొన్ని వేళలందు జీవన్ముక్తుడు విదేహముక్తుడుగా గణింపబడుచున్నవాడు. వాస్తవమున ముక్తి ఇన్ని విధములులేదు. జీవన్ముక్తి యనియు విదేహముక్తియనియు వ్యావహారికమున జెప్పబడుచున్నవి.

“యస్యప్రపంచభానం న బ్రహ్మకారంనచాపిహి” ౬౬

“అతీతాతీతభావోయో వై దేహీముక్తవవసః” ౬౭

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యస్య=ఎవనికీ, ప్రపంచభానం=ప్రపంచస్ఫురణము, న=ఉండదో, బ్రహ్మకారమపి=బ్రహ్మకారమును, నపి=ఉండదో, అతీతాతీతభావః=సమస్తమున కతీతమైన తురీయమున కతీతమైనవాడు, యః=ఎవడో, సవవ=వాడే, వై దేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. శరీరములేదు గావున ప్రపంచస్ఫురణముండదు. తానే బ్రహ్మముగావున బ్రహ్మకారస్ఫురణముండదు. సర్వాతీతుడై యుండును. అట్టివాడే విదేహముక్తుడు.

“చిత్తవృత్తేరతీతోయశ్చిత్తవృత్త్యవభాసకః” ౬౮

“సర్వవృత్తివిహీనాత్మా వై దేహీముక్తవవసః” ౬౯

(కృ-య-32 తేజోబిందు.)

టీ. యః=ఎవడు, చిత్తవృత్తేః=చిత్తవృత్తికి, అతీతః=అతీతడో, చిత్తవృత్త్యవభాసకః=చిత్తవృత్తిని ప్రకాశింపజేయువాడో, సర్వవృత్తివిహీనాత్మా=సమస్తవృత్తులు లేనివాడో, సః=వాడు, వై దేహీముక్తవవ=విదేహముక్తుడే.

తా. ఈవాక్యమున వృత్తిరహితుడై సమాధియందుండువాడే విదేహముక్తుడని చెప్పబడెను. దీనివలన జీవన్ముక్తునకు వ్యవహార

ముందుననియు: విదేహమున నగుండదనియు జేలియబడుచున్నది. సుషు
ప్తియందు నట్లే యుండువాడు విదేహముక్తుడు, స్వప్నవృత్తాంత
మును మేల్కొనినపిదప వెంచునట్లు వ్యవహరించుచున్నను కర్మఫల
ములయెడ నిస్పృహుడై జగత్తు మిథ్యగజూచువాడు జీవన్ముక్తుడు.

“ సర్వమాత్మాహమాత్మాస్మి సర్వమాత్మారాత్మనః ” ౨౦

“ నిత్యానందస్వరూపాత్మా వై దేహీముక్తివసః ” ౨౧

(కృ-య: ౩౭ తేజోబిందు.)

టీ. సర్వమాత్మా = సమస్తమాత్మయనియు, అహం = నేను,
ఆత్మాస్మి = ఆత్మనగుచున్నానని, సర్వమాత్మా = సర్వమాత్మగను, సరాత్మ
నః = ప్రకృతికిఁ బరుడుగను, నిత్యానంద స్వరూపాత్మా = సదానందస్వరూ
పుడుగ నుండునట్టి, సవస-వాడే, వై దేహీముక్తిః = విదేహముక్తుడు.

తా. సర్వమునాత్మ, నేను నాత్మయని యెవడు బ్రహ్మము
గనుండునో వాడు విదేహముక్తుడు.

“ జీవాత్మపరమాత్మేతి చింతాసర్వవివర్జితః ” ౨౨

“ సర్వసంకల్పహీనాత్మా వై దేహీముక్తివసః ” ౨౩

(కృ-య: ౩౮ తేజోబిందు.)

టీ. జీవాత్మపరమాత్మేతి = ఇది జీవాత్మ యిదిపరమాత్మయను,
చింతాసర్వవివర్జితః = సమస్తచింతలు లేనివాడును, సర్వసంకల్పహీనా
త్మా = సమస్తసంకల్పములులేనివాడును ఎవడో, సవస-వాడే, వై దే
హీముక్తిః = విదేహముక్తుడు,

తా. సర్వసంకల్ప శూన్యుడై బ్రహ్మమాత్రముగ నుండువాడు
విదేహముక్తుడు.

“ ఆత్మజేయాదిహీనాత్మా యత్కించిదిగమాత్మకః ” ౨౪

“ భావాభావవిహీనాత్మా వై దేహీముక్తివసః ” ౨౫

(కృ-య: ౩౯ తేజోబిందు.)

టీ. ఆత్మజ్ఞయాది హీనాత్మా=తనవలన తెలియబడునది మొదలయినదిలేక యాత్మరూపమున నుండువాడు, యత్కించిదిదమాత్మకః=ఏకాంతము వస్తువునాత్మయని తలచి యాత్మగనుండువాడును, భావాభావవిహీనాత్మా = విషయనిర్విషయములు లేనివాడును, (ఎవని); సః=వాడు, వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడు.

తా. ఇది విషయ మిది నిర్విషయమును భేదజ్ఞానములేక సర్విజ్ఞానానంద స్వరూపమైన యాత్మగనుండు వాడే విదేహముక్తుడు. అని అభిప్రాయము.

“ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా సర్వవాచ్యవివర్జితః” 31

“అనస్థిత్రయహీనాత్మా వైదేహీముక్తీవసః” 32

(కృ-య: 32 తేజోబిందు.)

టీ. వైదేహీముక్తః=విదేహముక్తుడగు, సపవ = అతడే, ఓంకారవాచ్యహీనాత్మా=ఓంకారవాచ్యుడవాడు, సర్వవాచ్యవివర్జితః=సమస్తశబ్దవాచ్యత్వమును లేనివాడు. అనస్థిత్రయహీనాత్మా=కాగ్రత్వస్వస్థ సుమత్తులు లేనివాడు.

తా. విదేహముక్తుడు పరబ్రహ్మయకౌటవలననే శబ్దముచేస్తే నను జెప్పబడువాడుకాదు. శుద్ధచైతన్యస్వరూపుడు గావున సుపాధులు వాని యపస్థులనగు కాగ్రత్వస్వస్థసుమత్తులును లేనివాడు జీవన్ముక్తునకు ప్రారబ్ధక్షయమున స్థూలశరీరము నశింప విదేహముక్తి గలుగుచున్నది. సమస్తభూమికలలో సంత్యభూమికయైన తృప్తితెందువాడు జీవన్ముక్తుడు. సమస్తభూమికల నతిక్రమించి యుపాధిరహితమైనవాడు విదేహముక్తుడు. అవిద్య, అవృత్తి, విత్తేషము, పరోక్షజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానము, దుఃఖనివృత్తి, తృప్తయనునవి జీవునకు సప్తభూమికలు. కూటస్థబ్రహ్మము నెఱుగకయుండుట యవిద్య. ఇవి కారణశరీరము. కూటస్థబ్రహ్మము కలదని పండితులు బోధించినను నెఱుగక

విశ్వసింపకయుండుట యావృత్తి. ఇది కారణలింగశరీరములకు సంధి
యైనది. తాను జీవుడని సంసారము వ్యవహరించుట విశేషము. ఇది
స్థూలసూక్ష్మకీరస్వరూపమైనది. ఇదియంతయు నవిద్యాకార్యము
ఈభూమికలజ్ఞానభూమికలనబడును. సంసారమున విసికి మాతాపేత
గలవాడై నద్దురువు నాశ్రయించి యతనివలన కూటస్థబ్రహ్మమున్న
గని యెరుగుట పరోక్షజ్ఞానము. శ్రవణ, మననాదుల దానే కూటస్థ
బ్రహ్మమని యెరుగుట యపరోక్షజ్ఞానము. తాను కూటస్థబ్రహ్మమని
యెఱిగినతోడనే యంశకుముందు శరీరాదులందుగల యహంకార
మమకారములు నశించును. తాను శరీరాదులుగాడని యెఱుగున
పుడు, ఆశరీరాదులకు గలుగు జననమరణాదులకు దాను దుఃఖింపడు.
ఇదియే దుఃఖనివృత్తి. నడుమవచ్చిన యీదుఃఖము నివృత్తి నొందు
చుండగా దానే బ్రహ్మమను నిరతిశయసుఖము నదా స్ఫురించుచుం
డును. సుఖస్థితినున్న యొకనికి దానిమగునపుడా సుఖము మఱుగ
పడి దుఃఖము స్థితి స్ఫురించుచున్నది. శీతలజలము దావగ దుఃఖము
బోయి యదివరకున్న సుఖమే యెప్పటియట్లు స్ఫురించుచున్నది.
కావున శాశ్వతమైనది సుఖమనియు, దుఃఖమాగంతకమనియు దెలి
యవలెను. ఇట్లు నిరతిశయానందము స్ఫురించుచుండుటయే తృప్తి.
ఇందు మొదటి మూడుభూమికలును మూఢులకుండును. ఈమూఢులే
పాపాత్ములు. నాల్గవభూమికమధ్యమునకుండును. ఈమధ్యముడే పరిప
క్వమైన పుణ్యముగలవాడు. తక్కిన మూడుభూమికలు నుత్తముల
కుండును. వీరేజ్ఞానులు. అభ్యాసపాలనమున గ్రమ క్రమముగా
దుఃఖనివృత్తియై తృప్తిగలుగును. వైరాగ్యము, బోధ, యువ
రతి యీమాదును హేతుస్వరూప కార్యములను ఛేదముతో
నుండును. వీనిని దృఢముగ నభ్యసించిన దృష్టగలుగును విషయ
ములందు నోషదృష్టి గలుగుట వైరాగ్యమునకు హేతువుగును.
భోగములను విడిచుట వైరాగ్యమునకు స్వరూపమగును. మలలభోగ
ములకు నోరకయుండుట వైరాగ్యమునకు గార్యమగును. శ్రవణమన

ఇత్యేవంసార్థాంతిక విధ్యాదివి దేహము క్ష్యంతమహా

వాక్యాన్య ట్టోత్తరసహస్రం.

ఇట్లు సార్థాంతిక విధివాక్య ప్రభృతివి దేహ

ము క్తివాక్యపర్యంతము మహావాక్యములు వెయ్యిన్నియెనిమిది.

ఇతి శ్రీమత్పురమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీవాసుదేవేంద్ర

సరస్వతీ చరణకమల మకరంద తృప్తాస్వాంత రామ

చంద్రదేంద్ర గ్రంథలేఖావాస్యాన్యఘోరరశహా

పనిమత్సర సంగ్రహభూతాఘోత్తరసహస్ర

మహావాక్య రత్నావళిః

సంపూర్ణా.

హరిః-ఓం-తత్సత్త్వహ్మర్షణమస్తు.

ఉ ప న.ం హ ర ము .

మహావాక్యక తేబరము.

— :0: —

శ్లో॥ విధ్యంఘ్రిర్బంధముద్గల్భఃసృజ్యవిద్యదేయజంఘకః।
 జగన్మిథ్యా జానుద్ధేశస్తూపదేశోరుదేశకః।
 బ్రహ్మత్వైకకటి దేశోవిద్యన్మననాభికః।
 జీవన్ముక్తాఖ్యనహరః స్వానుభూతికరద్యయః।
 స్వసమాధిన్మంధదేశః స్వస్వరూపాఖ్యకంధరః।
 ఫలభూతమహావాక్యపాలోవైదేహమస్తకః।
 ఏవంవిధ్యాద్య దేహంత మహావాక్యక తేబరః।
 వస్తుతోనిర్విశేషత్వా త్రిపాన్నారాయణోఽస్మ్యహం।
 యన్మహావాక్య సిద్ధాంతం ముక్తచిత్రైకగోచరం।
 వాసు దేవేంద్రనంజంతంనామి సర్వాత్మకంమహాః॥

ఇత్యుపనంహరః.

హరిః. ఓం - తత్సద్బ్రహ్మైవామస్తు.

పారాయణసమాప్తేఽనుసంధేయశ్లోకాః.

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః । యేషా
 మిందీవర శ్యామాహృదయే సుప్రతిష్ఠితః॥ కాలేవర్షతుపర్జస్యః పృథి
 వీసస్యశాలిని । దేశోయంక్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతునిర్భయాః॥
 స్వస్తిప్రజాభ్యఃపరిపాలయంతాన్యాయేన్యనమ్నాగ్రేణమహీమహీశాః।
 గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తునిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినోభవంతు.

వేగవేదాంతవేద్యాయ మేఘశ్యామలమూర్తయే ।
 పుంసాంమోహన రూపాయ పుణ్యశ్లోకాయమంగళం ।
 పితృభక్తాయనరతం భాగ్యభిన్నపానీతయూ ।
 నందితాఘలలోకాయ రామభద్రాయమంగళం॥
 హనుమత్సమవేతాయ హాశీశాభీష్టదాయినే ।
 వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాశీరాయమంగళం॥

హరిః-ఓం.

హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న పరివారసమేత

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మర్షణమస్తు.

ఓం-తత్సత్ .

(శ్రీ)

మ హా వా క్య ర త్న పృ భ వా వ ల్లిః .

(ఈ నూచిక మహావాక్యములు యుక్ష్మత్త స్థానములను కనుబట్టును.)

(శ్రీ)

మహావాక్య రత్నావళియొక్క ప్రకరణమును వేదిమును ఉపసమిత్తును
తెలియజేయు అకారాదివాక్య ప్రతికాక్షరసూచిక.

—♦ క్షుద్రాది సూక్తికేసరము —♦—

ఋ—ఋగ్వేదము.

శు—య—శుక్లయజుర్వేదము.

కృ—య—కృష్ణయజుర్వేదము.

సామ—సామవేదము.

అధర్వ—అధర్వణవేదము.

అ—అథ్యాయము.

ప్ర—ప్రవాచికము.

ఖం—ఖండము.

ఉ—ఉపదేశము.

వ—వల్లి.

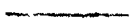
ముం—ముండకము.

బ్రా—బ్రాహ్మణము.

ఈ యకారాది సూచికను గూర్చుటలో విద్యాది ప్రకరణక్రమమునున్నా వాక్యక్రమముగానున్నా గూర్చుకొనవలసి. అట్లు చేయు

టలో చదువరులకు కొంత సౌలభ్యము నాలోచించి చేయడమైనది. ఒక యక్షరములో తిరిగితిరిగి అకారాది క్రమ మాలోచింపబడలేదు. గనుక నేడైన వాక్యము చూడవలయునంటే ఆ వాక్యముయొక్క ఆద్యక్షరము యావత్తున్నూ చూడవలెను. విశేషవాక్యములు గల అక్షరములు కొద్దిగనుండునుగాని చాలయండపుగాన సామాన్యముగ విశేషకష్టమునూ యుండదు. ఉత్పత్తిస్థానము లుపనిషత్తులలో అనేకములుండినను గ్రంథవిస్తరభీతిచే కొన్నింటి నగుపర్చడమైనది. కొన్నిచోట్ల సంపూర్ణవాక్యము లగుబడక నెంతవరకగుపడితే యంత వరకే యత్పత్తిస్థానములు కనుపర్చడమైనది. కొన్ని వాక్యములు బొత్తుగ నగుపడనేలేదు. వాటికి స్థలము నదిలివేయడమైనది. ఇట్లు అగు పడకపోవుటకు కారణము దేశభేదములనుబట్టి సంభవించిన పాఠభేదములు అయ్యిండవచ్చును. ఇట్టివాక్యములు సుమారు యిరువదియై యుండవచ్చును. అవి మహానీయులు సాధించి తత్త్వములంగు వ్రాసి కొనినవచ్చును.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

అనుమేవాధ	౧౬	విష్వస్థరూప
అఖండైకరసంసర్వం	౧౬	డిటా
అయమాత్మబ్రహ్మ	౧౭	బ్రహ్మస్వరూప
(అప్ర-స్వ - తదేకద్రవ్యత్వం భాగం)		
అనగోమతా	౧౭	డిటా
(అభయం - అనగోమతోలా భాగం)		
అద్వితీయమఖలా	౧౭	డిటా
అఖండాత్మ	౧౭	డిటా
అనంతమ	౧౭	డిటా
అద్వితీయపరమా	౧౭	డిటా
అఖిలప్ర	౧౭	డిటా
అద్వితీయ	౧౭	డిటా
అసామా	౧౭	డిటా
అభవో	౧౭	డిటా
అఖండైకరసంబ్రహ్మ	౧౭	డిటా
అనంతం	౧౭	డిటా
అద్వితీయ	౧౭	డిటా
అత్మీయ	౧౭	డిటా
అనాత్మ	౧౭	అనాత్మస్వరూప

సామ
రాజ్యము.
అధ్యక్షుడు

శుక్ర, య

C. 3. 4. 5.

१०३

५५-५६

உயிர்

॥ १॥

3. 1. 1955

342

35-265.

685, 686.

Mr. E. S. S.

22/6/57

2. ద్వితీయ

சுட்டி

斗雲

॥ ध्या० ८६ ॥

32 ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಂದು

మౌనము

అని నిరూపించుకొని

గంధ్యహదా^xత్యః

३४ निरालम्ब

౧౦౭ బహుళ

౫. మహానారాయణ

५. २   दिवा

ਮੁ. ੧. ੧੬੫

५०

20/నూర్య

५॥ सुचक्षुः

32 | తేజోవిందు.

५३/०००५५

53/58

సా.రా. వరాహ

రాజయోగకుండలి

అందువలన

ప. ౭-౧౦-౬౫

MC-8

45-E-279-X

1-2

॥६॥

॥

பெரிய

500-940-9

5-3

٥-٩

१६५

అశేష	అవశిష్టస్వరూప	గతి సాను	ఉగ్రమహా	అ. ర
అభ్యాసేష	డిబ్బా	౧౨ సాను	౨౦ అన్నపూర్ణ	అ. ౨
అధిష్టానం	డిబ్బా	౩౩ కృ. య	౧౦౨ బహుళ	
అశేషమస్మర్త	డిబ్బా	౨౪ కృ. య	౫౯ పైంగల	
			౮౬ యోగకుండలీ	
అనాద్యసంకంతుమాతాపరం	డిబ్బా	౩౬ కృ. య	౫౯ పైంగల	
ధృవంశతవ	గ	౪౪ కృ. య	౮౬ యోగకుండలీ	
అనాద్యసంకంతుమాతాపరం	ఫల	౧౧ డిబ్బా	౩౪	అ-౧౮-౩
ధృవంశివాన్య	డిబ్బా	౨౪ సాను	ఉగ్రమహా	అ. ౪
అసంకల్ప	విదేహముకి	౩౩ కృ. య	౧౦ బృహదారణ్యక	అ-౬౩-బ్రా-౪
అథాకామయ	డిబ్బా	౪ అధర్వ	౨౨ సింహాద్వైతకావన	౪౦.౨
అశక్తి	డిబ్బా	౧౦ కృ. య	౩౪	౬౬
అధర్వ	డిబ్బా	౨౯ అధర్వ	౨౦ అన్నపూర్ణ	అ. ౩
అజమయ	డిబ్బా	౪౪ కృ. య	౯౮ వరాహ	
అహిర్వలయన	డిబ్బా	౬౨ డిబ్బా	౩౨ శ్రేణోబిందు	
అశీతాశీరభావ	డిబ్బా	౨౨ డిబ్బా	డిబ్బా	
అవస్థాశయన	డిబ్బా			

ప్ర

అశ్వాసమేష	విధి	౩ కృ. య	౧౦ బృహదారణ్యక	అశ్వాస-౫
అశ్వాసావర	౧	౩ కృ. య	౧౦ బృహదారణ్యక	
అశ్వాసర	౧	౧౦ కృ. య	౧౦ బృహదారణ్యక	

[illegible]

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

అ-3

అ-5

అ-6

ముం; 5

సత్య

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

సత్యభామ

అ-2 (విజయ)

అ-3 (విజయ)

అ-4

అ-5

అ-6

సత్యభామ

సత్యభామ

కింది ద్వారా	అందించబడుచున్నది	ఉత్పత్తి	32	తేదీ
--------------	------------------	----------	----	------

పు

భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ
భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ

క

భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ
భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ

స

పు

భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ
భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ

పు

భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ
భూమి పరిశీలన	భూమి వివరము	భూమి విస్తీర్ణము	భూమి విలువ	భూమి విలువ

உதாரண

చిత్త
చిత్రచలన
చిత్రంజనుంచ
చిత్రాకాశం
చిదిహస్తీ
చిత్రస్వందిదిహ
చిన్మనరి
చతుర్ముఖ
చైతన్య
చిద్రూపత్వాత్
చైతన్యజ్ఞిత.
చిదాత్మాహం
చిదమం
చిదాత్మాస్థిత
చిదానందోష్ఠితహం
చిదై
చిద్యోగోహం

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 श्री कृष्णाय नमः
 श्री गुरुभ्यो नमः

၁၂၃၄

1	బంధమాత
2	డిటా
3	జగన్మిత్ర
4	ఉపదేశ
5	డిటా
6	డిటా
7	డిటా
8	శక్తిప్రసాద
9	డిటా
10	మనన
11	శ్రీమద్భక్తి
12	డిటా
13	డిటా
14	శ్రీమద్భక్తి
15	డిటా
16	డిటా
17	డిటా
18	డిటా

౧ స్వామి భూతి
 ౧౦ సతాక్ష
 ౧౧ నానా లింగ వ్యరూప

చిత్తుమండ్రము
చిన్నాత్రంబు
చిత్రవాణియ
చిరుక
చిన్నాత్రాన్నంబు
చిత్తస్వయాప
చిత్రవాణియం

చిన్నాత్రాత్పరమం
చిన్నాపమాత్రం
చిన్నాచైతన్య
చిన్నాస్థిమివ
చిత్తనాశే
చిన్నాత్రేణైవ
చైతన్యమాత్రసం
చిత్తవృత్తే

౧౩	పులింగస్వరూప
౧౪	శుభ్రంశుక లింగస్వరూప
౧౪	జీటా
౧౫	ఆత్మస్వరూప
౧౬	సాక్షాత్స్వరూప
౧౭	బ్రహ్మస్వరూప
౧౭	జీటా

౧౬	డిటా
౧౭	డిటా
౧౮	ఆకలిపై పురుగు
౧౯	డిటా
౨౦	విశేషము
౨౧	డిటా
౨౨	డిటా
౨౩	డిటా

జానమార్త్యం.
 శ్రీతిర్లింగం
 జిహ్వయా
 జ్వాలాగ్ని
 జ్ఞానియో
 జన్మమృత్యు

౧	విధి
౨	మీమా
౩	మీమా
౪	జగన్మోహన్
౫	జగన్మోహన్
౬	జగన్మోహన్

౧౨ స్పృ-య
 ౧౩ సామ
 ౧౪ స్పృ-య
 ౧౫ స్పృ-య
 ౧౬ సామ
 ౧౭ స్పృ-య
 ౧౮ స్పృ-య
 ౧౯ స్పృ-య
 ౨౦ స్పృ-య
 ౨౧ ఋ
 ౨౨ స్పృ-య
 ౨౩ స్పృ-య
 ౨౪ స్పృ-య
 ౨౫ స్పృ-య
 ౨౬ స్పృ-య
 ౨౭ స్పృ-య
 ౨౮ స్పృ-య
 ౨౯ స్పృ-య
 ౩౦ స్పృ-య

౧౩ యవా
 ౧౪ యాగశ్శా
 ౧౫ సుహా
 ౧౬ యాగశ్శా
 ౧౭ శేనోబిందు
 ౧౮ సుహా
 ౧౯ సరాహ
 ౨౦ డిటా
 ౨౧ డిటా
 ౨౨ శుకరహస్య
 ౨౩ డిటా
 ౨౪ అన్నపూర్ణ
 ౨౫ సరాహ
 ౨౬ శేనోబిందు
 ౨౭ డిటా
 ౨౮ అన్నపూర్ణ
 ౨౯ బ్రహ్మవిద్య
 ౩౦ మైత్రేయ
 ౩౧ శేనోబిందు
 ౩౨ మైత్రేయ
 ౩౩ శేనోబిందు
 ౩౪ అన్నపూర్ణ
 ౩౫ శేనోబిందు

౨౩
 ౨౪
 ౨౫
 ౨౬
 ౨౭
 ౨౮
 ౨౯
 ౩౦
 ౩౧
 ౩౨
 ౩౩
 ౩౪
 ౩౫
 ౩౬
 ౩౭
 ౩౮
 ౩౯
 ౪౦
 ౪౧
 ౪౨
 ౪౩
 ౪౪
 ౪౫
 ౪౬
 ౪౭
 ౪౮
 ౪౯
 ౫౦

౧౭

౧౦ అధ్య
 ౧౧ సామ
 ౧౨ సామ
 ౧౩ అధ్య
 ౧౪ స్పృ-య
 ౧౫ అధ్య
 ౧౬ శు-య
 ౧౭ అధ్య
 ౧౮ స్పృ-య
 ౧౯ సామ
 ౨౦ అధ్య
 ౨౧ అధ్య
 ౨౨ అధ్య
 ౨౩ స్పృ-య
 ౨౪ డిటా
 ౨౫ డిటా

౨౬ స్పృ-య
 ౨౭ సుహా
 ౨౮ సుహా
 ౨౯ స్పృ-య
 ౩౦ శేనోబిందు
 ౩౧ సారాయణ
 ౩౨ అమృతబిందు
 ౩౩ త్రిపురాతాపరి
 ౩౪ శేనోబిందు
 ౩౫ శేనోబిందు
 ౩౬ సనాతన
 ౩౭ అన్నపూర్ణ
 ౩౮ డిటా
 ౩౯ శేనోబిందు
 ౪౦ డిటా
 ౪౧ డిటా

౪౦
 ౪౧
 ౪౨
 ౪౩
 ౪౪
 ౪౫
 ౪౬
 ౪౭
 ౪౮
 ౪౯
 ౫౦
 ౫౧
 ౫౨
 ౫౩
 ౫౪
 ౫౫
 ౫౬
 ౫౭
 ౫౮
 ౫౯
 ౬౦

౧౮

౨౨

౧౬ స్పృ-య
 ౨౦ డిటా
 ౨౪ డిటా
 ౨౮ డిటా
 ౩౨ డిటా
 ౩౬ డిటా

౩౭
 ౪౦ బ్రహ్మవిద్య
 ౪౧ యాగశ్శా
 ౪౨ శేనోబిందు
 ౪౩ శేనోబిందు
 ౪౪ సరాహ

అ. వ. ౩
 ౪౬
 ౪౭
 ౪౮
 ౪౯
 ౫౦

[illegible]

ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య
ప్రభుత్వ విభాగము	గవర్నరు	స.స.య	కా.కా.గి.య	స.స.య

2

ಶಾಖೆ	ವರ್ಗ	ವಿವರ	ಮೊತ್ತ	ಒಟ್ಟು
೧-೧	೧	೧	೧	೧
೧-೨	೨	೨	೨	೨
೧-೩	೩	೩	೩	೩
೧-೪	೪	೪	೪	೪
೧-೫	೫	೫	೫	೫
೧-೬	೬	೬	೬	೬
೧-೭	೭	೭	೭	೭
೧-೮	೮	೮	೮	೮
೧-೯	೯	೯	೯	೯
೧-೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦
೧-೧೧	೧೧	೧೧	೧೧	೧೧
೧-೧೨	೧೨	೧೨	೧೨	೧೨
೧-೧೩	೧೩	೧೩	೧೩	೧೩
೧-೧೪	೧೪	೧೪	೧೪	೧೪
೧-೧೫	೧೫	೧೫	೧೫	೧೫
೧-೧೬	೧೬	೧೬	೧೬	೧೬
೧-೧೭	೧೭	೧೭	೧೭	೧೭
೧-೧೮	೧೮	೧೮	೧೮	೧೮
೧-೧೯	೧೯	೧೯	೧೯	೧೯
೧-೨೦	೨೦	೨೦	೨೦	೨೦
೧-೨೧	೨೧	೨೧	೨೧	೨೧
೧-೨೨	೨೨	೨೨	೨೨	೨೨
೧-೨೩	೨೩	೨೩	೨೩	೨೩
೧-೨೪	೨೪	೨೪	೨೪	೨೪
೧-೨೫	೨೫	೨೫	೨೫	೨೫
೧-೨೬	೨೬	೨೬	೨೬	೨೬
೧-೨೭	೨೭	೨೭	೨೭	೨೭
೧-೨೮	೨೮	೨೮	೨೮	೨೮
೧-೨೯	೨೯	೨೯	೨೯	೨೯
೧-೩೦	೩೦	೩೦	೩೦	೩೦
೧-೩೧	೩೧	೩೧	೩೧	೩೧
೧-೩೨	೩೨	೩೨	೩೨	೩೨
೧-೩೩	೩೩	೩೩	೩೩	೩೩
೧-೩೪	೩೪	೩೪	೩೪	೩೪
೧-೩೫	೩೫	೩೫	೩೫	೩೫
೧-೩೬	೩೬	೩೬	೩೬	೩೬
೧-೩೭	೩೭	೩೭	೩೭	೩೭
೧-೩೮	೩೮	೩೮	೩೮	೩೮
೧-೩೯	೩೯	೩೯	೩೯	೩೯
೧-೪೦	೪೦	೪೦	೪೦	೪೦
೧-೪೧	೪೧	೪೧	೪೧	೪೧
೧-೪೨	೪೨	೪೨	೪೨	೪೨
೧-೪೩	೪೩	೪೩	೪೩	೪೩
೧-೪೪	೪೪	೪೪	೪೪	೪೪
೧-೪೫	೪೫	೪೫	೪೫	೪೫
೧-೪೬	೪೬	೪೬	೪೬	೪೬
೧-೪೭	೪೭	೪೭	೪೭	೪೭
೧-೪೮	೪೮	೪೮	೪೮	೪೮
೧-೪೯	೪೯	೪೯	೪೯	೪೯
೧-೫೦	೫೦	೫೦	೫೦	೫೦
೧-೫೧	೫೧	೫೧	೫೧	೫೧
೧-೫೨	೫೨	೫೨	೫೨	೫೨
೧-೫೩	೫೩	೫೩	೫೩	೫೩
೧-೫೪	೫೪	೫೪	೫೪	೫೪
೧-೫೫	೫೫	೫೫	೫೫	೫೫
೧-೫೬	೫೬	೫೬	೫೬	೫೬
೧-೫೭	೫೭	೫೭	೫೭	೫೭
೧-೫೮	೫೮	೫೮	೫೮	೫೮
೧-೫೯	೫೯	೫೯	೫೯	೫೯
೧-೬೦	೬೦	೬೦	೬೦	೬೦
೧-೬೧	೬೧	೬೧	೬೧	೬೧
೧-೬೨	೬೨	೬೨	೬೨	೬೨
೧-೬೩	೬೩	೬೩	೬೩	೬೩
೧-೬೪	೬೪	೬೪	೬೪	೬೪
೧-೬೫	೬೫	೬೫	೬೫	೬೫
೧-೬೬	೬೬	೬೬	೬೬	೬೬
೧-೬೭	೬೭	೬೭	೬೭	೬೭
೧-೬೮	೬೮	೬೮	೬೮	೬೮
೧-೬೯	೬೯	೬೯	೬೯	೬೯
೧-೭೦	೭೦	೭೦	೭೦	೭೦
೧-೭೧	೭೧	೭೧	೭೧	೭೧
೧-೭೨	೭೨	೭೨	೭೨	೭೨
೧-೭೩	೭೩	೭೩	೭೩	೭೩
೧-೭೪	೭೪	೭೪	೭೪	೭೪
೧-೭೫	೭೫	೭೫	೭೫	೭೫
೧-೭೬	೭೬	೭೬	೭೬	೭೬
೧-೭೭	೭೭	೭೭	೭೭	೭೭
೧-೭೮	೭೮	೭೮	೭೮	೭೮
೧-೭೯	೭೯	೭೯	೭೯	೭೯
೧-೮೦	೮೦	೮೦	೮೦	೮೦
೧-೮೧	೮೧	೮೧	೮೧	೮೧
೧-೮೨	೮೨	೮೨	೮೨	೮೨
೧-೮೩	೮೩	೮೩	೮೩	೮೩
೧-೮೪	೮೪	೮೪	೮೪	೮೪
೧-೮೫	೮೫	೮೫	೮೫	೮೫
೧-೮೬	೮೬	೮೬	೮೬	೮೬
೧-೮೭	೮೭	೮೭	೮೭	೮೭
೧-೮೮	೮೮	೮೮	೮೮	೮೮
೧-೮೯	೮೯	೮೯	೮೯	೮೯
೧-೯೦	೯೦	೯೦	೯೦	೯೦
೧-೯೧	೯೧	೯೧	೯೧	೯೧
೧-೯೨	೯೨	೯೨	೯೨	೯೨
೧-೯೩	೯೩	೯೩	೯೩	೯೩
೧-೯೪	೯೪	೯೪	೯೪	೯೪
೧-೯೫	೯೫	೯೫	೯೫	೯೫
೧-೯೬	೯೬	೯೬	೯೬	೯೬
೧-೯೭	೯೭	೯೭	೯೭	೯೭
೧-೯೮	೯೮	೯೮	೯೮	೯೮
೧-೯೯	೯೯	೯೯	೯೯	೯೯
೧-೧೦೦	೧೦೦	೧೦೦	೧೦೦	೧೦೦

మనూవనోళి

మనూకామన

మనూభూమా

మనూయాత్రిశం

మనోవాహన

మనూకైశు

మనూపశు

మనూ: నే

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

య

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

యనూకైశు

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

గరవపుంసలింగస్వరూప

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

అంశుక

[illegible]

၁

ಅಂಶ	ಅಂಶ	ಅಂಶ	ಅಂಶ
೧	೨	೩	೪
೫	೬	೭	೮
೯	೧೦	೧೧	೧೨
೧೩	೧೪	೧೫	೧೬
೧೭	೧೮	೧೯	೨೦
೨೧	೨೨	೨೩	೨೪
೨೫	೨೬	೨೭	೨೮
೨೯	೩೦	೩೧	೩೨
೩೩	೩೪	೩೫	೩೬
೩೭	೩೮	೩೯	೪೦
೪೧	೪೨	೪೩	೪೪
೪೫	೪೬	೪೭	೪೮
೪೯	೫೦	೫೧	೫೨
೫೩	೫೪	೫೫	೫೬
೫೭	೫೮	೫೯	೬೦
೬೧	೬೨	೬೩	೬೪
೬೫	೬೬	೬೭	೬೮
೬೯	೭೦	೭೧	೭೨
೭೩	೭೪	೭೫	೭೬
೭೭	೭೮	೭೯	೮೦
೮೧	೮೨	೮೩	೮೪
೮೫	೮೬	೮೭	೮೮
೮೯	೯೦	೯೧	೯೨
೯೩	೯೪	೯೫	೯೬
೯೭	೯೮	೯೯	೧೦೦

٧٨

[illegible]

Sl. No.	Particulars	Amount	Total
1	...	...	...
2	...	...	...
3	...	...	...
4	...	...	...
5	...	...	...
6	...	...	...
7	...	...	...
8	...	...	...
9	...	...	...
10	...	...	...
11	...	...	...
12	...	...	...
13	...	...	...
14	...	...	...
15	...	...	...
16	...	...	...
17	...	...	...
18	...	...	...
19	...	...	...
20	...	...	...
21	...	...	...
22	...	...	...
23	...	...	...
24	...	...	...
25	...	...	...
26	...	...	...
27	...	...	...
28	...	...	...
29	...	...	...
30	...	...	...
31	...	...	...
32	...	...	...
33	...	...	...
34	...	...	...
35	...	...	...
36	...	...	...
37	...	...	...
38	...	...	...
39	...	...	...
40	...	...	...
41	...	...	...
42	...	...	...
43	...	...	...
44	...	...	...
45	...	...	...
46	...	...	...
47	...	...	...
48	...	...	...
49	...	...	...
50	...	...	...
51	...	...	...
52	...	...	...
53	...	...	...
54	...	...	...
55	...	...	...
56	...	...	...
57	...	...	...
58	...	...	...
59	...	...	...
60	...	...	...
61	...	...	...
62	...	...	...
63	...	...	...
64	...	...	...
65	...	...	...
66	...	...	...
67	...	...	...
68	...	...	...
69	...	...	...
70	...	...	...
71	...	...	...
72	...	...	...
73	...	...	...
74	...	...	...
75	...	...	...
76	...	...	...
77	...	...	...
78	...	...	...
79	...	...	...
80	...	...	...
81	...	...	...
82	...	...	...
83	...	...	...
84	...	...	...
85	...	...	...
86	...	...	...
87	...	...	...
88	...	...	...
89	...	...	...
90	...	...	...
91	...	...	...
92	...	...	...
93	...	...	...
94	...	...	...
95	...	...	...
96	...	...	...
97	...	...	...
98	...	...	...
99	...	...	...
100	...	...	...

సర్వముతాహ
సర్వములహ

అంశము
అంశము

అంశము
అంశము

అంశము
అంశము

మ

మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము

మ

మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము
మొదలు	అంశము	అంశము	అంశము	అంశము

మొదలు-అంశము-అంశము-అంశము-అంశము

శ్రీ

మహావాక్యసంబంధమైనట్టిన్ని వేదాంతశాస్త్రమందు ప్రసిద్ధమైనట్టిన్నీ కొన్ని శాఖాపికపదములునున్నూ సంకేతితసంఖ్యాతశబ్దములనున్నూ మరికొన్ని ముఖ్యవిషయములనున్నూ కనుపరుచు అకారాద్యనుక్రమణిక ఈ అనుక్రమణికలో ప్రథమమున చర్చించిన సంఖ్యాసహితమహావాక్య ప్రారణమున్నూ శత్రుకరణవాక్యసంఖ్యయున్నూ కూడా యివ్వబడ్డవిగనుక ఆపదములనుగూర్చి యెక్కువసంగతులను తెలియగోరునెడల అవితీసిజూచి గ్రహించవలయును.

ఓం.

శ్రీరాములు.

అ

అవస్థాత్రయము = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు ౧ విధి గా

అవరోహజ్ఞానము = ఆత్మఅద్వితీయమని యనుభవమువలనగలిగిన జ్ఞానము-౧ విధి గా.

అస్పర్శమోగము = నిర్వికల్పనచూఢి-౧ విధి ౧౩.

అణిమాగన్యప్తసిద్ధులు = అణిను, మహిను, లఘిను, గరిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము, వశిత్వము. ౨ బంధమోక్ష ౪.

అస్థాంగములు = విశ్వత్రైజనప్రాజ్ఞవిరాడ్ధిరణ్య గాఢాంతర్యామి కూటస్థపరమాత్మలు-౩ అవిద్యన్నిందా ౭.

అవధూత. ఇందుకర్థము ౮ జీవన్ముక్తి ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౬.

అంతఃకరణవృత్తులు = అహంవృత్తి, ఇదంవృత్తి-మొదటిదియహంకారము-రెండవది మమకారము. ౮ జీవన్ముక్తి ౮౨-౮౩.

అరిషడ్వర్గము - శామగ్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములు-౫ ఉపదేశ ౧౭-౧౮.

జహంబ్రహ్మస్మి ఇందుకర్థము. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౪, ౧౫, ౧౬, ౧౭.

అయనుత్మాబ్రహ్మ. ఇందుకర్థము. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య- ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౫.

అభావకళలు=అంతఃకర-వృత్తులు. ౮ జీవన్ముక్తి ౧౧.

అమనస్కము=ఇందుకర్థము-౧౦ సమాధి ౬.

అనంప్రజ్ఞాతసమాధి=౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

అతద్వాసిప్యతి=బ్రహ్మతిరిక్తమాయాతత్కార్యనిరసనము. ౧౦ సమాధి-౪౭-౪౮.

అమూర్తములు = కవచకపివాయ్యుకాశ కాలుమనఃదులు ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౫-౨౬.

అంతఃప్రజ్ఞ=తైజసుడనుజీవుడు-౧౨ పులింగస్వరూప ౨.

అనిర్వచనీయము = ఇందును గురించినచర్చ, ౧౪ సపుంసక లింగస్వరూప ౮

అప్రమాణములు = శత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము, ఉపమానము, అర్థావత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము, ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౨౯

అపహ్నవము=అపహ్నతి-మిథ్య. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౭౪

అర్చము=పంచభూతములున్నా వానికార్యమైన జగత్తున్నా, ౧౮ ఆవశిష్ట-౩౧-౩౨.

అంతఃకరణ చతుష్టయము=మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములు ౨౦ పదేహము ౩౩౫-౩౬.

అనాశాస్యములు=కోరతగనివి=ధర్మార్థకామములు. ౧౪ నపు
నకలింగ ౧౨.

అస్తిభాతిప్రియములు = ఇవినచ్చిదానందములు. ౧౬ బ్రహ్మ
స్వరూప ౬౩-౬౪.

అహంకారము=ఇది ౩ విధములు. ప్రభ, మనస్సు, బుద్ధియః
౧౧ సమాధి ౪౭-౪౮.

అకాశత్రయము=చిత్తాకాశ చిదాకాశ ధూతాకాశములు. ౧
ఉపదేశ ౧౬,

అకాశచతుష్టయము = మహాకాశము, మేఘాకాశము, ఘటా
కాశము, జలకాశము. ౯ స్వానుభూతి. ౯౫, ౯౬.

అవృత్తి=దీనికర్థము. ౯ స్వానుభూతి-౯౫, ౯౬.

అశాస్యము = కోరతగనివి = మోక్షము ౧౪ నపునకలింగ
స్వరూప ౧౨.

ఈ

ఈ షణ్మత్రయము = దాక్షిణ్య, పుత్రేషణ, సనేషణములు
౧ విధి ౬౦.

ఈశ్వరత్రయము=విరాడ్విరాజ్య శ్శివత్రయము=వైశ్వానరసూత్రా
స్మృతింతర్యాములు - ౧౬ సర్వస్వరూప-౧౧ ౨౦ విదేహము క్తి ౭

ఉ

ఉన్మత్తవస్థ=మనసుయొక్క సుస్థిర భావము. ౧౦ సమాధి ౧౧,
౧౨ సంకల్పము లేని యవస్థ. ౮ జనమ్మక్తి ౯

ఉభయతఃప్రజ్ఞ = జాగ్రత్స్వప్నముల సంశికాలమందుండు ప్రాజ్ఞ
ఉపదేశ ౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

ఋ

ఋణాశ్రయము = దేవశిష్య ఋషిఋణములు-౧ విధి ౬౧
 ఋతసత్యములు = వ్యావహారిక పారమార్థిక యదార్థములు-౧౨ బ్రహ్మ
 స్వరూప ౫౧

ఏ

ఏకరసః=కేవలఅనుభవ స్వరూపుడు-౧౩ పుంలింగస్వరూప-౧౦
 ఏకమేవాద్వితీయం=ఈ వాక్యము లో ఏకంఅనుటవల్ల స్వగత
 భేదము లేదనుట ఏవఅనుటవల్ల సజాతీయ భేదములేదనుట. అద్వై
 తీయం అనుటవల్ల జాతీయభేదము లేదనుట. ఈ భేదాశ్రయమున్నూ
 వాటి యర్థమున్నూ-౧౪ నపుంసకలింగస్వరూప ౧౧౨, బ్రహ్మ
 స్వరూప ౧౪

క

కూటస్థుడు = ప్రత్యగాత్మ-౧ విధి ౨౯ దీనికి పుష్కర్త్యర్థము
 ౧౨ బ్రహ్మస్వరూప ౩

కారణద్వయము = ఉపాననమిస్త కారణములు-౪ జగ
 స్మిత్యా ౧౩

కర్మేంద్రియములు = వాక్పాద పాయాపస్థలు-౬ జీవబ్ర
 హ్మైశ్య. ౨౬ ౨౭

కాశాశ్రయము=భూతభవిష్యద్వర్త మానకాలములు ౧౧ నానా
 లింగస్వరూప ౨౭

కుంభకము = కేదకపూరకములు, లేక వాయువు నిలుపుట
 ౧ విధి ౬౧

క్షేత్రకర్మవిసాకాశయములు-వీనికర్థము. ౨౦ విదేహముక్తి. ౨౨

గ

గుణశ్రియము=సత్వరజస్తమో గుణములు. ౧౧ నానాలింగస్వ
రూప ౨౮|౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౬, ౨౭.

ఘ

ఘన=సాంద్ర=నదృశ, చిద్భవ, ఆనందఘనములు. దట్టమైనదని
అర్థము. ౯ స్వానుభూతి ౩, ౮.

ఘోషవ్యంజనాద్యక్షరములు = ౧౪ సపుంసకలింగస్వరూప
౧౮, ౧౯.

చ

చతుర్ద్వింశతిశ్చత్వములు= పంచభూతదేశేంద్రియ పంచప్రాణాం
త్యక్తరణచతుష్టయములు. ౮ జీవన్ముక్తి ౧౬.

చిత్తవృత్తులు=ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, సీత్ర
స్మృతి అని అయిదువిధములు. ౯ స్వానుభూతి ౯౧.

చతుష్పాదములు=అకారోకారమకారార్థమాత్రలు=౧౬ సర్వ
స్వరూప ౧.

చైతన్యసప్తకము=శుద్ధచైతన్యము, ఈశ్వరచైతన్యము, జీవచైతన్యము,
ప్రమాతృచైతన్యము, ప్రమాణచైతన్యము, ప్రమేయచైతన్యము,
ఫలచైతన్యము-౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯౨.

జ

జీవః=పంచవింశతికుడు. ౮ జీవన్ముక్తి ౬.

జరతత్వములు=పంచభూతములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, పంచతన్మాత్రలు, అంతఃకరణచతుష్టయము,
అను నిరుపదినాలుగు తత్వములు. ౧౧ సమాధి ౪౫| ౪౬.

జీవత్రయము = విశ్వత్రైజనపాజ్ఞలు. ౧౧ నానాలింగస్వరూప ౨౮
జగత్రయము = లోకత్రయముచూడుము. - ౧౬ సర్వస్వరూప ౩౮.

శ్లో

శజ్జలాని = శజ్జత్వాత్, శల్లత్వాత్, తన్నిష్ఠత్వాత్ శజ్జలాని యన
బడును. అనగా నీటిమందు బుచ్చువచూచుండు. నే గాంతమందు జగ
త్తునకు అన్వయము. విధి ౧.

త్రిపుటి = ద్రష్టృదశకన దృశ్యములు. ౧ విధి ౫౫, ౫౬ ఇం
కొకవిధమైన త్రిపుటికి ౧౦ సమాధి ౧ చూడవలెను. అనగా ధ్యానము
ధ్యేయము ధ్యాత యన.

త్రిస్థానములు = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి అవిద్యన్మందా ౭.

త్రిధామ = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిలు - ౧ స్వానుభూతి ౧౧-౧౨.

తత్త్వమసి = దీనిర్థము - ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౮, ౧౯, ౨౦, ౨౧

త్రీవృత్తులు = సద్వృత్తి, అసద్వృత్తి, సదసద్వృత్తి రజీవన్మక్తి

తురీయః = తురీయాతీతుడు = వీటికి ౧౦. ౯ స్వానుభూతి ౪౧.

త్రిపుటి = ధ్యాతృ-ధ్యాన-ధ్యేయము. ౧౦ సమాధి ౧ ఇంకొకవిధ
మయిన త్రిపుటికి ౧ విధి ౫౫-౫౬ చూడవలెను. అనగా ద్రష్టృదశక
నదృశ్యములు.

తాపత్రయము. ఆధ్యాత్మికాధిదైవికాధి భౌతికములు. ౧౧ నానా
లింగస్వరూప ౨౮.

త్రిమూర్తులు = బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు. ౧౪ నపుంసకలింగస్వరూ
ప ౧౨ ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౧౬.

త్రిపురములు = జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిలు - ౧౦ స్త్రీలింగస్వరూప ౨౯

తారకము = త్రిమూర్తులు - ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౧౬.

ద

. ద్రవాత్మ = ఉపాధులయందు బ్రవేశించిన యాత్మ-స్వాను
సూతి ౩.

దూత్రయము = పరిశ్రమ శాపసంస్కార దుఃఖములు. ౧౬ ఉప
దేశ ౩౫.

దేహత్రయము = స్థూల సూక్ష్మ కాంఠ దేహములు. ౧౧ నానా
లింగస్వరూప ౨౭.

దోషత్రయము = అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము. ౧౪ న
పుంసకలింగ ౮.

న

నియమములు = శౌచము, సంయోగము, శుభ్రు, స్వాధ్యాయము ఈ
శ్వరీ ప్రణిధానము. ౧ విధ ౬౧.

నమోరానుయ = దీనియనయ వార్ధము. ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౩౧,
౩౨, ౩౩, ౩౪.

నిర్వికల్పసమాధి-౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

నారాయణః = దీని పుష్పత్యర్థము. సరస్వతీదం = నారం-గారం
అయనం యస్యసః = నారాయణః-౧౬ సర్వస్వరూప ౬.

ప

పరోక్షజ్ఞానము = శాస్త్రమువలనగలిగినజ్ఞానము. ౧ విధి ౫.

ప్రాజ్ఞడు = బ్రహ్మత్వైక్యమునగలిగిన చిత్తేశాగ్రతి ప్రజ్ఞ. అప్తిప్రజ్ఞ
గలవాడు ప్రాజ్ఞడు. ౧ విధి ౧౨.

ప్రత్యగాత్మ = కూటస్థుడు-౧ విధి ౧౫.

పూరకము = పాయువునుపూరించుట. ౧ విధి ౬౧.

ప్రాణాయామము = ౬ చక్రపూరక కుంభకములు-౧ విధి ౬౧.

పంచదైవతములు = బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరరక్షద్రవదాశివులు-3 అవి
ద్వన్నింనా ౭

ప్రజ్ఞాదీనికర్థము-౮ జీవన్ముక్తి ౭౯, ౮౦.

ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయములు-వీనికే మాతృమానమేయము
లనిన్నీ పేర్లు-వీనియర్థము ౯ స్వానుభూతి ౬౩.

ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ=దీనియర్థము-౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౧, ౧౨.

ప్రజ్ఞా=దీనికర్థము-౮ జీవన్ముక్తి ౭౯, ౮౦.

ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయములు-వీనికేమాతృమానమేయము
లని నీ పేర్లువీనియర్థము ౯ స్వానుభూతి ౬౩.

ప్రజ్ఞానం=దీనియర్థము-౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౧౧, ౧౨.

ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ=దీనియర్థము-౬ జీవబ్రహ్మైక్య-౧౨-౧౩.

పంచప్రాణములు = ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానములు ౬. జీవ
బ్రహ్మైక్య-౨౬-౨౭.

పంచజ్ఞానేంద్రియములు = శ్రోత్రత్వక్ష్పఃకుర్ణిచక్షుః)ణములు-౬
జీవబ్రహ్మైక్య-౨౬, ౨౭.

పంచజ్ఞానేంద్రియములు = శబ్దస్పర్శసూపరసగంధములు-౬ జీవ
బ్రహ్మైక్య. ౨౬, ౨౭.

పంచకర్మేంద్రియవిషయములు = వచనాచానగమన విసర్గానంద
ములు ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౬, ౨౭.

పరమాత్మ=పండితశతీకుడు-౮ జీవన్ముక్తి ౬.

పరిచ్ఛేదత్రయము = దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదములు ౯ స్వానుభూతి
౬౬|౧౮ నపునకలింగస్వరూప-3౫, 3౬.

ప్రమాణత్రయము = ప్రమాణము, అనుమానము, శబ్దము
౯ స్వానుభూతి ౯౦

. ప్రభామనోబుద్ధుః = జాగ్రత్స్వప్నచక్షువులు-౧౦ సమాధి-౪,
౩౯, ౪౦, ౪౨, ౪౮

పంచతన్మాత్రలు-శబ్దస్పృశరూపరసగంధములు ౧౦ సమాధి
౪౫, ౪౬

ప్రజ్ఞానఘనము = చక్షు ప్రియందుండు ప్రాజ్ఞుడను జీవుడు. ౧౨ పుం
లింగస్వరూప ౨

పూర్ణమదః = శుక్లయజుశ్శాంతి. ౧౮ అవశిష్ట ౩, ౪

పంచరూపములు = బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరుడ్రసదాశినరూపములు
౧౮ అవశిష్టస్వరూప ౩౧, ౩౨

పంచక్షేత్రములు-అవిద్యా, అస్మిత, రాగము, ద్వేషము, అభిని
వేశము. ౨౦ విదేహము క్షి ౨౧, ౨౨

బ

బహిఃప్రజ్ఞ = విశుద్ధుడను జీవుడు-౧౨ పుంలింగస్వరూప ౨

బ్రహ్మము = సశబ్దచాచ్యమున్నూ గాదు. అనుభవైకవేద్యము ౧౬
సర్వస్వరూప ౧౮.

బ్రహ్మాండపిండాండములు = ఏటికి యర్థము ౨౦ విదేహము క్షి
౫౦, ౫౧, ౫౨, ౫౩.

భ

భేదత్రయము = సహితీయ విజాతీయ స్వగతభేదమాలు ౪ జగన్మ
థ్యా ౬.

భావాభావములు = విషయసిద్ధిషయములు-౧౦ స్వానుభూతి. ౫౩.

భావశలు = జ్ఞానేంద్రియగ్రాహ్యవిషయములు ౮ జనన్మ క్షి ౧౦.

భూమనందం=సాచిద్రానందము ౯ స్వానుభూతి ౮౯.

భవన=ఇది ౨ విధములు తత్త్వోపాసన, ఈశ్వరోపాసన అని.
౧౦ సమాధి ౪౩, ౪౬.

భూరాదయః= భూలోక భువన్లోక స్వర్లోకములు. ౨౦ విదేహ
ముక్తి ౫౦, ౫౧, ౫౨, ౫౩.

మ

మాయా=యామాసామా భూత జగన్మిత్రా ౬.

మాతృమానమేయములు = ప్రమాతృ ప్రమాణప్రమేయములు-
౯ స్వానుభూతి ౬౩.

మనోనాశము=సమాపనాశము-అనూపనాశము అని ౨ విధ
ములు. ౧౦ సమాధి ౧౬, ౧౮.

మూర్తములు=కనబడుచున్న పృథివ్య స్తేజస్సులు ౧౦. నానాలింగ
స్వరూప ౨౫-౨౬.

మాత్రాశ్రయము=అకార, ఉకార, మకారములు ౧౦ పుం
లింగస్వరూప ౬

మిథ్యా=ఇందుకుశూన్యము అని యర్థము కాదు. రెంటికిన్నీ భేద
మున్నది. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౪౭, ౪౮. ఇది ౨ విధములు. అధిష్టాన
సహితము, అధిస్థానరహితము. మొదటిది మిథ్యాశూన్యము. రెండవది
శుద్ధశూన్యము. మొదటిదాని కుదాహరణము జగత్తు. రెండవదాని కు
దాహరణము గగనారవిందము.

య

యమములు=అహంస, అస్తేయ, బ్రహ్మచర్య, సత్య అపరిగ్రహ
ములు. - విధి ౬౧.

యోగాష్టాంగములు=యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యే
హార ధ్యానధారణ సమాధులు-౨ బంధమోక్ష ౫.

• యోగమతస్థులు=అర్థముకు ౮ జీవన్ముక్తి 3౨| 33.

యోగపంచాంగం=యమ నియ మాసనప్రాణాయామ ప్రత్యే
హారములు-౨౧ విదేహము క్తి 22.

౮

రేచకము=వాయువును విడుచుట ౧ విధి ౬౧.

రామవన=౧౭ బ్రహ్మస్వరూప-౨౮, ౭౯ పఠనకుపయోగము.

౯

లక్షణాశ్రయము = జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహదజ
హల్లక్షణము అనగా భాగలక్షణము ౫ ఉపదేశ ౪

లోకశ్రయము=స్వర్గచ్యుత్య పాతాళలోకములు ౧౧ నానాలింగ
స్వరూప ౨౯.

౧౦

వివర్తము=ఒక వస్తువుమార్పు నొండక మరయొక రూపముగా
దోచునపుడు అట్టి రూపము ఆవస్తువుయొక్కవివర్తమనబడును ౧ విధి ౧

వాసనాశ్రయము = లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన-
౨ బంధమోక్ష ౨౫

వాసన=చిత్తవృత్తికి హేతునైన బీజరూపమునకును సంస్కా
రము ౨ బంధమోక్ష ౨౩

వికారమా=నామరూపాదులు ౮ జగన్మిథ్యా ౭

వృత్తి=అంతఃకరణ వృత్తులు చూడు.

విశ్వేశ క్తి=౭ మనన ౭౯ స్వానుభూతి ౯౫ | ౯౬

వాసుదేవుడు=దీపకర్థము, ౯ స్వానుభూతి ౭౫

విశ్వేశ క్తి=౯ స్వానుభూతి, ౯౫, ౯౬ || ౭ మనన ౭

నాకార్యపునరుక్తి=దోషములేనందుకు స్వానుభూతి ౧౦౭, ౧౦౮
వాదత్రయం=ఆరంభవాదము, పరిణామవాదము, వివర్తవాదము ౧౭
బ్రహ్మస్వరూప ౧

వేదశాస్త్రాః వాక్యేతి = ఇవివేదప్రయోగములు ౨౦ విదేహముక్తి ౫౫.

క్షైరాగ్యభోధోపరతులు=వానిభేదములు, స్వభావములు ౨౦
విదేహముక్తి=౭౬ | ౭౭.

శ

శరీరత్రయము=స్థూలసూక్ష్మ శారణశరీరములు. ౬ జీవబ్రహ్మైశ్వ 5౭.

శమూచిషట్కనంపక్తి= శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపకరి, శ్రద్ధ, సమాధానము. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౮౫, ౯౦, || ౨౦ విదేహముక్తి ౭౭

ష

షడ్భావవికారములు=అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణామతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. ౯ స్వానుభూతి ౯౫.

షోడశకళలు=పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, పంచవ్రాణములు, అంతరింద్రియములు-౬ జీవబ్రహ్మైశ్వ ౯౦.

షమూర్తులు=జననమరణముల్ని పానశోక మోహములు-౭ మనన ౨౩, ౨౪.

పట్కొశములు=త్వక్కుమాంసము, దుశిరము, స్నాయువు, మజ్జ, అస్త్రీ. ౯ స్వానుభూతి ౬౫.

స

సాంఖ్యాయనులు=దీనియర్థము-౮ జీవన్ముక్తి ౩౧, ౩౧.

సుఖత్రయము=ప్రియమోదప్రమోదములు. ౭ మనన ౧౯.

సవికల్పసమాధి=౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬

సమాధి=ఇది ౨ విధములు. సంప్రజ్ఞాతనసమాధి. అసంప్రజ్ఞాతనసమాధి అని. వేదాంతము వ్యవహరించుప్రకారము నిర్వికల్పసమాధి-సవికల్పసమాధి ౪౫. అర్థములకు ౧౦ సమాధి ౪౩, ౪౪, ౪౫, ౪౬.

సంప్రజ్ఞాతనసమాధి=వితర్కము, విచారము, ఆనందము, అస్మితయను నాలుగింటితోగూడినది ౧౦ సమాధి ౪౫, ౪౬.

స్వయం=బ్రహ్మ, స్వయంశబ్దవాచ్యము. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯

సప్తచైతన్యములు=శుద్ధ, ఈశ్వర, జీవ, ప్రమాణ్య, ప్రమాణ, ప్రమేయ, ఫలచైతన్యములు అని. ౧౭ బ్రహ్మస్వరూప ౯౨. ఇందర్థములు చూడుము. శుద్ధచైతన్యము తప్ప తక్కిన ౬ ను బ్రహ్మమునకును సాధిభేదమువలన గలిగినవి.

సస్తభూమికలు=అవిద్య, అవృత్తి, విశేషము, పరోక్షజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానము, దక్షిణివృత్తి, తృప్తి వీనికర్థములు అచ్చటనేయున్నవి. చూడుము. ఇందు మొదటి ౩ భూమికలు మూఢులగుండును. నాలుగవది మధ్యమునకుండును. చివరవి ౩ న్నూ జ్ఞానులకుండును. ౨౦ విదేహము కి ౭౭.

సాధనచతుష్టయము=నిత్యానిత్య వివేకము. ఇహముత్యార్థఫల
భోగవిరామము, శమాదిషట్కనంపత్తి, ముముక్షుత్వము. వీటికర్థము
౨౦ విదేహముక్తి ౭౭.

సకలనిష్కళములు=వీనికర్థము ౨౦ విదేహముక్తి ౨౯.

హ

హంసః=దీనికర్థము ౬ జీవబ్రహ్మైక్య ౨౮, ౨౯, ౩౦.

హరిః=ఓం-తత్సత్ -శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

